

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**TÜRK TARİHİNİN BİR KAYNAĞI: DE ORIGINE
ACTIBUSQUE GETARUM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdullah ÜSTÜN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Turhan KAÇAR

Balıkesir – 2007

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**TÜRK TARİHİNİN BİR KAYNAĞI: DE ORIGINE
ACTIBUSQUE GETARUM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

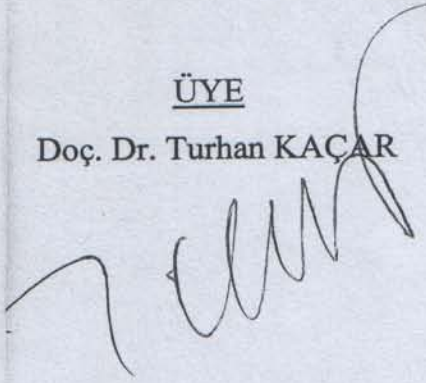
Abdullah ÜSTÜN

Balıkesir – 2007

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında hazırlanan Yüksek Lisans tezi jürimiz tarafından incelenerek, aday Abdullah Üstün, 23/07/2007 tarihinde tez savunma sınavına alınmış ve yapılan sınav sonucunda sunulan "Türk Tarihinin Bir Kaynağı: De origine actibusque Getarum" başlıklı tezin ...başarılı... olduğuna ay. birliği.. ile karar verilmiştir.

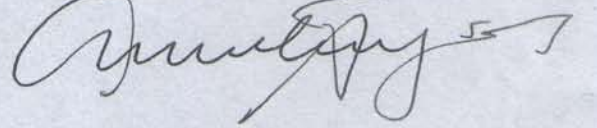
ÜYE

Doç. Dr. Turhan KAÇAR

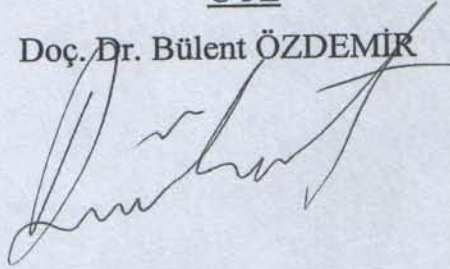
ÜYE

Doç. Dr. Mehmet Ali KAYA

ÜYE

Doç. Dr. Bülent ÖZDEMİR

ÖZET

Türk Tarihinin Bir Kaynağı: *De origine actibusque Getarum*

Abdullah ÜSTÜN

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Turhan KAÇAR

Temmuz 2007

Bu tez; Türk tarihinin kaynaklarından, VI. yüzyıla ait bir Geç Roma dönemi kaynağı olan *De origine actibusque Getarum*'un Türkçeye çevirisini amaçlamaktadır. Kısa ve yaygın olarak kullanılan adıyla *Getica*, adından da anlaşılacağı üzere, kendisinde bir Got olan Jordanes tarafından, Got tarihini yazmak amacıyla, kaleme alınmış bir eserdir. Eser, Got tarihini anlatma gayesini gütmekle beraber, en geç IV. yüzyılın son çeyreğinde Hunlarla (Türklerle) tarihleri kesişen ve önemli bir kısmı Hun egemenliğine giren Gotların, tarihlerinin bu doğasından ötürü, Hunlar hakkında da mühim ve emsalleriyle kıyaslandığında geniş bilgiler içermektedir. *Getica*; erken dönem Türk tarihi kaynaklarının sayıca az ve muhtevaca yetersiz olmasından ve günümüze değin ulaşmayan Roma kaynaklarından iktibaslar yapmasından dolayı, bu literatür içinde önemi bir yer işgal etmektedir.

Aslen Latince kaleme alınan kaynağın, Türkçe çevirisi, Mierow'un İngilizce çevirisi esas alınarak ve kısmen de bu çeviri Skrzjinskoy'un Rusça çevirisi ile karşılatırılarak yapılmıştır.

Tezde *Getica*'nın Türk tarihinin Roma kaynakları içindeki yerini göstermek, hususiyetlerini mahiyet ve muhteva noktasında tespit için, Geç Roma Tarih yazıcılığında Hunlardan bahseden diğer kaynakların ele alınıp kısaca işlendiği, bir bölüm de yer almaktadır.

ABSTRACT

A Source of The Turkic History: De origine actibusque Getarum

Abdullah ÜSTÜN

**Master Thesis, Department of History
Supervisor: Assoc. Prof. Turhan KAÇAR**

July 2007

This thesis is a comparative translation of *De origine actibusque Getarum*, written by Jordanes, a sixth century author of the Gothic origin. The source is famously known as *Getica*. Jordanes completed this work in the middle of the sixth century, when the emperor Justinian had just started to reconquest Italy from the Ostrogoths. Although the *Getica* aims at giving a full history of the Gothic tribes, it is very important for the history of the Huns in the fifth century, when the Huns, led by Attila, dominated both halves of the Roman empire. As we do not have anything from the Huns themselves, Jordanes' work is important for many aspects of the Hunnic history. Even its nature is biased and it carries the Roman imperial view point, it still gives glimpses on the complicated relations of various tribes in the south-east Europe. Jordanes' *Getica* has already been translated into many European languages, such as, English, French, Russian, German and Spanish, therefore, we thought, it would be very appropriate to prepare a comparative Turkish translation of this book as a Master thesis.

I have used the English and Russian versions of *Getica* in the translation and I have also consulted with the Latin edition by Th. Mommsen especially in the spelling of Latin personal and place names. I have also examined the other written sources of the European Hunnic history as an introduction to Jordanes' work.

ÖN SÖZ

Tarihçilik kaynaklarla yapılabilen bir uğraştır. Tarih kaynağı olma özelliğine sahip malzeme içinde başat durumdakiler ise, Tarihin kendi mevcudiyetini de borçlu olduğu yazılı kaynaklardır. Yazılı kaynaklar, erken devirlerden çağdaşa yaklaşıldıkça ekseriyetle, nicelik ve nitelik olarak ters piramit bir yapı arz eder. Türk tarihi için de manzara budur. Dahası Türk tarihinin erken devirlerine ait –Kök Türk devrine değin– yazılı kaynaklar, başkalarının ve başka dillerde ortaya konulmuştur. Bu tezde yapılmak istenen de, başka birisi –kendini tanımladığı şekliyle Got kökenli– bir Romalı tarafından ve başka bir dilde –Latince– kaleme alınmış bir kaynağın, literatür içindeki yerine işaret ederek, İngilizce çevirisinden –kısmen de bu çeviriyi Rusça çevirisi ile karşılaştırarak– Türkçeye tercüme etmektir. Bu kaynak; Jordanes’in kaleme aldığı ve 551 yılında yazımını tamamladığı *De origine actibusque Getarum* adlı tarih eseridir.

De origine actibusque Getarum, kısaca *Getica*; Theodorus Mommsen tarafından 1882 yılında Berlin’de *Monumenta Germaniae Historica, Iordanes Romana et Getica*, adıyla neşredilmiştir. *Getica*’nın tespit edilebilen çevirileri ise şu dillere yapılmıştır: M. Nisard’ın yönetiminde yayınlanan Latin yazarlar serisi içinde, “Histoire des Goths” [Paris 1849] adıyla Fransızcaya; Wilhelm Martens tarafından, “Jordanis Gotengeschichte”, [(nebst Auszügen aus seiner Römischen Geschichte, herausgegeben von Alexander Heine) 1914] adıyla Almanca; Charles Christopher Mierow tarafından “The Gothic History of Jordanes” [(in English Version with an Introduction and a Commentary] ikinci baskısı Princeton 1915] adıyla İngilizceye; Y. Ç. Skrijnskoj tarafından, “O proisxoğenii i deyaniyx getov” [(Vstupitel’naya stat’ya, perevod, kommentariy) Moskva 1960] adıyla Rusçaya; José María Sánchez Martín tarafından, “Jordanes. Origen y gestas de los godos” [Madrid 2001] adıyla İspanyolcaya.

Tezdeki çeviride, Mommsen’in yukarıda gösterilen Latince metin neşrinden, Mierow tarafından yapılmış İngilizce tercümesi esas alınmıştır. Bu çevirinin ikinci baskısı 1915 yılında Princeton’da yapılmış ve 1966 yılında Cambridge’de yeniden yayınlanan mıştır. Türkçe çeviride kullanılan da bu 1966 baskısıdır. Bu baskı; Jordanes ve *Getica*’da iktibasta bulunulan kaynaklar hakkında, bilgi veren, bir kronolojik cetvelin ve Amal ailesinin şeceresinin sunulduğu giriş bölümü; *The Origin and Deeds of Goths* adıyla yapılan *Getica*’nın metin çevirisini içeren bölüm ve açıklamalardan oluşan son bölüm olmak üzere üç kısımdan mürekkeptir.

Çeviri yapılırken, yer yer ve zaman zaman Mierow çevirisinin yanında, metni anlama ve Türkçede ifade etme noktasında Theodoric Yeat’ın akademik bir amaçla değil ama konuya meraklı genel okur kitlesi için, Mierow metninin gözden geçirilmiş hali olan, İngilizce çevirisinden ve kısmen de Skrijnskoj’un geniş bir yorum kısmı bulunan, Rusça çevirisinden yararlanılmıştır.

Çeviride mümkün olabildiğince İngilizce metne sadık kalınmaya çalışılmışsa da, yer yer anlamdan yer yer de metne sadakatten taviz verilmek durumunda kalınmıştır. Mierow'un çevirisinde şablon olarak kullanıldığı düşünülen ve sık sık tekrarlanan "now" gibi örneklerde, anlatımın akışına bakmaksızın, tek bir şablon ve burada "now"ın özelinde "şimdi" kullanılmıştır.

Çeviride özel adların; -yer adlarının, şahıs adlarının ve diğerlerinin- yazımında, genelde Mommsen neşrinde geçtiği şekliyle Latince yazılışları kullanılmış ve bu adlardan Roma İmparatorlarının isimlerinin haricindekiler italik yazı karakteri kullanılarak gösterilmiştir. Yalnız Türkçede yaygın olarak kullanıldığı, yani yerleşmiş olduğu, düşünülen ve kaynakta geçtiği şekliyle bugünkü kullanılan şekli arasında ciddi farkların olmadığı kanaatinde olunan adların Türkçeleri kullanılmıştır.

Mierow ve Yeat'in metne ait notlamalarından gerekli olduğu düşünülenlerin hemen hemen tamamı çevrilmiştir. Metin bölümünde referans gösterilmeden verilen dipnotların çoğu, Mierow ve Yeat'in notlarının çevirisidir. Onlara ait notlamalarda özgün bir açıklama yahut yorum olduğu takdirde isimleri de zikredilmiş, diğer durumlarda ise isimleri belirtilmemiştir. Bununla birlikte, muhtemelen her ikisinin de metne Avrupa ekseni yaklaşmasından ötürü açıklamalarında yer almayan, Türkiye'de yapılan bir çeviri için ise eksiklik olarak kabul edilebileceği düşünülen, Roma tabirleri, yazarları, eserleri ve Türk Tarihiyle, ilgili bazı bilgilerde derlenerek metin notlarına eklenmiştir. Ve nihayet Skrijnskoj'dan da birkaç not alınmıştır.

Tezdeki çeviri metninde, Mommsen daha sonra da Mierow ve Skrijnskoj tarafından kullanılan, Roma ve Arap rakamlarından oluşan, numaralandırma sistemi devam ettirilmiştir. Yalnız onların mizanpajlarının hilafında da olsa, metin takibinin kolaylaştırmak amacıyla, pasajlarda kullanılan Arap rakamlarından önce paragraf boşluğu bırakılmıştır. Mierow çevirisinde yer alan fakat hem Mommsen'in metin neşrinde hem de Skrijnskoj'un Rusça çevirisinde bulunmayan metin içi başlıklar tezdeki çeviri metninde de kullanılmamıştır. Aksi gösterilmediği takdirde metin içinde verilen tarihlerin hepsi milattan sonraya aittir.

Son olarak, beni hakkında çok az şey bildiğim bu konuya yönlendiren, hatta tez konusunu bile kendi öneren, çalışmam süresince bana uzun zamanlar ayıran danışman hocam Doç. Dr. Turhan Kaçar'a teşekkür etmek, benim için bu satırların gereği bir nezaket ibaresinden ziyade, bir vefa borcudur. Bu tezin fiziki koşullarının şekillenişini, herhalde diğer birçoğundan ayıran, kaynak ve literatürü, tezi hazırlayanın değil tez danışmanın temini ve hatta bazende tespiti olmuştur. Bu kadar kolaylık ve yardıma rağmen, tezdeki mevcut hataların bana ait olduğunu ifade etmek bile gereksizdir. Kaynak ve literatür sağlamam konusunda yardımcı olan Sahaf Ahmet Özcan'a, Mommsen neşrinin fotokoposini temin eden Princeton Üniversitesi Tarih Bölümü doktora öğrencisi Kutlu Akalın'a ve yardımlarını gördüğüm diğer tüm kişilere de teşekkürlerimi iletmem isterim. Nihayet bir vefa borcu olarak, kelimenin tam anlamıyla maddi ve bilhassa manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen muhterem ebeveynim Elmas ve Hasan Üstün'e, şükranlarımı ifade etmek için yazdığım bu satırlar, bu tezi kaleme alırken en büyük hazı olarak yazdığım satırlar olmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ.....	1
1. Tarihî ve Edebî Ortam Hakkında	3
1.1. Türk Tarihi İçinde Hunlarının Yeri	3
1.2. Geç Roma Tarihinde Hunların Yeri.....	4
1.3. Geç Roma Literatüründe Hunlar	6
2. Jordanes'e Kadar Hunlar Hakkında Bilgi Veren Roma Kaynakları	9
2.1. Ammianus Marcellinus ve Res gestae	9
2.2. Zosimus ve Nea historia.....	11
2.3. Kilise Tarihleri.....	12
2.4. Priscus ve Historia Byzantiake	14
2.5. V. Yüzyıl Yunan Literatürünü Tamamlayan Latin Kaynakları.....	16
3. Jordanes ve De origine actibusque Getarum.....	18
3.1. Getica'da İktibasta Bulunulan Edebî Kaynaklar	20
3.1.1. Getica'da İsim Verilerek İktibasta Bulunulan Kaynaklar	21
3.1.2. Getica'da İsim Verilmeden İktibasta Bulunulan Kaynaklar.....	26
4. Jordanes'in Çağdaşı yahut Sonrası Döneme Ait Hunlar Hakkında Bilgi Veren Roma Kaynakları.....	28
5. Getica'nın Konular Listesi	32
GOTLARIN KÖKENİ ve FAALİYETLERİ	36
SONUÇ.....	143
KAYNAKÇA.....	144
EKLER	146
Ek 1: Haritalar	147
Ek 1.1. Doğu Roma İmparatorluğu	147
Ek 1.2. Batı Roma İmparatorluğu.....	148
Ek 1.3. Attila'dan Önce Hunlar.....	149
Ek 1.4. Attila Döneminde Hunlar.....	150
Ek 2: Hükümdarlar Listesi	151
Ek 2. 1. Amal Ailesinin Şeceresi.....	151
Ek 2. 2. Got Hükümdarları Listesi.....	152
Ek 2. 3. Roma İmparatorları Listesi	153
Ek 3. Asıl Metin: Mommsen Neşri	154

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
Bkz.	bakınız
c.	cilt
Ed.	Editör
Getica	De origine actibusque Getarum
K.A.	Kelime Anlamı
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
Mierow	Charles Christopher Mierow, The Gothic History of Jordanes, Cambridge 1966.
Mommsen	Theodorus Mommsen, Monumenta Germaniae Historica Iordanes Romana et Getica Berolini 1882
OCD	(Ed.) Simon Hornblower ve Antony Spawforth, The Oxford Classical Dictionary, Oxford-New York 1996
ODB	(Ed.) Alexander P. Kazhdan, Alice-Mary Talbot vd., The Oxford Dictionary of Byzantium, New York-Oxford 1991
T.	Türkçe
T.A.	Türkçe Adı
s.	sayfa
vd.	ve diğerleri
yak.	yaklaşık
yy.	yüzyıl

GİRİŞ

Türk Tarihi, kendi doğasından kaynaklanan sorunlarla karşı karşıyadır. Şöyle ki: bu tarih, eğer ilk Türk siyasal yapısı olarak Hsiung-nu kabul edilir ve siyasi tarihleri buradan başlatılacak olunursa, kronolojik derinliği iki milenyumun öncesine ulaşan, mekân olarak da doğuda Büyük Okyanus, batıda Balkan Yarımadası ve Orta Avrupa, güneyde Himalayalar ve kuzeyde ise Tundra bölgesine, zaman zaman ve yer yer de bu bölgelerin dahi ilerisine uzanan bir coğrafyayı kapsar. Türklerden kalan, bugün bilinebildiği kadarıyla, yazılı ilk kayıtlar ise on üç yüzyıl öncesine ait Orkun ve Yenisey genel adlandırması yapılan kitabelerdir. Tarihin kaynağı olabilme yönü güçlü, Türkçe yazılmış eserlerle daha fazla karşılaştırılması ise, bundan da bir-iki yüzyıl sonraya ait bir hadisedir. İşte bu durum, Türk tarihinin erken dönemlerinin yabancı ve hatta yalnızca yabancı kaynaklardan takip edilmesi mecburiyetini doğurur.

Yukarda çok kaba hatlarıyla coğrafi vaziyeti ifade edilmeye çalışılan bu sahada, yabancı kaynaklar kendi alakadar alanları içinde meşguliyet gösterirler. Şöyle ki; bu coğrafyanın doğusunda Çinliler batısında ise Romalılar, kendi yaşam tarzlarına hiç de benzemeyen bir hayatı idame ettiren komşularını, “ötekileri” ve onlara dair şeyleri kaydetmişlerdir. Kuşkusuz içinde buldukları coğrafyaya ve zamana göre mukayyit komşular değişir ama hele onların erken dönem tarihlerini tasvir için, bunlara olan mahkûmiyet asla.

Bu noktada; Türklerin; İdil'in (Volga) batısından Balkanları da kapsayacak şekilde Orta Avrupa içlerine kadar uzanan coğrafyadaki hayatlarının erken dönemleri, özellikle Yunanca ve Latince kaleme alınmış kaynaklardan öğrenilebilmektedir. Yani; Doğu Türk coğrafyasında Çin Dili'nin Türk Tarihi için taşıdığı misyonu, bu bölgede Yunan ve Latin dilleri ifa etmektedir. En geç IV. yüzyılın sonlarından başlamak üzere “Hun” adı altında karşımıza çıkan bu kaynaklardaki Türklere dair bilgiler; faaliyetlerini,

etnografyalarını ve onlar hakkındaki başka malumatları içermektedir. Komşu-düşman konumundaki Roma İmparatorluğunun kültür ikliminde yeşermiş müverrihlerin kaleme aldığı bu eserlerde, onlar hakkında betimlemeler yapılırken, kendi telakkilerindeki “barbar” a yakışır unsurların da resme eklenmiş olması, bu kaynakların genelinin temel özelliklerinden biridir. Yine de belirtildiği gibi, Türklerin bahsedilen tarih kesiti için, bilgiye ulaşabileceğimiz ender ve çoğunluklada tek yazılı kaynaklar bunlardan ibarettir. Onlardan sağlıklı bilgiler çıkarabilmek yani onların üzerinden gerçeğe gidebilmek, bu kaynaklara derinlemesine nüfuz etmek ve onları sıkı bir analize tabi tutmakla mümkün olabilmektedir.

İşte bu bölümün amacı; IV. yüzyılın sonlarına doğru Hunlarla tarihleri kesişen Roma İmparatorluğunun, bu kesişme çerçevesindeki tarihini ve edebi ortamını ve Hunların Türk tarihi içindeki yerini ana hatlarıyla vurgulamak ve Hunlar hakkında bilgi veren, geç dönem Roma yazarları ve eserlerini yine ana hatlarıyla değerlendirerek, tezin bizatihi konusu olan Jordanes’in ve eserinin bu şablon içindeki yerini işaret etmektir. Bu yapıldıktan sonra “Gotların Kökeni ve Faaliyetleri” adıyla Getica’nın çevirisi verilecektir. Ekler kısmında ise Getica’nın asıl metninin Mommsen neşri verilecektir.

Burada kullanılan terminolojiyle ilgili, belki şerhi gerektiren diğer bir husus da; ilgilenilen dönemin kronolojik çerçevesine (IV-VI yy.) denk düşen “Bizans-Roma” terimlerinin kullanılışı üzerine olan tasarruflardır. Tez bu sahaya Türk tarihi merkezli yaklaştığı için, bu nokta tezin ilgi alanının dışındadır ve bu tabirler tez çerçevesinde yalnızca Yunanca yahut Latince yazılmış olanları diğerlerinden ayırt etmek ve onların kültür iklimine nüfuz edebilmek noktasında bir anlam taşır. Bu çerçevede, çevirisi yapılan kaynağın Latince kaleme alınmasından ötürü “Roma” tabiri kullanılacak ve özel adlar Latince şekilleriyle yazılacaktır.

1. Tarihi ve Edebî Ortam Hakkında

1.1. Türk Tarihi İçinde Hunlarının Yeri*

Hunlar; Avrasya bozkırlarındaki İranî kavimlerin hâkimiyetini sona erdirmişler¹ ve kendilerinden sonra Balkanlarda ve Karadeniz'in Kuzeyindeki uzun soluklu Türk hâkimiyetinin kurucuları olmuşlardır. Ana hatlarıyla, Ural Dağları'nın ve nehrinin batısından, Karadeniz'in kuzeyine ve oradan Balkanlara, Macaristan'a ve Ren havalisine kadar uzanan topraklara, yüzyıla yakın bir süre hâkim olmuşlardır. Hunların kökenleri, buraya nereden gelmiş oldukları ise tartışmalı bir konudur. Hunların kökenleri üzerine geliştirilen kuramların içinde, üzerinde en çok durulanlarından birisi, Hsiung-nuların devamı oldukları üzerinedir.² Fakat bu kuram, kelimeler zorlanacak olursa, ispatlanamaz bulunmaktan³, su götürmez olmaya⁴ varıncaya kadar, farklı takdirler görmüştür. Türkçe literatürde yaygın olarak "Hsiung-nu"lara izafeten kullanılan "Hun" adı⁵ gerçekte, yine bu literatürdeki yaygın kullanımıyla, "Avrupa Hunları"nın adıdır. Türkiye'de terminolojinin böyle oturmasının nedeni, Fransız bilgin De Guignes'ten, yani 18. yüzyılın son yarısından, itibaren bu iki kavmi özdeşleştiren yaklaşımın etkisiyle olmuştur. Bu kuram, doğru olsun yahut olmasın, daha kesin söylenebilecek olan, konfederatif bir yapı olmakla ve içinde farklı kökenden kavimler

* Tezde Hun tarihinin yeni bir tasvirine, mevcut Türkçe neşriyat ve tezin amacı ile hedefi göz önünde tutularak gerek görülmemiştir. Yalnız tez konusunun mahiyet ve muhteva noktasında takdirini kolaylaştırmak amacıyla bu başlık kullanılmıştır. Böyle bir bölümü okumak isteyenler için, bu konudaki – telif yahut çeviri– Türkçe neşriyattan ön planda olanlar: Ed. Gyula Németh, Attila ve Hunları, İstanbul 1962; Ali Ahmetbeyoğlu, Avrupa Hun İmparatorluğu Tarihi, Ankara 2001. (yayınlanmış doktora tezi); Denis Sinor, Hun Dönemi, şurada: Ed. Denis Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İstanbul 2000. s. 245–282.

¹ Peter Vaczy, Hunlar Avrupa'da (notlar), s. 278. şurada: Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara–1962, s. 273–305.

² Hunların kökeni üzerine olan görüşlerin bir tartışması için Bkz. Lazos Ligeti, Attila Hunlarının Menşei, s. 8. şurada: Ed. Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s. 7–26.

³ Denis Sinor, Hun Dönemi, s. 246–248. şurada: Ed. Denis Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İstanbul 2000.

⁴ Lev N. Gumilöv, Hazar Çevresinde Bin Yıl, İstanbul 2000. s. 132–133.

⁵ Buna bir örnek verilecek olunursa, Türkiye'de Sinolog-tarihçiliğin önde gelen ismi Bahaeddin Ögel, Hsiung-nuları anlattığı kitabına "Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi" adını vermiştir.

barındırmakla beraber, Hunların Türk, hiç değilse kurucu boylarının Türk olduğu ve onların bu coğrafyaya göç ettikleridir.

Büyük Hun göçünün tarihi onlardan sonra bu topraklara göç edecek diğer Türk boyları için de bir örnek teşkil etmiştir. Hunların batıya yürüyüşü aynı istikamette bin yıl sürecek genelde Asyatik ve özellikle de Türk kökenli, kavimler hareketinin başlangıcı olacaktır. Avarlar, Sabirler, Onogurlar, Hazarlar, Peçenekler, Uzlar, Kumanlar onları takip edecek ve sürecin kapanışını ise korkunç bir şekilde Moğollar yapacaktır.⁶

Hunlar bu hareketleri esnasında ilk darbeyi Hazar'ın kuzeyindeki Alanlara vurmuş ve onları yenip Alanların bir kısmını da içine alarak daha sonra Karadeniz'in kuzeyindeki Ostrogotlar üzerine yürümüşlerdir. Ostrogotlar da Alanlarla aynı akıbeti yaşamışlardır. Hunların doğudan gelerek batıdaki kavimlere yaptıkları bu taziyik, onları daha batıya göç etmeye zorlamış, bu da meşhur Kavimler Göçü'nün (Völkerwanderung) başlangıcı olmuştur. Daha sonra yukarıda ana hatları çizilen coğrafyaya kadar ilerlemişlerdir. Yalnızca İran, Germen yahut diğer kökenlere mensup kuzeyli kavimler üzerinde etkili olmamışlar; önceleri Roma'nın kuzey sınırlarındaki kavimleri özellikle de Roma üzerine hareket etmelerine yol açarak, akabinde ise kendileri de daha sık olarak hem Doğu hem Batı Roma üzerine yüreyerek Roma'ya da zor anlar yaşatmışlardır.

1.2. Geç Roma Tarihinde Hunların Yeri

IV. yüzyılda Roma İmparatorluğu, Hıristiyanlığın iyiden iyiye kendini hissettirmeye başlamasının da tesiriyle ortaya çıkan dini mücadelelerle ve sık sık vuku bulan iç savaşlarla hırpalanmıştır. İmparatorluk doğudaki güçlü komşusu İran ile sürgit yapılan bir mücadele içindeyken, Hunların tetiklediği “Kavimler Göçü” başlamıştır. Böylece Batı Roma'yı çökertecek, Doğu Roma'ya ise yaşadığı sürece rahat vermeyecek

⁶ Franz Altheim, Asya'nın Avrupa'ya Öğrettiği, İstanbul 1967, s. 27.

yeni bir mücadele alanı kuzey sınırlarında açılmış olacaktır. Bu iki cephede mücadele durumunda kalan ilk İmparator Valens de kuzeylilerle mücadele esnasında ölecektir.⁷

Kuzeyli kavimlerin içine girdikleri Roma halkı ise, ne onları uzakta tutacak kadar güçlü, ne de onları Roma hayatının içine çekecek kadar esnekti. Erken V. yüzyılda iyice şidetlenen “barbar” istilası böyle bir Roma’ya karşı yapılmıştı. Bu istila; sürekli ve yıkıcı bir saldırı değildi, düzenli fetih seferleri de değildi. “Daha çok geri kalmış kuzey ülkelerinden Akdeniz’in zengin topraklarına yapılan “altına hücum” göçleriydi”.⁸

Hunlar, kuzey kavimlerini yenip yerlerinden etmeleriyle, Roma’ya yönelen bu istilayı harekete geçirmişler ve zamanla kendileride çok, hatta dönem dönem en etkili şekilde bu istilaya katılmışlardır. Böylece Hunlar Avrupa’ya nüfuz eden ve şaşırtıcı şekilde en kalıcı tesiri bırakan ilk Altay menşeli kavim olmuşlardır.⁹ Zira her ne kadar kuzeyli kavimlerin Roma sınırlarını zorlayan göçlerinin erken dalgaları Hunlardan önce de vuku bulmuş olsa da, Roma Dünyası’nı derinden sarsan ve Avrupa’nın statukosunu kökten değiştiren, “Kavimler Göçü”nü tetikleyenler Hunlar olmuştur.¹⁰

Asya kökenli kavimler Avrupa’ya iki biçimde yaklaşmıştır: Ya bu engin topraklarda geçim sıkıntısına düşen ve yaşam alanları bulmak için batıya akın eden topluluklar, gitgide daralan bir coğrafyada yoğunlaşmışlar ya da Asya içlerinde doğup gelişen devletler, Avrupa’ya hâkim olmaya çalışmışlardır.¹¹

Hunlar daha tarih sahnesine ilk çıktıkları devirde, Romalılar için dehşet verici bir üne sahiptiler. Azametli atlı kitlelerinin görünüşü Deccalın zuhuru olarak kabul edilmekte ve Kıyamet alameti olarak görülmekteydiler.¹²

⁷ Georg Ostrogorsky, Bizans Devleti Tarihi, Ankara, 1995. s. 47.

⁸ Peter Brown, Geç Antikçağda Roma ve Bizans Dünyası, İstanbul 2000. s 75.

⁹ Peter B. Golden (B), Hazar Çalışmaları, İstanbul 2006. s. 38.

¹⁰ Altheim, s. 23.

¹¹ Altheim, s. 10.

¹² Sandor Echardt, Efsanede Attila, s.141. şurada: Ed. Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s. 141–214.

1.3. Geç Roma Literatüründe Hunlar

Antikçağ yazarlarının, Hunların ortaya çıktığı yer olan, Doğu Avrupa coğrafyası ve burada yaşananlar hakkındaki bilgileri zayıftır. Orta Asya tarihi hakkındaki bilgileri ise esaslı ve güvenilir olmaktan uzaktır.¹³

Klasik coğrafi ve tarihi gelenekleri benimseyen ve çoğu kez onlara körü körüne bağlı kalan bu yazarlar, Hunları genellikle Herodotus'ta geçen kavimlerin bir parçası yahut devamı olarak görürlerdi. Bu adlandırma pratiği zamanla gelenekselleşti ve Hunların aynı kaynaktan başka isimlerle adlandırıldığı dahi oldu. Bu çerçeve de Hunlar için, Theodoretus ve Priscus'dan itibaren sık sık İskit adı kullanılmıştı. Aynı geleneğin başka bir yansıması olarak; Zosimus Hunlar için, belki de bir şubelerine münhasıran, Kral İskitleri ve Herodotus'da geçen *Sigunnai* ve Procopius'da Hazar denizi doğusundaki Hunlar için *Kimmerioi* ve Azak Denizi havalisindekiler içinse *Massagetia* tesmiyelerini kullanmıştı.¹⁴ Geç Roma literatürü içinde, Hunlardan sonra bu sefer de "Hun" tabiri ardışıkları olan Türk ve Orta Asya kökenli diğer kavimleri tesmiye edilirken kullanılacaktı.¹⁵

Roma kaynaklarında; bu edebi geleneğin tesiriyle şekillenlerin yanında gerçeğe daha yakın kayıtlar da mevcuttur. Hun ana yurdunun; önce Azak bataklılarının uzağındaki Buzlu Okyanus (*glacialis oceanus*) sonrada, herhalde büyük göçlerinin kaynaklara bir yansıması olarak, Azak Denizi ile Kafkasya arasındaki bölge şeklinde gösterilmesi bu katagoridekilere bir örnek olarak verilebilir.¹⁶ Yinede kaynaklarda Hunların kökenleri ve göçleriyle ilgili tarihi ve coğrafi malumata nazaran, Sihirli Geyik efsanesinde de olduğu gibi efsanevi kayıtlar daha cömertçe yer alır. Bu efsanevi bilgiler,

¹³ Lazos Ligeti, Attila Hunlarının Menşei, s. 8. şurada: Ed. Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s.7–26.

¹⁴ Ligeti, aynı yer.

¹⁵ Golden (B), s. 45.

¹⁶ Ligeti, s. 8–9.

zamanla Hunların kökeni ve gelişmeleri hakkında kaynaklardaki yetersiz kayıtların boşluğunu doldurmuş ve sonraki tarih yazımı örneklerinde ise gelenekselleşmiştir.¹⁷

Şöyle ki Avrupa'nın doğusunda; Kimmerler, Sarmatlar, İskitler gibi büyük barbar kavimlerin yanında eskiden beri irili ufaklı kabileler belirirlerdi. Başta coğrafyacılar olmak üzere, antikçağ yazarları ise, bunlar hakkında genellikle isimlerinden başka bir kayıt tutmazlardı. Ve çoğunlukla da, fazla bilinmeyen bu coğrafyanın çok az tanınan kavimleri hakkındaki bilgiler, yalnızca isimlerinden ibaret kalırdı. Çağdaşları bunların nereden gelip nereye gittiğini araştırmazlardı. Başlangıçta tehlikesiz gibi görünen bu kabilelerin içinden biri, zamanla büyük bir göçebe imparatorluk haline geldiğinde ise, onların kökenine ve geçmişine merak başlar, ama artık aradan geçen süre göz önünde tutulduğunda, münasip cevaplar bulunma ihtimali ortadan kalkmış olurdu. Hunlar içinde aynı şey geçerliydi.¹⁸

Hunlarla ilgili kaynaklardaki kayıtlar diğer Orta Asya kökenli kavimlere oranla daha hacimli olmakla birlikte, yine de ortaya çıkan tablo, onların tarihini ifade noktasında bölük pörçük kalmaktadır. Bu kayıtlar da ekseriyetle Hunların kim olduklarından ziyade faaliyetleri hakkındaki malumatı içerir.¹⁹

Önde gelen özelliklerinden bir kaçı örnekleriyle sıralanan bu literatürün, terminolojisi ekseninde parentez açarak, malum ve meşhur “barbar” kavramına değinmek, Türkiye’de yapılan bir çalışma için, herhalde, bir zorunluluktur. “Barbar” kavramı ilk defa “Yunanlı olamayanlar”ı tanımlamak için Yunanlıların kullandığı bir tabirdir. Geç Roma devrinde ise Roma vatandaşı olmayanları tanımlamak için kullanılmıştır.²⁰ Yani bu kavram Hunlar yahut diğer Türkler özelinde ortaya çıkmış değil, onlardan çok daha önce başkaları için ve kollektif bir tanımlama olarak “öteki” ne “kendilerinden olmayan” na karşılık gelecek şekilde litaretür içinde terimleşmiştir.

¹⁷ Ligeti, s. 9–10.

¹⁸ Ligeti, s. 7.

¹⁹ Sinor, s. 277.

²⁰ Turhan Kaçar, Eskiçağ Tarih Yazımcılığında Barbarların Görünüşü: Ammianus Marcellinus'ta Hunlar, s. 84, şurada: XIV. Türk Tarih Kongresi, c. I, Ankara 2005. s. 83–95.

Türklerin –Hunların– Azak Denizi'nin batı kıyılarına gelerek nüfuz ettikleri bu iklimde, IV. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, Yunan ve Latin kaynaklarında onlarla ilgili kayıtlara rastlanılmaya başlanılmıştır.²¹ İşte bu literatürel envanter içinde; genelde Hunlarla ilgili kaynaklar sıralanırken, kronolojik olarak da, ilk sırada²² yer alan Antakyalı bir Yunan ve entellektüel bir emekli asker olan Ammianus Marcellinus²³ ve eseri “*Res gestae*” (T.A. Roma Tarihi)dir. Bu bölümde de aynı yol takip edilerek, bu silsile, Hun adı taşıyalar bile artık onları değil aynı ad altında başkalarının kastedildiği geç VI. yüzyıl literatürüne kadar, mümkün mertebe kronolojik bir sıra ile getirilmeye çalışılacak. Bu metnin nirengi noktalarını ise Hun tarihi noktasında başat konumundaki, Ammianus Marcellinus, Priscus ve Jordanes oluşturacaktır.

²¹ Orkun, s. 5.; Daha erken devirlere ait Hunlarla özdeşleştirilen kayıtlar olduğu ileri sürülmekle birlikte bu husus tartışalıdır. Hunlara ait olduğu kesin bir şekilde bilinenler, ifade edildiği gibi IV. yy.ın son çeyreğine iner.

²² Bu alanda nirengi noktasını oluşturduğu yorumunun abartılı kaçmayacağı bir araştırmayla, bu ilklığı delillendirecek olursak: E. A. Thompson, *The Huns*, Oxford 1999, (ilk baskısı “*A History of Attila and The Huns*”adıyla, Oxford 1948’de basılmıştır) da Kaynaklar bölümünde literatürel kaynaklara Marcellinus ile başlanmıştır.

²³ Peter B. Golden (A), *Türk Halkları Tarihine Giriş*, Ankara 2002, s. 71

2. Jordanes'e Kadar Hunlar Hakkında Bilgi Veren Roma Kaynakları

2.1. Ammianus Marcellinus ve Res gestae

Yaklaşık 322–400 tarihleri arasında yaşamış Antakyalı (*Antiokheia*) bir tarihçi olan Ammianus Marcellinus, Roma ordusuyla 354'te Gallia, 357–360 ve 363 yıllarında Pers seferlerine katılmıştır. IV. yüzyılın son on yılında Latince kaleme alınan ve otuz bir kitaptan oluşan eseri *Res gestae*, Tacitus'un eserinin devamı olarak, İmparator Nerva'nın ölümünden başlayarak, İmparator Valens'in ölümüne kadar²⁴ gelmekle beraber, günümüze yalnız 353–378 dönemini kapsayan 14–31. kitapları ulaşmıştır.²⁵

Ebedi Roma'ya sarsılmaz bir inancı olan *Ammianus*, Suriyeli *Herodianus* ve Harranlı (*Karrhai*) *Magnus* gibi kaynaklardan istifade ettiği gibi, Roma'daki resmi belgeleri de görmüş, kendi bilgi ve gözlemlerinden de hareket etmiş, Tacitus'u örnek almış hatta onu aşmaya çalışmıştır. Savaş alanlarında ve seyahatlerinde edindiği deneyimleri tarihi olayların tasvirinde iyi değerlendirebilen, Hıristiyan olmamasına rağmen ona karşı saygıyla bakabilen Ammianus, açık ve tarafsız hükümleri ve başarılı psikolojik analizleri ile Roma antik tarih yazımının son büyük temsilcisi sayılır. Kendisinden *Cassiodorus* yararlanmış, hatta onu taklit etmiştir. Ammianus'un eseri *Codex Fuldensis* yoluyla günümüze ulaşmıştır.²⁶

Ammianus Marcellinus'un eseri *Res gestae*,²⁷ Hunların Karadeniz civarında ortaya çıkışları hakkında birinci sınıf bir kaynaktır ve hatta Hunların kökeni hakkındaki bugünkü bilgilerimiz onun kaydettiklerinden ibarettir²⁸. İnanılır sözlü ve yazılı eserlere dayanır. Lakin etnografik kısmen de coğrafi ve edebi eserleri örnek almıştır. Bununla beraber, Ammianus Marcellinus Hunlar'ın çağdaşı olmasına rağmen onları hiç

²⁴ 98–378.

²⁵ Bülent İplikçioğlu, Eski Batı Tarihi I, Ankara, 1997, s. 392

²⁶ A.g.e. 392–393.

²⁷ İplikçioğlu yukarıdaki paragrafta yazılış tarihini net olarak bildirmemişti ama bir alt dipnottaki referansta kaleme alınışı (395) olarak verilmekte.

²⁸ Sinor, s. 248.

görmemiş²⁹ ve onların Avrupalılarca görünüşü hakkında önemli olduğu kadar önyargılı bilgiler vermiştir.³⁰ Hunlar hakkında; Avrupa önlerinde görünmeleri, Alanları yenmeleri, ayrıca kültürleri, adetleri, hayat tarzlarını içeren kayıtlarda Ammianus, devrindeki gerçeklerden ziyade Herodotus ve Strabon'da geçen “Barbar” tasvirlerinin büyük ölçüde tesirinde kalmıştır.³¹

Res gestae'de Hunlar hakkında şu kayıtlar yer alır. Kitapta yer alan Yunanca bir şiir Got, Alan ve Hun gruplarının Pannonia'ya hücumları ve burada iskân edilmeleriyle ilgilidir. Sonraki bölüm Hunlarla Alanların ayrıntılı bir tasvirini verir. Hunlar önce Alanları sonra Gotları yener. Edirne civarındaki muharebeye Alanların dışında Hunların da katılmasına rağmen Ammianus'un bunu kaydetmemesi savaşa katılanların ismini sayarken tesadüfen onları unutmış olmasıyla açıklanabilir. Zira hem muharebeden önce ve hem de muharebeden sonra Alanlarla birlikte Fritigern'in yardımcı kuvvetleri arasında onların adlarına rastlanmaktadır. Bunun dışında *Chionitler*'e dair kayıtları da önemlidir.³²

Son olarak; *Res gestae*'nın, Hunların tasvir eden bölümü (31.2.1.–31.2.11) Turhan Kaçar tarafından, “Eskiçağ Tarih Yazıcılığında Barbarların Görünüşü: Ammianus Marcellinus'ta Hunlar”, [şurada: XIV. Türk Tarih Kongresi c. I, s. 83–95, Ankara 2005] adıyla Türkçeye tenkidli bir çevirisi yapılmıştır. Ayrıca Ali Ahmetbeyoğlu da *Res gestae*'nin Hunlarla ilgili kısımlarını, Marcellinus hakkında tanıtıcı bilgilerin de olduğu, “Roma Tarihçisi Ammianus Marcellinus ve Türkler Hakkında Verdiği Bilgiler” [şurada: Tarih İncelemeleri Dergisi, c. XVIII, sayı 1 (1 Temmuz 203)] adlı makalesinde çevirmiştir.

²⁹ Ali Ahmetbeyoğlu, *Avrupa Hun İmparatorluğu Tarihi*, Ankara 2001, s. 3.

³⁰ Golden (A), aynı yer.

³¹ Ahmetbeyoğlu, s. 3–4.

³² Vaczy, s. 247.

2.2. Zosimus ve Nea historia

Zosimus hakkında çok az şey bilinmektedir. Zosimus ile alakalı malumatı ihtiva eden temel menba olan Photius³³; şu bilgileri vermektedir: Zosimus pagan olmasıyla meşhur bir Dük ve avukattır. Veciz ve sarıh bir uslubu vardır. Kendisini körü körüne taklit ettiği Eunapius ana kaynağıdır. Lakin Photius bunların yanında Zosimus'un doğum yeri ve tarihi hakkında herhangi bir bilgi vermemiştir.³⁴ Yaşadığı döneme ilişkin eldeki en sağlam bilgilerden biri eserini 498 yılından sonra tamamlamış olmasıdır.³⁵ Bu eser; iyi kaynakların kullanıldığı, tarihsel yorumların yapıldığı, altı kitaplık bir Roma tarihi olan “*Nea historia*” (T.A. Yeni Tarih) dır³⁶.

Zosimus'un tarihinde Augustus'tan Diocletianus dönemine kadarki olaylar, kısa bir özet halinde geçilir, Diocletianus devrinden eserin sonuna kadar gelen kısmında³⁷ ise ayrıntılarıyla anlatılır. Pagan kökenli yazar, imparatorluğun çöküşünde Hıristiyan kökenli hükümdarları sorumlu tutmuş, devletin yıkılmasını eski inançlardan uzaklaşmanın ilahi bir cezası olarak görmüş, bu çerçevede eserde İmparator Julianus övülürken Constantinus her türlü uğursuzluğun nedeni olarak gösterilmiştir. Kroniğin mevcut en eski el yazmaları X. yüzyıla aittir³⁸.

Nea historia'da Hunlar hakkında şu kayıtlar yer alır. Hunların Avrupa'da görünmesi efsanesi hakikî bir şekilde anlatılmış ve Hun Kralı Uldız tarafından öldürülen Gaina'nın, 404 yılındaki isyanı³⁹, Hunların hücumu, Got istilası, Gotların, Taifalların ve diğer “barbarların” 380 sularında Trakya'ya akını, Hunların önünden kaçan Gotların Doğu Roma'ya kabulü, Hunların kendilerine iltihak eden Skirler ve Karpodaklarla beraber Tuna'nın güneyine inmeleri, Stilicho'nun Alan ve Hun müttefikleri,

³³ IX yy. bibloyofili.

³⁴ Ronald T. Ridley, Zosimus. New History, Canberra 1982. s. XI.

³⁵ Ed. Simon Hornblower ve Antony Spawforth, The Oxford Classical Dictionary, Oxford-New York 1996. s. 1640.

³⁶ İplikçioğlu, s. 446.

³⁷ 270–410.

³⁸ aynı yer.

³⁹ Orkun, s. 8.

Ravenna'daki Hun muhafızları, Ravenna sarayının on bin kişilik Hun yardımcı ordusunun iaşesini düşünmesi gibi konularda Hunlardan bahsedilmiştir.⁴⁰

2.3. Kilise Tarihleri

Attila öncesi döneme ait kilise tarihlerinde de Hunlarla ilgili bilgiler bulunur: 368–433 yılları arasında yaşamış olan Kapadokyalı Philostorgius'un kitabında; *Eunapius*'un etkisiyle Hunları Herodotus'ta geçen *Nebroï* adındaki bir kavimle birleştirmekte⁴¹, Hunların ilk dönemlerinde, batıda Trakya'ya, doğuda ise 395 yılında Mezopotamya, Suriye ve Kilikya'ya olan hücumlarını, Gaina'nın öldürülmesindeki rollerini ve 425 de Aetius'un savaşında Hunların mevkiini anlatmaktadır.⁴²

Tahminen 380–440 yılları arasında yaşayan, 305–439 arası dönemi kapsayan yedi kitaplık bir kilise tarihini yazan, İstanbullu Sokrates'in⁴³ kronolojik düzene sadık kaldığı ve objektif olmaya çalıştığı için önemli olan eserinde⁴⁴; Hunların Gotlarla savaşları, 395 yılındaki Hun hücumu, 430 yılında Hunların Burgundlara mağlup olmaları, 434 de Hun hükümdarı Ruga'nın (Roilas) ani ölümü hakkında kayıtlar vardır.⁴⁵

Sokrates ile çağdaş olan Filistinli Sozomenos, Sokrates'in kroniğinin daha güzel bir şekle sokulup ikmal edilmiş şekli olan⁴⁶, II. Theodosios'a ithaf ettiği ve 425–439 yıllarını kapsayan bölümü kayıp durumdaki eserinde, Hunların ansızın ortaya çıkmasıyla ilgili Azak'ı geçmeleri hakkındaki, muhtemelen Eunapius'un kaybolmuş eserinden alınmış, efsaneyi, Hunların 395 seferi ve 404⁴⁷ yılındaki Trakya istilası, 410⁴⁸

⁴⁰ Vaczy, s. 249–250.

⁴¹ Vaczy, s. 250.

⁴² Orkun, s.8.

⁴³ Ostrogorsky, s. 22'de, bahsedilecek olan –Sokrates (306–439 yılları için), Sozemonus (324–415 yılları için), Theodoretus (325–428 yılları için)- bu üç tarihçinin; kilise tarihçiliğinin babası olan Eusebios'u örnek alarak eserlerini oluşturdukları değerlendirmesini yapar.

⁴⁴ Vaczy, aynı yer.

⁴⁵ Orkun, aynı yer.

⁴⁶ Vaczy, s. 250.

⁴⁷ Vaczy'e göre 405, a.g.e. s.251.

⁴⁸ Vaczy'e göre 408–409, aynı yer.

yılında Uldız'ın idaresinde Tuna'nın güneyine yapılan sefer hakkında kayıtlar mevcuttur.⁴⁹

Aslen Antakyalı (Antiokheia) olup, tahminen 393–466 yılları arasında yaşamış ve 423 yılında sonra Kuzey Suriye (Kyrrhos) piskoposu olan Theodoretus, biri Suriyeli keşişlerin biyografileri diğeri de *Eusebius*'un eserinin devamı sayılan⁵⁰ ve 428 yılına kadar gelen bir kilise tarihi yazmıştır. Theodoretus'un ikinci kitabın da “İskit göçebeleri” tabiri altında Hunlardan bahsedilir⁵¹: 395 senesinde Hunlara Hıristiyanlığı benimsetmek için Tuna kıyılarına rahipler gönderildiği, 434 yılında Hun hükümdarı Ruga'nın İstanbul surları önünde ansızın öldüğünü bildirir. Aynı malumat Sokrates'te de tekrarlanmıştır.⁵²

447–450 yıllarında rahip Kallinikus'un, üstadı Hypatius'un hayatına dair yazdığı kitapta, Hunların Trakya'ya akınlarından dolayı burada istihkâmların yaptırıldığı, 447 yılında Trakya'ya yaptıkları yeni bir sefer hakkında kayıtlara denk gelinir⁵³.

V. yüzyıla ait başka kaynaklarda da Hunlarla ilgili bu konulara dolaylı olarak temas edilir: V. yüzyılın sonunda Yunanca yazılmış, ama şu an yalnızca Süryanice çevrisi mevcut olan, İberyalı Petrus'un hayatı hakkındaki eserde; Ak Hunlar İberler'in komşusu olarak gösterilmektedir.⁵⁴

Urfa (Edessalı) şehitlere (martir) ve bazı diğerlerine ait mucizelerin yer aldığı, yazarı bilinmeyen kitapta, 395–396 yıllarındaki Hunların büyük seferlerine dair bilgilere ve bu münasebetle Hunların İranlılarla birlikte Urfa'ya hücumlarına bunu mukabele eden Roma birlikleri içinde Gotlarında olduğu malumatı kaydedilmiştir.⁵⁵

⁴⁹ Orkun, s. 8–9.

⁵⁰ İplikçioğlu, s. 444.

⁵¹ Vaczy, s. 251.

⁵² Orkun, s.9.

⁵³ aynı yer.

⁵⁴ aynı yer.

⁵⁵ a.g.e. s. 8, 9.

2.4. Priscus ve Historia Byzantiake

Priscus V. yüzyılın sofist ve tarihçilerindendir.⁵⁶ Priscus'un şahsı ve biyografisi hakkında X. yüzyıla ait *Suidas*'ın leksikonundaki bilgiye göre; doğumu 410–420 yılları arasına, vefatı ise 472 yılından sonraya konulabilir. Priscus Trakya'da Panium'da doğmuştur. Daha sonra İstanbul'da yaşamaya başlayıp burada hitabet ve felsefe ile uğraşırken üst bürokrasiden Maximinos ile dost olmuş, II. Tehodosios 448 yılında Maximinos'u Attila'ya elçi olarak gönderilirken o da sefaret heyetine katılmıştı. Dört yıl sonra ise yine Maximinos ile birlikte Mısır'a giden bir elçilik heyetine katılmıştı. Maximinos ölünce İskenderiye'ye bir seyahatte bulunmuş ve burada iken çıkan bir isyanın bastırılmasında Roma'nın üst düzey bir bürokratına verdiği nasihatler etkili olmuştur. Kendisi Roma'ya da gittiğini söylemiştir.⁵⁷

Priscus'un *Historia Byzantiakesinin*⁵⁸ (T.A. Bizans Tarihi) Hun tarihi açısından önemi, bütün kaynakların üstündedir.⁵⁹ Sekiz kitaptan oluşan Yunan dilinde kaleme alınmış, günümüze yalnızca bazı fragmanları kalmış bu eser, anlaşılabilirdiği kadar Zosimus'un 411 yılı olayları ile kapanan *Historia nova*'sını bir devamıdır.⁶⁰ Attila hakkında bilinenlerin temel kaynağı bu eserdir. Priscus kimi olaylara kendisi de katılmış olduğu için sözleri diğerlerinin ulaşamayacağı bir canlılıktadır. Aynı zamanda bu sözler tarih anlatışı ve halk tasvirleri içinde, en iyilerden sayılabilecek bir kudrettedir. Doğrudan tanıdığı olmadığı olayları da şahitlerinin ağzından derleyebilmiştir. Büyüklüğü, verdiği otantik bilgilerin değeriyle sınırlı değildir; bildiği olayları şahitlerden duyduklarıyla karşılaştırması, ilk elden kaynaklardan bilgi alması, ayrıca canlı ve sezgili yaşamı ile "barbarları" yakında tanıyabilmiş olması onun değerini artırmıştır.⁶¹

⁵⁶ İplikçioğlu, s. 435.

⁵⁷ Orkun, s. 10.

⁵⁸ Eser kayıp olduğu için tam adı da bilinmemektedir. Burada verilen isim bir tahminden yahut yakıştırmadan ibarettir.

⁵⁹ Vaczy, s. 252; Ahmetbeyoğlu s. 2 ve Orkun s. 10'da bu önem V.yy. çerçevesinde vurgulanmıştır.

⁶⁰ İplikçioğlu, aynı yer; Vaczy, aynı yer.

⁶¹ Altheim, s. 41.

Historia Byzantiake'de Hunlar hakkında şu kayıtlar yer alır. 434'de Ruga'nın ölümünden sonra Hunlarla Roma arasında Margus barışının akdi, 441'de Tuna havalisi istihkâmlarına Hunların hücumu, Viminacium, Ratiaria, Noviodunum, Naissus'un kuşatılması ve alınması, Attila'ya Roma sefaret heyetinin gidişi, 447'de Anatolius'un sefaretinden sonra Hun-Roma barış imzalanması, Attila'nın birçok isteklerde bulunan sefaret heyetleri göndermesi, 448 yılında Attila'ya suikast amaçlı Roma sefaret heyeti, Maximinos'un sefaret heyeti Attila'nın huzuruna gitmesi -ki *Priscus* orada, kendi ülkesine oranla burada daha iyi yaşadığı için Hun ülkesinde kalmayı tercih eden Yunan kökenli bir mülteciyle karşılaştığını kaydeder-⁶² 449'da Attila'nın bir elçi göndererek suikastı düzenleyen Chrysaphius'un cezalandırılmasını istemesi, 450'de Attila'nın batı seferine hazırlanmakta oluşu ve Doğu Roma sefirlerini kabul etmeyişi hakkında bilgiler verir.⁶³

X. yüzyıla ait kaynaklardan öğrenilebildiği kadar *Priscus*'un eserinde bu konular dışında şunlar hakkında da bilgiler vardı: Hunlar'ın Azak'ı geçmeleri hakkındaki efsane, 395-396'daki Anadolu seferi ve bunun sebebinin kıtlık olduğu⁶⁴, 441-442 yıllarında vuku bulan savaşların bazı kısımları, 451 yılındaki batı seferinin bazı ayrıntıları, 452 yılı İtalya seferine ait kayıtlar, Aquileia'nın kuşatılması, Milano'nun istilası Roma'ya karşı hazırlıklar, Attila'nın 453'de ölümü, Attila'nın ölümünden sonra geçen vakalar, Attila'nın oğlu Dengizek'in 466'da Doğu Roma'ya karşı seferi, 467'de Gotlarla birlikte savaşan Hunların Doğu Roma ile harpleri.⁶⁵

Priscus'un bu eserinde Attila'nın şahsında Hunların ahlak ve âdeti, binaları, ziyafetleri ve diğer bahisler hakkında o kadar önemli bilgiler vardır ki, Attila hakkında yazılmış eserlerin hemen hepsinde bu biricik malumat tekrarlanmak durumunda kalmıştır.⁶⁶

⁶² Sinor, s. 258.

⁶³ Orkun, s. 10-11.

⁶⁴ Sinor, s. 252-253.

⁶⁵ Orkun, s.11.

⁶⁶ aynı yer.

Son olarak, *Historia Byzantiace*'nin, ilk defa Hüseyin Namık Orkun tarafından, “Attila ve Oğulları” [İstanbul, 1933] adlı eserinde önemli bir bölümü, daha sonrada Ali Ahmetbeyoğlu tarafından, “Grek Seyyahı Priscus (V. asır)’a Göre Avrupa Hunları” [İstanbul, 1995] adıyla tamamı Türkçeye çevrilmiştir.

2.5. V. Yüzyıl Yunan Literatürünü Tamamlayan Latin Kaynakları

Bunların içinde en önemlileri IV. yüzyıla ait olan Ambrosius'un dini eserinde birçok yerde Hun adı geçer. V. yüzyıla ait Kilise yazarları arasında özellikle Orosius ve Salvianus'un eserleri önemlidir. Şairler arasında Claudius Claudianus ile Sidonius Apollinaris'de Hunlara dair bilgiler vardır. Attila dönemine ait Prosper Aquitanus ve Hydatius'un kronikleri ile Cassiodoros'un VI. yüzyılın başında yazdığı kroniği ve aynı döneme ait Anonymus Valesianus adı verilen eser önemlidir.⁶⁷

Ayrıntılı bilgiler verilmesi gereken kaynaklar ise; gençliğini Kuzey İtalya'da geçirmiş, ruhban sınıfına girmiş, uzun süre Milano'da yaşamış, 515 yılında elçi olmuş ve 517 yılında İstanbul'a elçi olarak gönderilmiş, Magnus Felix Ennodius birçok eseri arasında yer alan Doğu Got kralı Theodoricus'a yazdığı *Panegyricus*'udur. 504–507 yılları arasında kaleme alınan bu eserde Büyük Theodoricus devri kronolojik bir şekilde anlatılmakta ve Theodoricus övülmektedir. Eserde bazen başka kaynaklarda olmayan pek önemli kayıtlara rastlanılmaktadır. 484 yılında kralın Bulgarlarla olan savaşı, 504 yılında Sirmium'u alması münasebetiyle, Bulgarlara karşı kazandığı zafer hakkında kayıtlar vardır. Bu kayıtlarla Bulgarlar tarih sahnesine çıkmaktadırlar.⁶⁸

Justinianus'un maiyetinden İllirialı Marcellinus Comes, Latince kaleme aldığı, Eusebios-Hieronymus kroniğini devamı olan ve Doğu Roma İmparatorluğu tarihine daha fazla ağırlık verdiği eserinde; önce 379–518 yıllarına ait olayları, sonrada 519–534 dönemi hadiselerini yazmıştır. Hun tarihine ait önemli bilgilerin bulunduğu eserde, bu malumatın çoğu Hunların Avrupa'daki tarihlerine özellikle Attila devrine dairdir. Başka kaynaklarda olmayan bilgileri de içerir. Bulgarların Trakya'daki faaliyetleri

⁶⁷ a.g.e. s. 12.

⁶⁸ aynı yer.

hakkındaki bilgiler önemi haizdir ve bunları eseri devam ettiren kronist tamamlamaktadır.⁶⁹

⁶⁹ Aynı yer

3. Jordanes ve De origine actibusque Getarum

En eski ve en önemli Got tarihçisi ve aynı zamanda eserindeki vermiş olduğu bilgiler hesaba katıldığında, Hun tarihçisi olarak da kabul edilebilecek⁷⁰ Jordanes (Jordanis -Iordanes ya da Iordanis-⁷¹) VI. yüzyılda yaşamış, Romalılaşmış Got kökenli bir tarihçidir. Jordanes kendisi ve ailesi hakkında eserinde şu bilgileri kaydetmiştir. “Babam *Vihamuthis*’in babası (yani dedem) *Pharia*, *Candac* yaşarken onun kâtibi idi. Onun kızının oğlu *Gunthigis*, ona *Baza* da denilir, soyu *Amallara* dayanan *Andela*’nın oğlu olan *Andag*’ın oğlu idi ve *magister militum* idi. İhtidamdan önce, cahil biri olan, keza ben, *Jordanes*, de *Gunthigis*’in kâtibi idim”.⁷² Jordanes’in verdiği bu bilgidен anlaşılacaktır ki Attila’nın öldüğü 453 yılında Candac Alanların bir bölümünün lideridir. Candac’ın kız kardeşi, Jordanes’in Katalonya savaşında I. Theodorid’i öldürdüğünü kaydettiği⁷³, Ostrogotlardan Andag’ın eşidir. Andag ise kökeni Amal ailesine dayanan Andela’nın oğludur. Ve Jordanes; Andag’ın oğlu, yani Candag’ın kız kardeşinin oğlu, olan Gunthigis’in hizmetinde çalışmıştır.⁷⁴

Jordanes, iki tarih kitabı yazmıştır: Bunlardan biri Papa Vigilius’un ricası üzerine yazdığı, kısa bir dünya kroniği olan, Hz. Âdem ile başlamakla birlikte yalnızca - 551 yılına kadar gelen- Roma devrine ilişkin bölümü, tarihî bir tasvir özelliği taşıyan *De summa temporum vel origine actibusque gentis Romanorum* adlı eseridir. Kısa adı Romana olan bu eserin kaynaklarını → Eusebius (→Hieronymus), →Annaeus Florus, →Festus, →Marcellinus Comes, →Eutropius ve →Orosius silsilesi oluşturur⁷⁵.

⁷⁰ Orkun, s. 14.

⁷¹ İplikçioğlu, s. 436.

⁷² Getica L 266.

⁷³ Getica XL 209.

⁷⁴ Charles Christopher Mierow, *The Gothic History of Jordanes*, Cambridge 1966. s. 2-3.

⁷⁵ İplikçioğlu, aynı yer.

Türk Tarihi için esaslı bir öneme sahip diğer eseridir ki; yine aynı yıl (551)⁷⁶ yazılmış ve adında anlaşılacağı üzere esasen Gotların tarihi hakkında olup, kronolojik olarak onların efsanevi devirlerinden Jordanes'in kendi dönemine kadar gelen olayların anlatıldığı *De origine actibusque Getarum* adındaki kitabıdır⁷⁷. Kısa adı Getica olan bu eser, Cassiodorus'un kaybolmuş *Historia Gothorum* (T.A. Got Tarihi) adlı eserinin bir özeti durumundadır. Jordanes'in konuya ilişkin bilgilerinin ve tarihsel düşünme yeteneğinin dar olması, ayrıca Latinceyi anlamada da zorluklar çekmesi nedeniyle bu özet, orijinaline göre oldukça yetersiz kalmakla birlikte, orijinal eserin kaybolmuş olması nedeniyle Got tarihi bakımından önemli bir kaynaktır⁷⁸. Getica'ya Türk tarihi merkezli bakan çalışmaların birinde ise şu görüşler ileri sürülmüştür. İktibasta bulunduğu kaynakların –Priscus ve Cassiodorus– mevcut olmaması, verdiği bilgilerin mukayesesinin yapılabilme imkânını ortadan kaldırmıştır. Hunların ağır bir şekilde mağlup ederek yurtlarından ettikleri Got kavminden ve taassup içinde bir Hıristiyan olması onun anlattıklarına şüphe ile bakılmasına neden olmuştur. Hunlara dair kaydettiği inanılması imkânsız tasvir ve hadiseler tarihi kaynaklar ile hakikatlere değil, kilise efsanelerine özellikle Got halkı arasında yaşayan hikâyelere dayanmaktadır.⁷⁹

Getica'da Hun tarihine ait değerli bilgiler bulunmaktadır; coğrafi bilgiyi içeren girişte, eski ve yeni tasvirler birbirine karışır. Eserin bu bölümünde Hun adı ilk defa geçer. Gotların Hun isimlerini almayı adet edindiklerini bildirir. Hunların menşei efsanesini anlatır.⁸⁰ Gotların tarihi ile bağlantılı olarak Hunların Azak'ı geçişleri, Attila'nın şeceresi, Bleda'nın öldürülüşü, Mars'ın kılıcının bulunup, Attila'ya getirilişine dair efsane, Attila'nın savaşları, Batı seferi, İtalya üzerine yürüyüşü, ölümü ve defin merasimi, Attila'nın oğullarının mücadeleleri gibi önemli bilgiler verir,⁸¹ son olarak Attila soyundan Mundo'nun akıbetini kaydeder⁸². Bunlarla birlikte Karadeniz'in

⁷⁶ Vaczy, s. 253.

⁷⁷ Orkun, aynı yer.

⁷⁸ İplikçioğlu, aynı yer.

⁷⁹ Ahmetbeyoğlu, s. 3.

⁸⁰ Vaczy, s. 253.

⁸¹ Orkun, aynı yer.

⁸² Vaczy, aynı yer.

kuzeyinde oturan Hun-Türk kavim ve kabilelerinden bahsedip; Ağaçeri, Bulgar, Savir, Hunugur, Altziagir kavim adlarını kaydeder ve bunun yanında bazı Fin-Ogur kavim adlarını da zikreder.⁸³ Bu adlarla birlikte Priscus'un kaydettikleriyle Hunların dili ve kökeni hakkında teoriler geliştirilmektedir. Zira maalesef, günümüze Hun dilinde yazılmış hiçbir metin ulaşmamış, bilinebilen yegâne dil yadigârları bu adlardan ibarettir. Kaynaklardaki onomastik malzeme yekûnunun da, sayıca otuzdan az olduğu düşünüldüğünde, bunların ve kaydedilmiş oldukları kaynakların ne büyük bir değeri haiz olduklarının takdiri daha rahat yapılabilir.

Son olarak, Getica'nın Hunlarla ilgili kısımlarının önemli bir bölümü moda mod olmayan bir çeviriyle Ali Ahmetbeyoğlu tarafından, "Tarihçi Jordanes (VI. yüzyıl) ve Türkler Hakkında Verdiği Bilgiler" [şurada: XIV. Türk Tarih Kongresi c. I, s. 71–82, Ankara 2005] adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

3.1. Getica'da İktibasta Bulunulan Edebî Kaynaklar*

Jordanes, Getica'nın yazımı esnasında on altı antik yazardan isimlerini zikrederek alıntı yapmış, eserinin başlangıç kısmında da bunu kendi ifadesiyle "Buna, bazı Yunan ve Latin tarih kitaplarındaki ilgili konulardan eklemeler yaptım"⁸⁴ şeklinde belirtmiştir. Bunun yanında, yedi yahut sekizi antik yazardan daha isimlerini zikretmeden iktibasta bulunmuştur. Bu nedenle, Getica'da adları zikredilerek ve zikredilmeden iktibasda bulunulanlar olmak üzere aşağıdaki tasnife gidilmiş ve alıntılar bu tasnif içinde gösterilmiştir.

⁸³ Orkun, s. 13–14.

* Bu bölüm Mierow'da "The Literary Sources Used in Getica" (s. 19–37) isimiyle yer alan bölüm esas alınarak hazırlanmıştır. Bu nedenle bölüm içinde ayrıca Mierow için, naklen atıflar haricinde, referans gösterilmemiştir.

⁸⁴ Bkz. Getica Başlangıç 3.

3.1.1. Getica'da İsim Verilerek İktibasta Bulunulan Kaynaklar

Ablabius: Getica'da ismi üç kez zikredilmiştir.⁸⁵ Bu adla bilinen hiçbir yazarla özdeşleştirilememektedir. Yunan, Roma yahut Got kökenli mi olduğu dahi kesin bir şekilde bilinmemektedir. Yinede kimliği üzerine muhtelif görüşler öne sürülmüştür.

Cassiodorus Flavius Magnus Aurelius Senator: Bruttium'da (yak. 487) doğmuş Vivarium manastırında ölmüştür (yak. 580). Büyük Theodoricus'un İtalya valisidir (533–537). Tahminen 550 yılında İstanbul'da bulunmuştur. I. Justinianus İtalya'yı yeniden ele geçirdikten sonra İtalya'ya dönüp, Calabrian Vivarium Manstırı'nı kurmuş ve ölünceye kadar burada yaşamıştır. Bir devlet görevlisi olarak Got hocalarının idari ve kültürel yardımcılığını yapmıştır. Bir organizator olduğu kadar çalışkan bir yazar olan Cassiodorus'un eserlerinden biri, sonraki yüksek mahkemeler için bir model olacak, on iki kitaplık *Variae* adında resmi yazışmaları kapsayan eseridir⁸⁶. Âdem'den 519 yılına kadar gelen ve Roma tarihinin bir özeti olan *Chronicle* diğer bir eseridir. Sadece Jordanes'in özet versiyonu aracılığıyla günümüze ulaşabilen Got Tarihi⁸⁷ ise Getica'nında ana kaynağı durumundadır. Jordanes kendi ifadesiyle: "...senatörün, Gotların kökeni ve krallar kuşağına değin inerek, eski devirlerden günümüze kadarki tarihleri üzerine yazdığı, on iki ciltlik eserini bu küçük kitaba sığdırmaya sürükledin."⁸⁸, Getica'nın Cassiodorus'un Got Tarihi üzerine olan kitabının bir özeti olduğunu kaydetmektedir.

Claudius Ptolemaeus: Tahminen M. Ö. 130–78 yılları arasında İskenderiye'de yaşamış astrolog ve matematikçi. Astronomi ve astroloji alanlarında önemli eserleri vardır. Coğrafya üzerine de bir kitap kaleme almıştır⁸⁹. Bu eserden Jordanes alıntı

⁸⁵ Getica IV 28, XIV 82 ve XXIII 117.

⁸⁶ 537 yılında tamamlanan *Variae*, 468 resmi nitelikli yazıyı kapsar ve 505–537 dönemi Doğu Got İtalya'sı için önemli bir kaynaktır. İplikçioğlu, s. 402.

⁸⁷ Alexander P. Kazhdan, Alice-Mary Talbot vd.(Ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, New York-Oxford 1991. s. 388.

⁸⁸ Bkz. Getica Başlangıç 3.

⁸⁹ ODB, s. 1757.

yapmıştır. Getica'da adı iki kere zikredilmiştir.⁹⁰ III 16-19'da yer alan İskandinavya hakkındaki kayıtlar ondan alınmıştır.

Dexippus Paulus Herennius: III. yüzyılda yaşamış Atinalı tarihçi ve aristokrat. Eski devirlerden 270 yılına kadar gelen bir dünya tarihi olan *Khronika* ve 238–270 yılları arasındaki Got savaşlarını kapsayan *Scythika* adlı iki eser kaleme almıştır.⁹¹ Getica'da adı bir kere zikredilmiştir.⁹² XXII 113'de yer alan Vandallar hakkındaki bilgiler ondan alınmıştır. Ayrıca Mommsen, XXIII 117'de yer alan Herullar hakkındaki bilgilerin kökeninin de ona dayandığını iddia etmektedir.

Dio Cassius: Yaklaşık 164–229 yıllarında yaşamış İznikli senatör ve yazar. Roma şehrinin kuruluşundan 229 yılına kadar gelen seksen kitaplık *Rhomaika* adlı eseri kaleme almıştır.⁹³ Getica'da adı beş kere zikredilmiştir.⁹⁴ II 14'de Britanya hakkında, V 40'ta Gotlar, IX 58'de Got hükümdarı, X 65'de Flip hakkında ve XXIX 150'de yer alan Ravenna'daki bir limana dair kayıtlar ondan alınmıştır.

Fabius (Rusticus? yahut Quitus Pictor?):⁹⁵ Getica'da adı bir kere zikredilmiştir.⁹⁶ Ama XXIX 151'de yer alan kayıdın ona ait olması mümkün değildir. Mommsen'in görüşüne göre, Jordanes bu kaydı, ismini Ablabius olarak yazdığı Cassiodorus'dan almıştır.

Josephus Flavius: Yaklaşık olarak 38–100 yıllarında yaşamış Yahudi keşiş, tarihçi ve apolojist. Yahudi Savaşları adlı eseri kaleme almıştır. Aramice yazılmış bu eser daha sonra Latinceye tercüme edilmiştir.⁹⁷ Getica'da adı bir kere zikredilmiştir.⁹⁸ IV

⁹⁰ Getica III 16 ve III 19.

⁹¹ OCD, s. 689.; İplikçioğlu, s. 411.

⁹² Getica XXII 113.

⁹³ OCD, s. 299.

⁹⁴ Getica II 14, V 40, IX 58, X 65 ve XXIX 150.

⁹⁵ Yukarıda adları kaydedildiği üzere iki tane Fabius adını taşıyan tarihçi vardır. Quintus Fabius Pictor ilk Romalı tarihçidir. Rusticus Fabius ise I. yy.da yaşamış Tacitus'un esinlendiği tarihçidir. OCD, s. 583.

⁹⁶ Getica XXIX 151.

⁹⁷ ODB, s. 1074.

⁹⁸ Getica IV 29.

29’da yer alan kayıta anal yazarlığı takdir ve Gotlar hakkında verdiği bilgiler tenkit edilmiştir.

Livius Titus: M.Ö. 59- M.S. 12 yıllarında yaşamış Pataviumlu (Kuzey İtalya) tarihçi. *Ab urbe condita libri* adlı yüz kırk iki kitaplık Roma tarihini kaleme almıştır.⁹⁹ *Getica*’da adı bir kere zikredilmiştir.¹⁰⁰ Sybel¹⁰¹ II 10’da yer alan Britanya hakkındaki kaydı Jordanes’in, Tacitus’un *Agricoia*’sından aldığını göstermiştir.

Lucanus Annaeus Marcus: 39–65 yılları arasında yaşayan, Roma’da elitlere özgü bir eğitimden geçen, *Pharsalia*’yı yazan Cordobalı bir şair olan Lucanus¹⁰², *Getica*’da bir kere zikredilmiştir.¹⁰³ V 43’de yer alan kayıta Jordanes onun hakkında, “bir şair olmaktan çok bir tarihçidir” değerlendirmesini yapar.

Pompeius Trogus: Gallia kökenli Romalılaşmış zoolog ve tarihçi. Kırk dört kitablık eski Yakındoğu ve Yunan tarihinden başlayıp Augustus’un İspanya savaşlarına kadar gelen *Historiae Philippicae* adlı eseri kaleme almıştır.¹⁰⁴ *Getica*’da adı iki kere zikredilmiştir.¹⁰⁵ VI 48, X 61, VII 50 ve VIII’de iktibasta bulunulmuştur. Gutschmid’e göre Jordanes ve Cassiodorus, Trogus’un bu özetini değil orijinal metnini kullanmışlardır.¹⁰⁶

Pomponius Mela: Tingenteralı (Cebelitarık yakınlarında) üç kitaplık *De chorographia* adlı eserin yazarı Latin coğrafyacı.¹⁰⁷ *Getica*’da adı bir kere zikredilmiştir.¹⁰⁸ II, III 16, V 44–45, XII 75’de yer alan kayıtlarda iktibasda

⁹⁹ OCD, s. 877.

¹⁰⁰ *Getica* II 10.

¹⁰¹ H. Sybel, *de fontibus libri Iordanis De origine actuque Getarum*, Berlin 1838. s. 13’den naklen Mierow s. 30.

¹⁰² OCD, s. 94.

¹⁰³ *Getica* V 43.

¹⁰⁴ OCD, s. 1217.

¹⁰⁵ *Getica* VI 48 ve X 61.

¹⁰⁶ A. Gutschmid, *Review of Schrrine*, şurada: *Jahn’s Jahrbücher für classische Philologie*, 1862, s. 193–202’den naklen Mierow s.30.

¹⁰⁷ OCD, s. 1218.

¹⁰⁸ *Getica* III 16.

bulunulmuştur. Manitius, Getica'daki V 37 ile Mela'nın *De chorographia*'sındaki 3, 34 arasında kelimesi kelimesine bir benzerlik olduğuna dikkat çekmiştir.¹⁰⁹

Priscus¹¹⁰: Getica'da adı altı kere zikredilmiştir.¹¹¹ XXIV 123, XXXIV 178¹¹², XXXV 183, XLII 222 ve XLIX 254-255'de yer alan kayıtlarda iktibasta bulunulmuştur. Mommsen XXIV 126, XXXVI 184, XLII 223, XLIII 225 ve muhtemelen III 21'deki kayıtlarda da iktibasta bulunulduğu görüşündedir. Mommsen, L 266, LII 268 ve LII 272'deki Attila'nın oğulları hakkındaki kayıtlarında Priscus'dan alınmış olduğunu ifade eder. Yani Mommsen'in fikrini göre, Attila hakkındaki tüm kayıtlar Priscus'dan iktibas edilmiştir. Mommsen'in bu görüşünün hilafında olmak üzere Attila ve oğulları hakkındaki tüm kayıtlar Priscus'dan alınmış olamaz.¹¹³ Örneğin bu konu ile alakadar şu üç pasaj başka kaynaklardan alınmışa benzemektedir. XL 209'daki Katalonya savaşında zaferi, hatalı bir şekilde Gotların kazandığını gösteren kayıt; XLII 223'deki Papa Leo'nun Attila'ya elçi olarak gelmesi hakkındaki, Prosper'in kroniğinden alınan, kayıt ve XXXV 181'deki Attila'nın kardeşi Bleda'nın ölümü hakkındaki edebi olarak *Priscus*'un anlatımını andırmayan kayıt.

Strabon (yahut **Strabo**): Yaklaşık olarak M.Ö. 63-M.S. 26 yıllarında yaşamış Amasyalı Yunan coğrafyacı. İki uzun eseri vardır. Bunlardan biri *Historika hypomnemata* (T. A. Tarih üzerine notlar) ve diğeri meşhur *Geographika* adlı eserleridir.¹¹⁴ Getica'da adı bir kere zikredilmiştir.¹¹⁵ II 12'de Britanya hakkındaki tasvir ondan alınmış ve başka yerlerde de aynı konuda bir oterite olarak kullanılmıştır.

¹⁰⁹ M. Manitius, Zu Ekkehard und Jordanes, şurada: Neues Archiv der Gesellschaft für altere deutsche Geschichtskunde, (13) 1888. s. 213'den naklen Mierow s. 31.

¹¹⁰ Priscus hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. yukarı.

¹¹¹ Getica XXIV 123, XXXIV 178, XXXV 183, XLII 222, XLIX 254 ve XLIX 255.

¹¹² Priscus'un fragman 8'indeki çeşitli yerlerin özeti. R.C. Blockley, The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Liverpool 1981, s. 165 not: 4.

¹¹³ A.g.e. s. 113.

¹¹⁴ ODB, s. 1961. İplikçioğlu s. 439.

¹¹⁵ Getica II 12.

Symmachus Quintus Aurelis: Yaklaşık 340–402 yıllarında yaşamış Romalı senatör, hatip ve epistolograf.¹¹⁶ Getica’da adı iki kere zikredilmiştir.¹¹⁷ XV 83 ve XV 88’de yer alan kayıtlar ondan, kelimesi kelimesine aktarılmışa benzemektedir. Symmachus’da bu mevzuyu, Iulius Capitolinus’un *Scriptores historiae Augustae* adlı eserinden iktibas etmiştir. Nagy, Cassiodorus tarafından Priscus’dan yapılan iktibasların, Symmachus aracılığıyla olduğu görüşündedir.¹¹⁸

Tacitus Publius Cornelius: Yaklaşık olarak 56–118 yılları arasında yaşamış Galya kökenli son büyük Roma tarihçilerinden biridir. İlk eseri *De vita Iulii Agricolae* (T.A. Iulius Agricola’nın Hayatı) adlı kitabıdır. İkinci eseri *De origine et situ Germanorum* (T.A. Germenlerin Kökeni ve Durumu Hakkında) adlı kitabıdır. Getica’da iktibasta bulunmuş bir diğer eseri ise *Analles* (Yıllıklar) adı ile meşhur olan, *Ab excessu Divi Augusti* (T.A. Tanrısal Augustus’un Ölümünden İtibaren) adlı kitabıdır.¹¹⁹ Getica’da adı bir kere zikredilmiştir.¹²⁰ II 13’de ve başka yerlerde Britanya hakkındaki tasvirlerde alıntı yapılmıştır. Manitius, Getica X 62 ile Tacitus’un *Germania*’sının 36 vede Getica XXXIV ile Tacitus’un *Annallerini* 12, 49’unun benzer olduğunu tespit etmiştir.¹²¹

Vergilius Publius Maro: M.Ö. 70–19 yıllarında yaşamış meşhur Romalı destan şairi.¹²² Getica’da adı üç kere zikredilmiştir.¹²³ I 9, V 40, VII 50’deki kayıtlarda şiirlerinden alıntı yapmıştır. XXVI 134’de Vergilius’un *Aeneas*’inin bir mısrasının yorumu vardır. XXXV 182’deki “*huc atque illuc circumferens oculos*” ifadesi *Aeneid* 4, 363’ü andırmaktadır. Ayrıca Manitius, Getica XX 108 ile *Aeneas* 9, 450; Getica

¹¹⁶ OCD, s. 1460.

¹¹⁷ Getica XV 83 ve XV 88.

¹¹⁸ T. Nagy, Reoccupation of Pannonia from the Huns in 427. Did Jordanes use the Chronicom of Marcellinus at the Writing of the Getica, şurada: AAHung, (15) 1967. s. 179’dan naklen, Blockley, s. 165 not: 2.

¹¹⁹ OCD, s. 1469; İplikçioğlu, s. 442.

¹²⁰ Getica II 13.

¹²¹ Manitius, aynı yerden naklen Mierow, s. 33.

¹²² ODB, s. 2159–2160.

¹²³ Getica I 9 (“Mauntanlı ozan” olarak), V 40 ve VII 50.

XXIX 150 ile *Georgica* I, 288; *Getica* XLIX ile *Aeneas* 6, 520; *Getica* LVI 288 ile *Aeneid* I, 249 arasındaki benzerlikleri tespit etmiştir¹²⁴.

3.1.2. *Getica*'da İsim Verilmeden İktibasta Bulunulan Kaynaklar

Dictys Lucius Septimus: Dördüncü yüzyılın ikinci yarısında Troya Savaşını kaleme alan yazar. Mommsen'e göre *Getica*'daki Telephus bahsi bu esere dayanmaktadır.

Ammianus Marcellinus¹²⁵: *Getica*'da, Roma Tarihi ile ilgili XXIV 126, 127, 128, XXV ve XXVI'da yer alan kayıtlarda *Res gestae*'nin mevcut olan XIV-XXXI. kitaplarından alıntılar yapılmıştır. Ayrıca Schirren, Flip'ten I. Constaninus'a kadar imparatorlar hakkındaki XVI 89–93, XVIII 101, XX 109 ve XXI 111-112'deki kayıtların *Res gestae*'nin kayıp bölümlerinden iktibas edildiği fikrindedir.

Marcellinus Comes: Illiria'lı VI. yüzyıl Latin kronisti. I. Justinianus'un hizmetinde çalışmış ve "comes" ünvanı almıştır.¹²⁶ Bilhassa Doğu Roma İmparatorluğundaki hadiselerin anlatıldığı, 379–518 yıllarını kapsayan, bir kronik kaleme almıştır. Bu kronik 534 yılından önce tamamlanmadığı için Cassiodorus tarafından kullanılmış olamaz. Zira Cassiodorus, Got Tarihini 526 ile 533 yılları arasında yazmıştır. Jordanes gerek Romana gerekse *Getica*'nın son bölümlerinin yazımında, doğrudan bu eserden yararlanmışır.

Prosper Tiro: Yaklaşık 390–455 yıllarında yaşamış Aquitaine'li rahip keşiş ve kronist. 427–432 yıllarındaki "Semi-Pelagian" ihtilafında bir Augustinus savunucusu ve bir kronik derleyicisi olarak, mühim biridir.¹²⁷ Hieronymus'un kroniğinin devamı niteliğindeki, 379–455 yıllarını kapsayan bir kronik yazmıştır. Cassiodorus bu eseri kullanmıştır. *Getica* XXXIV 177'de Litorius, XLII 223'de de Papa Leo'nun Attila'ya giden elçilik hakkındaki kayıtlar, Cassiodorus aracılığıyla, Prosper'den alınmıştır.

¹²⁴ M. Manitius, a.g.m. s. 214'den, naklen Mierow, aynı yer.

¹²⁵ Marcellinus hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. yukarı.

¹²⁶ ODB, s. 1296.

¹²⁷ OCD, s. 1263.

Rufinus: Yaklaşık 345–411 yıllarında yaşamış Aquileia’lı yazar, mütercim ve manastır önderi.¹²⁸ Yunan kökenli kilise yazarlarına ait eserlerin Latin uyarlamalarını yapmış ve bunlardan birinden *Getica*’nın başlangıç kısmında¹²⁹ 1 ve 2’de, alıntı yapıldığı yazar. Rufinus’dan aynen alınan bu ifadeler şunlardır: “*Volentem me parvo subvectum navigio oram tranquilli litoris stringere et minutos de priscorum, ..., stagnis pisciculos legere, in altum, frater ..., laxare vela compellis, relictoque opusculo, quod ..., suades, ut nostris v... decim ... volumina ... coartem.*”¹³⁰, “*Dura satis imperia et tanquam ab eo, qui pondus operis huius scire nollit, imposita. Nec illud aspicias, quod tenuis mihi est spiritus ad implendam eius tam magnificam dicendi tubam: super omne autem ..., quod*”¹³¹.

Solinus Iulius, Gaius: Muhtemelen III. yüzyılın başında, bilinen dünyanın coğrafi tasvirini; kavimlerin kökeni, tarihi ve geleneklerini kapsayan bir eser kaleme alan yazar. Bu eserin neredeyse tamamı Plinius’un *Naturalis historiasından* (T.A. Doğa Tarihi) ve Pomponius Mela’dan alıntılanmıştır.¹³² Muhtemelen Cassiodorus bu yazardan doğrudan alıntı yapmamıştır. *Getica* V 46, VII 53-55’deki kayıtlarda ondan iktibasda bulunulmuştur.

¹²⁸ OCD, s. 1337.

¹²⁹ *Getica*’nın Başlangıç bölümü 1, 2 ve 3. pasajlardan oluşur.

¹³⁰ *Getica* Başlangıç 1.

¹³¹ *Getica* Başlangıç 2.

¹³² OCD, s. 786.

4. Jordanes'in Çağdaşı yahut Sonrası Döneme Ait Hunlar Hakkında Bilgi Veren Roma Kaynakları*

İmparator Justinianus'un bir *Novella*'sında Attila döneminde Sirmium'un tahribi hatırlatılmaktadır. 554 yılında yazdığı eserinde *Joannes Lydus* 363 yılındaki Hunların Kafkasya akınlarına, Attila definesinin hükümdar Leon tarafından bulunuşuna dair bilgiler vardır. 556 yılında İsidorus'un hayatına dair yazdığı kitabında Damaskius Attila "Skytha"lar ile Romalıların, Roma önündeki mücadelelerini hatırlatmaktadır. VI. yüzyıla ait, 450–527 yıllarını içeren kilise tarihinde Theodorus Anagnoste, İran hükümdarı ile Hunların 476'daki ilişkileri hakkında malumat vermektedir. Kapadokya'da Kaisareia başpiskoposu Andreas'ın eserinde de Hunların Yecüc ve Mecüclerle aynı olduğuna dair bir bahis geçer.

VI. yüzyılın başında Mytilene piskoposu olan, Zacharias 450–491 yılları kilise tarihini kapsayan, günümüze yalnızca Süryanice çevirisi kalan eserinde; VI. yüzyılın ilk yarısında Hunlarla İranlılar arasındaki harpler, Hunların Doğu Roma arazisine girmeleri ve Kafkasya havalisindeki kavimlerin Hıristiyanlığa davetinden bahsedilirken Onoghur, Oghor, Sabhir, Burgar, Kortrighar, Ahbar, Sarurgur, Ephthalita gibi ulusların adını kaydettiği gibi 523 yılında Hunların Hıristiyanlığı kabulüyle İncil'in Hun diline çevrildiği bilgisini verir.

510–515 yıllarında Süryanice yazılmış rahip Iosua Stylites'in eserinde Hunların 395'deki seferlerinden başka V. yüzyılın son yarısındaki Roma-İran harplerindeki Hunların rolünden bahseder.

VI. yüzyıl Roma tarih yazıncılığının en parlak dönemidir. Bu dönemi Procopius'un eserleri açmaktadır. Procopius biyografisi hakkındaki bilgilere kendi eserlerinden ve daha sonra yazılmış olanlardan ulaşılmaktadır. Kronist Filistin'in

* Bu bölüm, Hüseyin Namık Orkun'un "Türk Tarihinin Bizans Kaynakları" adlı eserinin 14–21. sayfalarının hülasasıdır.

(Paletsin) Kaisereia şehrinde, muhtemelen V. yüzyılın sonlarında doğmuştur. 527 yılında Iustinianus'un kumandanı Belizar'ın hukuk müşaviri olmuş, bu münasebetle 527–531 İran savaşlarına katılmış, daha sonra Procopius Belizar ile Vandallara karşı Afrika'ya, Gotlara karşı İtalya'ya en sonunda yine İran'a karşı açılan savaşlara katılmıştır.

Procopius imzalı günümüze kalabilmiş üç eser vardır. Bunlarda biri sekiz kitaptan oluşan, I-II. kitaplar İran, III-IV. Vandal, V.-VII. kitaplar ise Got savaşlarını anlatır. Sekizinci cilt sonradan eklenmiş olup 551–553 yılları arasındaki olayları anlatır. Diğer eseri Justinianus döneminde yapılmış büyük yapıların, mimari eserlerin, anlatıldığı 6 kitaptan oluşur. Üçüncü eseri diğer eserlerinin zıddına Justinianus'un eleştirildiği, mali sıkıntıların, yabancıların saldırılarının, hatta tabii afetlerin müsebbibi olarak gösterildiği; *Anekdotia*, Latince adıyla *Historia arcana* adlı kitabıdır.

Procopius'un eserlerinde Hun-Türk tarihiyle ilgili değerli bilgilerde vardır. Bunlar; Tuna havhalisinde bir istihkâmın tamiri nedeniyle Attila'nın buraya akını, Attila'nın İskitlere ve Massagetlere kumandanlık ettiğini söylediği Aetius ile savaşı, Jordanes'in epizoduyla örtüşen ve Priscus'un kaybolan eserinden istifade ettiğine delil olabilecek, Attila'nın İtalya seferi ve Aquileia fethi ile ilgili bilinen epizodu mufassal olarak kaydeder. VI. yüzyılın olayları arasında birçok yerde Hun adı geçmekle birlikte, Procopius, bu adla aynı zamanda Bulgarları ve diğer Türkleri ve daha başka kavimleri de tesmiye etmiştir: "Bu kavmin en doğusunda Ak Hunlar yani Ephthalit diye adlandırılanlar oturmaktaydı. İran'a komşu olan bu halk V. yüzyılın ikinci yarısında onlarla savaşmaya başlamışlardı." Kafkasya Hunları, Sabirler, hakkında da bilgiler vardır. Kafkasya'dan Azak'a hatta Tuna'ya kadar olan bölgedeki Hunlardan da birçok yerde bahsedilir. Procopius'a göre Roma'nın Chersones ve Bosporos kentleri arası Hunlarla meskûndü, Justininus 523 yılında Bosporos'a gönderdiği bir elçiyle Hunlarla antlaşmak istemiş, VI. yüzyılın ilk yarısında Hunlar diğer uluslarla birlikte Roma'nın Tuna topraklarına devamlı akınlarda bulunmuşlar, Procopius VIII. kitabında Kuzey Karadeniz'de sakin olup Roma'ya akınlar yapan Hunlar'dan bahseder. 547–549'da

Kırım Gotlarının kralı Justinianos'a gönderdiği elçiden, bu bölgedeki Hunlar hakkında, sözlü, bilgiler almıştır. Utigur ve Kutrigurlar hakkında da önemli bilgiler verilen eserde Roma ordusunda yer alan Hunlardan bahsedilir ve Hun reislerinin adları verilir. Procopius bazı etnografik bilgilerde vermektedir: Ak Hunların dış görünüş ve yaşayışları, Hunların saç ve giyimleri, Sabirlerin savaş sanatları, Utigurların yazıyı bilmedikleri kayıtları mevcuttur.

Procopius'un Justinianus dönemi savaşlarını anlattığı eserinin devamını, biyografisine kendi eserinden ulaşılan ve bundan; Anadolu'daki Myrina şehrinde doğan, küçük yaşta İstanbul'a gelen daha sonra İskenderiye'de hukuk eğitimi gören, 554'te tekrar İstanbul'a dönüp burada avukatlık yaptığı bilgileri verilmiş Agathias yazmıştır. 552–558 dönemi olaylarını anlattığı kitabını genç yaşta ölmesiyle bitirememiştir. Olayların Procopius'un bıraktığı yerden başladığı ve Komutan Narses'in idaresinde Gotlar, Vandallar, Franklar ve İranlılara karşı yapılan savaşların anlatıldığı eserinde Hun-Türk tarihine ait değerli satırlara denk gelinir: 555–556 yıllarındaki İran-Ephtalit savaşları, aynı dönemde Sabirlerin Roma ile ittifakla İran'a karşı savaşı-ki; başka bir Sabir grubu da İran ordusunda bulunmaktadır-, İtalya Gotları arasında *Bittores* kabilesinden olan Hunların yer aldığı, 552 yılı İtalya-Got savaşında Hun harp usullerinin uygulandığı, Azak ve Don bölgesindeki Hunlar hakkında, Utigur ve Kutrigurların tarihi hakkında, 558 yılında Kutrigurların Roma'ya seferleri ve bunlarla yapılan savaş hakkında bilgiler vardır.

Tahminen 491–578 yılları arasında yaşayan Ioannes Malas'ın, VI. yüzyılın genel tarihini kapsayan, on sekiz kitaptan oluşan eseri; kutsal kitaplardaki tarihi bilgilerle başlamakta, Yunan efsanevi çağları ve doğu uluslarının tarihinden bahsedilmekte, daha sonra Roma Tarihine geçilip bu bahisler anlatılmaktadır. Malalas'ın kroniğinde Septimius Severus ve Carus çağlarından bahsedilirken Hun adıyla karşılaşılır, Attila'nın savaşlarından ve ölümünden, 514–515 yıllarındaki Vitalianus isyanında Hunların ve Bulgarların rolünden, 520'deki Roma-İran savaşında Hun hükümdarının rolü, Justinianus'un imparatorluğunun ilk yıllarında Sabir hükümdarının Roma ile anlaştığı

(527–528), yine aynı dönemde Bosporos civarındaki Hun hükümdarının İstanbul'u ziyaret ettiği ve Hıristiyan olduğu dönüşünde bu nedenle kendisine isyan eden tebaasını bastırmada Roma askeri birliklerinin müdahil olması ve bastırması, 530–540 arasında Trakya'ya seferleri ve bir Gepid ve bir Hun komutanında saflarında bulunduran Roma ordusunun mukavemeti, 548'de Sabirlerin Kafkasya'nın güneyine akınları, 558-559'da Hunların ve Slavların Trakya'ya seferleri, 557–558'de Avarların İstanbul'da görünmeleri hadiseleri hakkında bahisler vardır. Malalas'da Hun adı altında başka ulusları da anlatmaktadır.

536 yılında Suriye'de Epiphane'de doğan, Antiokhea'da avukatlık yapmış ve İstanbul yaşamında bilgisi sayesinde imparatorun övüncüne kavuşan Eagrius 431–594 tarihleri arasında kapsayan altı kitaplık bir kilise tarihi kaleme almıştır. Bu eserde İskitlerin kralı Attila'nın savaşı ve ölümü, Zenon zamanında Hunların Trakya'ya hücumu, Vitalianos isyanında Hunların rolü, Hunlar(Sibirler)in 515 yılı seferleri, Avarların ilk elçilik heyeti, savaşları, Sirmiumu almaları, 583'teki büyük seferleri, Türkler hakkında bilgiler verilmiştir.

5. Getica'nın Konular Listesi*

Başlangıç 1–3

Coğrafi Takdim 4–24

Okyanus 4–5

Doğu Adaları 6

Batı Adaları 7–24

Küçük Adalar 7–8

Britanya 10–15

İskandinavya 9, 16–24

Gotların Birlik Oldukları Devir 25–130

Gotların, ilk kralları olan Berig'in idaresinde İskandinavya'dan Gothiskandinavya'ya ve sonra Ulmerugi bölgesine göçleri 25–26

Filimer'in idaresinde İskit ülkesine göçleri 27–29

İskit ülkesinin Tasviri 30–37

Gotların müteakip üç ikametgâhları (Azak Denizi; Moesia, Trakya ve Dacia; yeniden İskitya- Karadeniz'in yukarıları) 38–42

Gotların Okçulukları ve Kahramanlıkları 43

Gotlar, Azak Denizi havalisindeki İskit topraklarında 44–57

Don ve Dinyeper nehirlerinin tasviri 45–46

* Bu liste Mierow'da Literary Analysis of Getica (s.47–50) başlığıyla yer alan bölüm, esas alınarak hazırlanmıştır. Konulardan sonra verilen rakamlar pasaj numaralarını gösterir.

Kafkasya'nın tasviri 52–55

Gotlar Moesia, Trakya ve Dacia'da 57–81

Tuna ve Dacia'nın tasviri 74–75

Gotların Amal hanedanının şeceresi 78–81

Gotlar yeniden Karadeniz'in yukarısındaki İskit Topraklarında 82–130

Got kralı Ermanerik'in Herullar, Venethler ve Aestleri hükümü altına alması 116–120

Hunların Kökeni ve Tarihi 121–128

Ermanerik'in Hunlarla savaşı ve ölümü, Gotların Ostrogot ve Vizigot olmak üzere ikiye ayrılması 129–130

Bölünmüş Gotlar 131–314

Vizigotlar 131–245

Fritigern'in Vizigotlarla Trakya ve iki Moesiya'ya girişi 131–137

Gotların İmparator Valens'i yenmesi ve öldürmesi 138

Vizigotların Theodosius'un hizmetine girmeleri ve Gasıp Eugenius'u yenmeleri 145

Arcadius ve Honorius devrinde Vizigot kralı I. Alarik'in faaliyetleri ve ölümü 146–158

Ravenna'nın tasviri 148–151

Vizigot kralı Athavulf'un faaliyetleri ve ölümü 159–163

Vizigot kralı Valia'nın faaliyetleri 164–175

Vandalların krallığı 166–173

Amalların Vizigotlara hicreti 174–175

Vizigot kralı I. Theodorid ile Romalılar arasında ihtilaf çıkması
176–177

Hun hükümdarı Attila hakkında 178–183

Attila'ya karşı Vizigotların ve Romalıların birleşmesi 184–191

Katalonya savaşı, Kral I. Theodorid'in ölümü 192–217

Attila hakkında ilave bilgiler, Thorismud'un faaliyetleri ve ölümü
218–228

Vizigot kralı II. Theodorid 229–234

Vizigot kralı Euricus 235–241

III. Valentinius'un ölümünden son imparator Romulus
Augustus'a kadar Batı Roma İmparatorluğu 235–241

Odoacar'ın hükümdarlığı 242–243

Vizigotlar'ın son kralı II. Alarik 245

Ostrogotlar 246–314

Ostrogot kralı Vinitharius'un Antları yenmesi ve Hunlara
yenilmesi 246–249

Ostrogot kralı Hunimund 250

Ostrogot kralı Thorismud 250

Ostrogotların hükümdarsız geçirdikleri kırk yıl 251

Ostrogot kralı Valamir 252–276

Attila'nın ölümü ve Hun devletinin dağılması 254–263

Aşağı Tuna'daki Got yurtları 264–266

Jordanes'in Got kökenli oluşu hakkında 266

Ostrogotlar Pannonia'da 268–276

Ostrogot kralı Theudemer, Makedonya'nın alınması 277–288

Ostrogot kralı Büyük Theodorik ve İtalya'daki Ostrogot krallığı
289–304

Ostrogot kralı Athalarik, Amalasuenta 305–306

İmparator Iustinianus'un Ostrogotları yenmesi 307–314

Sonuç 315–316

GOTLARIN KÖKENİ ve FAALİYETLERİ

De origine actibusque Getarum

[1] Arzum, küçük teknele sakin sahil kıyılarında süzülme ve bir yazarın¹³³ söylediği gibi, ataların durgun sularında küçük balıklar avlamak idi. Ama sen, kardeşim¹³⁴ *Castalius*, beni daha derinlere doğru yelken açmaya zorladın. Kroniklerin bir özetini¹³⁵ yapmak için üzerinde çalıştığım mütevazî işimi bırakmaya ve senatörün¹³⁶, *Gotların*¹³⁷ kökeni ve krallar kuşağına değin inerek, eski devirlerden günümüze kadarki tarihleri üzerine yazdığı, on iki ciltlik eserini bu küçük kitaba sığdırmaya sürükledin.

[2] Bu, işin güçlüğünün farkına varmak için isteksiz görünen birisi tarafından empoze edilmiş gerçekten zor bir buyruktu. Onun gibi böylesine harikulade bir metni özetlemek için, benim ifadelerimin aciz kalacağını dikkate almadın. Fakat benim adıma tüm bu güçlüklere daha kötüsü, onun yazdıklarını öğrenebilmek için, kitaplarına ulaşmak imkânımın olmamasıydı. Yine de –bana dürüst olma izni verirseniz- vaktiyle, üç günlüğüne hizmetkârından ödünç aldığım bu kitapları, ikinci bir kere okumuştum. Onun sözlerini aynen hatırlamıyorum ama eminim ki eserin muhtevası ve eserde anlatılan

¹³³ Burada, İncil'in "Romalılarına Mektup" bölümünün Origenes tarafından hazırlanan tefsirini Latinceye çeviren Rufinus'un (yak. 345–411) çevirisinin giriş bölümünden bahsedilmektedir. Jordanes yalnızca bir ibare ödünç almamıştır, bu kayıttan anlaşılacağı gibi, Rufinus'un bahsedilen bölümünün tamamını neredeyse kelimesi kelimesine geçirmiştir. Charles Christopher Mierow, *The Gothic History of Jordanes*, Cambridge 1966. s. 143.

¹³⁴ Bu hitap tarzı, Jordanes'in bir keşiş yahut papaz olduğunu düşündürmektedir. Mierow, s. 143.

¹³⁵ Jordanes *De summa temporum vel origine actibusque gentis Romanorum* adlı eserinin yazımı ile meşguldü. Fakat 551 yılında tamamlanan *Getica*'yı yazmak için diğer çalışmasını ara vermiştir.

¹³⁶ İsim tam olarak belirtilmemiştir fakat tam adı Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator olan (yak. 487–583) Cassiodorus burada isminin bir bölümü kaydedilmiştir. Yalnızca Jordanes'in bu özetinden bilinebilen on iki kitaplık *Got Tarihi*'nin yazarıdır.

¹³⁷ Latince metinde bu ad –pek çok kez kullanıldığı Gothi (Gotlar; nominatif pulurul) şeklinin dışında- şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Gothicus* (XLIV 233) 117/13. (LII 270) 128/6. *Gothica lingua* (Goth dili) (IX 58) 70/8. (XXV 131) 92/10. (XXV 133) 92/18. cf. ? 74/6. 76/13. 82/15. *Gothia* (XI 67) 73/15(*Gotia*) (XII 74) 75/9.

olayların tamamı aklımdadır.

[3] Buna, bazı Yunan¹³⁸ ve Latin¹³⁹ tarih kitaplarındaki ilgili konulardan eklemeler yaptım. Ayrıca, bir giriş ve sonuç bölümü ilave ederek, kendi bilgimden bir hayli şey kattım. Bundan ötürü beni eleştirme; sadece yazmamı istediğin şeyi kabul et ve keyifle oku. Yazdıklarında noksanlıklar varsa ve kavmimizin bir dostu olan sen, bunları hatırlıyorsan ilave et ve benim için dua et, aziz kardeşim. Tanrı seninle olsun. Amen.

[I 4] *Orosius*'un¹⁴⁰ aktardığına göre, atalarımızın telakkisinde, tüm çevresi okyanus kuşağınca sarılan dünya üç parçadan oluşmaktaydı. Bu parçaları *Asia*, *Europa* ve *Africa*¹⁴¹ diye adlandırmışlardı. Hem şehirler ve bölgeleri anlatan hem de daha geniş malumat vermek için onların arasındaki mesafeleri de kaydeden pek çok yazar da, dünyanın, bu üç parçadan müteşekkil olduğu düşüncesindedirler. Ayrıca bu yazarlar büyük denizin dalgaları arasına serpiştirilmiş adaların, büyüklü küçüklü adaları içinde barındıran *Cyclades* ve *Sporades* adındaki takımadaların, konumunu da belirtirler.

[5] Fakat okyanusun geçit vermez uzak sınırlarının tasviri hiç kimse tarafından yapılmamış hatta kimse oralara ulaşamamıştır. Açıkçası, deniz yosunlarının ve rüzgârların engellemesi nedeniyle onu yaratan Tanrı'nın haricindekiler için buraları, erişilemez ve bilinemezdir.

[6] Fakat dünyanın çevresi dediğimiz bu denizin daha yakında olan sınırları, sahillerini bir çelenk gibi sarar. Bu, hevesli beyinler ve hakkında yazmak isteyenler için açıkça bilinen bir şeydir. Yalnızca denizin kıyıları değil, içindeki belirli adaları da yerleşime

¹³⁸ Metinde geçtiği şekliyle Graec (T.A. Grek); Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: Graeci (Greci) (Grekler) (II 12) 56/19. (V 32) 62/6. (V 40) 64/11. (V 40) 64/12. (V 46) 66/4. (IX 58) 70/9. (XXIII 117) 88/13. Greci auctores (Grek yazarlar) (II 10) 56/10. historiae Graecae (Grek tarihleri) (3) (I 3) 54/5. Grecia (Grek ülkesi, Yunanistan) (IX 60) 70/16. (IX 60) 70/18. (X 66) 73/13.

¹³⁹ Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: Latinae historiae (Latin tarihleri) (3) 54/4. Latini auctores (Latin yazarlar) (II 10) 56/10.

¹⁴⁰ *Orosius* V. yy.ın başı, 417–418 yıllarında yedi bölümden oluşan bir dünya tarihi manüeli yazmıştır. –*Historiarum adversus paganos libri* (T. A. Putperestlere Karşı Yedi Tarih Kitabı)-*Augustinus*'un Hıristiyan tarih felsefesinin etkisiyle kaleme alınıp Roma tarihinin ön planda tutulduğu eserin yazarı İspanyol rahip ve tarihçi. B. İplikçioğlu, *Eski Batı Tarihi*, Ankara 1997. s. 430.

¹⁴¹ Asya, Avrupa, Afrika.

elverişlidir. Bu şekilde, doğuda Hint Okyanusu, *Hippopodes*¹⁴², *Iamnesia*¹⁴³, *Solis Perusta*¹⁴⁴ (büyük ve geniş olmasına rağmen buralarda yerleşim yoktur) ve bir de *Taprobane*¹⁴⁵ ve içinde kasabaların, malikânelerin ve büyük, tahkimatlı on şehrin bulunduğu hoş bir ada vardır. Bunlardan başka bir de *Silefantina* ve *Theros* bulunmaktadır.

[7] Bu adalar hiçbir yazar tarafından açık bir şekilde tasvir edilmemiş olmasına rağmen, tamamen iskân edilmişlerdir. Aynı okyanusun batı bölgesinde, buralara gelip giden çok sayıdaki insan sayesinde, hemen hemen herkesçe bilinen bazı adaları vardır. *Gaditanus* Boğazı¹⁴⁶ civarında, birinin adı *Beata*¹⁴⁷ ve diğerininki *Fortunata*¹⁴⁸ olan iki ada daha vardır. Halen *Hercules* Tapınağı'ndan¹⁴⁹ biri ve *Scipionis* Anıtı'ndan¹⁵⁰ diğeri görülebilen *Lusitania*¹⁵¹ ve *Gallicia*'nın¹⁵² ikiz burunlarını, bazıları okyanus adaları zannetseler de, bunlar *Gallicia* ülkesine en uç kısmından birleştikleri için, okyanusun adaları olmaktan ziyade *Europa* kıtasının birer parçalarıdır.

¹⁴² Mommsen, ayrıca Hippodes; Hippodes adası diye adlandırılan bu ada bilinen adaların hiçbiri ile özdeşleştirilmemektedir. Y. Ç. Skrjinskoy, O proisxoğenii i deyaniyax getov (Vstupitel'naya stat'ya, perevod, kommentariy) Moskva 1960.

¹⁴³ Iamnesia adası muhtemelen Akdeniz'deki, adları Gymnesiae diye de anılan, Balearsk adalarından biridir. Pomponius Mela'nın verdiği "castella Jamno et Mago" kaydı dikkate alınmamalı, bu adalardan küçük (Minorca) adası bulundu. Ama Jordanes Iamnesia adasını ve "kozmografyasını" V. yy.da doğu sularına ("in orientali plage et Indico Oceano") yerleştirir. Burada tesadüfî bir karışıklığın olması, muhtemelen, müstensih Iamnesia adasından ve "güneşin yakması"dan ("Solis perusta") bahsederken böyle kaleme almıştır. Skrjinskoy.

¹⁴⁴ Sunbake, Yeat; "Güneşin yakması" (Solis perusta) adasından ve "kozmografyası"ndan V yy. Plinius (Naturalis historia, VI, 85) ve Pomponius Mela (De chorographia, III, 71)da bahsetmektedir. Skrjinskoy.

¹⁴⁵ Sri Lanka, Yeat; Ceylon Adası Mierow, s. 143.

¹⁴⁶ Cebelitarık Boğazı.

¹⁴⁷ K.A. "mutlu".

¹⁴⁸ K.A. "talihli"; Okyanusun batısındaki, bahsedilen bu adalar muhtemelen Kanarya Adalarıdır. Mierow, s. 143.

¹⁴⁹ Baetica eyaletinin, şu anda adı Huelva olan, Onoba kasabasının civarında bir adadadır.

¹⁵⁰ Şu an adı Guadalquivir olan, Baetis'in denize döküldüğü yerin yakınlarında olduğu düşünülmektedir. Burada Galicia ve Lusitania ile bağlantılı olarak bahsedilmesi muhtemelen promunturium sacrum (kutsal burun) -şu anki Sent. Vincent Burnu- ile karıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Mierow, s. 144.

¹⁵¹ Yaklaşık olarak Portekiz'e karşılık gelir. Latince metindeki şekliyle "Lysitania": Mommsen: (I 7) 55/11.

¹⁵² Kuzey Batı İspanya'daki modern Galiçya; Mommsen Gallicia doğrusu Callaecia.

[8] Fakat okyanusun dalgalarının derinliğinde *Baleares*¹⁵³, *Mevania*¹⁵⁴ ve *Orcades*'in¹⁵⁵ yanı sıra toplam otuz üç ada daha bulunmaktadır.

[9] Okyanusun batısındaki enginliklerin en uzak sınırında *Thyle*¹⁵⁶ adında bir başka ada vardır. Bu adadan *Mantuanuslu* ozan¹⁵⁷ şöyle bahseder:

“Ve uçtaki *Thyle* sana hizmet edecektir”¹⁵⁸

Aynı kudretli denizin kuzeyindeki soğuk bölgede, *Scandia*¹⁵⁹ adında bir ada vardır. Hikâyemin kaynağı (Tanrının inayetiyle) olduğunu söylediğim yer burasıdır. Çünkü kökenini öğrenmek istediğiniz ırk, bir arı sürüsü gibi bu adanın bağrından çıkmış ve *Europa*'nın içlerine yayılmıştır. Bundan sonra, Tanrının izniyle, bunun nasıl ya da ne şekilde olduğunu açıklamaya çalışacağız.

[II 10] Fakat şimdi; *Germania*¹⁶⁰, *Gallia*¹⁶¹ ve *Hispania*¹⁶² arasında okyanusun bağrında bulunan *Brittania*¹⁶³ adası hakkında kısaca bir şeyler anlatmama müsaade ediniz.

¹⁵³ Balear Adaları.

¹⁵⁴ Menavia İrlanda Denizindeki Isle of Man.

¹⁵⁵ İskoçya'nın kuzeyindeki bir ada grubu, Orkney Adaları.

¹⁵⁶ Mommsen, ayrıca Thule; Mierow, anakara, Kuzey Britanya'daki Shetland Adaları'nın en büyüğü ya da diğerlerine göre İzlanda.

¹⁵⁷ Vergilius

¹⁵⁸ Vergilius, *Georgica* 1,30.

¹⁵⁹ İskandinavya yarım adası. Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Scandia* (III 24) 60/1. *Scandza* (I 9) 55/19. (III 16) 58/2. (III 17) 58/6. (III 19) 58/14. (III 23) 59/13. (IV 25) 60/6. (XVII 94) 82/12. (XXIV 121) 89/9. ve *Scandzia* (III 16) 57/17.

¹⁶⁰ Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Germania* (II 10) 56/5. (II 11) 56/14. (?II 13) ? 57/6. (V 30) 61/12. (XXIII 120) 89/5. (XXXVI 191)108/5. *Germani* (III 24) 60/5. (V 31) 62/1. (IX 58) 70/9. (XI 67) 73/17. *Germanicus* (XLIX 257) 124/15.

¹⁶¹ Yaklaşık olarak modern Fransa; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Gallia* (*Galya*) (II 11) 56/13. (CLV 238) 119/5. *Galliae* (*Galyanın*) (LVIII 302) 135/19. (LIX 305) 136/14. *Galli* (*Galyalılar*) (II 13) 57/ 8. (XXVII 141) 95/9. (XXXI 163) 100/11. (XXXIV 176) 104/2. (XXXVI 192) 108/6. (LVII 296) 134/14. (?)?15. *Gallicus* (*Galya ile ilgili*) (XXXVI 192) 108/7.

¹⁶² Yaklaşık olarak modern İspanya; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Hispania*: *Spania* (İspanya) (XXVII 139) 94/13. (XXXII 166) 101/14. (XLIV 229) 116/17. (XLIV 230) 16/19. (LVIII 298) 135/1. (LVIII 302) 135/21. *Spaniae* (İspanya'nın) (II 10) 56/4. (XXX 153) 98/2. (XXXI 162) 100/8. (XXXI 163) 100/13. (XXXI 163) 100/14. (XXXII 165) 101/3. (XXXIII 167) 102/1. (XXXIII 173) 103/8. (XLIV 230) 116/23. (XLVII 244) 121/4. (LVI 284) 131/20. (LVIII 302) 135/23. *Spani* (İspanyollar) (II 13) 57/8. (XXXI 163) 100/11.

¹⁶³ Modern İngiltere, Britanya; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Brittania* (Britanya) (II 10) 56/4. (II 15) 57/16. (V 38) 64/1. *Brittones* (XLV 237) 118/18. (XLV 238) 119/2.

*Livius*¹⁶⁴, büyüklüğü nedeniyle eski devirlerde kimsenin adanın etrafını dolaşmadığını söylemesine rağmen, pek çok yazar bu ada hakkında değişik şeyler söylemektedir. Iulius Caesar, sırf şöhret için yapılmış savaşlarla kapılarını açıncaya kadar, Roma orduları, *Brittania*'ya, uzun süre yaklaşmadılar. Bu olayları izleyen hareketli dönemde, ticaret ve başka amaçlar için pek çok kimse *Brittania*'ya ulaşabildi. Böylece adanın mevki daha sarıh bir şekilde gözler önüne serildi. Ben burada Latin ve Yunan yazarlarında bulduğum gibi anlatacağım.

[11] Bu yazarların çoğu, onun kuzeyle batı arasında bir üçgen gibi uzandığını söylemişlerdir. Bu üçgenin en geniş köşesi Ren Nehri'nin denize döküldüğü yerin karşısındadır. Her iki yaka birleşinceye kadar ada çaprazlamasına daralır. Adanın iki uzun kenarı *Galia* ve *Germania*'ya bakar. En geniş noktası iki bin üç yüz on *stadianın*¹⁶⁵ üzerinde olduğu ve uzunluğunun yedi bin yüz otuz iki *stadiadan* fazla olmadığı söylenmektedir.

[12] *Brittania*'nın bir bölümü bozkır¹⁶⁶, diğer kısımları ise düz ormanlık alanlarla kaplıdır. Ormanlık alanlar bazen dağ zirvelerine doğru yükselir. Kürek darbeleriyle kolayca geçilemeyen ve şiddetli rüzgârların olumsuz etkisi nedeniyle aşılamayan kesif bir deniz, adanın etrafını sarmaktadır. Sanırım bunun nedeni, diğer kara parçalarının *Brittania*'yı, deniz tarafından rahatsız edemeyecekleri kadar uzakta olmalarıdır. Zira hakikaten, deniz burada başka herhangi bir yerde olduğundan daha büyük bir genişliktedir. Ayrıca, ünlü bir Yunan yazarı olan *Strabo*¹⁶⁷, adanın mutlak okyanus akıntılarının¹⁶⁸ yarattığı etki nedeniyle toprağının nemlendiğini ve sis oluştuğunu

¹⁶⁴ Titus Livius M.Ö.59–M.S.17 Roma Şehri'nin kuruluşundan yaşadığı dönemi kadar gelen yüz kırk iki kitaplık *Ab urbe condita* (T.A. Şehrin kuruluşundan itibaren) adlı mühim eseri yazan Patavium'lu (Padua) tarihçi. İplikçioğlu, s. 426.

¹⁶⁵ 185 metreye karşılık gelen Roma ölçü birimi.

¹⁶⁶ Yeat: ... sık çalılıklarla kaplıdır...

¹⁶⁷ Strabo yahut Strabon; M.Ö. yak. 64–M.S. yak. 19. Tüm doğu Akdeniz coğrafyasını gezip, yakinen bilen, on yedi kitaplık *Geographika* (T.si Coğrafya) adlı bir eser kaleme almış Amasyalı coğrafyacı ve tarihçi. Bu kitap; Eratosthenes'in dünya haritası temelinde, o zaman ki bilinen dünyanın genel bir tasvirini veren, coğrafi bilgilerin yanı sıra tarihi, mitolojik bilgileri de kapsayan ve Germany ve Britanya'nın ilk tasvirinin yer aldığı bir eserdir. İplikçioğlu, s. 439.

¹⁶⁸ Muhtemelen Strabon, Meksika Körfezi'nden doğup Kuzey Batı Avrupa'ya doğru hareket eden Golf Stream akıntısının adanın iklimi üzerine olan tesirini ifade etmektedir.

belirterek; böyle zamanlarda güneşin gün boyunca görülmediği kasvetli günler geçtiğini yazar.

[13] Annalların yazarı *Cornelius*¹⁶⁹ da *Brittania*'nın en uçtaki bölgesinde gecenin daha aydınlık ve çok kısa geçtiğini söyler. Ayrıca o, bu adada madenlerin çok olduğunu, adanın çimlerle kaplı olduğunu ve insanlardan ziyade hayvanları besleyen her şeyin bu adada daha çok olduğunu söylemektedir. Bundan başka, içinde çok büyük nehirler akar ve med-cezirlerde inci ve değerli taşlar bu nehirler içinde sürüklenerek geri taşınırlar. *Siluresler*¹⁷⁰ esmer tenli ve genellikle doğuştan kıvrıkcık siyah saçlıdırlar. Fakat *Caletanaisia*¹⁷¹ da yaşayanlar kızıl saçlı ve büyük oynak eklemlidirler. Onlar diğer kavimlerden ziyade *Gallialı*lara ya da *Hispanialı*lara benzemektedirler.

[14] Dolayısıyla bazıları, benzerlikleri nedeniyle, *Brittania*'ya sakinlerinin bu coğrafyalardan geldiklerini düşünmektedirler. Bütün halklar ve kralları vahşilik noktasında birbirlerine benzerler. Ancak ünlü bir Annal yazarı olan *Dio*¹⁷², onların hepsinin *Caletanaisii* ve *Maeatae* adları altında birleştirdikleri gerçeği noktasında bizi temin eder. Çubuklarla örülmüş kulübelerde, sürüleriyle beraber kullandıkları barınaklarda yaşarlar. Çoğu kez evleri ormanlardır. Süslenmek ya da muhtemelen bazı başka nedenler yüzünden vücutlarını demir kırmızısına boyarlar.

[15] Ada halkı egemenlik sahasını genişletmek ya da servetlerini artırmak için bir birleriyle sürekli savaş halindedirler. Onlar yalnızca süvari yahut yaya değil aynı zamanda iki at tarafından çekilen çift tekerlekli, genellikle *essedum* olarak adlandırılan savaş arabalarıyla da harp ederler. *Brittania* adasının şekli hakkında söylenen bu kadar şey yeterlidir.

¹⁶⁹ Publius Cornelius Tacitus yak. 55–117. Üst düzey devlet bürokrasisinde yer almış, De origine et site Germanorum (T.A. Germenlerin Kökeni ve Durumu Hakkında), 69–96 yıllarını kapsayan Historiae (Tarihler) ve 14–68 yıllarını kapsayan Ab excessu Divi Augusti (T.A. Tanrısal Augustus'un Ölümünden İtibaren) adlı eserlerin yazarı Galya kökenli ünlü tarihçi. İplikçioğlu, s. 441–442.

¹⁷⁰ Mommsen, ayrıca Silores.

¹⁷¹ Mommsen, ayrıca Calydonia; Yeat, İskoçya'nın dağlık bölgeleri; Skrijnskoj, İskoçya

¹⁷² Cassius Dio Cocceianus yak. 150–235. Bir senatörün çocuğu ve üst düzey brokrasiden olup, eski devirlerden yaşadığı döneme kadar gelen, seksen kitaplık Yunanca bir Rhomaika (T.A. Roma tarihi) yazmış İznikli (Bithynia) tarihçi. İplikçioğlu s. 402

[III 16] Artık *Scandia* adasının mevkii konusuna, bıraktığımız yerden¹⁷³ geri dönebiliriz. Dünyayı mükemmelen tasvir eden *Claudius Ptolemaeus*¹⁷⁴, eserinin ikinci kitabında bu adadan bahsederek der ki: “kuzey okyanusunun dalgaları arasında bulunan, uca doğru incelen kenarı çıkıntılı ardıç yaprağı şeklinde, *Scandia* adında büyük bir ada vardır”. *Pomponius Mela*¹⁷⁵ bu adanın; okyanusun dalgalarının sahillerine hafif hafif çarptığı, *Codanus Körfezi*’nin¹⁷⁶ içinde bulunduğundan bahseder.

[17] Bu ada, *Vistula*¹⁷⁷ Nehri’nin önündedir. Bu nehir; Sarmat ülkesi dağlarından¹⁷⁸ doğar, *Germania* ve *Scythia*¹⁷⁹ bölüp, *Scandia*’nın görüldüğü yerde üç koldan kuzeydeki okyanusa boşalır. Adanın doğusundaki toprakların bağrında engin bir göl vardır. Kaynağını bu gölden alan *Vagus*¹⁸⁰ Nehri, dalgalar halinde yayılarak okyanusa doğru akar. Adanın batısı uçsuz bucaksız bir denizle çevrilmiştir. Okyanustan ileriye doğru uzanmış bir kola benzeyen toprak parçasıyla, bir körfez ayrılır ve *German* denizini¹⁸¹ oluşturur. Kuzeyi seyri sefere müsait olmayan aynı okyanusla çevrilidir.

[18] Ayrıca burada etrafa yayılmış küçük adaların mevcut olduğu söylenmektedir. Aşırı soğuk nedeniyle sular donduğu zaman, kurtlar bu adalar arasında dolaşırlarsa, kör olacakları söylenir. Bu nedenle, bu ülke yalnız insanlar için yaşanılması zor bir yer değil,

¹⁷³ Bkz. I 9.

¹⁷⁴ Claudius Ptolemaeus yahut Ptholomeus astronomi üzerine de eserleri olan ve sekiz kitaplık Yunanca bir coğrafya eseri yazan coğrafyacı. OCD, s. 1273–1275.

¹⁷⁵ Pomponius Mela Latin coğrafyasının öncülerlerinden, üç kitaplık *De chorographia*’ı yazarı Tingenteralı coğrafyacı. OCD, s. 1218.

¹⁷⁶ Danimarka yarımadası civarındaki koylardan veya körfezlerden biri.

¹⁷⁷ Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Vistula* (III 17) 58/5. (V 31) 62/1. (V 34) 62/14. (V 36) 63/5. ve *Visla* (V 35) 63/2. (XVII 96) 82/20.

¹⁷⁸ Sarmat ülkesi dağları: Karpat Dağları bölgesi, Karpatlar.

¹⁷⁹ İskitya, Karadeniz’in kuzeyi; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Scythia* (İskit ülkesi) (III 17) 58/6. (IV 27) 60/15. (IV 28) 61/3. (V 30) 61/12. (V 31) 61/19. (V 32) 62/7. (V 33) 62/10. (V 38) 63/16. (V 38) 63/18. (V 39) 64/5. (VII 52) 68/4. (VII 54) 68/18. (XIV 82) 78/5. (XVI 89) 80/15. (XXIII 120) 89/5. (XXIV 125) 90/8. (XXIV 125) 90/9. (XXIV 126) 90/12. (XXXIII 174) 103/13. (XXXIV 178) 104/14. (LII 269) 127/19. *Scythae* (İskitler, İskitlerin) (IV 29) 61/9. (V 32) 62/6. (V 44) 65/5. (VII 55) 69/6. (XXIV 125) 90/5. (XXIV 125) 90/10. (XXXV 183) 105/21. *Scythicus* (İskitlere ait) (V 30) 61/15. (V 45) 65/13. (VII 54) 68/14. (VII 54) 68/17. (XXIV 121) 89/9. (XXIV 124) 90/4. (XXIV 125) 90/7. (XLVIII 246) 121/13. (XLVIII 253) 123/15. (XLIX 257) 124/15. *Scythica lingua* (İskit dili) (IV 27) 60/15. (VI 48) 67/1.

¹⁸⁰ K.A. Dolaşan, gezen; Yeat, muhtemelen İsveç’teki Vänern gölüne dökülen Gotaälv Nehri.

¹⁸¹ Metinde *Germanicum mare* şeklinde geçmektedir.

vahşi hayvanlar için dahi zalim bir coğrafyadır.

[19] Şimdi, *Ptolemaeus* bunların yalnızca yedisi hakkında bilgi vermiş olmakla birlikte, bahsettiğimiz *Scandia* adasında pek çok farklı halk yaşamaktadır. Burasının çok soğuk olması nedeniyle hiçbir yerinde bal arıları bulunmaz. Adanın kuzey bölgesinde *Adogit*¹⁸² kavmi yaşar. Söylenilene göre, buralar yaz ortasında kırk gündüz ve kırk gece boyunca sürekli aydınlık; kışın da kırk gündüz ve kırk gece boyunca sürekli karanlık olur.

[20] Kederin ve eğlencenin bu nöbetleşmesi nedeniyle onların dertleri ve nimetleri başka hiçbir kavminkiye benzemez. Niçin? Çünkü uzun günler boyunca ufuk çizgisinde onlar güneşin doğuya döndüğünü görürler, fakat kısa günlerde böyle bir şey görülmez. Güneş kendini farklı gösterir zira güneş ışıkları güneyden gelir. Hâlbuki bize aşağıdan doğuyor gibi görünmekte ve dünyanın etrafı boyunca gittiği söylenilmektedir.

[21] Başka halklar da vardır. *Screrrefennuslar*¹⁸³ yemek için tahıl aramazlar, fakat vahşi hayvanların etiyle ve kuş yumurtalarıyla beslenirler. Zira bataklıklarda gereksinimlerini karşılayacak ve soylarının doğal olarak çoğalmasını temin edecek kadar çok genç av sürüleri vardır. Burada yaşayan diğer bir kavim *Suehanslar*¹⁸⁴, *Thuryngler*¹⁸⁵ gibi, muhteşem atlara sahiptirler. Safir renkli tenleriyle Roma'nın ihtiyaçları için diğer kabilelerden pek çoğunu köle olarak satmak maksadıyla gönderenler de burada yaşar. Yoksul oldukları halde, en zengin elbiseleri giyerler ve kürklerinin koyu güzelliğiyle meşhurdurlar.

[22] Sonra farklı kavimlerin yığınları gelir; *Theustes*¹⁸⁶, *Vagoth*¹⁸⁷, *Bergio*¹⁸⁸, *Hallin*¹⁸⁹,

¹⁸² Muellenhoff'a göre "Adogit" adı yanlışdır. Doğrusu "Alogii" yahut "Halogii" ya da "Hâleygir" dir. "Hâlogalan"da, Norveç'in en kuzeyinde şu an bilinen adıyla Nordland'da, yaşayanlar. Ki buradan sonra Kuzey Kutup Dairesi başlar. Mierow, s. 146.

¹⁸³ Muellenhoff'a göre Jordanes aslında Scretefennae, Screthefennae, Scrithefenni yahut Scridifinni olması gereken bu adı Screrrefennae şeklinde yanlış kullanmıştır. Jordanes bu adı Finlandiya bölgesinde yaşayan tüm kabileler için kullanır. Mierow, s.146.

¹⁸⁴ Yeat Sweans; İsveçli.

¹⁸⁵ "-ingos" "soy" Gotcada "-iggos" şeklinde söylenir: Þuringos "Cesur Soy"; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Yeat; Mommsen: Thuringi 130/19. 135/5. Thyringi (III 24) 59/4

¹⁸⁶ Tiust bölgesi sakinleri; modern Tjust.

¹⁸⁷ Wag bölgesi sakinleri

¹⁸⁸ Bergaz "dağlar"da oturanlar.

Liiothida. Onların bütün yerleşimleri düz ve verimli bir yerdedir. Bu nedenle, meskûn oldukları yerlerde diğer kabilelerin saldırılarıyla rahatsız edilmektedirler. Bunların ardında, cesur ve savaşçı bir ırk olan; *Ahelmil*, *Finnaithae*¹⁹⁰, *Fervir* ve *Gauthigothlar*¹⁹¹ vardır. Sonrada *Mixi*, *Evagre* ve *Otingis* gelir¹⁹². Bunların hepsi kaleler gibi yontulmuş kayalarda, vahşi hayvanlar gibi yaşarlar.

[23] Bunlarında ötesinde Ostrogotlar, *Raumarici*¹⁹³, *Aeragnaricii*¹⁹⁴ ve en nazikleri ve *Scandia* sakinlerinin en mülayimi olan *Finler* vardır. *Vinivilothlarda*¹⁹⁵ onlar gibidir. *Suetidi*¹⁹⁶ bu soydandır ve endam olarak hepsinden üstündür. Kökleri aynı soya dayanan *Danlar*, *Herulları*¹⁹⁷ yurtlarından sürmüşlerdir. *Herullar* tüm *Scandia* kavimlerinden üstün oldukları iddia etmekteydiler.

[24] Ayrıca aynı coğrafyada *Grannii*¹⁹⁸, *Augandzi*¹⁹⁹, *Eunixi*, *Taetel*²⁰⁰, *Rugi*²⁰¹, *Arochi*²⁰² ve *Ranii*²⁰³ yaşamaktadır. Yakın bir zaman önce *Roduulf*²⁰⁴ bunların kralıydı. O krallığını önemsemedi ve onu Gotların kralı *Theodoricus*'a²⁰⁵ katılmak için kendi krallığını terk etti. İstedikini burada buldu. Bu kavimlerin hepsi büyüklük ve cesaretle *German*lerden

¹⁸⁹ Hallus "kaya"da oturanlar

¹⁹⁰ Finn-haiþae K.A. "Kır/Çayır Finleri" , Yeat.

¹⁹¹ Gautigot: aynı kavramı karşılar: "Gautlar, yani, the Gotlar", Yeat.

¹⁹²Sonrada melez bir kabile, Ewa-Greutingis, gelir...., Yeat.

¹⁹³ Rauma-ríkianlar Güneydoğu Norveçe, Rauma-ríki bölgesi, sakinleri.

¹⁹⁴ Rahna-ríkianlar Güneydoğu Norveçe, Rán-ríki bölgesi, sakinleri.

¹⁹⁵ Winguli, Vingul-mork sakinleri.

¹⁹⁶ K.A: "Swede-halkı"

¹⁹⁷ Aírulos, K.A. "Adamlar"; "Kontlar"

¹⁹⁸ Güney Norveç, Gren-mar ve Gren-land, sakinleri.

¹⁹⁹ Agði, Güney Norveç, Agðir, sakinleri.

²⁰⁰ Þilir, Güney Norveç, Þela-mork modern Telemarken, sakinleri.

²⁰¹ Rugianlar, Roga-land sakinleri, Yeat; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: Rugi (III 24) 60/2. (XLIX 261) 125/21. (L 266) 126/25. (LIV 279) 130/2. Rogi (LVII 291) 133/8.

²⁰² Harothi Haruðes ; Hardangerfjord civarındaki Horða-land sakinleri, sonraları Aşağı Elbe Nehri havalisine yerleşmiştir.Yeat.

²⁰³ Theustesler ile Raniiler arasında sayılan bu yirmi yedi kabile, kuzey bölgesinde yaşayan arka planda kalmış bir kabileler grubu olarak belli belirsiz bilinirler. Mierow, s. 146.

²⁰⁴ Mommsen onu Procopius'un bahsettiği (b. Goth., 2, 14) Heruli kralı ile aynı kişi olduğunu düşünür. Bu kral, Anastasius'un imparatorluğunun üçüncü yılında (493) kabilesi ile birlikte Lombardlarla savaşmak durumunda bırakılmış ve savaşta öldürülmüştür. Aynı kişi 489'dan önce Theodoric'in Moesya'da olduğu dönemde ona gelerek korumasına girmek istemişti. Herhalde Got tarihçilerinin bir abartması olan, kendi krallığını küçük görmekteydi. Mierow, s. 146.

²⁰⁵ Mommsen, ayrıca Theodericvs (XIV 80) 77/5.

baskın çıktılar ve vahşi hayvanlar gibi gaddarca savaştılar.

[IV 25] Şimdi; uzun zaman önce, ırkların kovanı yahut kavimlerin rahmi gibi olan bu *Scandia* adasından, *Berig*²⁰⁶ adındaki krallarının liderliğinde, Gotların ayrıldıkları söylenir. Gemilerinden karaya çıkar çıkmaz ve toprağa ayak basar basmaz hemen bu bölgeye kendi adlarını verdiler. Bugün hâlâ orası *Gothiscandia*²⁰⁷ adını taşımaktadır.

[26] Çok geçmeden buradan *Ulmerugi*²⁰⁸ yurduna göçtüler. Onlar, daha sonra kamplarını kurdukları okyanus kıyılarına yerleştiler. Onlarla mücadeleye girdiler ve onları yurtlarından sürdüler. Daha sonra komşuları olan *Vandalları*²⁰⁹, savaşıarak kontrolleri altına aldılar ve böylece bunu da zaferlerine kattılar. Fakat kavmin nüfusu büyük oranda arttığı zaman, *Berig*'den bu yana yaklaşık ellinci kral olan *Gadaricus*'un²¹⁰ oğlu *Filimer*²¹¹ saltanat sürmekte olduğu dönemde, Got ordusunun ve onların ailelerinin bu coğrafyadan göç etmeleri gerektiğine karar verdi.

[27] Elverişli yurtlar ve hoş yerler ararlarken kendi dillerinde *Oium*²¹² diye adlandırdıkları *Scythia*'ya ulaştılar. Burasının büyük zenginlikleri, onları sevindirdiği ve ordunun yarısının, nehri geçmek için kullandıkları köprüünün onarılamaz şekilde

²⁰⁶ Muellenhoff Gotların bu ilk kralının döneminin M.S. I. asırdan önceye gitmediği düşüncesindedir. Hodgkin ise Gotların Baltık bölgesindeki varlıklarını en geç M.Ö. 330'dan önceye ve muhtemelen de M.Ö. VI. asra kadar götürür. Mierow, s.146; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Berig* (IV 25) 60/7. (IV 26) 60/13. *Berich* (XVII 94) 82/12.

²⁰⁷ Gutisk-Andja K.A. "Son Got" Yeat; Baltığın güney doğu köşesindeki bir yer, muhtemelen modern Dantzig şehri havalisi, Mierow, s. 146.

²⁰⁸ Yeat, Vistula Nehri'nin ağzındaki adalar, Rugianların adaları; Mierow, s.146-147. Zeuss Gotların, okyanus kıyılarında yaşayanları yahut Vistula'nın ağzındaki epeyce adayı Hulmarugeis bazen de Ulmerugi diye adlandırdıklarını düşünmektedir. *Getica*'nın Fransızca tercümesindeki notunda Savagner, Ulmerugi yerleşimini Pomerania ve Mecklenburg olarak tespit eder.

²⁰⁹ K.A. "Esenler, değişenler" Yeat; Vandallarla ilgili ilk bilgiyi, onları Almanya'nın kuzeyinde yaşayan bir halk olarak gösteren Tacitus (*Germania* 2) vermektedir Mierow, s.147. Latince metinde bu ad - çok kez kullanıldığı Vandali (Vandallar) şeklinin dışında- şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Vandalicus* (XXII 113) 87/10. (XXXIII 172) 102/23. (LX 307) 137/1. (LX 307) 137/2. (LX 316) 138/22.

²¹⁰ Mommsen, ayrıca *Gadarigis* (IV 26) 60/13.;

²¹¹ Mommsen, ayrıca *Filemer* (IV 28) 61/1.; Muellenhoff Gotların bu kralını dönemini, yaklaşık olarak, İskit Savaşlarının başladığı M.S. 238 tarihine koyar. Hodgkin ise; Marcomannic savaşı dönemine, Tuna ağzlarında Got göçünün bir devresinin yaşandığı döneme M.S. 170'e konulmasını tercih eder. Mierow, s.147.

²¹² Rusya ve Ukrayna'nın güneyi Yeat; Muellenhoff, *Oium* bölgesinin Dinyeper'e dökülen nehirler içinde, muhtemelen *Volhynia*'da olduğu kanaatindedir. Mierow, s.147.

yıkılmasıyla, onlardan sonra hiç kimsenin ve hiçbir düşmanın buraya geçemeyeceğine ikna edildikleri söylenir. Bu bölgenin, çevresinde muhkem olmayan bataklıklar bulunduğu, bir körfezin etrafını sardığı böylece de bu çift katmanlı engelin onu erişilemez kıldığı söylenir. Seyyahların anlattıkları hikâyeleri uzaktan duymuş olduklarını kabul etmekle birlikte, onlara inanacak olursak, günümüzde dahi, bu bölgede biri sığırların böğürtülerini duyabilir ve insanların izlerine rastlayabilir.

[28] Nehri geçip ve *Filimer* ile *Oium* ülkesine girdiği anlatılan Gotların bu kitlesi, arzuladıkları bu ülkenin servetine kondular ve orada çok geçmeden *Spali*²¹³ kavmine rastladılar. Onlarla savaştılar ve onları mağlup ettiler. Zaferlerine dayanarak *Scythia*'nın Karadeniz kıyılarındaki en uzak topraklarına ulaşmak için acele ettiler. Bu hikâye, erken dönemlere ait halk şarkılarında hemen hemen tarihi şekliyle genellikle anlatılır. Gotların ünlü tarihçisi *Ablavius*'da²¹⁴ en güvenilir olan kaynağında bunu teyit eder.

[29] Eski yazarların bir kısmı da bu hikâyeyi benimser. Biz bunların arasında annaları en doğru anlatanlardan biri olan, her yerde hakikati takip eden ve sorunların kökenini başlangıcından çözen *Ioseppus*'tan²¹⁵ bahis açacağız. Fakat anlatmakta olduğum Gotların kökeni hakkında onun neden hatalı bilgiler verdiğini bilmiyorum. O, bu soydan ancak *Magog* diye bahseder ve *Scyth* kökenli olduğunu, çoğunlukla da bu adla çağırıldıklarını anlatır. Doğru bilgi verilmediği için, biz kendi tarihimizde daha önce bu coğrafyanın hudutlarını göstermek zorunda kaldık.

[V 30] Şimdi; *Scythia*'nın hudutları, *Germania*'da Tuna²¹⁶ Nehri'nin kaynağına ve *Mursianus* bataklığının²¹⁷ düzlüklerine kadar uzanır. Bu sınırlar; *Asia*'daki dağları

²¹³ Don havalisinde yaşayan bir kavim(?) Spaller bilakis Venethler olarak kabul edilmelidir. Plinius, Tanais'i geçen kavimleri sıralarken bir defa Spalaei topluluğundan bahseder. Mierow, s.147.

²¹⁴ Mommsen, ayrıca Ablavius.

²¹⁵ Ioseppus.

²¹⁶ Danuvius yatut Danubius; ama buradaki kullanım Histeri(doğu Tuna) belirtmekte; Latince metinde bu ad -pek çok kez kullanıldığı Danuvius şeklinin dışında- şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: Hister Bessorum lingua (XII 75) 75/16. Hister (VII 54) 68/18. (XXII 114) 87/17. Ister (V 30) 61/12. (V 32) 62/3. (V 33) 62/12. (H)ister qui et Danubius (V 32) 62/3. (XXII 114) 87/17.

²¹⁷ Mierow, s. 147. ayrıca Mursianus lacus olarak kaydedilmiştir (V 35). Pannonia'da Musra havalisinde bir bataklık modern Ezsek.

kapsamayacak şekilde Büyük *Danaper*'e²¹⁸ ve *Taurus*²¹⁹ düzlüklerine, -*Asia*'daki *Taurus* dağlarına değin, bizim buradaki *Scythia Taurus*larına- tüm *Maeotis*²²⁰ Denizi havalisine ve *Tyra*²²¹, *Danaster*²²² ve *Vagosola*²²³ nehirlerine ulaşır. *Maeotis* Denizi'nden sonra *Araxes*²²⁴ Nehri ve *Caucasus*²²⁵ Dağları'ndaki *Bosphorus*²²⁶ Boğazı'nın diğer tarafına doğru yayılır. Önce daralan sonra yuvarlak bir şekil alan ve bir mantara benzeyen, *Asia*'nın en uzak kısmındaki kuzey doğu okyanusunun bir parçası olan *Caspium* Denizi'nin²²⁷ arkasına erişen *Scyth* ülkesi hudutları, burada sola kıvrılarak Hun²²⁸ ülkesine, *Albania*'ya²²⁹ ve *Seres*'e²³⁰ erişir.

[31] *Scythia* dediğim çok uzun ve engin genişlikteki bu coğrafyanın doğusunda, tarih sahnesine çıkışlarından bu yana *Caspium* Denizi'nin kıyısında yaşayan *Seres* kavmi vardır. Batısında *German*ler ve *Vistula* Nehri ve kuzeyde kutup bölgesinde etrafını saran Okyanus vardır. Güneyinde; Pers²³¹ ülkesi, *Albania*, *Hiberia*²³², *Karadeniz*²³³ ve

²¹⁸ Dinyeper; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Danaper* (V 30) 61/14. (V 35) 63/4. (V 46) 65/15. *Borysthenes qui et Danaper* (V 44) 65/9. *Boristhenes* (V 32) 62/4. *Danaber Hunnis Var* (LII 269) 127/19. *Danaber praeterea* (Dinyeper ötesinde) (VII 54) 68/17.

²¹⁹ Kıyım Yarımadası.

²²⁰ Azak Denizi; Latince metinde bu ad şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Maeotis* (*Meotis*) (V 45) 65/12. *Meotidis* (V 30) 61/15. (V 44) 65/10. *Meotidem* (V 38) 63/17. (V 39) 64/5. *Meotidae* (XXIV 123) 89/20. *Meotidam* (XXIV 124) 90/3. (XXIV 125) 90/6. *Meotida* (V 30) 61/15. (V 32) 62/8. (XXIII 117) 88/12. (XXIV 123) 89/17. *Meotidarum* (XXXIX 206) 111/5. (V 38) 63/17. (V 44) 65/10. (XXIII 117) 88/12. (XXIV 123) 89/17. (XXIV 124) 90/3.

²²¹ Tisza; Dinyester Nehri'nin Yunanca adı. Mierow, s.147.

²²² Dinyester; Dacia ve Sarmatia sınırlarının arasında akan nehir.

²²³ Bir defa kayıdedilmiştir. Nehirlerin sıralanışından, Avrupa Sarmatiasındaki *Hypanis*, modern Bug, Nehri olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Mierow, s.147.

²²⁴ Aras Nehri.

²²⁵ Kafkaslar; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Caucasus* 61/16. 68/6. *Cauchasus* (VII 50) 67/14. (VII 55) 69/6.

²²⁶ Azak Denizi'ni Karadeniz'e bağlayan Kerç boğazı. Bu boğaz Latince kaynaklarda genellikle "Bosporus Cimmerius" şeklinde geçmektedir.

²²⁷ Hazar Denizi.

²²⁸ Latince metinde *Hunni*olarak kaydedilmiştir; Hunların kayıtlara geçtiği dillerin hepsinde bu ad, burada da olduğu gibi önemsiz farklarla "Hun" şeklinde yazılmıştır. Németh'e göre "Hun" adının etimolojisi, Türkçe yahut Türkçeye akraba dillerle açıklanabilir. Eğer böyleyse; buradaki "h" sesi "k" sesinden gelmiştir. Böylece "Kun" sözüne ulaşılır. Bu adın karşılığı ise şunlar olabilir: Türkçe kavim anlamındaki "kün", Moğolca insan anlamındaki "kümün" yine aynı anlamdaki Samoyedce "kum".

²²⁹ Albanos, Kafkas ötesi/Transkafkasya/ Şirvan.

²³⁰ Çin.

²³¹ İran; Carmania, Media ve Susiana arasındaki ülke. Mierow, s.148. Burada, çok yaygın biçimi olan Persia yerine kullanımışa benziyor. Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Persae* (X 61) 71/5. (X 63) 72/1. (XXI 110) 86/16. *Persis* (*Persida*) 62/2.

kaynağından ağzına kadar akarsunun tümüne Tuna adının verildiği *Ister*'in en uzak yatağı yer alır.

[32] Bundan başka; *Scythia*'nın Karadeniz kıyısında yer alan topraklarda hiç de önemsiz olmayan *Boristhenis*, *Olbia*²³⁴, *Callipolis*²³⁵, *Cherson*²³⁶, *Theodosia*, *Careon*²³⁷, *Myrmecion*²³⁸ ve Trabzon²³⁹ kasabaları vardır. Bu kasabalardaki vahşi *Scythia* kabileleri, Yunanlara ticaret yapmaları için müsaade ederlerdi. *Asia* ile *Europa*'nın bir birlerinden ayrıldığı yer, *Scythia* topraklarının ortasındadır. Bana göre bu sınırı; *Riphaei* Dağları²⁴⁰ ve bu dağlardan doğan *Tanais*²⁴¹ Nehri'dir. *Maeotis* Denizine dökülen bu nehir, sekiz kulaçtan daha derindir ve yüz kırk dört mil uzunluğundadır.

[33] *Scythia*'nın batısında, ilk olarak, etrafları büyük ve meşhur nehirlerle sarılmış olan *Gepidler*²⁴² yaşar. Çünkü bu bölgenin kuzey ve kuzeybatısı boyunca *Tisia*²⁴³ Nehri akar ve büyük Tuna Nehri de buranın güneybatısındadır. *Tisia* Nehri, doğuda büyük bir hızla akarak *Ister* Nehri ile birleşen *Flutausis*²⁴⁴ ırmağıyla kesişir.

²³² Yahut İberia; Gürcistan.

²³³ Pontus; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: Pontus regnum (V 31) 62/2. Pontus mare (IV 28) 61/3. (V 46) 66/2. (VII 54) 68/17. (X 63) 71/16. (XII 75) 75/14. (XIV 82) 78/5. (XVI 89) 80/14. (XVI 91) 81/16. Ponticus (V 32) 62/4. Ponticum mare (V 35) 63/3. (V 37) 63/9. (V 37) 63/14. (V 38) 63/17. (V 42) 64/21. (L 263) 126/1.

²³⁴ Miletosluların bir kolonisi, Borysthenis Nehri'nin ağzında yer alır. Jordanes burada Borysthenis ve Olbia'yı farklı iki kasaba gibi göstermiş olmasına rağmen aslında aynı yer için kullanılan iki farklı isimdir. Mierow, s.148.

²³⁵ Muhtemelen Kırım Yarımadası. Mierow, s.148.

²³⁶ Mommsen, ayrıca Chersona. Kırım Yarımadası'nın da bir şehir, muhtemelen Eupatoria Mierow, s.148.

²³⁷ Kerç.

²³⁸ Kırım Yarımadası'nın da. Mierow, s.148.

²³⁹ Trapezus.

²⁴⁰ Orta Rusya Yaylası; Kuzey *Scythia*'da sıradağ; Latince metinde bu ad –*Rhipaei montes* (*Riphei montes*) şeklinin dışında- şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Rifeus* (VII 55) 69/6.

²⁴¹ Don Nehri; Latince metinde bu ad şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Thanais* (V 32) 62/8. (V 45) 65/10. (V 45) 65/11.

²⁴² Bkz. XVII 94–95; Latince metinde bu ad – pek çok kez kullanıldığı *Gepidae* şeklinin dışında- şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Gepidi* (L 264) 126/8. *Gepidia* (XII 74) 75/10.

²⁴³ Macaristan'da bir ırmak, *Patusus*, modern *Theiss*.

²⁴⁴ Mommsen, Macaristan'ın bu nehrinin muhtemelen, Jordanes'in (XII 74) de andığı *Aluta* Nehri olduğu görüşündedir. Mierow, s.148.

[34] Bu nehirler, yüce Alp Dağları'nın²⁴⁵ bir taç gibi etrafını sardığı, *Dacia*'da yer alırlar. Alp Dağları'nın, *Vistula* Nehri'nin de doğduğu kuzeye doğru alçalan sol sırtının yakınlarında, geniş alanları tutan yoğun nüfuslu *Venethi*²⁴⁶ kavmi yaşar. Çeşitli kabileler ve yerler arasında adları değişmiş olmasına rağmen, yine de en çok *Sclaveni* ve *Antes* olarak isimlendirilirler.

[35] *Sclavenus*ların yurdu, *Noviodunum*²⁴⁷ ve oradaki *Mursianus* Gölü'nden *Danaster*'e ve kuzeye doğru *Viscla*²⁴⁸ Nehri'ne kadar uzanıyordu. Şehirleri, bataklıklar ve ormanlar ile doluydu. Karadeniz havalisinde yaşayan halklar içinde en cesuru olan *Antesler*, bir birlerine günlerce yolculuk uzaklığında olan, *Danaper* ve *Danaster* nehirleri arasında yaşamaktadırlar.

[36] Bunun dışında; sel gibi akan *Vistula* Nehri'nin sularını boşalttığı üç ağzının yer aldığı okyanus kıyılarında, pek çok kabileyi uhdesinde toplamış bir halk olan *Vidivariuslar*²⁴⁹ yaşarlar. Keza onların ötesinde diğer bir kavim *Aestler*²⁵⁰ okyanusun kıyısını tutarlar. Güneyde tarım yapmasını bilmeyen, koyun sürüleri ve avcılıkla geçinen çok cesur bir kabile olan *Acatzirlar*²⁵¹ yaşarlar.

[37] Daha uzakğı ve Karadeniz'in yukarı kısımları, ihmalimiz nedeniyle maruz bıraktıkları falezatlerle ünlü olan *Bulgarların*²⁵² yurtlarıdır. Yiğit kabilelerin bereketli kökü olan Hunlar; bu coğrafyadan, iki kalabalık halka iki tomurcuk verdiler. Bu tomurcuklardan biri *Altziagirler*²⁵³ ve diğeri *Savirlerdir*²⁵⁴. Onlar farklı yerlerde meskun

²⁴⁵ Alpes.

²⁴⁶ Muellenhoff bu adın "Vinithôs" Gotlarına işaret ettiği görüşündedir. Mierow, s.148.

²⁴⁷ Mommsen, ayrıca Novietunum; Aşağı Moesia; modern Isaktscha, Romanya.

²⁴⁸ Yahut *Vistula*.

²⁴⁹ Yeat, Wiði-warii Wid-land sakinleri.

²⁵⁰ Baltık havalisinde yaşayan bir Germen halkı; Baltların Germencedeki adı.; K.A. "Saygı Duyulan" "İtibarlı". Yeat.

²⁵¹ *Acatziri*. Zeuss'da da *Acatzir* olarak kaydedilmiştir. (p. 714)

²⁵² Bu kavim, Antlar ve *Sclavenler*le birlikte, 549 ve 550'de Thrace ve İlyria'ya akınlar yaptı; Jordanes; Cassiodorus'un (Varia VIII 10, 4), Procopius'un, Ennodios'un (VII 169) yaptığı ve altıncı yüzyılda mutad olduğu üzere Hunlarla Bulgarları özdeşleştirmiştir. Otto J. Maenchen-Helfen, *The World of the Huns*, Los Angeles-London 1973. s.432.

²⁵³ Zeuss'da *Cutziagiri* olarak kaydedilmiştir (p. 715). Maenchen-Helfen, s.404.'de bu adı; Türk dili kaynaklı bir ad olarak verir ve daha doğru şeklini *Ultziagiri* olarak gösterir.

olmuşlardır. *Altziagirler*, para canlısı tüccarların *Asia*'nın mallarını getirdiği *Chersona* yakınlarını ele geçirmişlerdir. Yazları egemenlikleri altındaki engin düzlüklerde ki sığırları için otlak olabilecek her yer onları çeker, kışları ise Karadeniz'in ötesine geri dönerek hayvanlarını otlatırlar. Şimdi biliyoruz ki, *Hunugurlar*²⁵⁵ sansar derisi ticareti yaparlar. Fakat kendilerinden daha cesur olan komşularından sinmişlerdir.

[38] Gotların Azak Gölü havalisindeki *Scythia* topraklarına yerleştikleri ilk göçlerini okuduk. İkinci göçlerinde Gotlar; *Moesia*, *Thracia*²⁵⁶ ve *Dacia*'ya gittiler ve sonra üçüncü göçlerinde tekrar Karadeniz'in yukarısındaki *Scythia* topraklarına yerleştiler. Tuttukları kayıtların herhangi bir yerinde, *Brittania*'da veya bir başka adada köleliğe boyun eğmelerini yahut tek bir at karşılığı bir adam tarafından kurtarılmalarını anlatan hikâyelere rastlamıyoruz. Tabii ki, şehrimizdeki²⁵⁷ herhangi bir insan Gotların anlattığının dışında, farklı bir kökten geldiklerini söylemese de bana açıkça karşı çıkanlar olacaktır. Ben eski hikâyelere güvenmektense okuduklarıma inanmayı tercih ederim.

[39] O halde konuma döneyim. Daha önceden belirttiğim gibi; Gotlar ilk yurtları olan *Maeotis* Denizi yakınlarındaki *Scythia* topraklarındayken krallarının *Filimer* olduğu bilinir. *Dacia*, *Thracia* ve *Moesia* ülkelerindeki ikinci yurtlarında, pek çok annal yazarının kendisinde dikkate değer bir felsefe bilgisi olduğunu söyledikleri, *Zalmoxes*²⁵⁸ kralları olmuştu. Bundan önce de bilge *Zeuta*²⁵⁹ ondan sonra *Dicineus* ve üçüncü olarak da kendisinden yukarıda bahsettiğim *Zalmoxes* vardı. Bilgin hocalardan da yoksundular.

²⁵⁴ Sabirler; Zeuss'da da Saviri olarak kaydedilmiştir (p. 711, 715).

²⁵⁵ Literatürde Onugurlar şeklinde olarak geçer; K.A. "Macarlar" "On Kabile" Yeat; Priscus, Agathias, Menander ve Theophylactus bu iki kabileyi açıkça bir birinden ayırmalarına rağmen, Jordanes; Sabiri ve Hunugurileri özdeşleştirmiştir. Maenchen-Helfen, s.432.

²⁵⁶ Trakya; Latince metinde bu ad- sık kullanıldığı *Thracia* şeklinin dışında- şu biçimde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Thraciae* (XVI 90) 81/6. (XXV 131) 92/8. (XXV 133) 92/20. *Thraciscus* (XV 86) 79/11.

²⁵⁷ Muhtemelen İstanbul kastedilmektedir. Mierow, s.149.

²⁵⁸ Yahut *Zalmoxis*; Pythagoras'ın öğrendiği varsayılan ölümsüzlük doktrinine sahip *Getae*'nın meşhur bilgini olarak Herodotus'ta (4, 94-96) geçer. Gerçi Herodotus onun bir insan olarak varlığına şüphe ile bakmaktadır. Mierow, s.149.

²⁵⁹ Yahut *Zeutas*; muhtemelen, *Suidas*'a göre *Abaris*'in babası olan *Seuthes*. Mierow, s.149.

[40] Gotlar diğer barbarlardan daha bilgilidirler ve Yunan gözüyle anneleri ve Gotların tarihlerini yazan *Dio*'nun söylediğine göre hemen hemen Yunanlar gibidirler. *Dio*, Gotların içinde onların kralları ve papazları olmuş, soylu kişiler önce *Tarabosteseus* daha sonrada *Pilleatus*²⁶⁰ olarak adlandırıldığını söylemiştir. Bundan başka, Got ülkesinde kendilerinden saygın biri doğduğunda, ozanların masallarında savaş tanrısı dedikleri *Mars*'a hamt edilmesi, çok iyi idi. Bu nedenle *Vergilius* der ki;

“Baba *Gradivus*²⁶¹ Got topraklarının hükümdarıdır.”²⁶²

[41] Şimdi, Gotlar her zaman korkunç ayinlerle, *Mars*'a tapınır ve esirlerini ona kurban olarak sunarlardı. Savaşın efendisi olan *Mars*'ın, insan kanı akıtarak gönlünün hoş tutulması gerektiğini düşünürlerdi. Ganimetten ilk payı ona adarlar ve düşmanı soyan onurlu silahları ağaçlara asılırdı. Hakikatte, *Mars*'a tapınma atalarına ihsan edildiğinden beri, diğer tüm kavimlere nazaran dinlerine daha derinden bağlıdırlar.

[42] Üçüncü göçlerinde yerleştikleri Karadeniz'in yukarı kısımlarında, uygarlıkları daha gelişti ve önceden söylediğim gibi, daha bilgili bir kavim haline geldiler. Sonra bu halk kraliyet ailesinin yönetimi içinde bölündü. Vizigotlar²⁶³ *Balth*²⁶⁴ ailesinin idaresinde, Ostrogotlar²⁶⁵ ünlü *Amal*²⁶⁶ ailesinin idaresinde kaldı.

[43] İple yayı bağlayan ilk kavim onlardır. Şairden ziyade bir tarihçi olan *Lucanus*'un²⁶⁷ da tasdik ettiği gibi:

“Onlar *Armenios*²⁶⁸ yaylarına Got iplerini taktılar”²⁶⁹

Gotlar eski zamanlarda, atalarının kahramanlıklarını anlatan destanlarını

²⁶⁰ K.A. “Keçeden külah giyenler”.

²⁶¹ Yani Mars yahut Yunanca'daki Ares.

²⁶² Vergilius, Aeneas 3, 35.

²⁶³ Vesegothae yahut tekili Vesegoth Batı Gotları.

²⁶⁴ Bkz. XXIX 146.

²⁶⁵ Ostrogothae yahut tekili Ostrogoth Doğu Gotları.

²⁶⁶ Bu ailenin şeceresi için Bkz. XIV 78.

²⁶⁷ 39–65 yılları arasında yaşamış Romalı şair. OCD, s. 94.

²⁶⁸ Ermeni ülkesi.

²⁶⁹ Pharsalia 8,221.

citharanın eşliğinde söylediler. Kendi aralarında büyük şöhrete sahip olan diğer şarkıların yanı sıra, *Eterpamara*²⁷⁰, *Hanala*²⁷¹, *Frithigernus*²⁷², *Vidigoia*²⁷³ gibi milli destanlarını da söylerlerdi.

[44] Sonra, hikâye devam eder, *Sesostris*²⁷⁴, antik geleneğin, saflarında yüzlerce *Amazones*'in kocasının yer aldığı ileri sürüldüğü *Scythler* ile kendisi için feci sonuçlar doğuran bir savaş yaptı. *Orosius* bu kadın savaşçıları inandırıcı bir dille anlatır. Böylece, *Sesostris*'in Amazonlar'ın kocalarıyla savaştığını kesin bir şekilde bildiğimize göre, bu savaşta Gotlarla harp etmiş olduklarını muhakkak surette kanıtlayabiliriz. Bu dönemde Gotlar, yerlilerin *Danaper* dediği *Borysthene* Nehri'nden *Tanais* ırmağına kadar, *Maeotis* Denizi'nin bir kıvrımı boyunca yaşarlardı.

[45] *Rhiphaei* dağlarından doğup, *Maeotis* Denizi'ne, *Bosphorus* Boğazı'na yaklaştıkça süratini koruyarak hızlı bir şekilde akan *Tanais* Nehri'nin, engebeli dağlar sayesinde ısını muhafaza ettiğini ve *Scyth* ülkesi soğğunun hiçbir zaman donduramadığı tek nehir olduğunu söyleyeyim. *Tanais*, *Asia* ve *Europa*'nın arasındaki sınırı oluşturduğu için de meşhurdur. *Chrinni*²⁷⁵ dağlarından doğup *Caspium* Denizi'ne akan da diğer *Tanais*²⁷⁶ Nehri'dir.

[46] *Danaper*'in kaynağı büyük bir bataklıktan çıkar ve sanki ovasına doğar gibi akmaya başlar. Yatağının yarısına kadar içmek için uygun ve hoş bir suyu vardır. *Danaper*'de, gövdelerinin iskeleti olarak bulunan kıkırdağın dışında kılçıksız ve bir tür hoş balık vardır. Karadeniz'e yaklaştığında *Exampaeus*²⁷⁷ adındaki küçük bir pınar onunla birleşir.

²⁷⁰ K.A. “Kahverengi at” Yeat; Muellenof, bu adı muhtemelen Germen kökenli olmayan, çok belirsiz bir tabir kabul eder. Mierow, s.149.

²⁷¹ K.A. “Büyükbaba” (Hanala/Anala).

²⁷² Mommsen ayrıca burada Frigidigernus; K.A. “Barış arzusu” “Barışa Hevesli” Yeat; imparator Valens ile çağdaş Got kralı. Mierow, s.149.

²⁷³ Vidigoia; K.A. “Orman Adamı” “Orman Bölgesi Sakini” XXXIV 178'de bahsedilen Got kahraman.

²⁷⁴ Vesosis; Mısır hükümdarı II. Romeses (Büyük Rameses) M.Ö. 1973–1928.

²⁷⁵ Volga Tepelikleri?, Ural Dağları, son çalışmalarda Moskova'nın kuzey doğusundaki Valday Tepelikleri.

²⁷⁶ Volga

²⁷⁷ Herodotus'ta “Kutsal Yollar” olarak kaydedilmiştir.

Dört günlük bir mesafede taşımacılığa elverişli olmasına rağmen, kendine benzemeyen ve düzensiz bir akıma sahip olan bu kıt ırmağın suları onu çok düzensizleştirir bu nedenle sertleşir. *Callipidas*²⁷⁸ ve *Hypanis*²⁷⁹ adlı iki Yunan kasabasının arasında böyle ritmi bozulmuş olarak Karadeniz'e dökülür. Onun ağzında *Achillis* adını taşıyan bir ada vardır. *Tanais* ve *Danaper* nehirlerinin arası tehlikeli bataklıklar ve ormanlarla doldurulmuş geniş bir bölgedir.

[VI 47] Mısır kralı *Sesostris*'in Gotlarla savaştığı sırada onların meskûn oldukları coğrafya burası idi. Bu devirde kralları *Tanausis*²⁸⁰ idi. *Phasis*²⁸¹ Nehri'ndeki muharebede (tüm dünyada büyüklerin ziyafetlerinde bol miktarda bulunan sülün adındaki kuşlar oradan gelir) Gotların kralı *Tanausis* Mısırlıların kralı *Sesostris* ile karşılaştı. Burada *Sesostris*'i ağır bir bozguna uğrattı ve onu tüm yol boyunca Mısır'a kadar takip etti. Nil'in geçilmez suları ve *Sesostris*'in uzun zaman önce *Aethiopia*lıların²⁸² baskınlarına karşı yaptırdığı tahkimatlar tarafından engellenmemiş olsaydı, *Tanausis* kendi yurdunda *Sesostris*'i öldürecekti. Fakat burada ona zarar verecek gücü kalmadığına karar veren *Tanausis* geri döndü ve hemen hemen tüm (Küçük) *Asia*'yı zapt etti. *Media*lıların kralı, eski değerli arkadaşı *Sornus*'u kendisine tabi kıldı ve vergiye bağladı. Bu dönemde, onun muzaffer ordusunun bir kısmı, zapt edilen toprakların verimli ve zengin olması nedeniyle, bölüklerinden kaçtılar ve kendi istekleriyle *Asia*'nın muhtelif bölgelerine kaldılar.

[48] *Pompeius Trogus*, adlarının yahut soylarının kökeninin *Parth*lara dayandığını söyler. Bu nedenle günümüzde hâlâ, *Scyth* Dili'nde "*Parthi*" yani, "*fugaces*"²⁸³ olarak adlandırılmaktadırlar. Tüm *Asia* kavimleri içinde âdeta bir tek onlar, doğuştan okçudurlar ve çok cesur askerlerdir. Şimdi; asker kaçağı oldukları için *Parth*lar diye çağrıldıklarını söylememe rağmen, akrabalarından çekinmeleri nedeniyle bu ismi aldıkları

²⁷⁸ Modern Dinyester Nehri havalisinde bir bölge.

²⁷⁹ Modern Bug (Hypanis) Nehri.

²⁸⁰ Yahut Thanausis; Gutschmid tarafından görevlendirilen Sesostris ile çağdaş hükümdar; M.Ö. 1323–1290.

²⁸¹ Modern Rioni; Phasis, Kolhis'te –modern Gürcistan'da- Karadeniz'e boşanan bir rmak.

²⁸² Etiyopya.

²⁸³ Fugax-acis: K.A. "ürkek, korkak, kaçak"; "Asker Kaçağı".

düşünüldüğünde, adla ilgili olarak bazıları bu tabiri *Parti* dışında bir köke de dayandırmışlardır. Şimdi; Gotların kralı *Tanausis* öldüğünde, halkı sanki tanrılarından biriymiş gibi ona ibadet etti.

[VII 49] *Tanausis*'in ölümünden sonra, haleflerinin hükmü altındaki ordu, diğer ülkelere uzun seferler düzenlemekle görevlendirilmişken, komşu bir kabile, Got kadınlarını ganimetmiş gibi kapıp kaçırma teşebbüsünde bulundu. Fakat onlar kocalarından öğrendikleri gibi cesurca direndiler ve kendilerine saldıran düşmanı utanç verici bir bozguna uğrattılar. Bu zaferi kazanmalarıyla büyük bir cesarete gark oldular. Birbirlerini yüreklendirerek silahlar aldılar ve daha cesur olanlardan ikisini, *Lampeto* ve *Marpesia*'yı, liderlikleri olarak seçtiler.

[50] *Lampeto* ve *Marpesia* liderken, biri kendi ülkelerini savunma ve diğeri başka ülkeleri tahrip etme olmak üzere, kendilerine iki görev belirlediler. Bunun üzerine *Lampeto*, ülkesini korumak için memleketinde kaldı ve *Marpesia* kadınlardan bir birlik oluşturdu ve bu alışılmışın dışındaki orduyu *Asia*'ya sevk etti. Savaşla pek çok kabileyi yenip müttefikleriyle antlaşmalar yaptıktan sonra *Cauchasus*'a geldi. Burada biraz zaman kaldı. *Virgilius*'da²⁸⁴:

“Sert taşa yahut *Marpesia* kayalığına benzer”

şeklinde geçen “*Marpesius Kaya*”sına kendi adını verdi. Büyük İskender'in daha sonra yaptıracağı ve “*Caspiae*²⁸⁵ Geçitleri”²⁸⁶ adını koyacağı, şu anda *Lazi*²⁸⁷ kabilesinin koruduğu bir Roma tahkimatı olan, yer burası idi.

[51] O dönemde *Amazonlar* burada biraz zaman kaldılar ve burayı daha da

²⁸⁴ Aeneas 6, 471.

²⁸⁵ Hazar

²⁸⁶ *Caspiae pylae*; Hazar Denizi'nin batı kıyısındaki Dağıstan'ın güneyinde Derbent yakınlarında Serdar Geçiti;

²⁸⁷ Roma'nın Persler ile 545 yılında yaptığı mütareke, eski tabileri olan ve Colhis'de yaşayan Lazlara yardım etmeleri nedeniyle 549 yılında bozulmuştu ve Lazlar Romalılarla birlikte İranda savaşmışlardı.

kuvvetlendirdiler. Daha sonra ayrıldılar ve *Gangra*²⁸⁸ şehrinin yakınından akan *Halys*²⁸⁹ ırmağını geçtiler. Aynı derecede bir muvaffakiyetle *Armenia*, *Syria*, *Cilicia*, *Galatia*, *Pisidia* ve [Küçük] *Asia*'nın her bölgesine boyun eğdirdiler. Daha sonra *Ionia* ve *Aeolia*'ya doğru hareket ettiler ve onların teslimiyetinden sonra onları eyaletleri yaptılar. Bu havaliyi, bir müdedet idare ettiler ve burada kendi adlarını taşıyan ordugâhlar ve şehirler bile kurdular. *Ephesus*'da²⁹⁰ sanata olan düşkünlüklerinin tatmini ve okçuluktaki hünerini takdir etmeleri nedeniyle *Diana* için çok pahalı ve güzel bir mabet yaptılar²⁹¹.

[52] *Scythia*'da doğan ve *Asia* krallıklarını hâkimiyetleri altına alacak kadar talihli olan bu kadınlar, o devirde krallıkları hemen hemen bir yüzyıl kadar ellerinde tuttular. Sonunda yukarıda bahsettiğim²⁹² *Marpesius* geçitlerindeki, yani *Caucasus* Dağları'ndaki kendi akrabalarına ricat ettiler. Bu sıradağlardan iki kez bahsettiğime göre, onların büyüklüğünü ve konumunu tasvir etmenin yersiz olduğunu zannediyorum. İyi bilindiği gibi, *Caucasus* Sıradağları silsile halinde devam ederek dünyanın büyük bir bölümünü kaplar.

[53] İlk olarak Hint Okyanusu'nun güneyi sıcaktır ve hava güneşli olunca buharlaşır; kuzey tarafı ise rüzgârların ve ayazın soğutucu tesirine maruz kalmaktadır. Ondan sonra, eğik bir kavisle arkaya, *Syria*'ya doğru kıvrılan bölgesi, bereketli sinesinden çıkan pek çok başka nehrini dışarıya doğru akıtmakla birlikte aynı zamanda bitmez tükenmez kaynakları nedeniyle meşhur, taşımacılığa müsait Fırat²⁹³ ve Dicle²⁹⁴ nehirlerini, *Vasianensis*²⁹⁵ bölgesine döker. Bu nehirler Suriye'nin etrafını çevirir ve gerçekte de olduğu gibi, buraya *Mesopotamia* denilmesine neden olurlar. Sularını Kızıl Deniz'in²⁹⁶ sinesine boşaltırlar.

²⁸⁸ Paphlagonia'nın, daha sonra Germanicopolis adını alacak olan, bir şehri; modern Çankırı.

²⁸⁹ Kızıl Irmak.

²⁹⁰ Modern Efes.

²⁹¹ Mierow, s.151 Artemis'e, Amazonların bir tapınak yapması hadisesini pek çok antik yazar kaydetmiştir.

²⁹² Bkz. VII 50.

²⁹³ Euphrates

²⁹⁴ Tigris

²⁹⁵ Armenia'nın bir bölgesi Ptolemaeus 5, 13, 13?

²⁹⁶ İran Körfezi Mierow, s.152.

[54] Buradan sonra kuzeye dönerek, bahsettiğim büyük geçit silsileleri, *Scythia* boyunca kıvrılır. *Caspium* Denizi'ne dökülen *Araxes*, *Cysus*²⁹⁷ ve *Cambises*²⁹⁸ gibi çok ünlü nehirler oradan çıkar. Bu silsile devam ederek, *Rhiphaei* Dağlarına kadar ulaşır. Sırtları *Scyth* kabileleri arasında sınır teşkil eden bu dağlar, kuzeyden Karadeniz'e doğru iner. Hatta *Histri* Nehri'nin suları bu dağın tepelerinden beslenir. *Hister* tarafından ikiye bölünen bu dağlar, *Scythia* içinde de *Taurus*²⁹⁹ olarak adlandırılır.

[55] Neredeyse sıra dağların en yücresi olan, bu büyük dağ silsilesi işte böyledir. Zirveleri göğe doğru yükselir. Tabii yapısıyla insanlara zapt edilemez müstahkem kaleler sunar. Orada burada silsilenin parçalandığı ve derin bir uçurumun ayırdığı yerlerde *Caspiae* Geçitleri'ni³⁰⁰ keza *Armenia* yahut *Cilicia* Geçitleri'ni -veya burası her ne şekilde adlandırılıyorsa- oluşturarak bölünür. İki tarafının da keskin, dik hem de çok yüksek olması nedeniyle bu geçitler ancak yük arabalarının geçmesi için elverişlidir. Bu dağ silsilesini birçok halk, farklı adlandırır. Hindistanlılar Himalaya Dağı ve diğer bir bölümüne Hindi Kuş Dağları derler. *Parthlar* ilk bölümüne *Castra*³⁰¹ ve devamına *Niphates*³⁰² adını verirler. Ermeniler ve Süryaniler *Taurus*, *Scythler* ise *Cauchasus* ve *Rifeus*³⁰³ ve bitimini *Taurus* ismi ile çağırırlar. Bunların dışındaki pek çok kabile de bu sıradağlara adlar takmıştır. Şimdi; onun coğrafi vaziyetini birkaç kelimeyle anlattıktan sonra *Amazonlar* konusuna geri dönelim.

[VIII 56] Soylarının tükeneceğinden korktukları için komşu kabilelerle evlenmeye çabaladılar. Her sene bir kez buluşmak için bir gün kararlaştırdılar. Böylece, ertesi sene aynı gün aynı yere döneceklerdi. Her anne doğurduğu her erkek çocuğu babasına bırakacaktı fakat doğan kız çocukları annesinde kalacak ve savaşmak için yetiştirileceklerdi ya da bazılarının dediği gibi, bir üvey annenin nefreti ile talihsiz çocukların hayatlarını karartıyorlar ve ölüme terk ediyorlardı. Başka herhangi bir yerde

²⁹⁷ Aras Nehri'nin kollarından biri, modern Kur Nehri.

²⁹⁸ Yahut Jora; Albania'daki Kur Nehri'nin bir kolu olan bir dere.

²⁹⁹ Kırim Yarımadası

³⁰⁰ *Caspiae portae*

³⁰¹ Asur ve Med ülkesi dağları.

³⁰² Modern Aladağ.

³⁰³ Bkz. Dipnot 202.

arzulanılmasına rağmen, Amazonlar arasında erkek doğan bir çocuktan tiksiniyordu.

[57] Gaddarlıklarının yarattığı dehşet yayılan söylentilerle daha da arttı. Amazonlar, bir oğulu bile sağ bırakmayı yanlış bulduklarına göre, bir esir için ne gibi bir umut yahut dua olabilir? Dediklerine göre, *Hercules* onlarla savaşmış ve yiğitlikten ziyade hile ile *Menalippe*'yi³⁰⁴ alt etmişti. Bundan başka *Theseus*, *Hippolite*'yi esir almış ve ondan çocuğu *Hippoltus* doğmuştu. Daha sonraları Amazonların *Penthesilea* adında, *Troia* savaşındaki efsaneleriyle meşhur bir kraliçeleri olmuştur. Bu kadınların kudretinin Büyük İskender zamanında dahi devam etmekte olduğu söylenir.

[IX 58] Fakat “*Amazonların hayatında bu kadar önemli olan, Gotların erkekleriyle yaptıkları antlaşmanın hikâyesi*” neden anlatılmaz. O halde, Got erkeklerinin yüceltmeye değer yiğitlik ve şöhretlerinin öyküsünü dinleyin. Şimdi; yaptığı çalışmaya “*Getica*” adını veren (ve bu *Getas*'ın, Gotlar olduğu önceki bölümde, *Orosius Paulus*'un şahadetiyle, kanıtlamıştık³⁰⁵), eski zamanların özenli, sebatlı araştırmacısı ve tarihçisi *Dio*'nun bu Gotların sonraki hükümdarları olan Kral *Telephus*'dan bahsettiğini söyleyeyim. Hiç kimsenin bu adın Got Diline tamamen yabancı olduğunu söylemesine müsaade edilmemeli. Zira Romalıların *Macedonialı*lardan, Yunanların Romalılarından, Sarmatların *German*lardan ve Gotların da sık sık Hunlardan adlarını ödünç aldıkları bilinmektedir. Bu kabilenin erkelerine de, ödünç alınmış pek çok ad takıldığı gerçeğinin farkında olmamak cahillerin yapacağı bir hatadır.

[59] *Auge* yoluyla *Hercules*'in oğlu, *Priamus*'un kızlarından birinin kocası olan *Telephus* dehşetengiz bir güce ve çok yüksek bir itibara sahipti. Sahip olduğu meziyetlerle babası gibi kahraman idi ve dış görünüşü de babasını anımsatırdı. Atalarımız krallığına *Moesia* adını vermişlerdi. Bu krallığın sınırları doğuda Tuna Nehri'nin ağızlarından, güneyde

³⁰⁴ Mommsen, ayrıca Melanis; Latince metinde bu ad şu şekilde de kaydedilmiştir. Mommsen: (VII 57) 69/16.

³⁰⁵ Önceki bahislerin hiçbirinde bu konu hakkında kayıt yoktur. Yalnız V 40'da Gothi (Mommsen: 64/10.) ve Gaetae (Mommsen: 64/14.) tabirlerini kaydedilmiştir.

Macedonia'dan, batıda *Histria*'dan³⁰⁶ ve kuzeyde yine Tuna'dan geçirdi.

[60] Şimdi; Yunanlılarla yapılmakta olan savaşları devam ettirdiğini söylediğimiz *Telephus*, bu savaş sürecinde Yunanların lideri *Thesander*'i öldürdü. Daha başka, *Ajax*'a düşmanca bir hücum yapmakta ve *Ulixes*'i³⁰⁷ takip etmekte iken, atı birkaç asma ağacına takıldı ve yere düştü. Kendisini yere fırlattı ve *Achilleus*'un attığı bir ciritle kalçasından yaralandı. Uzun süre iyileştirilemedi. Daha iyileşememişken Yunanları kendi ülkesinden sürdü. Şimdi, *Telephus* öldüğünde, *Phrygialıların* kralı *Priamus*'un kızının oğlu olan *Euryphylus* tahta geçti. *Cassandra*'ya duyduğu aşk nedeniyle onun babası yani kendi kayınpederine yardım edebilmek amacıyla *Troia* savaşında görev almak için çabaladı. Fakat savaşa dâhil oluşundan kısa bir süre sonra öldürüldü.³⁰⁸

[X 61] Sonra, Pers kralı *Cyrus*, (*Pompeius Trogus*'un anlattığına göre) tam tamına altı yüz otuz yıllık³⁰⁹ bir aradan sonra, Gotların kraliçesi *Tomyris*'e karşı başarısız bir savaş yaptı. *Asia*'daki zaferlerinin kıvancıyla *Cyrus*, söylediğim gibi *Tomyris*'in kraliçesi olduğu, Got ülkesini zapt etmeye çabaladı. *Cyrus*'un yolunu *Araxes* Nehri'nde kesmeye muvaffak olmasına rağmen, onun pozisyon avantajını bozmaktansa onu savaşta yenmeyi tercih ederek nehri geçmesine müsaade etti. Öylece de yaptı.

[62] *Cyrus* yaklaştığında, talih ilk olarak, hem *Tomyris*'in oğlunu öldüren ve hem de ordusunun büyük bir kısmını ortadan kaldıran *Parthların* yanında olmuştu. Fakat savaş yeniden başladığında *Getae* ve onların kraliçesi *Parthları* yendi, bozguna uğrattı ve hatta mahvetti. Onlardan yüklü bir ganimet topladılar. Orada, Got kavmi ilk kez ipekten yapılmış çadırları gördü. Zafere ulaşıldıktan ve düşmandan epeyce ganimet alındıktan sonra Kraliçe *Tomyris* şu anda Küçük *Scythia*³¹⁰ –bu ad Büyük *Scythia*'dan alınmıştır– adını taşıyan *Moesia*'nın bir bölgesine geçti. Karadeniz'in *Moesia* sahillerinde, kendi

³⁰⁶ Adriyatik Danizinin doğu kıyılarında olan bir ülke.

³⁰⁷ Odysseus.

³⁰⁸ Dictys, Neoptolemus'un Eurypylus'u öldürüşünü ve cesedini babasına gönderişini kaydetmiştir.

³⁰⁹ . *Cyrus*'un hükümdarlığının son yılı. M.Ö. 532. Buna göre, bu altıyüz otuz bir yıllık süreç M.Ö. 1190-559'a denk gelmektedir. 559 *Cyrus*'un tahta geçtiği tarih olup, *Tomris*'e karşı seferi, *Cyrus*'un hayatına da malolan son seferidir ki, bu sefer 532'de yapılmıştır.

³¹⁰ *Moesia*'nın karedeniz ile sınırdış bir bölgesi. Modern Dobruca.

adına izafeten *Thomes*³¹¹ ismini alan bir şehir kurdu.

[63] Sonra, *Hystaspes*'in oğlu Pers kralı *Darius* Gotların kralı *Antyrus*'un kızı ile evlenmeyi istedi. Onunla evlenmek istemesi ve aynı zamanda gözdağı vermesi nedeniyle Gotlar onun bu dileğini yerine getirmediler. Gotlar bu ittifakı reddettiler ve elçisini ikna etmeye çalışmadılar. Teklifinin reddedilişinin öfkesi ile hiddetlenen *Darius*, Gotlarla savaşmak için yedi yüz bin silahlı adamdan oluşan bir orduyu aldı ve onuru yaralanmış bir halkın dayatması ile incitilmiş hislerinin öcünü almak uğruna yola düştü. Kadıköy'den³¹² *Byzantium*'a³¹³ neredeyse tüm yol boyunca bir köprü gibi birleşen ve tahtalarla kaplanmış gemilerle geçerek *Thracia* ve *Moesia* yöneldi. Ardından Tuna Nehri'nin üstüne güzel bir köprü inşa etti. Fakat sekiz bin silahlı adamını *Tapae*³¹⁴ yakınlarında yitirdi ve sık sık tekrarlanan savaşlar iki kısa ayda onu yıprattı. Sonra, Tuna Nehri üzerindeki bu köprü gözü pek düşmanlarınca ele geçirilince, *Thracia*'dan hızlı bir şekilde geri çekildi.

[64] Ölümünü takiben oğlu *Xerxes*³¹⁵, babasının uğradığı haksızlıkların öcünü almayı planladı. Bu nedenle üç bin araç, bin iki yüz savaş gemisi, üç yüz bin silahlı yardımcı kuvvet ve yedi yüz bin kişilik kendi askeriyle Gotlara karşı bir savaşa girişmek için ilerledi. Fakat onların sert düşmanlıkları tarafından sindirildiği için savaşa başlamaya cesaret edemedi. Böylece, emrindeki askerlerle birlikte tek bir muharebeye dahi girmeden geldiği gibi geri döndü.

[65] Sonra, Büyük İskender'in babası *Philippus* Gotlarla ittifak yaptı ve Kral *Gudila*'nın³¹⁶ kızı *Medopa* ile evlenmek istedi. Böylece, bu evliliğin yardımıyla, *Macedonia* Krallığı daha güçlü hale gelebilecekti. Tarihçi *Dio*'nun söylediği gibi; bu dönem, para ihtiyacından muzdarip *Philippus*'un, askeri güçlerini sevk etmek için

³¹¹ Yahut Tomi, modern Köstence, Romanya.

³¹² Chalcedon.

³¹³ Daha sonra İstanbul'un üzerine kurulacağı antik şehir.

³¹⁴ Konumu kati olarak tespit edilmemiş olmakla beraber, Tuna havalisinde olduğu açıktır. Bu yerden Cassius Dio'da bahsetmektedir.

³¹⁵ Yahut Kserkses.

³¹⁶ Trakyalı kral Kothêlas.

belirlediği *Moesia*'nın bir şehri olan *Odessitanus*'u³¹⁷, yağmaladığı dönemdir. Daha sonra Gotlar, *Thomes* kentine komşu olması nedeniyle bu şehri zapt edeceklerdir. Bunun üzerine, Gotların “Kutsal Adamlar”³¹⁸ olarak tesmiye edilen papazları, ansızın *Odessitanus*'un kapılarını açtılar ve onları karşılamak için dışarı çıktılar. Harp taşıyorlar, kar gibi beyaz cüppe giyiyorlar ve *Macedonialı*ları defetmeleri ve uğur getirmesi için babalarının tanrılarına yalvarır şekilde ilahiler okuyorlardı. *Macedonialı*lar o kadar güvenerek onları karşılamak için gittiklerini görünce, şaşkına döndüler ve silahsız olanlarca silahlılar çok korkutuldu diye konuşuldu. Derhal savaş için hazırladıkları mevzileri dağıttılar ve şehri tahrip etmekten kaçındılar. Onlara savaşarak kazandıkları şehri bile devrettiler. Sonra bir ateşkes yaptılar ve kendi ülkelerine geri döndüler.

[66] Uzun bir zaman sonra, bu haince teşebbüsü hatırlayan Gotların meşhur hükümdarı *Sitalces*³¹⁹ yüz elli bin asker topladı ve *Macedonia* Kralı³²⁰ *Perdiccas*'a karşı savaşan *Athenalı*lar ile harbetti³²¹. *Perdiccas* bir hizmetçisinin ihaneti sayesinde *Bayllonia*'nın yıkımının ardından, miras olarak *Athenalı*lara kalmış olan toprakları yönetmek için onun halefi olan İskender tarafından uzaklaştırıldı. Gotlar onunla büyük bir savaşa girdiler ve daha güçlü olduklarını kanıtladılar. Bundan ötürü, çok zaman önce *Macedonialı*ların *Moesia*'da yaptıkları bu hatalarından dönen Gotlar Yunan ülkesini işgal ettiler ve *Macedonia*'daki tüm boş arazilere yerleştiler.

[XI 67] Sonra *Buruista*'nın³²² Gotların kralı³²³, *Sulla*'nın³²⁴ da Roma hükümdarı olduğu devirde *Dicineus*³²⁵ Got ülkesine geldi. *Buruista*, *Dicineus*'u kabul etti ve ona kraliyet gücünün neredeyse tamamını verdi. Şu anda Frankların³²⁶ hükmettiği *Germani*

³¹⁷ Aşağı *Moesia*'da Karadeniz sahilinde bir şehir, modern Varna.

³¹⁸ K.A. “Tanrı adamları, Tanrıya hizmet edenler”.

³¹⁹ Mommsen, ayrıca *Sthalcus* (X 66) 73/9.

³²⁰ M.Ö. 429.

³²¹ Thucydides (2, 96 ve 2, 98) bu savaşı kaydetmiştir. Fakat Jordanes bu savaşı doğrudan Thucydides'in kaydından değil, Mommsen'e göre onu Dio'dan alan Cossiodorus'tan aktarmıştır.

³²² Muhtemelen Augustus devrinde Dacia kralı olan Boerebislas ile aynı kişi.

³²³ Gerçekte bir Dacia kralı M.Ö. 60–44.

³²⁴ *Getica*'daki Roma'nın tarihi devri hakkında ilk kayıt, Sulla'nın diktatörlüğü (M.Ö. 82–79) ile başlar.

³²⁵ Yak. M.Ö. 82–79.

³²⁶ Franc yahut çoğulu Franci; K.A. “Özgür”, “Cesur”, “Coşkun” “Küstah”.

ülkesini yakıp yıkmak onun fikri idi.

[68] Derken; Romalılar içinde imparatorluk erkini üstlenen ve hemen hemen tüm dünyayı hükmü altına alan ilk Romalı, tüm krallıkları zapt eden ve dünyamızın ötesinde okyanusun bağırında bulunan adaları³²⁷ dahi ele geçiren *Caesar* ortaya çıktı. Roma adı hakkında kulaktan dolma dahi olsun bilgileri olmayan bu halkları Romalılara tabi kıldı. Fakat sık sık tekrarlanan teşebbüslerine rağmen Gotları mağlup edemedi. Çok geçmeden Romalıların üçüncü imparatoru olarak *Ceasar Tiberius* hükmetti ve hâlâ Gotların krallığı sağ salim devam etmekteydi.

[69] Güvenlikleri, menfaatleri tek ümitleri şurada yatar; rehberleri *Dicineus* ne tasfiye ediyorsa kesinlikle yapılmalıdır. Onlar bunun yapılması için çalışmalarının uygun olacağına karar verdiler. *Dicineus* Gotların kendisine karşı her konuda zihnen itaatkâr olduklarını ve onlarda tabii bir yeteneğin mevcut olduğunu gördüğü zaman onlara, üstatlık derecesinde bilgi sahibi olduğu felsefeyi neredeyse tümüyle öğretti. Böylelikle, etiği öğreterek Gotların barbar geleneklerini dizginledi aynı zamanda Tabiat bilgisini öğreterek bugünkü yazılı şekliyle “*bi-lageineis*”³²⁸ adını taşıyan kendilerine ait normların geçerli olduğu bir yaşam sundu. Gotlara mantığı öğretti ve böylelikle tüm diğer kavimlere nazaran onlara muhakeme yeteneği kazandırdı. Onlara tatbiki bilgiyi ve böylece faydalı işler yaptırmak için ikna etme yöntemini gösterdi. Kuramsal bilgiyi verip, on iki takımyıldızı³²⁹ ve onların içinden geçen gezegenlerin seyri ve tüm astronomiyi düşünüp taşınmaya yönlendirdi. Ayın nasıl dolunaydan hilale ve hilalden dolunaya dönüştüğünü anlattı ve onlara güneşin kızıl küresinin yeryüzünden hacim olarak ne kadar büyük olduğunu gösterdi. Semadaki üç yüz kırk altı yıldızın isimlerini ve bunların doğuşundan batışına kadar olan hızlı hareketlerinin manasını açıkladı.

[70] Küçük bir dünya uğruna, savaşın olmadığı devirlerde felsefe tedrisatından geçmeleri

³²⁷ Britanya kastedilmektedir. Mierow, s. 155.

³²⁸ K.A. “Yasalar”.

³²⁹ Zodyak; Gök küresinde Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazı, Akrep, Yay, Oğlak, Kova, Balık burçlarının eşit aralıklarla dağıldığı kuşak, Burçlar Kuşağı. Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara 2005, s.2240.

nedeniyle, nasıl bir haz aldıklarını düşünmeniz için size rica ediyorum. Göklerin durumunu inceleyen birini ve burçların ve gezegenlerin yapısını araştıran başka birini görebilirsiniz. Biri ayın büyüüp küçülmesini tetkik ederken bir diğeri güneş tutulması hakkında çalışmaktadır. Cisimlerin kendi etrafında dönerek doğuya doğru akmasının ve göklerin dönmesi ile yeniden batıya geri getirilmelerinin nasıl gerçekleştiğini araştırmaktadır. Muhakeme etmeyi öğrendiklerinde geri kalanını da kavradılar.

[71] *Dicineus* bunları ve diğer hususları tüm bilgeliğiyle Gotlara öğretti ve onların arasında, sadece ahaliye değil krallarına da nüfuz eden muhteşem bir şöhrete sahip oldu. Gotların arasından daha zeki ve daha soylu olanlarını seçti ve onlara, kutsal yerlere ve belirli tanrılara tapmayı zorunlu kılan teolojiiyi öğretti. Papazlara *Pilleatorum*³³⁰ adını verdi. Zannederim başlarını örten taçları -diğer adıyla *pilleusları*³³¹- olan bu insanlar kendilerini tanrıya adadıkları için böyle adlandırılmışlardı.

[72] Halklarının geri kalanına ise *Capillatos* adının verilmesini emretti. Gotlar bu adı benimsediler ve ona yüce bir değer verdiler. Bugün dahi bu adı şarkılarında yaşatmaktadırlar.

[73] *Dicineus*'un ölümünden sonra bilgisi ondan aşağı olmayan *Comosicus*'a³³² aynı saygınlığı atfettiler. Bilgeliği nedeniyle *Comosicus*, Gotlar için hem kralları hem de dini liderleri olarak kabul gördü ve azami doğruluk ile bu kavme hükmetti.

[XII] *Comosicus* dünyevi işlerden elini eteğini çektikten sonra, *Dacia*'daki Gotlara kırk sene hükmedecek olan *Coryllus* kralları olarak tahta geçti. Eski *Dacia*³³³ ile *Gepid* kavminin şu anda sahip olduğu coğrafyayı kastediyorum.

[74] Bu ülke; *Moesia*'nın içinde olup Tuna Nehri'nin karşında bulunur ve dağların

³³⁰ Pilleati K.A. "Keçe başlıklı"

³³¹ K.A. şapka, başlık.

³³² Bu Got kralları hakkında *Getica*'nın dışındaki hiçbir antikçağ kaynağında kayıt yoktur. Mierow, s.155.

³³³ Antik devirdeki ilk sınırları Tuna, Karpatlar, Prut ve Theiss arasındaki bölgedir. Ancak zamanla belirtilen bu sınırlarda değişiklikler olmuştur. Hun imparatorluğu parçalandıktan sonra Tuna'nın doğu ve kuzeyini kapsayan Macaristan topraklarına karşılık gelen *Dacia Ardaric*'in hükümdarı olduğu *Gepidlerin* eline geçmiştir. Mierow, s.155–156.

hükümdarlığı onu kuşatır. Biri *Boutae*³³⁴ ve bir diğeri de *Tapae* yönünde sadece iki geçide sahiptir. Atalarımızın *Dacia* adını vermiş olduğu ve söylediğim gibi, hâlihazırda *Gepidia* olarak tesmiye edilen bu Got ülkesi; doğuda *Roxolanlar*³³⁵, batıda *Iazyges*³³⁶ kuzeyde *Sarmat*³³⁷ ülkesi ve *Basternae*³³⁸ ve güneyde de Tuna Nehri ile sınırdadır. *Iazyges* ve *Roxolanlar* arasındaki yegâne sınır *Aluta*³³⁹ Nehri'dir.

[75] Ve Tuna'nın neyi ifade ettiğini söylemenin, yani böylesine muhteşem bir akarsuyun en özlü tasvirini yapmanın, onun görmekle mümkün olabileceğini düşünmekteyim. *Alamanni*³⁴⁰ çayırılarından doğan Tuna, kaburga kemikleriyle doldurulmuş bir omurgayı andıran bir ızgara gibi, kendisine akan altmış dereden sularını toplar ve kaynağından Karadeniz'e dökülen ağzına kadar bin iki yüz mil yol kat eder. Hakikaten en muazzam akarsulardan biridir. *Bessi*³⁴¹ dilinde *Hister* olarak adlandırılır. Yatağındaki en derin yer iki yüz feet büyüklüğündedir. Tuna, Nil hesaba katılmadığında, diğer tüm nehirleri büyüklük olarak geride bırakır. Tuna hakkında bu kadarı kâfi gelir. Fakat şimdi müsadenizle, dışına çıktığımız konumuza, Tanrı'nın izniyle geri dönelim.

[XIII 76] Şimdi, Gotlar uzun bir dönemden sonra İmparator Domitianus³⁴² devrinde onun aç gözlülüğü yüzünden, diğer imparatorların hükmü altında hayli zamandır sadık kalmış oldukları ateşkesi ihlal ettiler. Gotlar, çok uzun bir süredir Roma İmparatorluğunun elinde olan Tuna kıyısındaki ıssız topraklarda yaşadılar. Onların askerlerini ve generallerini katlettiler. *Diurpaneus*'un³⁴³ Gotlara hükmettiği devirlerde bu eyaleti *Agrippa*'nın³⁴⁴ halefi olan *Oppius Savinus*³⁴⁵ yönetmekteydi. Bunun sonucu olarak

³³⁴ Başka hiçbir yerde kaydı yoktur. Muhtemelen Pons'un (Augisti) bozulmuş bir şeklidir.

³³⁵ Mommsen, ayrıca Aroksolani. Don ve Dinyeper havalisinde yaşayan bir kavim

³³⁶ Tuna havalisinde yaşayan bir Sarmat halkı.

³³⁷ Vistula ile Don havalisinde yaşayan halk.

³³⁸ Vistula'nın yukarı kesimleriyle Karpatların doğusu havalisinde yaşayan halk.

³³⁹ Macaristanda bir ırmak, modern Alt ırmağı.

³⁴⁰ K.A. "Tüm Halk" "Bileşmiş Kabileler"; Rhen'in yukarı bölgesi ile Tuna'nın yukarı bölgesi havalisinde konfederasyon şeklinde yaşan Germen kabileleri. Latince metinde bu ad şu şekilde de kaydedilmiştir. Mommsen: Alamannicus (XII 75) 75/13. Alamanni (LV 281) 130/19, 22.

³⁴¹ Trakya'da yaşayan bir halk.

³⁴² 81–96.

³⁴³ Ünlü Dacia kralı (69–86) Decebalus.

³⁴⁴ Fonteius Agrippa, bir Sarmat saldırısında hayatını kaybeden Moesia valisi 69–70.

Gotlar Romalılarla savaştılar ve onları mağlup ettiler. *Oppius Savinus*'un başını kestiler. İmparatorluğa ait pek çok kale ve şehre saldırıp küstahça yağmaladılar.

[77] Vatandaşlarının için düştüğü bu kötü durumdan dolayı *Domitianus* tüm gücüyle, neredeyse imparatorluğun tüm askerini getirerek, *Illyricum*'a³⁴⁶ aceleyle sevk ettirtti. *Illyricum*'a seçkin askerleriyle generalinden önce *Fuscus*'u gönderdi. Tekneler köprü gibi birbirleriyle birleştikten sonra *Diurpaneus*'un ordusunun yukarısında, Tuna Nehri'nin karşı kıyısına askerlerini geçirdi.

[78] Fakat Gotlar tetikte idi. Silaha sarıldılar ve kısa bir süre içinde, daha ilk çatışmada Romalıların büyük ordusunu bozguna uğrattılar. *Fuscus*'u öldürdüler ve hazinenin saklandığı ordugâhı yağmaladılar³⁴⁷. Orada kazandıkları bu büyük zafer nedeniyle, yengiden sonra sıradan insan değil yarı tanrı, yani *Ansis*³⁴⁸ kabul ettikleri ve onların talihi sayesinde zafere ulaştıklarını düşündükleri liderlerini çağırdılar. Bu liderlerinin şecerelerini, başlangıcından sonuna kadar ve her birinin silsilesini söyleyerek kısaca gözden geçireceğim³⁴⁹. Ve sen ey kari, şikâyetçi olmadan beni dinle, zira hakikati konuşacağım.

[XIV 79] Şimdi, kendilerine ait destanlarda geçtiği gibi kahramanlarından ilki *Hulmul*'un³⁵⁰ babası *Gaut*³⁵¹ idi. *Hulmul*, *Augis*'in babası; *Augis* de *Amal*'in³⁵² babası idi. *Amalların* adı ondan gelir. *Amal*, *Hisarna*'nın, *Hisarna* da *Ostogothae*'nin babası idi. *Ostogothae*, *Hunuil*'nin babası ve keza *Hunuil* da *Athal*'ın babası idi. *Athal*, *Achiulf* ve *Oduulf*'un babası idi. Dahası *Aciulf*, *Ansila* ve *Ediulf*, *Vultuuf* ve *Hermanaricus*'in³⁵³

³⁴⁵ Sabinius (yak. 85–86) Agrippa'nın halefi değil ondan sonra gelen Sabinus'un halefiydi.

³⁴⁶ Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Illyricum* (XII 77) 76/8. (L 265) 126/18. (LII 271) 128/8. (LVI 285)131/25. (LVI 286) 131/27. (LVII 290) 132/20. (LVIII 300) *Illyricus* 135/11.

³⁴⁷ 86.

³⁴⁸ Gotların kraliyet hanedanının adı olan *Amal*'in başka ve epik şekli. K.A. “Başmeleğe benzeyen olağanüstü varlıklar”.

³⁴⁹ Ayrıca bkz. XLVIII 246 ve LVIII 297.

³⁵⁰ Muhtemelen Danimarka krallarının atası olan *Humul* veya *Humli*'nin isminin hatalı yazımı.

³⁵¹ K.A. = Got = Woðan “Esrime halindeki Şamanların lideri, baş şaman”. Yeat.

³⁵² K.A. “Gayretli, çalışkan”.

³⁵³ Burada *Hermenerig* olarak kaydedilmiştir.

babası idi. Ve *Vultuuf*, *Valaravans*'ın ve *Valaravans*, *Vinitharius*'un babası idi. *Vinitharius* keza *Vandalarius*'un³⁵⁴ babası idi.

[80] *Vandalarius*, *Thiudimer*³⁵⁵ ile *Valamir*³⁵⁶ ve *Vidimer*'in³⁵⁷ babası ve *Thiudimer*, *Theodoricus*'un babası idi. *Theodoricus*, *Amalasuentsha*'nın babası idi. *Amalasuentsha*'nın kocası *Eutharicus*'dan³⁵⁸, *Athalaricus* ve *Mathesuentsha* adlarında iki çocuğu oldu. Böylelikle *Eutharicus*'un soyu karısının soyu ile birleşti.

[81] Yukarıda zikrettiğimiz, *Achiulf* un oğlu *Hermanaricus*, *Hunimundus*'un³⁵⁹ babası ve *Hunimundus*'da *Thorismud*'un babası idi. Şimdi; *Thorismud*, *Beremud*'un³⁶⁰; *Beremud* ise *Vetericus*'un babası idi. *Vetericus* dahi *Amalasuentsha* ile evlenen ve *Athalaricus*'un ve *Mathesuentsha*'nın babası olan *Eutharicus*'un babası idi. *Athalaricus* çocuk yaşta öldü ve *Mathesuentsha*, *Vitiges* ile evlendi. Bu evlilikten hiç çocuk olmadı. *Belesarius*³⁶¹ onların her ikisini de birlikte İstanbul'a³⁶² getirdi. *Vitiges* dünyevi işlerden geçince, İmparator Iustinianus'un bir kuzeni olan *Patricius Germanus*, *Mathesuentsha*yla evlendi ve onu *patricius ordinarius* yaptı. Ve ondan, adı yine *Germanus* olan, bir çocuğu oldu. Fakat *Germanus*'un ölümü üzerine o, bir dul olarak kalmaya karar verdi. Şimdi, Tanrı izin verirse yeri gelince³⁶³, *Amal* krallığının neden ve nasıl yıkıldığını anlatmaya çalışacağız.

[82] Fakat silsilelerinin sonunu ulaşıldığını söylediğim bu kavmin soyunun şeceresini

³⁵⁴ K.A. "Vandalların Savaşçısı"; bir doğu Germen kabilesi.

³⁵⁵ Latince metinde bu ad şu biçimlerde de kaydedilmiştir. Mommsen: *Thiudimir* (XIV 80) 77/5. (XLVIII 252) 123/7. *Thiudemir* (LII 270) 128/3. *Thiudemer* burada *Thiodimer* (LV 280) 130/16. *Theodemir* (XXXVIII 199) 109/19.

³⁵⁶ Latince metinde bu ad *Valamer* şeklinde de kaydedilmiştir. Mommsen: (XLVIII 251) 122/15. (LII 268) 127/14. (LII 268) 127/17. (LIII 274) 129/5. (LIV 278) 130/4. (LIV 279) 130/10.

³⁵⁷ Latince metinde bu ad –*Vidimer* şeklinin dışında- şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Vidimir* (XIV 80) 77/4. (XLVIII 252) 123/7. (LII 270) 128/3. *Videmer* (XXXVIII 199) 109/19. *Vidimir* (LII 268) 127/13.

³⁵⁸ Jut topraklarında sakin olan bir kabilenin önderi.

³⁵⁹ K.A. "Güçlü el".

³⁶⁰ Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Beremud* (XXXIII 174) 103/11. (XXXIII 175) 103/18. (XLVIII 251) 122/17. *Berimud* (XIV 81) 77/8. (XIV 81) 77/9. *Beretmod* (LVIII 297) 134/21.

³⁶¹ Mommsen, burası için ayrıca *Belezarius*; İmparator Justinian'ın bir generali.

³⁶² Constantinopolis.

³⁶³ Bkz. XL 315.

ve konumuz harici bu bilgileri verdikten sonra şimdi mevzuumuza geri dönelim. Tarihçi *Ablavius* Gotların; *Scythia*'da, yani daha evvel söylediğimiz³⁶⁴ gibi Karadeniz'in körfezlerinden birinin yukarılarında yaşadıklarını, bu toprakların doğusunu elinde tutan ve *Ostrogotha* önderliğindeki şubelerine ya önderlerinin adı ya da buldukları konum (yani doğuda olmaları) nedeniyle Ostrogotlar³⁶⁵ adının verildiğini bildirir ki bunların haricindekilere Vizigotlar³⁶⁶ (yani batı ülkesinin Gotları) adı verilmiştir.

[XV 83] Söylenildiği gibi³⁶⁷, Tuna'yı geçtiler ve kısa bir süre *Moesia* ve *Thracia*'da yaşadılar. *Mamaea*'nın oğlu *Alexander*'in³⁶⁸ halefi olan İmparator *Maximinus*'un³⁶⁹ kökeni onların bakiyelerine dayanmaktaydı. Tarihinin beşinci kitabında *Symmachus* bu olayı şöyle anlatır: *Caesare Alexander*³⁷⁰ öldükten sonra ordu, babası *Micca* adında bir Got, annesi ise *Ababa* adında bir *Alan*³⁷¹ olan halktan bir ailenin çocuğu olarak *Thracia*'da dünyaya gelmiş *Maximinus*'u³⁷² imparatorluk tahtına geçirdi. Üç sene tahta kaldı. Hıristiyanlarla savaşırken hem imparatorluğunu ve hem de hayatını kaybetti.

[84] Şimdi, hayatının ilk yıllarını sade bir şekilde yaşadıkten sonra, İmparator *Severus*³⁷³ döneminde, oğlunun doğum günü kutlamaları yapılırken orduya katılan kalabalık kitlenin içine girdi. İmparator *Severus* askeri oyunlar düzenlerken şöyle bir olay oldu. *Maximinus* bunu gördü. Yarı barbar bir genç olmasına rağmen, kendi ana diliyle İmparator'dan vadedilen mükâfat için eğitilmiş askerlerle güreşmesine izin vermesini istirham etti.

[85] *Maximinus*'un sekiz feetten³⁷⁴ daha uzun olan boyu nedeniyle hayrete düşen *Severus*'un, bu barbarın elinden askerleri zarar görmesin diye, onu ordugâhın

³⁶⁴ Bkz. V 38 ve V 42.

³⁶⁵ Austra-gutans K.A. "Parlayan Gotlar", fakat yanlış olarak Doğu Gotları olarak bilinmektedir.

³⁶⁶ Wisi-gutans, K.A. "Asil Gotlar" fakat yanlış olarak Batı Gotları olarak bilinmektedir.

³⁶⁷ Bkz. V 38.

³⁶⁸ 222–235

³⁶⁹ 235–238.

³⁷⁰ *Severus Alexander*.

³⁷¹ Hunlar tarih sahnesine çıkarken Hazarın kuzeyindeki yurtlarında ilk darbeyi indirdiği ve Hazar'ın kuzeyi ile Don ve Kafkasya arasında yaşayan kavim. 406'dan sonra Alanlar'ın bir kısmı Hun tazyiki neticesinde Loire'ye göç ettikleri anlaşılmaktadır.

³⁷² *Maximinus Thrax*, 235–238.

³⁷³ *Septimius Severus* 193–211

³⁷⁴ 2.37 m.

görevlileriyle güreşmeye sevk ettiği söylenir. Bunun üzerine *Maximinus*, on altı tane görevliyi çok rahat bir şekilde, müsabakalar arasında ara vermeden ve hiç dinlenmeden bire birer yendi. Bu nedenle, ödülleri kazandıktan sonra orduya katılması ve ilk görevini süvari sınıfında yapması gerektiği emredildi. Fakat bu olayın üçüncü gününde, İmparator eğlenmek için dışarı çıktığı bir sıra *Maximinus*'un barbar geleneklerinde olduğu gibi köpekle avlandığını gördü. Bunun üzerine onu yüksek rütbeli bir subayın gözetimine verdi ve Roma terbiyesini öğretti. Fakat *Maximinus*, imparatorun kendi hakkında konuştuğunu fark edince öne çıktı ve önünde onun gibi at sürmeye başladı.

[86] Ondan sonra, imparator yavaş bir tempoyla koşacak şekilde atını mahmuzladı. Bitkin düşünceye kadar pek çok dönüşler yaparak ve oraya buraya daireler çizerek ona engel oldu. Akabinde ona dedi ki: “Küçük *Tracialım* bu koşuştan sonra hâlâ güreşmeyi arzuluyor musun” Ve *Maximinus* “Sizin arzuladığınız kadar, ey imparator.” diye cevap verdi. Bunun üzerine imparator atından indi ve dinç durumdaki askerlerine onunla güreşmelerini emretti. Fakat daha öncekinde olduğu gibi, güreşler arasında hiç dinlenmeden, yedi çok güçlü genci yere devirdi. Bu nedenle *Caesar* ona gümüşten yapılmış ödüller ve bir altın kolye verdi. Akabinde imparatorun muhafızlığı görevine getirildi.

[87] Bundan sonra, *Antoninus Caracalla*'nın³⁷⁵ emri altında bir subay oldu. Onun ölümüyle şöhreti daha da arttı, pek çok askeri rütbe ve sonunda hizmetlerin ödülü olarak *centuriatum*³⁷⁶ rütbesi verildi. Daha sonra, *Macrinus*³⁷⁷ imparator olduğunda, üç yıl boyunca askeri bir görevde bulunmayı reddetti. Üst rütbeli bir subay olmasına rağmen *Macrinus*'un tahta bir suç işleyerek geçmesi nedeniyle imparatorluğunun utanç verici olduğunu düşündüğünden huzuruna hiç çıkmadı.

[88] Daha sonra *Antoninus*'un kendisini oğlu gibi gördüğüne inandığından, *Elagabalus*'a³⁷⁸ döndü ve üst rütbeli bir subay oldu. *Elagabalus*'dan sonra *Mamaea*'nın

³⁷⁵ Marcus Aurelius, 211–217.

³⁷⁶ Yüzbaşı.

³⁷⁷ 217–218.

³⁷⁸ 218–222.

oğlu *Alexander*'ın hükümdarlığında *Parth*larla yapılan savaşta olağanüstü yararlılıklar sağladı. *Alexander*, *Mogontiacum*'daki bir askeri isyanda öldürüldükten sonra, *Maximinus*, senatonun kararı aranmaksızın ordu tarafından imparator ilan edildi. Fakat şer bir anda uygun olarak Hıristiyanlara zulmedilmesi ve *Aquileia*'da ³⁷⁹ *Pupienus* tarafından ³⁸⁰ öldürülmesi³⁸¹ ile başladığı tüm iyi işler yarıda kaldı ve tahta *Philippus*³⁸² geçti. Bu sülalenin Roma İmparatorluğunda çok yüksek bir mevki kazandığını göstermek için zikredilen mevzuları *Symmachus*'un tarihinden bu küçük kitabımıza aktardık. Fakat konu dışına çıktığımızdan hazır vakti gelmişken bu noktada mevzuumuza geri dönmemiz icap eder.

[XVI 89] Şimdi, Got kavmi daha sonra yerleştikleri coğrafyada yani Karadeniz kıyılarındaki *Scythia* topraklarında büyük bir şöhrete sahip oldular. Bu ülkenin büyük bölümü üzerinde, denizin pek çok körfezini ve pek çok nehir yatağını kapsayan, tartışılmaz bir hâkimiyet kurdular. Onların güçlü sağ kolu *Vandallar*³⁸³ çoğu kez alçak yerlerde bulunurlardı. *Marcomanlar*³⁸⁴ onların istediği vergiyi ödeyerek bu topraklarda barınmışlar ve *Quadlar*'ın³⁸⁵ prenseslerini köle yapmışlardı. Şimdi; yukarıda adı geçen ve oğlu *Philippus* ile birlikte *Constantinus*'dan önceki tek Hıristiyan imparator olan *Philippus* Romalıları yönettiği zaman zarfı içinde, hükümdarlığının ikinci yılında Roma bininci yılını tamamladı³⁸⁶. *Philippus* Gotlara vermesi gereken vergiyi vermedi. Bu duruma Gotlar doğal olarak öfkeleniler ve onların dostları olmak yerine düşmanları oldular. Zira kendi krallarının egemenliği altında ayrı yaşamalarına rağmen, henüz Roma

³⁷⁹ Adriyatik'in kuzey ucunda bir kasaba. Bu kasabanın *Attila* tarafından kuşatılması ve zapt edilmesi hadisesinden XLII 219'da bahıs açılacaktır.

³⁸⁰ Gerçekte kendi askerleri tarafından.

³⁸¹ 238.

³⁸² Arap *Philippus* 244–249 arası Roma imparatoru.

³⁸³ Yönelenler, gidenler.

³⁸⁴ *Drusus* tarafından mağlup edilerek *Rhen* ve *Main*'den *Boii*'ye (*Bohemya*) göç eden *Süev* kabilesinin bir bölümünü oluşturan *Germen* halkı.

³⁸⁵ *Modern Moravya*'da yaşayan bir *germen* halkı.

³⁸⁶ 247.

ile müttefikler ve yıllık vergi alıyorlardı³⁸⁷.

[90] Bundan sonra ne oldu? *Ostrogotha* ve kavmi kısa süre sonra Tuna'ya geçerek *Moesia* ve *Thracia*'yı tahrip ettiler. *Philippus* ona karşı senatör *Decius*'u³⁸⁸ gönderdi. Ve *Decius*, Got krallığına karşı hiçbir şey yapamadığı için ordusunu dağıttı ve askerlerini kendi hayatlarına geri gönderdi. Sanki Gotların Tuna'ya geçmiş olmasına aldırmıyordu. Böylece askerlerine acı çektirtti yani onları hak ettikleri gibi cezalandırıp durumu *Philippus*'a bildirdi. Fakat askerler ordudan çıkarıldıktan sonra çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kaldıklarında, bu öfkeyle Gotların kralı *Ostrogotha*'dan³⁸⁹ himaye talep ettiler.

[91] *Ostrogotha*, bu askerleri kabul etti ve onların sözleri onu harekete geçirdi. Emri altında üç yüz bin silahlı asker vardı. Bu savaş için *Astringlerin*³⁹⁰ ve *Taifalların*³⁹¹ bir kısmı ile ittifak yaptı. Bir de sık sık Romalılar ile hasımlığa düşen ve onlarla savaşmaya çok istekli bir halk olan *Carpilerden*³⁹² üç bin asker aldı. Fakat *Diocletianus*³⁹³ ve *Maximianus*³⁹⁴ imparator olduğu daha sonraki dönemde, *Caesar Galerius Maximianus*³⁹⁵ onları mağlup etti ve Roma İmparatorluğuna vergi vermeye mecbur etti. *Ostrogotha*, bu kabilelerin yanında Tuna'nın sularının Karadeniz'e dökülen ağzlarının karşısında bulunan *Peuce* adasındaki *Peucinlerin*³⁹⁶ ve Gotların da hâkimiydi. Halkının en soyluları olan *Argaithus* ve *Gunthericus*'u emri altına aldı.

[92] Onlar hızla Tuna'ya geçtiler, ikinci kez *Moesia*'yı tahrip ettiler ve bu ülkenin

³⁸⁷ Roma İmparatorluğu Hunlara, Gotlara ve diğer kuzeyli "barbar" kavimlere stipendia adını verdiği bir vergi ödeyerek bu kavimleri sınırlarından uzak tutmayı amaçlıyordu. Bu kavimler ise bu vergiyi haraç olarak görüyorlardı.

³⁸⁸ 249–251 yılları arasında imparator.

³⁸⁹ Bkz. XVII 98–100.

³⁹⁰ K.A. "Uzun Saçlılar" "Kadınlar Kadar Uzun Saçlı İnsanlar"; Mierow, s. 158. muhtemelen Taifallar'ın komşuları; Daha doğru şekli Asding Bkz. XXII 113.

³⁹¹ Vaktiyle Dacia'nın Tuna havalisinde yaşayan Gotların komşuları.

³⁹² Dacia'nın Tuna havalisinde yaşayan bir halk, 295 yılında Diocletianus ve Galerius tarafından mağlup edilerek Pannonia'ya sürüldüler.

³⁹³ Doğu Roma İmparatoru 284–305.

³⁹⁴ Batı Roma İmparatoru 285–305.

³⁹⁵ 293–305

³⁹⁶ Tuna deltasında yaşayan bir halk.

meşhur başkenti *Marcianopolis*'e³⁹⁷ hücum ettiler. Uzun bir kuşatmadan sonra ahaliden para alıp bölgeden ayrıldılar.

[93] Şimdi; *Marcianopolis*'ten bahsettiğimiz için bu şehrin kuruluşuyla ilgili birkaç noktaya kısaca değinmeliyiz. Derler ki; İmparator Traianus şu nedenden ötürü bu şehri inşa etmiştir: kız kardeşinin kızı, bu şehrin ortasından doğan çok saf ve berrak olan *Potamus* ırmağında yıkanırken, ondan biraz su çekmek istemiş ve çektiği suyu taşıırken suyu taşıdığı altın sürahiyi kazara ırmağın en derin yerinde düşürmüş. Metalin çok ağır olmasına rağmen uzun bir süre geçtikten sonra dalgalar onu kıyıya sürüklemiş. Bir kere yutulduktan sonra yeniden su yüzeyine çıkması ve dalgaların onu kıyıya sürüklemesi, şöyle dursun, elbette boş bir kabın batması bile alışılmış bir şey değildir. *Traianus* bunu duyunca çok şaşırды ve *Potamus*'un bazı ilahi hasletlere sahip olduğuna inandı. Bu nedenle bir şehir inşa etti ve ona kız kardeşinin adına atfen *Marcianopolis* adını verdi.

[XVII 94] Söylediğim gibi *Gothlar* uzun bir kuşatmadan sonra, bu şehirden kendi ülkelerine döndüler ve aldıkları kurtarmalıkla zenginleştiler. Şimdi; *Gepid* ülkesinin halkı, Gotları yüklü ganimetler kazandıklarını ve her yerde çok ani zaferlere ulaştıklarını gördüklerinde kıskançlıkla hareket ettiler ve akraba kavimleriyle savaştılar. Eğer Gotları ve *Gepidlerin* nasıl akraba olduklarını soracak olursanız, birkaç kelimeyle izah edebilirim. Tabii ki başlangıçta³⁹⁸, Gotların *Scandia* adasının boğazı ile *Berichden* dışarı çıktıklarını, krallarının sadece üç gemiyle denize açılıp okyanusun bu kıyısına, yani *Gothiscandia*'ya geçtiğini söylediğimi hatırlıyorsunuzdur.

[95] Bu üç gemiden birinin diğerlerinden daha yavaş olduğu fark edildiğinde, genellikle aynı tip vakalarda olduğu gibi bu kabileye kendi dillerinde “yavaş giden” anlamındaki *gepanta*³⁹⁹ adının verildiği söylenir. Bu tabir zamanla değişerek *Gepidae* şekline dönüştü ve küçültücü bir terim olarak ortaya çıktı ve bu adla anılır oldular. Kuşkusuz onlarda soylarını, Gotlara bağlarlar fakat söylediğim gibi *gepanta* yavaş ve vurdumduymaz

³⁹⁷ Modern Preslav, Bulgaristan. Aşağı Moesia'da Euxine havalisinde Balkanların kuzey eteğinde Traianus tarafından inşa edilmiş büyük bir şehir.

³⁹⁸ Bkz. IV 25.

³⁹⁹ Muellenhoff, *Gepidae*'nin bu addan türemiş olduğunu reddetmektedir. Mierow, s. 159

anlamına geldiği için *Gepidae* kelimesi ise ulu orta tekdir amacıyla çıkmıştır. Bunun çok yanlış olduğunu da sanmıyorum, zira *Gepid*ler düşüncede yavaş ve vücutlarının hızlı hareket etmesi noktasında fazla uyuşuklardır.

[96] *Viscla* Nehri'nin sığ sularının etrafını çevirdiği bir adada bulunan *Spesis* eyaletine yerleştiklerinde *Gepid*lere imrenerek bakıldı. Ataları kendi hançerelerinde bu adanın ismini *Gepedios*⁴⁰⁰ olarak telaffuz ediyorlardı. Fakat *Gepid*ler kendileri için daha uygun topraklara göç ettiklerinden, hâlihazırda o coğrafyaya *Vividariuslar*⁴⁰¹ yerleşmişlerdir. *Vividariuslar*, aynı yerde yaşayan farklı menşelere sahip bir topluluktur. Ancak bu şekilde onların bir kavim oluşturduklarını söyleyebilirim.

[97] Böylece o devirde, söylediğimiz gibi *Gepid*lerin kralı *Fastida*⁴⁰² savaş ile ülkesinin sınırlarını genişletmek için bu sakin halkı galeyana getirdi. *Burgundionesleri*⁴⁰³, neredeyse tamamen imha ederek ağır bir yenilgiye uğrattı. Bir de bunların haricinde birkaç kavmi de yendi. O haksız yere Gotları kıskırttı. Bu nahoş çekişme ile akrabalık bağları ilk darbeyi yedi. Boş gururu göğsünü çok kabartıyordu. Fakat çoğalan halkı için yeni topraklar edinmeye çabalaması, sadece onların kırımına yol açıyordu.

[98] Zira Ostrogotların ve Vizigotların, yani hâlâ birleşik olan aynı kavmin iki halkının, hükümdarı *Ostrogotha*'ya elçiler gönderdi. Engebeli dağlarla ve sık ormanlarla kuşatılmış olması nedeniyle sızlanan *Fastida*, *Ostrogotha*'dan şu iki şeyden birini yapmasını istedi: ya savaşa hazırlanmalı ya da ülkesinin bir bölümünü kendilerine vermeliydi.

[99] Bu taleplere karşılık, güçlü bir zekâyâ sahip olan Gotların kralı *Ostrogotha* elçilere; bir savaşın kendisini gerçekten çok endişelendireceği ve soydaşlarıyla savaş meydanına

⁴⁰⁰ İskitya'nın yerel adı.

⁴⁰¹ Wid topraklarının sakinleri.

⁴⁰² Buradaki kaydın haricinde *Fastida* hakkında bilgi yoktur. Jordanes *Fastida*'nın yanında *Gepid* kralı olarak *Ardaricus*'u (XXXVIII 199), *Thraustila* ve *Thrasaric*'i de (LVIII 300) zikretmiştir.

⁴⁰³ Oder ile *Vistula* havalisinde yaşayan bir kuzey kabilesi; Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: *Burgundiones* (XXXI 161) 100/4. (XXXVI 191) 108/3. *Burgudzones* (XVII 97) 83/5. (XLIV 231) 117/2. (XLV 235) 118/4. (LV 280) 130/18. *Burgunzones* (XLVII 244) 121/5. *Burgundzoni* (LVIII 298) 134/19.

buluşmanın çok büyük bir yanlış ve utanç verici bir şey olacağı ama ülkesinin topraklarından da ödün veremeyeceği beyan etti. Daha fazla ne denilebilir? *Gepidler* aceleyle ordularını topladılar ve bir ödleğ gibi görünmemek için, *Ostrogotha* da aynı şekilde güçlerini onlara karşı harekete geçirdi. Yakınlarından *Auha* Nehri'nin geçen *Galtis*⁴⁰⁴ kasabasında karşılaştılar ve orada iki tarafta büyük bir cesaretle savaştı. Gerçeği söylemek gerekirse, silahlarının ve savaşma usullerinin benzerliği onları, kendi adamlarıyla savaşma hatasına da düşürmüştü. Fakat daha yüce bir amaca sahip olmaları ve tabiatlarında var olan açık gözlülük Gotlara yardım etti.

[100] Sonunda, *Gepidlerin* bir bölümü kaçarken karanlığın çökmesi ile muharebe sona erdi. Ardından *Gepidlerin* kralı, *Fastida*, eskiden kibrinin coşturduğu derecede itibarını kaybedip hicap içinde, katliam alanından ayrıldı ve hızla ülkesine döndü. Gotlar, *Gepidlerin* geri çekilmesinin mutluluğuyla, muzafferane bir şekilde geri geldiler ve *Ostrogotha*'nın hükümdarlığı süresince ülkelerinde huzur ve barış içerisinde yaşadılar.

[XVII 101] Onun ölümünden sonra, *Cniva*⁴⁰⁵ orduyu ikiye ayırdı ve bir kısmını tahrip etmeleri için imparatorların ihmal etmesi nedeniyle savunmasız olduğu bilinen *Moesia*'ya sevk etti. Kendisi yetmiş bin adamıyla *Euscia*'da⁴⁰⁶, yani *Novae*'de konuşlandı. General *Gallus*⁴⁰⁷ tarafından buradan sürülünce, *Iatrus*⁴⁰⁸ Nehri'nin yakınlarındaki çok meşhur bir kasaba olan *Nicopolis*'e⁴⁰⁹ yerleşti. *Traianus*, *Sarmatları* yendiğinde bu kasabayı inşa etti ve ona Zaferin Şehri adını verdi. İmparator *Decius*⁴¹⁰ yaklaştığında *Cniva*, çok uzakta olmayan *Haemus*⁴¹¹ bölgesine çekildi. Oradan, muntazam birlikleriyle hızla *Philippopolis*'e⁴¹² geçti.

⁴⁰⁴ Yeat, Muhtemelen Aluta Nehri üzerindeki bir Transilvanya kasabası olan Galt.

⁴⁰⁵ Mierow, s.159 Gutschmid onu Kral Geberich'in (XXII 113'de zikredilen) babası Ovida ile özdeşleştirir.

⁴⁰⁶ Tuna Nehri üzerindeki modern Novograd.

⁴⁰⁷ Gaius Vibius Trebonianus Gallus, 251 yılında ikinci dereceden Moesia valisi ve 251–253 yılları arasında imparator. Bkz. XIX 104.

⁴⁰⁸ Modern Jantra, Tuna'nın bir kolu.

⁴⁰⁹ Jantra, antik Iatrus, üzerindeki Nikup.

⁴¹⁰ 249–251.

⁴¹¹ Balkanlar.

⁴¹² Modern Plovdiv, Bulgaristan.

[102] İmparator *Decius* onun geri çekildiğini öğrenince, kendi şehrini kurtarmaya niyetlendi ve *Haemus* dağı geçerek *Beroa*'ya⁴¹³ girdi. Burada atlarını ve yorgun ordusunu dinlendiriyorken, bir yıldırım gibi aniden, *Cniwa* kendisine bağlı Gotlarla ona saldırdı. Roma ordusunu parçalara böldü ve imparatoru ve kurtulmayı başaran az sayıdaki adamını, Alp Dağları'nı tekrar geçerek, o devirde hududun koruyucusu olarak *Gallus*'un büyük bir askeri birlikle yerleştirildiği *Moesia*'daki *Euscia*'ya kadar takip etti. Hem bu bölgeden hem de *Oescus*'dan⁴¹⁴ bir ordu toplayarak yaklaşmakta olan savaş için hazırlandı.

[103] Fakat *Cniwa* uzun bir kuşatmanın ardınca *Philippopolis*'i ele geçirdi ve sonra bu şehrin kumandanı *Priscus*'a⁴¹⁵ yüklü bir ganimet vererek *Decius*'a karşı savaşması için onu müttefiki yaptı. Bu savaş devam ederken *Decius*'un oğlunu bir ok atarak hemen yaraladılar ve acımasızca öldürdüler. Babası bu olayı gördü ve feryat ettiği söylenmesine rağmen askerlerini teselli etti: “Hiç kimsenin yas tutmasına izin yok; bir askerın ölümü imparatorluk için büyük bir kayıp değildir.” lakin oğluna duyduğu sevgi nedeniyle onu kaybetmenin verdiği acıya artık dayanamaz oldu. Bu nedenle, ölmek yahut intikamını almak için, düşmanın üzerine at sürdü ve *Moesia*'nın bir şehri olan *Abritus*'a⁴¹⁶ geldiğinde kendini Gotlara kestirtecek ve öldürtecekti⁴¹⁷. Böylece hükümdarlığı ve hayatı nihayete ermiş oldu. Orada, savaştan önce tanrılara tuhaf kurbanlar sunduğu için bu yer bugün *Decius* Sunağı olarak bilinir.

[XIX 104] *Decius*'un ölümü üzerine Roma İmparatorluğunun imparatorları *Gallus*⁴¹⁸ ve *Volusianus*⁴¹⁹ oldu. Bu devirde, dokuz yıl önce⁴²⁰ bizim yaşamış olduğumuz gibi son derece ölümcül bir veba salgını dünyayı kasıp kavurdu. Özellikle tüm Mısırı ve

⁴¹³ Trakya'da, Augusta Traiana olarak adlandırılan, modern Eski Zağra.

⁴¹⁴ Ulpia Oescus Tuna kıyısında bir şehir.

⁴¹⁵ Eski İmparator Philipus'un kardeşi ve daha sonraki Makedonya valisi.

⁴¹⁶ Ayrıca Forum Thembronii yahut Thembronii olarak adlandırılır; modern Razgrad.

⁴¹⁷ Hodgkin, bunun Roma'nın yıkılacağıın alameti olan üç büyük felaketten biri olduğunu belirtmiştir. Diğer ikisi; Varus'un 9 yılındaki mağlubiyeti ve 378 yılındaki Edirne savaşıdır. Mierow, s.160.

⁴¹⁸ 251–253

⁴¹⁹ 251–253; Gallus'un oğlu.

⁴²⁰ Yak. 542.

Alexandria'yı perişan etti. Tarihçi *Dionysius*⁴²¹ trajik bir sayı verir ve piskoposumuz ve Mesih'in şanlı şehidi *Cyprianus*'da⁴²² "*De Mortalitate*"⁴²³ adındaki kitabında bu hadiseyi anlatır. Bu esnada Gotlar İmparatorların ihmal ettiği *Moesia*'yı tahrip ettiler.

[105] *Aemilianus*⁴²⁴; bunu yaparken Gotların serbesti içinde olduklarını ve büyük bedeller ödemeksizin hiç kimsenin onları püskürtemeyeceğini, kati olarak tespit ettiği zaman, namı ve talihi ile bunu başarabileceğini hesap etti. Bu nedenle iktidarını *Moesia*'ya yaydı ve toplayabildiği tüm askerlerle şehirleri ve halkı yağmalamaya başladı. Sonraki birkaç ayda, ona karşı silahlı bir ordu toplanıyorken, bu memleketinin zararına olabilecek faaliyetlerde bulunmadı. Şerrini göstermeye daha yeni başlamışken öldü. Böylece muvaffak olamayacağı aşikâr hayatını ve şehvetle arzuladığı gücü kaybetti.

[106] Bahsettiğimiz imparatorlar *Gallus* ve *Volusianus* sadece iki yıl hükümdarlık yaptıktan sonra bu hayattan ayrıldılar. İmparator oldukları bu iki yıllık süreçte barış ve iyilikle hükmettiler. Sadece bir şeyden, yani büyük veba salgınından, mütevellit suçlandılar. Fakat bu, art niyetli işlerle başkalarının yaşamına zarar vermeyi adet edinmiş cahil iftiracılar tarafından yapılan bir suçlama idi. Kısa bir zaman içinde Gotlarla yaptıkları bir antlaşmayla güçlendiler. Bu iki hükümdarın ölümünden kısa bir süre önce *Gallienus*⁴²⁵ tahtı zorla ele geçirmişti.

[XX 107] Dünyevi hayatın zevklerine kendini adanmışken, Gotların dükleri⁴²⁶; *Respa*, *Veducus* ve *Thuruarus* gemilere bindiler ve *Asia*'daki *Hellespontiacum* boğazı geçtiler. Orada harabeye çevirecekleri pek çok kalabalık şehri ele geçirdiler ve daha önce söylediğimiz gibi⁴²⁷ Amazonların yaptıkları Efes'teki⁴²⁸ ünlü *Diana* Tapınağı'nı⁴²⁹ ateşe verdiler. *Bithynia* dolaylarında geri püskürtülen Gotlar, Kadıköy'ü yıktılar. Daha sonra

⁴²¹ İskenderiye piskoposu (248–265).

⁴²² Valerianus'un başlattığı kovuşturmada öldürülen, Kartaca piskoposu (248–258)

⁴²³ T.A. "Fanilik hakkında"

⁴²⁴ Roma İmparatoru 253.

⁴²⁵ 253–268.

⁴²⁶ Bu üç lider hakkında başka bir bilgi yoktur.

⁴²⁷ Bkz. VII 51.

⁴²⁸ Ephesus

⁴²⁹ Yak. 259.

Cornelius Avitus Kadıköy'ün bir kısmını yeniden inşa etti. Hamdolsun ki, bugün hâlâ, kraliyet şehri⁴³⁰ yakınında dimdik ayaktaadır ama yinede gelecek kuşaklara bir şahit gibi tahrip edilmişinin bazı izleri mevcuttur.

[108] Bu başarıdan sonra Gotlar, ganimetleri ve yağmaladıkları mallar yanlarında olduğu halde *Hellespontiacumu* tekrar geçtiler ve *Asia* topraklarına giderken kullandıkları güzergâhı, *Troia* ve *Ilium* yağmasında ilerledikleri yolu, aynen takip ederek geriye döndüler. *Agamemnon* ile yapılan malum savaşla geri alınan bu şehirler, böylece düşman kılıcı ile bir daha yıkılmış oldu. Oraya gittiler ve ardından, *Haemus*'un eteklerindeki denize yakın bir şehir olan *Anchiali*'ye⁴³¹ saldırdılar. Partların kralı *Sardanapalus* bu şehri, uzun zaman önce bir koy ile *Haemus* arasında kurmuştu.⁴³²

[109] *Anchiali* şehrinde yirminci mil taşına kadar olan bölgede bulunan sıcak pınarlarda banyo yapmaktan hoşlananların burada günlerce kaldıkları söylenir. Bu pınarlar, kızgın kaynaklarının derinliklerinden fişkırlar. Dünyadaki sayısız sıcak suya nazaran onlar, hastalıkları tedavide etkili olmaları ve bilhassa ünleri nedeniyle, müstesna bir yere sahiplerdir.

[XXI 110] Bu olaylardan sonra, imparator *Maximianus*'un⁴³³ isteği üzere, Partlara karşı Romalılara yardımcı olmaları⁴³⁴ için çağrıldıklarında, artık Gotlar yurtlarına dönmüşlerdi. Destek kuvveti olarak görev yapan Gotlar, imparator için sadakatle savaştı. Fakat eşleri ve oğullarıyla birlikte ganimet olarak onun tüm mallarını alan Büyük *Sapor*'un⁴³⁵ torunu Pers kralı *Narseus*'u bozguna uğrattıktan⁴³⁶, *Diocletianus*⁴³⁷,

⁴³⁰ İstanbul.

⁴³¹ Burada Anchialitanus olarak kaydedilmiştir.

⁴³² Stephanus ve Suidas'da iktibasta bulunan yazarlar bu şehrin Moesia'da değil, Kilikya'da Babil hükümdarı Sardanapallus tarafından kurulan bir şehir olduğunu kaydederler.

⁴³³ Gaius Galerius Valerius Maximianus, 293–311 arasında tetrarşi döneminde önce caesar sonra augustus olarak tahtta bulunmuştur.

⁴³⁴ Jordanes'in Caesar Maximianus olarak kaydettiği Galerius'un hezimetle sonuçlanan 296 yılındaki Pers seferinden sonra önemli miktarda Got yardımcı kuvveti Roma ordusuna katılmış ve Roma ordusu yeniden Pers hükümdarı Narses'in üzerine yürümüştür.

⁴³⁵ Yahut Şapur; İmparator Valerianus'u Urfa yakınlarında tuzağa düşürerek esir alan ve ölümüne değin (265) tutsak saklayan Pers hükümdarı.

⁴³⁶ 298.

⁴³⁷ Tetrarşi rejiminin kurucusu, 284–305 arası imparator.

Achilleus'u ⁴³⁸ *Alexandria*'da yendikten ⁴³⁹ ve *Maximianus Herculus* ⁴⁴⁰ *Africa*'da *Quinquegentianları*⁴⁴¹ bastırdıktan⁴⁴² sonra böylece imparatorluk için barışa ulaşıldığında, Romalılar Gotları önemsememeye başladılar.

[111] Gotlar olmaksızın herhangi bir halka karşı savaşmak, Roma Ordusu için uzun süre büyük bir sorun oldu. Bu, Gotlara çok sık başvurulduğunun kanıtıdır. Aynı şekilde, Constantinus'da⁴⁴³, hanedandan *Licinius*⁴⁴⁴ ile mücadeleye girdiğinde onlardan asker talebinde bulunmuştur. Sonra onu mağlup edip *Thessalonica*'da hapsedmesi ve hâkimiyetine son vermesinin akabinde, Gotlar galip Constantinus'un kılıcıyla *Licinius*'u öldürdüler.

[112] İmparatorla mütarekeye varmalarının ve çeşitli kavimlere karşı ona destek olmak için kırk bin adam sağlamalarının, bedeli olarak Gotlar; Constantinus'dan sonra adı konulan, Roma'ya rakip, meşhur şehrin kurulmasına⁴⁴⁵ müsaade etmesini istiyorlardı. Bu topluluk, yani müttefikler ve onların savaşta sağladığı yararlılıklar bugün dahi ülkede söylenir. Şimdi; o devirde, kendi kralları *Ariaricus* ve *Aoricus*⁴⁴⁶ idaresinde geliştiler. Bu iki kralın ölümünün ardından, asil bir soydan gelen ve yiğitlikle meşhur bir kişi olan *Geberich*⁴⁴⁷ tahtın halefi olarak belirdi.

[XXII 113] Çünkü *Geberich*'in babası *Hilderith*, dedesi *Ovida* ve dedesinin babası *Nidada* idi ve icraatlarının ünü ile soyunun ihtişamı eş değerdedi. Ülkesinin dar

⁴³⁸ Yahut Achilles (292–296); İskenderiyede bir gasıp olarak ortaya çıktı.

⁴³⁹ 297.

⁴⁴⁰ Marcus Aurelius Valerius Maximianus, tetraşi rejiminin Batı Augustus'u, 285–305, Yunan/Latin mitolojisinin yarı tanrı kahramanlarından Herakles/Hercules ile özdeşleştirilmiştir.

⁴⁴¹ Yunanca Penta-Politani'nin Latince biçimi (Quinque-Gentiani); 296 ve 297 yıllarında Afrika'daki Roma eyaletlerini istila eden, Beş Fas kavminden oluşan bir konfederasyon.

⁴⁴² 297.

⁴⁴³ 306–324 arası Batı'da önce Caesar sonra Augustus olarak tahtta bulunan Constantinus, 324–337 yılları arasında da tek imparator olarak Roma dünyasını yönetmiştir.

⁴⁴⁴ İmparator Galerius tarafından 307 yılında Augustus yapıldı. 324 yılındaki Üsküdar (Chrysopolis) savaşında esir alındı ve öldü. Bu olay neticesinde Roma İmparatorluğu yeniden tek imparatorun hükmü altına girdi.

⁴⁴⁵ Buradaki kayıta Jordanes, çok açık olmasa da, İstanbul'un kurulmasında Gotlarında rolü olduğunu varsaymaktadır.

⁴⁴⁶ Sarmatlarla Gotlar arasındaki bir mücadelede devreye giren Constantinus Sarmatların yanında yer aldı ve Gotların mağlubiyetinden sonra Gotlar Ariaric'in oğlunu rehin olarak verdiler.

⁴⁴⁷ Gutschimid, Geberic'in tahta kalma süresini 318–350 olarak göstermektedir. Mierow, s. 162.

sınırlarını *Vandal* kavmi ve kralları *Visimar*'ın⁴⁴⁸ pahasına genişletmek için çabaladı. Tarihçi *Dexippus*'un⁴⁴⁹ anlattığına göre; *Visimar*'ın kökeni, *Vandalların* içinde seçkin ve cengâver bir soy olan *Asdinglere* dayanır. *Dexippus*'da⁴⁵⁰ bundan başka, ülkelerinin büyüklüğü nedeniyle okyanustan sınırlarımıza ancak bir sene içinde gelebildikleri bilgisini de verir. O devirde *Gepidia*'da yaşamaktaydılar. Bugün ise daha önce bahsedilenlerden büyük olana; *Marisia*⁴⁵¹, *Miliare*, *Gilpil*⁴⁵² ve *Grisia*⁴⁵³ nehirleri havalisinde yaşarlar.

[114] *Vandalların* doğusunda Gotlar, batısında *Marcomannlar*⁴⁵⁴, kuzeyinde *Hermunduluslar*⁴⁵⁵ ve güneylerinde de Tuna adı da verilen *Hister* vardır. *Vandalları* bu bölgeye yerleştiği dönemde, Gotların kralı *Geberich* yukarıda zikredilen, *Marisia* Nehri'nin kıyısına saldırmasıyla savaş başladı. Muharebe, burada hemen hemen eşit koşullarda alevlendi. Fakat kısa bir süre sonra *Vandalların* kralı *Visimar*, kavminin büyük bölümüyle birlikte ortadan kaldırıldı.

[115] Gotların ünlü lideri *Geberich* *Vandalları* mağlup edip yağmaladıktan sonra, geldiği yoldan ülkesine geri döndü. Akabinde hayatta kalan *Vandallardan*, savaşmak istemeyen bir zümre toplanıp uğursuz ülkelerini terk etti ve *Pannonia*'ya yerleşmek için⁴⁵⁶ imparator *Constantinus*'dan ricacı oldular. Burada, yaklaşık altı yıl içinde kendilerine evler yaptılar ve vatandaşlar gibi onun emirlerine riayet ettiler. *Vandallar*, uzun zaman sonra *magister militum*⁴⁵⁷, eski bir *consul*⁴⁵⁸ ve *patricius*⁴⁵⁹ olan *Stilico* tarafından oradan alınarak *Gallia*'ya yerleştirildi. Burada komşularını yağmaladılar ve yerleşim

⁴⁴⁸ Sarmatlar üzerinde hâkimiyet kuran bir Vandal kralı.

⁴⁴⁹ Herennius Dexippus M.S. III. Yüzyılda yaşamış Atinalı tarihçi ve devlet adamı.

⁴⁵⁰ Dexippus; Aurelianların *Vandalları* yendiklerini ve zaferden sonra Tuna'nın yukarısındaki yurtlarına geri döndüklerini kaydetmiştir.

⁴⁵¹ Tuna'nın bir kolu.

⁴⁵² Miliare ve Gilpil'nin başka bir yerde aydı yoktur.

⁴⁵³ Macaristan'da bir ırmak.

⁴⁵⁴ "Sınır bölgesi halkı"

⁴⁵⁵ Mommsen ayrıca *Hermundolus*; K.A. "Güçlü cesur kimseler"; Elbe Nehri havalisinde yaşayan Chatlara komşu bir Germen halkı.

⁴⁵⁶ *Constantinus* 334 yılında *Pannonia*'dan *Vandalları* çıkarıp yerlerine Gotları yerleştirdi.

⁴⁵⁷ Roma İmparatorluğunda imparatorun en yüksek askeri mevki.

⁴⁵⁸ Roma İmparatorluğunda devletin en yüksek makamı.

⁴⁵⁹ Aristokrat.

birimlerinden fazla uzak olmayan yerlerde ikamet ettiler.

[XXIII 116] Kısa bir süre sonra *Geberich* dünya işlerinden elini ayağını çekti ve *Amallerin* en soylusu *Hermanaricus*⁴⁶⁰ tahta geçti. Kuzeydeki savaşçı kabilelerden pek çoğunu kontrolü altına aldı ve kendi kanunlarına tabii kıldı. Atalarımızdan bir kısmı onu, haklı olarak Büyük İskender'e benzetirlerdi. Emri altına aldığı kavimler şunlardı: *Golthescytha*, *Thiudos*⁴⁶¹, *Inaunxis*⁴⁶², *Vasinabroncae*, *Merens*, *Mordens*, *Imniscaris*⁴⁶³, *Rogas*, *Tadzans*, *Athaul*, *Navego*, *Bubegenae*, *Coldae*.

[117] Fakat pek çok kabileyi egemenlik altına alarak ünlenmesine rağmen muharebede düşmanın çoğunu ortadan kaldırmadan sakinleşmezdi. O devirlerde, *Halaricus*'un⁴⁶⁴ reisi olduğu *Herul* kabilesinden geride kalanları nüfuzu altına soktu. Şimdi; daha önce bahsettiğimiz bu kavim, tarihçi *Ablavius*'un söylediği gibi, Azak Denizi havalisinde, Yunanların *ele*⁴⁶⁵ adını verdikleri bataklık bölgeye yerleşmişlerdi. Bu nedenle onlara *Herul* adı verilmişti. Onlar süratli piyade birliklerine sahip bir halktı ve bu söylenti göğüslerini kabartıyordu.

[118] Zira o devirde, savaş için onlardan alınan hafif silahlı askeri birliklere, diğer kavimler sahip değildi. Fakat süratleri savaştıkları kavimler karşısında onlara üstünlük sağlamasına rağmen Gotların itidaline ve sağduyusuna boyun eğdiler ve kaderleri, diğer kabilelerde de olduğu gibi onları, Gotların kralı *Hermanaricus*'un hizmetine girme mecburiyetinde bıraktı.

[119] *Herulların* bertaraf edilmesiyle *Hermanaricus*, *Venethlerle*⁴⁶⁶ karşı kullanacağı silahları da ele geçirmiş oldu. Muharipliği küçümsenen bu halk sayıca çoktu ve

⁴⁶⁰ Yak. 351–376.

⁴⁶¹ Bir Got kabilesi

⁴⁶² Rusya'da Petersburg'un kuzey batısında, Finlandiya sınırında, Büyük Karelia bölgesinde bir yer.

⁴⁶³ Čeremisî kabilesi.

⁴⁶⁴ Mommsen; ayrıca Alaricus. Burada kaydedilen; Herulların lideri Alaricus'tan başka LIV 277'de Süevlerin lideri Alaricus ve ayrıca Vizigotların lideri Alaricus (I. ve II.) vardır. Karıştırılmamaları için burada Mommsen'in dizininde madde başı olarak gösterilen şekil Herulların lideri için kullanılmıtır.

⁴⁶⁵ Yahut hele ya da heloi.

⁴⁶⁶ Modern Polonya'da yaşayan bir Slav halkı. Wendler bir Slav halkı.

Hermanaricus'a karşı direnmeye çalıştı. Fakat Tanrı bilhassa silahlı bir kitlenin korkaklardan oluşan bir kitleye saldırmasına müsaade ettiğinde, bunların sayısının bir önemi yoktur. İzahatımızın başlarında yahut kavimler tarihinin ilk devrelerini açıkladığımız satırlarda⁴⁶⁷ söylediğimiz gibi bu halklar, aynı kökten gelmiş olmakla birlikte, hâlihazırda *Veneth*, *Antes*, *Sclaven*⁴⁶⁸ adlarını taşıyan üç kola ayrılmışlardır. Bu kavimler, günahlarımızın cezası olarak, şimdi memleketin dört bir tarafındaki savaşlarla ortalığı kasıp kavuruyorlar, hâlbuki *Hermanaricus* döneminde onun emirlerine tam bir itaatle bağlı idiler.

[120] *Hermanaricus* bir de bilgeliği ve *German* Okyanusu'nun⁴⁶⁹ uzak kıyılarına yerleşmiş olan *Aest*⁴⁷⁰ kavminin gücüyle egemenlik sahasını genişletti ve *Scythia* ve *Germania*'da yaşayan tüm kavimlere ve onların sahip oldukları topraklara hükmetti.

[XXIV 121] Fakat *Orosius*'un bahsettiği gibi⁴⁷¹ kısa bir süre sonra gaddarlıktan daha gaddar olan Hun kavmi, Gotları kasıp kavurdu. Eski geleneklerden öğrendiğimize göre onların kökeninin şu şekildedir: *Scandza* adasından ayrılmalarının ardından Gotların beşinci kralı olarak başa geçen ve kabilesiyle birlikte *Scyth*lerin ülkesine göç ettiğini söylediğimiz, Büyük *Gadaricus*'un oğlu *Filimer*⁴⁷² halkının içinde kendi dilinde *Haliurunn*⁴⁷³ adının verildiği bazı büyücü kadınlar buldu. Şüphe edilen bu kadınları kabilesinden ayırdı ve onları ordusunun uzağında ıssız bir bölgede sürgün yaşamaya mecbur etti.

[122] Orada, vahşi doğada dolaşan cadıları gören kötü ruhlar onları kucakladılar ve bu

⁴⁶⁷ Bkz. V 34.

⁴⁶⁸ Venethlerin, Anteslerin ve Sclavenlerin ataları olan Heruller, Azak Denizi havalisindeki bataklık bölgede yaşamaktaydılar. Venethler buradan muhtelif yönlere, Sclavenler Dinyester ve Vistula ırmağı yukarisına ve Antesler de Dinyester ile Dinyeper arasındaki Euxine boyunca dağıldılar.

⁴⁶⁹ Metinde *Germanicus oceanus* şeklinde geçmektedir. Mommsen: 89/4.; Baltık Denizi.

⁴⁷⁰ Baltık havalisinde yaşayan bir Germen kavmi.

⁴⁷¹ *Historiarum adversus paganos libri* (7, 33, 10); Hunların kökenini açıklayan buradaki kayıttan, antik kaynaklı bir efsane Hunlara yakıştırılmaktadır. Bu efsane ile Amazonların kökenini anlatan efsane arasında ortak noktalar bulunmaktadır. Sandor Eckhardt, Efsanede Attila, Eckhardt, s. 146. şurada: Gyula Németh (Ed.), Attila ve Hunları, Ankara 1962. s. 141–214.

⁴⁷² Bkz. IV 26.

⁴⁷³ Latince metinde *Haliurunnæ mulieres* şeklinde geçmektedir. Mommsen:89/11; Yeat; K.A. “cehennem habercisi”; kadın şaman.

vahşi kavmin babası oldular. Bu kavim evvela bataklıklarda kavruk, pis ve zayıf bir kabile olarak yaşadı. İnsan konuşmasını çok az andıran dilleri dışında, hiçbir dilleri yoktu ve neredeyse insan bile değillerdi. Got ülkesine göçen Hunların kökü böyledir.

[123] Tarihçi *Priscus*'un söylediği gibi, bu zalim kabile, Azak Denizi'nin bataklıklarının uzak sahillerine yerleşti. Avcılıkta kabiliyetliydi fakat başkaca hiçbir becerileri yoktu. Hunlar müteakip süreçte gelişerek bir kavim oldular. Hırsızlık ve çapulculukla komşu kavimleri huzursuz ettiler. Azak Denizi'nin uzak sahillerinde mutat olduğu üzere kabilenin avcıları avlanırlarken, aniden karşılarında çıkıp bataklığa giren bazen ilerleyerek bazen de durarak, bu yolun rehberiymiş gibi davranan, bir geyik gördüler.

[124] Avcılar bu geyiği takip ettiler ve Azak denizi gibi geçilemez olduğunu düşündükleri Azak bataklığına girdiler. Biraz zaman sonra meçhul *Scyth*lerin memleketi kendini gösterdi ve geyik gözden kayboldu⁴⁷⁴. Şimdi; bana göre, Hunların atası olan kötü ruhlar *Scyth*leri kışkırdıklarından bunu yapmışlardır.

⁴⁷⁴ Bu pasaj *Priscus*'un mevcut esas fragmanları arasında bulunmamaktadır. Burada anlatılan hikâyenin benzer bir versiyonunu kilise tarihçisi *Sozomenus* (V. yy.) kaydetmiştir. *Sozomenus* geyik motifinin yanında inek motifini de kullanmaktadır. *Sozomenus*'un kaydı: “Bu halk, Tuna Trakyalıları ve Gotlar tarafından bilinmemekteydiler. Zira her ne kadar komşu olsalarda, büyük bir göl bunları ayırıyordu ve her iki tarafın sakinleri de kendi kıtalarının, gölün kendi topraklarının bulunduğu kıyısında son bulduğuna ve denizin ötesinde hiçbir şey olmadığına inanıyorlardı. Ama bir gün bir sığırsineğinin öfkeli olduğu bir inek gölü geçti ve çobanda onu izledi. Çoban yaşamında ilk defa öteki kıyıda da birilerinin yaşadığını gördü ve geri döndüğünde bunu kavminden insanlara anlattı. Bununla birlikte bazıları; Hunlardan kaçan bir geyiğin, kısmen suların altında kalan yolu Hunlara gösterdiğini anlatır.” (*Historia Ecclesiastica* VI 37). *Procopius* da (VI. yy.) *Jordanes*'in kaydını, Hunları tesmiye ettiği, *Kimmer* adı altında kaydetmiştir. *Procopius*'un kaydı: “Hiçbir zaman bu sülardan geçmemişlerdi hatta geçebileceklerini düşünmemişlerdi bile... Bir gün *Kimer* hükümdarının oğulları *Utigur* ve *Kutigur* ava çıkmışlardı. Av için dolaşıyorlarken bir geyiğe rastladılar ve onu kovalamaya başladılar. Geyik kaçıyor, çocuklar ise kovalıyordu ve sonunda bir denizin kenarına geldiler. Çocuklar geyiği denizin kenarına sıkıştırıp avlamak istediler. Geyik denizi atlayıp yüzmeye başladı. Çocuklarda yüzerek geyiği takip ettiler ve karşı sahile çıktılar. Çocuklar karaya ayak basar basmaz geyik gözden kayboldu”. Bu efsanenin *Sozomenus*'un kaydettiği versiyonundaki “inek” motifi, *Zeus*'un âşık olduğu ve *Hera*'nın ineğe çevirdiği *İo* efsanesini çağrıştırmaktadır. Efsanede *Hera*'nın gönderdiği bir sığırsineğinin, ineği o ülkeden bu ülkeye o denizden bu denize sürüklediği anlatılır. Yani bu versiyondaki sığırsineği motifi *Hera* efsanesinden alınmış olabileceğini öne süren *Roux*; efsanenin geneli üzerine ise; Türk-Moğol folklorunda geyiği izleyen askerlere dair hiçbir iz bulunmamakla birlikte efsanenin temasının Altay dünyasına yabancı olmadığı görüşündedir. Ögel efsanenin bir menşe efsanesi olmaktan ziyade İskit ülkesinin Hunlar tarafından alınışını anlatan tarihi bir olay olduğunu ileri sürmüştür. *Eckhardt* ise; bu efsanenin Hunlara ait olduğu hususunda karardır. *Jean-Paul Roux*, *Orta Asya'da Kutsal Hayvanlar ve Bitkiler*, İstanbul 2005. s. 132–134; *Bahaeddin Ögel*, *Türk Mitolojisi I*, Ankara 1998. s. 579; *Eckhardt*, s. 147–148.

[125] Ve Azak Denizi'nin ötesinde başka bir dünyanın varlığından tamamen habersiz olan Hunlar, şimdi *Scythler*in ülkesine hayranlıkla bakıyorlardı. Akıllarından geçtiği gibi geçmişin hiçbir devrinde bilinmeyen bu yolun, ilahi bir şekilde kendilerine gösterilmiş olduğuna inandılar. Kabilelerine geri döndüler, başlarından geçen bu olayı anlatılar, *Scythia*'yı methettiler ve halklarını bir geyiğin rehberliğinde öğrendikleri oradaki bu yolu, derhal geçmeye razı ettiler. Bu şekilde *Scythler*in ülkesine ilk girişlerinde ele geçirdikleri her şeyi zafer için kurban ettiler. Bakiyeleri ele geçirdiler ve kendilerine tabi kıldılar.

[126] Halkların kasırgasıymışlar gibi büyük bataklık boyunca çok şiddetli estiler ve aynı anda *Scythia*'nın bu bölgesindeki *Alpidzurlar*, *Alcildzurlar*⁴⁷⁵, *Itimarlar*, *Tuncarlar*⁴⁷⁶ ve *Boisclere* hücum ettiler. Savaşçılıkta Hunlara denk fakat medeniyetleri, tavırları ve dış görünüşleri ile onlardan farklı olan *Alanlar*ı da ardı arkası kesilmeyen akınlarla mahvettiler ve buyrukları altına soktular.

[127] Hunlar belki hakikaten savaşta üstün gelemeyecekleri kavimler üzerinde yüz hatlarının dehşetengiz görüntüsüyle büyük bir korku yaratırlardı. Esmer tenleri korku verici olduğu ve daha fazlasını söyleyecek olursam, gözden ziyade iğne deliğine gibi olan iki noktayı taşıyan bir insan kafasına değil bir çeşit iğrenç yumruya benzeyen başlara sahip oldukları için düşmanlarını dehşet içinde kaçırabilirdi. Küstahlıkları tehditkâr dış görünüşlerinde aşikârdır. Yeni doğmuş bebeklerine gaddarca davranabilen varlıklardır. Daha süt emmeden önce bir kılıçla erkeklerin yanaklarında yaralar açtıkları için çocukları acıya tahammül etmeyi öğrenmek zorunda kalırlar.

[128] Bu nedenle Hunlar sakalsız yaşlanırlar ve kılıç yarasının açtığı izlerin geride kırışık bir yüz bırakması nedeniyle bir sakalın doğal güzelliğinden mahrum olan gençleri çekicilikten uzaktır. Kısa boylu, vücut hareketleri seri, binicilikte atik, geniş omuzlu, ok ve yay kullanmakta mahir insanlardır. Güçlü izzetinesislerini taşıyan sağlam boyunları

⁴⁷⁵ Priscus Amildzuri olarak kaydetmiştir.

⁴⁷⁶ Priscus Tonosures olarak kaydetmiştir.

vardır. İnsan şeklinde olmalarına rağmen vahşi hayvanların gaddarlığına sahiptirler.⁴⁷⁷

[129] Gotlar, pek çok halka hücum eden bu göçebe kavmi gördükleri zaman dehşete kapıldılar ve böyle bir düşmandan nasıl kurtulabileceklerini krallarına sordular. Şimdi; yukarda da anlattığımız gibi Gotların kralı *Hermanaricus*, pek çok kabileyi egemenliği altına almış olmasına rağmen henüz Hun istilasıyla meşgulken *Rosomonların*⁴⁷⁸ içinden aynı zamanda ona vefa borcu olan hain bir kabile bilinçsizce onun bu faaliyetine mani oldu. Kral, bahsi geçen bu kabileden *Sunilda* adındaki malum kadına (kocasının kendisine ihanet edişinin hiddetiyle dolu olduğu için) yabani bir ata binerek onların zıt istikametinde tüm hızıyla at sürmesi emirini verdiğinde, *Sunilda*'nın erkek kardeşleri, *Sarus* ve *Ammius* kız kardeşlerinin ölümünün öcünü almak için gelip *Hermanaricus*'un göğsüne bir kılıç sapladılar⁴⁷⁹. Bu darbeyle takattan düşen *Hermanaricus* uzun süre berbat bir fizikî zafiyetle yaşadı.

⁴⁷⁷ Hunların fiziki görünüşleri hakkında Jordanes'in burada verdiği tasvir; tarihçi Ammianus Marcellinus (4. yy.), şair Claudianus (yak. 4. yy.ın sonu-5. yy.ın başı) ve şair ve yazar Sidonius Apollinaris'in (5. yy.) kayıtlarıyla birlikte bu konudaki dört temel çağdaş kaynaktan birini oluşturur. Diğer üçünün bu konu üzerine tuttıkları kayıtlar ise şöyledir. Ammianus'un kaydı: "Çocukların yanaklarına daha doğar doğmaz derin bir bıçak yarası açarlar ki, sakallarının çıkma çağına erdiklerinde yara buna engel olur. Hunlar hadımlar gibi sakalsız ve güzellikten mahrum yaşlanırlar. Bütün sahip oldukları sert, güçlü kol ve bacakları ve kalın boyunlarıdır. Öylesine canavarca çirkin ve şekilsizdirler ki, insan onları iki ayaklı hayvanlara veya köprü kenarlarına konulmak için kabaca yontulmuş heykellere benzetebilir (*Res Gestae* 31.2.2). Buna rağmen kabul etmesi ne kadar da zor olsa Hunlar yine de insan şeklinedirler... (*Res Gestae* 31.2.3). Hunlar, keten bezinden yahut tarla faresi derisinden yapılmış elbiseler giyerler. Sırtlarına geçirdikleri bir elbise eskiyip parçalanıncaya kadar sırtlarından çıkarmazlar (*Res Gestae* 31.2.5). Başlarında hayvan derisinden yuvarlak bir başlık vardır ve kıllı ayaklarını keçi derisi ile korurlar. Biçimsiz ayakkabıları kundura kalıbıyla yapılmadığı için, rahat adım atmalarını engeller (*Res Gestae* 31.2.6)". Claudianus'un kaydı temelde Ammianus'un bir tekrarıdır. Hunların "Zerafetten uzak oldukları" vurgulanmıştır (*In Rufinum*). Sidonius Apollinaris'in kaydı: "Çocuklarının yüzü dahi korkunçtur. Kısa ve şişman vücutlarının üstünde küçük bir kafa taşırlar. Gözleri bir birinden uzak alnın altındaki çukurda bulunur ve sadece noktalardan ibarettir. Yüzleri geniş ve burunları da nerendeyse yok gibidir. Göğüs boşlukları büyük ve omuzları geniştir. Yürüdükleri zaman orta boyludurlar ama at üzerinde gövdelerinin üst kısmının daha uzun olduğu belli olur (*Carmina*)". İşin retorik tarafı bir kenara bırakıldıktan sonra, bu kayıtlardan kati bir surette anlaşılmaktadır ki Hunların Mongoloid bir Türk ırkına mensupturlar. Zira yukarıdaki kayıtlarda belirtildiği gibi Hunlar; soluk esmer tenli, basık burunlu, yuvarlak yüzlü, nisbeten küçük (çekik) gözlü, güçlü boyunlu ve tıknaz vucutlu insanlardı. Ayrıca Jordanes'in yaptığı Attila tasviri de bununla örtüşmektedir (bkz. XXXV 180). Kaçar, s. 94; Péter Vaczy, Hunlar Avrupa'da, s. 61-62, şurada: Ed. Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962. s. 57-140.

⁴⁷⁸ K.A. "Kızıl Kimseler", "Hain Kimseler"; Buradaki kaydın dışında haklarında bilgi yoktur.

⁴⁷⁹ Bu hikâye Jordanes'e özgüdür ve muhtemelen onu eski bir Got destanından almıştır. Mierow, s. 163.

[130] Hun hükümdarı *Balamber*⁴⁸⁰, bazı ihtilaflar nedeniyle Vizigotların kopmuş olduğu, Ostrogotların topraklarının içlerine bir orduyla hareket etmek için onun hastalığının kendisine sağladığı avantajı kullandı. Bu esnada Hunların akınlarına yahut yarasının ızdırabına tahammül edemeyen *Hermanaricus*'un yüz on yıl süren uzun yaşamı sona erdi. Onun ölümü hadisesi söylenmiş olduğu üzere, doğuya yerleşip Ostrogot adını alan Gotların Hunlar tarafından mağlup edilmesini mümkün kıldı.⁴⁸¹

[XXV 131] Batı ülkesinde yaşayanlarla ve diğer müttetikleriyle Vizigot akrabalarının yaşadığı gibi dehşete düştüler ve Hunlara karşı güvenlikleri için nasıl bir plan yapmaları gerektiğini bilemediler. Uzun süre üzerinde düşündükten sonra netice olarak müşterek bir karar alarak, kideimli imparator Valentinianus'un ⁴⁸² kardeşi, Valens'in ⁴⁸³ hükümdarlığındaki *Romania*'ya⁴⁸⁴, eğer kendilerine *Thracia* yahut *Moestia*'da barınabilecekleri bir toprak verilirse onun hükmü altında yaşayacaklarını ve emirlerine tabi olacakları kararını bildirmesi için, elçiler yolladılar. Valens'in kendilerine karşı büyük bir güven besleyebilmesi için Gotça bilen din adamları görevlendirildiği takdirde Hıristiyan olacaklarını vaat ettiler.

[132] Valens bunu öğrendiği zaman, kendisinden isteneni hemen ve memnuniyetle kabul etti.⁴⁸⁵ Gotları *Moestia* bölgesinde iskân etti⁴⁸⁶ ve buraya onları diğer kabilelere karşı bir savunma duvarı olarak yerleştirdi. Bu devirde, Aryanist⁴⁸⁷ hainler tarafından aşılanan

⁴⁸⁰ İlk Hun hükümdarı olarak gösterilir. Ayrıca bkz. XLVIII 248 ve 249.

⁴⁸¹ Ostrogotların kralının ölümü ve kralıklarının Hunlar tarafından yıkılması muhtemelen 375 yılında vuku bulmuştur. Mierow, s. 164.

⁴⁸² Batı Roma İmparatoru, 364–375.

⁴⁸³ Doğu Roma İmparatoru, 364–378.

⁴⁸⁴ Roma imparatorluğuna geç dönemlerde verilen bir ad. Bu ad bir kere de L 266'da bu şekiliyle kaydedilmiştir.

⁴⁸⁵ Valens hiçbir şekilde, Jordanes'in farzettığı gibi, bu "barbar" kavmi kabul etmeye hazır ve istekli değildi. Doğrusu, Valens Gotların kabul edilmesine muhalifti. Valens devrinin önde gelen devlet adamları da bu mühim kararı tereddüd içinde vermişlerdi.

⁴⁸⁶ Eunapius iki yüz bin savaştının yanında ihtiyarların, kadınların ve çocukların Tuna'yı geçerek imparatorluk sınırlarına girdiğini kaydetmiştir. Mierow, s. 164.

⁴⁸⁷ İskenderiyeli papaz Arius'un kurduğu Hıristiyan itikadı. Arius IV. yy.ın ilk çeyreğinde Hz. İsa'nın Baba Tanrı ile eş olmadığını savunan teolojisini ortaya attı. Arius'un teolojisi İznik konsilinde (325) reddedildi ise de, II. Constantius'un 337 yılından itibaren ilgisini çekti. İşte bu dönemde Gotları Hıristiyanlaştırma politikası çerçevesinde Ulfilas 341 yılında İstanbul'da vaftiz edilerek Gothia piskoposu

İmparator Valens, bizim gruba ait kiliselerin hepsini kapattığı için, onlara kendi mezhebinden olan vaizler yolladı. Vaizler gittiler ve hemen bu ilkel ve cahil halkı delaletlerinin zehriyle doldurdular. Böylece onlar Hristiyan olmaktan çok Aryanist oldular.

[133] Dahası, bu aşk sayesinde onların akıllarını çelen papazlar, Ostrogotlara ve akrabaları *Gepidlere*, bu delalete bağlanmalarını öğreterek İncil'i telkin ettiler.⁴⁸⁸ Heryerde tüm halkı bu mezhebe kendilerini bağlamaları için vaazlarıyla davet ettiler. Söylediğimiz gibi, imparatorun izniyle Tuna'yı geçtiler⁴⁸⁹ ve *Dacia ripensis*, *Moesia* ve *Thracia*'ya yerleştiler.

[XXVI 134] Akabinde bir ülkeye henüz iyice yerleşmemiş bir halkın sıkça başına geldiği gibi açlık ve yoklukla karşılaştılar. Kralların yerine onları yöneten prensleri ve önderleri, yani *Fritigernus*, *Alatheus* ve *Safrac*, ordularının içinde olduğu acı durumdan yakınmaya başladılar ve Romalı komutanlar, *Lupicinus* ve *Maximus*'dan⁴⁹⁰ bir pazar açmalarını rica ettiler. "Altına olan lanetlendmiş düşkünlük"⁴⁹¹ insanı neye razı olmaya mecbur bırakmaz ki. Bu generaller para hırsıyla yalpalayarak fahiş fiyatla, sadece koyun ve öküz eti satmadılar ayrıca köpek ve murdar hayvanların leşlerini de sattılar. Bir köle, bir somun ekmeğe yahut on kuruşluk ete değiştirilebiliyordu.

[135] Gotların köleleri ve ev eşyaları bittiğinde, bu aç gözlü tüccarlar yaşamlarına karşılık olarak oğullarını talep ettiler. Ebeveynler, çocuklarının selametini temin etmek için, buna bile rıza gösterdiler. Denildiği gibi; özgürlüğünü kaybetmek, hayatını kaybetmekten daha evladır. Ve gerçekten, bir çocuğun şefkatle beslenilerek sadece ölmek için özgür kalmasındansa satılması daha iyidir. Şimdi; Romalı General *Lupicinus*, Gotların önderlerinden biri olan *Fritigernus* bir ziyafet için onu çağırmasıyla ve

yapıldı. Ulfilas aslen Kapadokyalıydı. Ataları Gotların Kapadokya'yı yağmaladıkları 263 yılında esir alınanlar arasındaydılar.

⁴⁸⁸ Got alfabesini ilk icat eden ve İncil'i onların kutsal diline çeviren Ariuscu piskopos Ulfilas bu din adamlarının içindeydi.

⁴⁸⁹ Bu olay 376 yılında vuku bulmuştur.

⁴⁹⁰ Lupicianus Trakya (Thracia) *duxü* ve Maximus da 376-377'de Moesia *duxü* idi.

⁴⁹¹ Vergilius, "auri sacra fames", Aeneas 3, 57.

Fritigernus'a karşı bir komplo kurulup bu olayın açığa çıkmasıyla bu zor dönem sonlandı.

[136] Fakat bunda bir art niyet aramayan *Fritigernus*, maiyetinde çok az adamı olduğu halde davet edildiği ziyafete katıldı. *Praetor*'un konutunda yemek yedikleri esnada, *Fritigernus* evin başka bir bölümüne kapatılmış adamlarının, bu generalin emri ile öldürülürken, bu talihsizlerin ölüm çığlıklarını duydu. Ölenlerin haykırışları kuşkucu kulaklarına ulaştığında *Fritigernus*, hemen hain oyunu fark etti. Kılıcını çekti ve ziyafetin verildiği salondan büyük bir cesaretle çabucak ileri atıldı. Adamlarını kaderlerinin sürüklediği korkunç sondan kurtardı ve onlara Romalıları öldürmelerini emretti.

[137] Böylece bu cesur insanlar özlemini duydukları, aç ölmektense savaşarak özgür olmak için ölmek şansına sahip oldular ve ivedi bir şekilde, *Lupicinus* ve *Maximus*'u öldürmek için silahlarını kuşandılar. Böylelikle o gün, Romanın güvenliğinin ve Gotların çektiği kıtlığın bittiği tarih oldu. Gotlar daha fazla yabancı ve gezgin insanlar olarak kalmadılar; yurttaş ve efendi olarak, burada yaşayanları yönetmeye, Tuna'ya kadar uzanan kuzeydeki bütün topraklara da kendi hakları olarak sahip çıkmaya başladılar.

[138] İmparator Valens bu hadiseyi Antakya'da⁴⁹² iken duyunca, hemen bir ordu hazır etti ve *Thracia* eyaletine hareket etti. Burada ağır bir savaş⁴⁹³ yapıldı ve Gotlar galip geldi. İmparatorun kendisi de yaralandı ve Edirne⁴⁹⁴ yakınlarındaki bir çiftliğe kaçtı. Gotlar, çok kötü durumdaki bir kulübeyi içinde bir imparatorun saklandığını bilmeden (öfkeli bir düşmanın mutad olarak yaptığı gibi) yaktılar ve böylelikle Valens'in ihtişamlı imparatorluğu da yakılmış oldu. Apaçık ki doğru inancı aradıkları esnada, haince sapkınlığa düşürülmüş, aşkın alevinden cehennem ateşine döndürülmüş pek çok insan tarafından, Valens'in ateşte yakılarak öldürülmesi, tanrının doğrudan bir hükmüdür. Bu devirde Vizigot, parlak zaferlerinin bir sonucu olarak, *Thracia* ve *Dacia ripensis*'e kendi

⁴⁹² Antiochia; Suriye'de Seleukoslar tarafında kurulmuş olan kent, Roma İmparatorluğu'nun Roma ve İskenderiye'den sonra en büyük üçüncü şehriydi.

⁴⁹³ 9 Ağustos 378.

⁴⁹⁴ Hadrianopolis yahut Adrianopolis.

anavatanlarıymışçasına hâkim oldular.

[XVII 139] Şimdi, Valens'in⁴⁹⁵, amcasının⁴⁹⁶, sarayına, Doğu İmparatorluğuna, İmparator Gratianus⁴⁹⁷, *Hispanialı* Theodosius'u⁴⁹⁸ geçirdi. Askeri disiplin kısa sürede yüksek bir düzeyde ihya edildi ve önceki prenslerin uyuşukluğunun ve korkaklığının bittiğini fark eden Gotlar ürkmeye başladı. Bu imparator, eşit durumdaki zekâsı ve ihtiyadıyla meşhurdu. Sert emirleri, cömertliği, merhameti ile o, cesareti kırılmış bir orduyu harekete geçirmek için yüreklendirdi.

[140] Kaderin daha iyi bir önderi karşlarına çıkardığı askerler yeniden güven kazanınca, Gotlara hücum etmek için harekete geçtiler ve onları *Thracia* sınırlarından sürdüler. Fakat bu seferde İmparator Theodosius'un hayatından umut kesilecek derecede rahatsızlanmasıyla Gotların cesareti tekrar uyandı. Dağılan Got ordusunu *Fritigernus*, *Thessalia*, *Epirus*⁴⁹⁹ ve *Achaia*'yı yağmalamak için toparladı. Ha keza bu esnada; *Alatheus* ve *Safrac* arta kalan birliklerle *Pannonia*'nın yolunu tutmuştu.

[141] Şimdi; İmparator Gratianus, *Vandalların*⁵⁰⁰ akınları nedeniyle Roma'dan *Gallia*'ya kadar geri çekildi. Theodosius ölmek üzere olduğu için, Gotlar'ın büyük bir küstahlıkla harekete geçtiklerini öğrendiğinde, süratle bir ordu topladı ve onlara karşı harekete geçti. Askerlerinin gayretleri ve iyi niyetleriyle kazanmak için gösterdiği çabaya rağmen, henüz onlara itimat etmiyordu. Bu nedenle Gotlarla bir ateşkes imzaladı ve onlara erzak vererek barış yaptı.

[XXVIII 142] Akabinde İmparator Theodosius, iyileştiğinde ve İmparator Gratianus'un Gotlarla Romalılar arasında, kendisinin arzu ettiği gibi, bir antlaşma yaptığını öğrendiğinde, bunu büyük bir memnuniyetle kabul etti ve razı oldu.

⁴⁹⁵ Doğu Roma İmparatoru, 364–378.

⁴⁹⁶ Gratianus I. Valentinianus'un oğlu ve Valens'in yeğenidir.

⁴⁹⁷ Batı Roma İmparatoru, 375–383.

⁴⁹⁸ I. Theodosius İspanya kökenli Doğu Roma İmparatoru, 379–395.

⁴⁹⁹ Epeirus Yahut Epiri.

⁵⁰⁰ Daha doğrusu Alamanların akınları.

Fritigernus'un halefi olan Kral *Aithanaricus*'a⁵⁰¹ hediyeler verdi, onunla ittifak kurdu ve İstanbul'u ziyaret etmesi için, onu çok kibar bir şekilde davet etti.

[143] *Aithanaricus* büyük bir memnuniyetle kabul etti ve imparatorluk şehrine girdiğinde, bu büyük ve meşhur şehir hakkında "İşte! Şüpheli kulaklarımla sık sık duyduğum şehri görmekteyim" diye haykırdı. Gözleriyle çevreyi kolaçan ederek; şehrin konumunu, şehre giren ve şehirden çıkan gemileri, muhteşem surlarını ve farklı yerlerden çıkan sel sularının aynı havzada toplanmasına benzeyen şehrin çeşitli kavimlerden oluşan halkını seyrederek hayret etti. Ordunun düzenini gördüğünde de, şöyle dedi "İmparator hakikaten arz kürenin bir tanrısıdır ve her kim ona karşı tavır alırsa kendi soyunun suçlusudur."

[144] İmparatorun takdirini kazanmış ve tamda ondan büyük onurlar almış olmanın mutluluğunu yaşarken, birkaç ay geçtikten sonra bu hayattan ayrıldı.⁵⁰² Bu imparator ona karşı derin bir sevgi besliyordu. Sadece ona layık bir defin merasimi yapmakla kalmadı kendisinde bizzat tabutun önünde yürüdü. Böylelikle *Aithanaricus*'u yaşadığı esnada tevdi ettiğinden bile daha fazlasıyla öldüğünde onurlandırmış oldu.

[145] Şimdi, *Aithanaricus* öldükten sonra tüm ordusu İmparator Theodosius'un hizmetinde kalmaya devam etti ve imparatorluk askerleriyle yekvücut olarak Roma kanunlarına itaat ettiler. İmparator Constantinus'nin emrindeki birinci müttefikler şimdi yenilendiler ve tekrar Müttefikler olarak adlandırıldılar. İmparator onları kendisine sadık ve dost olarak gördüğü için onların yirmi bin askerinden fazlasını İmparator Gratianus'u öldüren ve *Gallia*'yı işgal eden Tiran *Eugenius*'un⁵⁰³ karşında hizmet etmeleri gayesiyle

⁵⁰¹ Alatheus ve Safrac tarafından sürülünceye kadar, Dacia'daki Caucaland bölgesinin ormanlık ve dağlık alanlarında yaşamakta olan Fritigernus'un eski hasımlarından biriydi. Daha sonra Theodosius'a iltica etmiştir.

⁵⁰² 381 yahut 382 yılı.

⁵⁰³ Jordanes burada yanlış bilgi vermektedir. Gratianus, Eugenius'un değil, daha sonra tahtı gaspedecek olan İspanyalı Maximus'un emriyle öldürülmüştür (383 yılında). Eugenius (392–394) II. Valentinianus'un ölümünden sonra Frank asıllı Arbogast tarafından imparatorluk tahtına çıkarılmıştır. Theodosius'un son hasımı olan Eugenius 394 yılındaki Frigidus savaşından sonra öldürülmüştür.

görevlendirdi. Bu gasıp karşısında, zafere⁵⁰⁴ ulaşılmasıyla imparator ondan öcünü aldı.

[XXIX 146] Fakat *Theodosius*'tan sonra, Got kavminden ve barışseverlikten vazgeçen oğullarının⁵⁰⁵ zevk ü sefa içindeki yaşamları, iki imparatorluğa da zarar vermeye ve müttefiklerini, yani Gotları, mutat hediyelerinden mahrum etmeye başladı. Gotların yiğitliklerinden kaynaklanan korku uzun soluklu barış süreci içinde ortadan kalktı ve kısa zaman içinde Romalılar arasında Gotların hor görülmesi yaygınlaştı. Gotlar *Alaricus*'u⁵⁰⁶ kralları yaptılar. O, ünlü bir soya mensuptu ve asaleti yalnızca *Amallerin* yanında ikinci sıradaydı. Zira *Alaricus*'un soyu, uzun zaman önce, yiğitliklerinden ötürü kendi kavimleri içinde *Balth*, yani *audax*⁵⁰⁷ adını alan aileye dayanmaktaydı.

[147] Şimdi; *Alaricus* kral olduğunda, adamlarının fikrini aldı ve başıboş olan diğerlerinin yardımlarından ziyade kendi gayretleriyle, bir krallık kurmak için harekete geçmeye onları ikna etti. *Stilico* ve *Aurelian*'ın konsüllüğü döneminde⁵⁰⁸ bir ordu topladı ve savunularından mahrum görünen *Italia*'ya girdi.⁵⁰⁹ *Pannonia*'yı geçerek *Sirmium*'un⁵¹⁰ sağ tarafından geldi. Hiçbir direnişle karşılaşmadan, kraliyet şehri olan *Ravenna*'ya⁵¹¹ üç mil uzaklıktaki *Candidianus*⁵¹² Nehri'nin köprüsüne erişti.

[148] Bu şehir deniz ve bataklıklar arasında Po'nun⁵¹³ derelerinin ortasında bulunur ve ona sadece tek yönden ulaşmak mümkündür. Atalarımızın anlattığına bakılırsa, *Ravenna*'nın eski sakinleri *Ainetoi*⁵¹⁴ yani “övgüye değer” adını almışlardı. Adalar

⁵⁰⁴ 5–6 Eylül 394.

⁵⁰⁵ Arcadius (Doğu Roma İmparatoru 395–408) ve Honorius (Batı Roma İmparatoru 394–423)

⁵⁰⁶ Vizigot kralı (395–410); Latince metinde bu ad şu biçimlerde kaydedilmiştir. Mommsen: Halaricus (XXXIX 146) 96/14. (XXXIX 146) 96/16. (XXX 153) 98/3. (XXX 156) 98/17. (XXX 157) 99/9. (XXX 158) 99/13. (XXXIII 173) 103/7. Alaricus (XXX 157) 99/5. (XXXII 164) 100/18. (XLII 222) 115/1. Alaricus magnus (Büyük Alericus) (XLVII 245) 121/7.

⁵⁰⁷ K.A. atılgan, yürekli, cesur.

⁵⁰⁸ 400 yılında konsül oldular.

⁵⁰⁹ Buradan anlaşıldığı kadarıyla, Alaricus'un İtalya'dan önce vuku bulan Yunanistan istilası hakkında Jordanes hiçbir şey bilmemektedir.

⁵¹⁰ Eski Yugoslavya'da Belgrad'ın kuzey batısında modern Sremska Mitrovica.

⁵¹¹ 402–476 arasında batı imparatorlarının resmi ikametgahı. Kent 540 yılına kadar İtalya'daki Ostrogot krallarının ve 750'ye kadar da Bizans eksarhlarının merkezi olmuştur.

⁵¹² Modern Candiano. Latince metinde Candidiani pons şeklinde kaydedilmiştir.

⁵¹³ Patus; ayrıca bir kez [Mommsen: (XXXIX 15) 97/7.] Eridanus olarak kaydedilmiştir.

⁵¹⁴ Aslında bunlar İlyria Venetleridir.

Denizi'nin⁵¹⁵ yukarısında Roma İmparatorluğu'nun kuytu bir yerinde bulunan bu şehri, suların etrafını çevrildiği bir adaya benzer.

[149] Doğusunda bir deniz vardır ve *Corcyra*⁵¹⁶ bölgesinden deniz yoluyla ona doğru giden biri, *Hellas* bataklıkları tarafından, kıyının sağını takip ederek önce *Epirus*'a sonra *Dalmatia*⁵¹⁷, *Liburnia* ve *Histria*'ya nihayet Venediklilerin adacıklarına ulaşır. Fakat adeta bir kapı olan batısındaki bataklıklar boyunca, giriş çıkışa müsait çok dar bir geçidi vardır. Kuzeyinde Po'nun *Asconis* Ark'ı adındaki bir kolu yer alır.

[150] Keza, güneyinde *Italia* nehirlerin kralı addedilen Po'nun ana kolu bulunur ve bir de adı *Eridanus*⁵¹⁸ adını taşıyan bir dereye sahiptir. İmparator Augustus tarafından kendisinden geniş bir kanala çevrilen bu nehir⁵¹⁹, denize döküldüğü yerde büyük bir limanı olan akarsuyun yedinci kolu olarak şehrin ortasından akar. *Dio*'nun söylediğine göre, eski devirlerde insanlar, güvenli demir atma alanında, elli gemi ve iki yüz parçalık bir filonun barınacağı inanırlardı.

[151] *Fabius*⁵²⁰ da eskiden bir limanı olduğunu söylediği yerin, şimdi yelkenlerin değil elmaların asıldığı, tamamıyla ağaçlarla kaplı geniş bir bahçe olduğunu belirtir. Bu şehir kendisinin üç isme sahip olmasıyla övünür ve iyi ki şehir üç katlı bir mevkie oturtulur. Evvela şunu söylemek arzusundayım ki şehirle deniz arasındaki yolun ortasında tüm şatafatıyla *Caesarea* olduğu halde, *Ravenna* ve en uzak bölgesi *Classis* adını taşır. Bu kumsallı kıyı güzel ve binicilik için elverişlidir.

[XXX 152] Fakat söylediğim gibi, Vizigot ordusu bu şehrin yakınlarına geldiğinde, orada yaşamakta olan İmparator Honorius'a⁵²¹ bir elçilik heyeti⁵²² gönderdi. Sefirler

⁵¹⁵ Gerçekte Adriyatik.

⁵¹⁶ Epirus kıyısı açıklarında.

⁵¹⁷ Latince metinde bu ad ayrıca *Dalmatiae*, Mommsen: (XLV 241) 120/4. (LIII 273) 129/2. (LIII 273) 129/3. (LIII 274) 129/4. olarak kaydedilmiştir.

⁵¹⁸ Po Nehri'nin şiiirlerdeki adı.

⁵¹⁹ Augustus *Ravenna*'yı Adriyatik'teki savaş gemilerinin limanı haline getirmiştir.

⁵²⁰ Mommsen, ayrıca *Ablabius*; *Fabius* adı başka hiçbir yerdede kaydedilmemiştir.

⁵²¹ Batı Roma İmparatoru, 394–423.

dediler ki: Gotların barış içinde *Italia*'ya yerleşmesi için izin verirse, Roma halkıyla kendilerinin aynı soydan geldiklerine insanları inandırabilecek ve öylece yaşayacaklardı; fakat izin verilmezse, savaşta kim galip gelirse diğerini sürmeli ve galip olan bundan böyle rahatsız edilmemeliydi. Fakat İmparator Honorius talep edilenlerin her ikisini de yapmaktan çekindi. Bu nedenle, senatörleriyle bir konsil topladı ve Vizigotların *Italia* hudutlarının dışına nasıl püskürtülebileceği üzerine istişarede bulundu.

[153] Sonunda, *Alaricus* ve halkı kabul ederlerse, Roma'nın uzak eyaletleri *Gallia* ve *Hispania*'ya yerleşmelerine izin verilmesi gerektiğine karar verdi. Diğer taraftan, *Vandalların* kralı *Gizericus*'un⁵²³ hücumları⁵²⁴ karşısında harap olan Vizigotlar, aynı devirde az kalsın imparatoru mağlup edeceklerdi. Bu imtiyaz gizli bir imparatorluk fermanıyla sağlama bağlandı. Bu düzenlemeyi kabul eden Gotlar kendilerine verilen topraklara doğru hareket ettiler.

[154] *Italia*'ya hiç zarar vermeden ayrıldıkları zaman *patricius*, *Maria* ve *Thermantia* adlı kızlarıyla evlendiği için -fakat tanrı bu dünyada onların her ikisine bakire saflık adını verdi- İmparator Honorius'un kayın pederi olan *Stilico* –söyleyeyim- haince *Cottiae* Alplerinde bir şehir olan *Pollentia*'ya⁵²⁵ doğru süratle harekete geçti. Orada, savaşta tüm *Italia*'yı yağmalayan ve kendi itibarını kaybeden *Stilico* savaşı beklemeyen Gotlara saldırdı.

[155] Gotlar birden bire onu karşılarında bulunca, ilk olarak dehşete kapıldılar. Hemen cesaretlerini toplayıp ve geleneklerinde olduğu gibi, haykırarak bir birlerini harekete geçirerek *Stilico*'nun ordusunu tamamen geri püskürttüler ve neredeyse hepsini imha

⁵²² Alaricus'un Ravenna'yı ele geçirmeye uğraşması hadisesinin kaydı yalnızca Jordanes'te bulunmaktadır. Alaricus'un İtalya'daki ilerleyişi hakkındaki Jordanes'in tüm kayıtlarında karışıklıklar vardır.

⁵²³ Mommsen, ayrıca Gyzericus; babası Gundericus'un ölümünün ardından Vandal kralı oldu (427–477).

⁵²⁴ Gizericus'un önderliğinde Vandallar, Süevler ve Alanlar ile birlikte 406 yılında Galya'ya girdiler. Üç yıl sonra ise İspanya'ya akın ettiler. Uzun yıllar İspanya'da şiddetli mücadeleler vuku buldu.

⁵²⁵ Yahut Polentia; Turin yakınlarındaki modern Pollenza. Pollentia savaşı 6 Nisan 402 tarihinde Paskalya bayramı esnasında vuku buldu. Alaricus kutlamalara katılmışken bir esnada saldırıya geçti.

ettiler⁵²⁶. Bu takibi bırakan Gotlar, yüreklerindeki tüm öfkeyle, daha önce de saldırdıkları, *Liguria*'ya tekrar yöneldiler.⁵²⁷ Orayı yağmaladılar ve harap ettiler akabinde *Aemilia*'yı da yakıp yıktılar. Daha sonra, ne buldularsa yağmalayarak, *Picenum* ve *Tuscia* arasında yer alan *Flaminia* yolunun ilerisindeki Roma Őhrine doğru atıldılar.

[156] Nihayet Roma'ya girdiklerinde⁵²⁸, *Alaricus*'un sözlü emri ile Roma'yı sadece yağmaladılar. Vahşi kavimlerin mutat üzere yaptıkları gibi, Őhri ateşe vermediler ve kutsal meknlarına kayda değer bir zarar görmesine imkn vermediler. Roma'dan *Campania* ve *Lucania*'ya sanki yıkmak için ayrıldılar ve sonunda *Bruttii*'ye⁵²⁹ geldiler. Burada uzun süre kaldılar ve Sicilya'ya ve oradan da *Africa* topraklarına geçmeyi planladılar. Şimdi; *Bruttii* bölgesi *Italia*'nın güneyindeki toprakların en ucunda ve *Apenninus*⁵³⁰ Dağları'nın başladığı bölgede yer alır. O bir dil gibi Adriyatik Denizi'nin⁵³¹ içine doğru uzanır ve bu çıkıntı Adriyatik'i *Tyrrhenus*'un⁵³² sularından ayırır. Adını eski devirlerde Kraliçe *Bryttia*'dan alması bir tesadüftür.

[157] *Italia*'nın tüm zenginliklerini ganimet olarak alan Vizigotların kralı *Alaricus* buraya geldi ve söylediğimiz gibi buradan Sicilya yolunu kullanarak, skn içindeki *Africa* topraklarına geçmeye niyetlendi. Fakat İnsanoğlu hiçbir Şeyi yapmak için serbest olmadığı halde, *Alaricus* Tanrının iznini olmaksızın bu iÇi yapmayı umar, bu nedenle gemilerinin bir kaçı dehşet boğazında battı ve hepsi kargaşa içine düştü. *Alaricus*, tam da ne yapması gerektiği üzerinde düŐünürken, yaşadığı bu aksilik canını sıktı ve aniden zamansız lm⁵³³ gelip çattı. Artık beşeri kaygılardan ayrılmıŐtı.

⁵²⁶ Vuku bulup bulmadığı belirsiz olan Pollentia savaşını, 402 yılında Gotların kazandığını Cassiodorus'da kaydetmiştir.

⁵²⁷ Pollentia, Liguria'nın bir bölümüdür. Alaricus'un seferi Roma'ya yönelmiŐ ve Roma'yı 408 yılında kuŐatmıŐtır.

⁵²⁸ Alaricus 410 yılındaki son ve nc Roma kuŐatmasından sonra bu Őhri yađmalamıŐtır. Birinci kuşatma 408 ikincisi 409 yılında vuku bulmuştur.

⁵²⁹ Modern Calabria.

⁵³⁰ Yahut Appininus.

⁵³¹ Adria mare; gerçekte İyon Denizi. Ayrıca LX 308'de de İyon denizi yerine bu ad kaydedilmiştir.

⁵³² Mommsen, ayrıca Tyrrenus, Latince metinde Tyrrenum mare olarak da kaydedilmiştir. Mommsen: (XXXIII 168) 102/2. (LX 308) 137/9.

⁵³³ 410.

[158] Ona karşı son raddede sevgi duyan halkı yas tuttu. *Consentinus*⁵³⁴ şehri yakınlarındaki *Busentus*⁵³⁵ Nehri'nden -bu şehrin havalisindeki bir dağın eteğinden, sağlığa faydalı sularıyla akan bir ırmak olduğu için- dönerken bir grup esire nehir yatağının ortasında *Alaricus*'un mezarı için yer bulmalarını emrettiler. Onu bu yatağın derinlerine, hazinesiyle birlikte, defnettiler ve sonra nehir yatağı boyunca ilerlediler. Defnedenlerin hepsini öldürdüler ve bundan mütevellit mezarın yerini hiç kimse bilmemektedir. Vizigot krallığına, *Alaricus*'un akrabalarından etkileyici bir güzelliğe ve yüksek bir cesarete sahip, *Athavulfus*'u⁵³⁶ getirdiler. *Athavulfus* uzun boylu olmamasına rağmen, vücudunun şekliyle ve yüzünün güzelliği ile göze batan biri idi.

[XXXI 159] *Athavulfus* kral olduğunda, Roma'ya tekrar döndü⁵³⁷ ve Gotların burayı talan ettiği ilk yağmadan kurtulabilen ne varsa, sadece *Italia*'nın müstakil zenginliklerini değil amme mallarını bile soyup, burayı bir çekirge gibi tamtakır etti. İmparator Honorius, İmparator Theodosius'un ikinci karısından doğan kız kardeşi *Placidia*, Roma'dan esir alınarak götürüldüğünde, buna bile karşı koyamayacak kadar acizdi.

[160] Fakat *Placidia*'nın asaleti, güzelliği ve tertemiz iffeti tarafından cezp edilen *Athavulfus*, bu nedenle onunla *Aemilia*'daki⁵³⁸ bir şehrin *Forum*⁵³⁹ *Iuliis*inde nikâh kıyarak evlendi. Barbarlar kurulan akrabalığı öğrendiklerinde, İmparatorluğun ve Gotların böylece birlik olduklarını zannettiler için, muazzam bir endişeye duydular. Sonra *Athavulfus*, şimdi Augustus Honorius'un akrabası olduğu için, kendi hakkıymış gibi düşündüğü Honorius'un varlığına el koyup *Gallia*'ya doğru hareket etti⁵⁴⁰.

[161] Uzun zamandır *Gallia*'ya acımasız akınlar yapan -Frankların ve *Burgundiones*lerin aynı şekilde- komşu kabileler üzerine yürümesiyle bu kabileler dehşete kapıldılar ve

⁵³⁴ Modern Cosenza.

⁵³⁵ Modern Busento.

⁵³⁶ Vizigot kralı (410-415).

⁵³⁷ Orosius'un konu hakkındaki kaydı Jordanes'in bu kaydını çürütmekte olduğu için Roma'ya tekrar yönelmesi hadisesi şüphelidir.

⁵³⁸ Gallia Narbonensis'de şimdi Fransa'da Narbonne,

⁵³⁹ K.A. meydan.

⁵⁴⁰ Jordanes bu kayıta olayların sırasını karıştırmaktadır. Athavulfus 412 yılında İtalya'dan ayrılmıştır ve bir daha geri dönmemiştir. Athavulfus'un Placidia ile olan evliliği ise Narbonne'de 414 yılında gerçekleşmiştir.

sınırlarını muhafazaya çalıştılar. Şimdi; daha önce söylediğimiz⁵⁴¹ gibi *Vandallar* ve *Alanlar* Roma İmparatorlarının izni ile *Pannonia*'nın iki tarafına yerleşmişlerdi. Gotlar geri dönerse, burada bile güvende olmayacaklarının korkusunu hâlâ yaşamakta olan onlar *Gallia*'ya geçtiler.

[162] Fakat *Gallia*'ya ele geçirmeleri üzerinden çok vakit geçmemişken oradan da kaçıp *Hispania*'ya sığındılar.⁵⁴² Kendilerinin Gotların kralı *Geberich*'in⁵⁴³, kahramanlığıyla, anayurtlarından nasıl sürdüklerini ve onun uzun zaman önce kavimleri üzerine nasıl bir yıkım getirdiğini, atalarının efsanelerinden hâlâ hatırlamaktadırlar. Böylelikle, *Athavulfus*'un gelişiyle *Gallia* kapılarını ona açmış oldu.

[163] Şimdi; bu Got krallığını *Gallia*'da kurduktan sonra, *Hispanialıların* durumu onu hoşnut etmemeye başladı ve *Vandallara* saldırarak onları korumayı planladı. Bu nedenle *Athavulfus* hazinesi ve yeteri miktarda olmayan adamıyla Barselona'dan⁵⁴⁴ ayrıldı ve *Hispania*'nın içlerine çok az sayıdaki askeriyle girdi. Burada hızlıca *Vandallarla* savaşa koyuldu ve *Gallia* ile *Hispania*'ya boyun eğdirişinin üçüncü yılında, kısa boyu nedeniyle alaya alınması alışkanlık haline gelen *Euervulfus*⁵⁴⁵, kılıcıyla onu kasıği boyunca yaraladı. Ölümünden⁵⁴⁶ sonra *Sigericus*⁵⁴⁷ kral oldu. Fakat kendi adamlarının ihanetiyle oda öldürüldü ve hem krallığını hem de *Athavulfus*'da daha kısa olan yaşamını bile kaybetti.

[XXXII 164] Akabinde, *Alaricus*'dan itibaren dördüncü kral, *Valia*⁵⁴⁸ tahtına çıktı. Son radde haşin ve ihtiyatlı biriydi. İmparator Honorius uzun zaman önce *Athavulfus*'un

⁵⁴¹ Bkz. XXII 115.

⁵⁴² Alanların ve Vandalların İspanya'yı istilasını 409 yılında vuku buldu.

⁵⁴³ Bkz. XXII 113 ve devamı.

⁵⁴⁴ Barcino yahut Barcilon.

⁵⁴⁵ Olympiodorus bu ismi Dubius olarak kaydetmiştir.

⁵⁴⁶ Athavulfus 415 yılında öldürüldü. Dul kalan karısı Placidia ise iki yıl sonra Constantius ile evlenip daha sonra imparator olacak (425–455) III. Valentinianus'u doğurdu.

⁵⁴⁷ Yahut Segericus; Vizigot kralı (415); yalnızca bir hafta tahta kalmıştır.

⁵⁴⁸ Vizigot kralı (415–419); Vizigot Krallığı'nın kurucusu. Krallığa başkent olarak Tolosa'yı seçmiştir. Galya'nın güneyi hibe olarak kendisine verilmiş ve başlangıçta Roma'ya tabii olarak kalmıştır. Fakat kısa zaman sonra bağımsızlığını ilan etmiştir; Latince metinde bu ad buradaki yazımının dışında şu şekillerde kaydedilmiştir. Mommsen: Vallia (XXXIII 173) 103/6. (XXXIII 175) 103/17. (XXXIV 176) 104/1. Vallias (XXXII 165) 101/4.

yaptığı gibi *Valia*'nın da bu anlaşmayı bozmasından ve komşu kabileleri sürdükten sonra, tekrar imparatorluğun zararına bir komplo kuracağından çekindiği için, ona karşı, muharebelerde sivrilmiş ve savaşta başarılarıyla ünlenmiş Constantius'un ⁵⁴⁹ komutasında bir ordu yolladı ⁵⁵⁰. Dahası Honorius kardeşi *Placidia*'yı esaretin utancından kurtarmak için sabırsızdı ve Constantiusla; savaşla veya barışla yahut başka bir yolla her kim *Placidia*'yı kraliyete geri getirebilirse, onunla evlendirileceği, koşulunu taşıyan bir andlaşma yaptı.

[165] Bu söze memnun olan Constantius, bir askeri birlik ve adeta kraliyetin ihtişamıyla *Hispania*'ya doğru sefere çıktı. Gotların kralı *Valia* onu yanındaki büyük askeri birlikle *Pyrenees*'in bir girişinde karşıladı. Bundan sonra iki tarafca da elçiler yollandı ve şu koşulları taşıyan bir barış yapılmasına karar verildi: *Valia*, İmparator'un kız kardeşi *Placidia*'yı teslim edecek ve Roma İmparatorluğu kendisinden destek talebinde bulunduğu zaman reddetmeyecekti. Şimdi; bu devirde, Constantinus *Gallia*'daki imparatorluk gücünü gasp etti ve vaktiyle bir keşiş olan oğlu Constans'ı *Caesar* olarak atadı. Fakat ele geçirdiği imparatorluğu kısa bir süre kontrolü altında tuttuktan sonra, kendisi *Arelate* ⁵⁵¹ ve oğlu ⁵⁵² da *Vienna*'da ⁵⁵³ öldürüldü. İmparatorluk gücünü ellerine geçirmiş olan, Jovinus ve Sebastianus da cüretkârlıkta onlara denktiler. Ve kaderleri onları da benzer bir şekilde ölmeye sürükledi.

[166] Şimdi; *Valia*'nın krallığının on ikinci yılında ⁵⁵⁴ Hunlar, Romalılar ve Gotlar tarafından, hemen hemen elli yıldır sahip oldukları, *Pannonia*'dan sürüldüler. Sonra *Valia*, *Vandallar*, uzun zaman önce *Athavulfus* tarafından sürüldükleri *Gallicia*'nın içlerinden, gözü pek bir cesaret içinde gelip, *Valia*'nın topraklarının, yani *Hispania*'nın,

⁵⁴⁹ Honorius döneminde magister militum ve bir süre 421'de ortak imparator.

⁵⁵⁰ *Valia* ve III. Constantius bu karşılaşması 416 yılında, bir barış andlaşmasının yapıldığı *Pyrennes*'de, vuku bulmuştur.

⁵⁵¹ Yahut *Arelatum*; Güney Galya'da, modern Arles.

⁵⁵² 411 yılında.

⁵⁵³ *Gallia Narbonensis*'inin bir şehri, modern Viyana.

⁵⁵⁴ Bu tarih 427 yılına denk gelmektedir. Ancak *Valia* yalnızca dört sene tahta kalmıştır (415–419). Bu kayıta ya bir hata vardır ya da “*Valia*'nın tahta çıkışının on ikinci yılı” kastedilmektedir. Eğer Hunlar ilk akınlarını 395 yılında yapmışlar ve birkaç yıl içinde *Pannonia*'yı ele geçirmişlerse, Hunların buradaki hâkimiyetlerinin “hemen hemen elli yıl” sürdüğü kaydı doğruluk kazanmış olur.

her tarafını yakıp yıktılar ve yağmaladılar. Bunun üzerine *Valia*, *Hierius* ve *Ardabures*'in konsül olduğu⁵⁵⁵ devirlerdeki gibi, duraksamadan ordusunu onlara karşı harekete geçirdi.

[XXXIII 167] Fakat *Vandalların* kralı *Gizericus*, İmparator *Valentinianus*⁵⁵⁶ ile ihtilafa düşen ve sırf onurunu kıran bu imparatorun öç almak isteyen *Bonifatius*⁵⁵⁷ tarafından henüz *Africa*'ya çağrılmamıştı. *Bonifatius* *Vandallar*ı acilen çağırdı ve *Gaditanus* Boğazı⁵⁵⁸ olarak bilinen, neredeyse yedi mil genişliğindeki, *Africa* ile *Hispania*'yı birbirinden ayıran ve *Tyrrhenus* Denizi'nin sularının okyanusla birleşen, dar boğazdan geçirdi.

[168] Romalılara yaşattığı felakete⁵⁵⁹ şehirde hâlâ ünü yaşayan *Gizericus*, orta boyluydu ve atından düşerek topal kalmıştı. *Gizericus*; keskin bir düşünme gücü olan, az konuşan, şatafatıyla kibirli, öfkesi şiddetli, aç gözlü, barbarları kendisine bağlamakta hünerli, husumet yaratmak için ihtilaf çıkarmada usta biriydi.

[169] Söylediğimiz gibi, *Africa* topraklarına *Bonifatius*'un sabırsız daveti üzerine gelişi böyle olmuştu. Söylediklerine göre Tanrı'nın verdiği erkle, orayı uzun süre yönetti. Ölümünden önce oğullarından bir kısmını çağırdı ve krallık için istekli olan bu oğullar arasında hiçbir çatışma olmadan fakat her birinin kendi bölgesini yönetmesi ve diğerlerine de dokunulmamasını emretti. Buna göre, daha genç olanı abisinin halefi olacak ve onu da kendinden küçük olan kardeşi takip edecekti. *Gizericus*'un oğulları, verilen bu emri tutarak uzun yıllar boyunca huzur içinde kendi krallıklarını yönettiler ve diğer kavimler içinde çok sık karşılaşılan iç savaş çıkma utancını yaşamadılar. Birinden sonra öbürü kral oldu ve halkını huzur içinde yönetti.

⁵⁵⁵ 427.

⁵⁵⁶ Batı Roma İmparatoru III. *Valentinianus* (425–455).

⁵⁵⁷ III. *Valentinianus*'un annesi olan İmparatoriçe *Placidia*'nın baş danışmanlarından biri ve *Africa duxü*.

⁵⁵⁸ Cebelitarık Boğazı

⁵⁵⁹ *Gizericus* 455 yılında Roma'yı yağmalayacaktır. Bkz. XLV 235.

[170] Şimdi; onların tahta intikal sırası şudur⁵⁶⁰: ilk kralları, babaları da olan *Gizericus*, bir sonraki *Hunericus*, üçüncüsü *Gunthamundus*, dördüncüsü *Thrasamundus* ve beşincisi de *Ilderich*. *Ilderich*, atalarının geleneğini hiçe sayıp bir tiranlık kurarak kavminin mahvoluşuna neden olan *Gelimer* tarafından tahtan indirilerek öldürüldü.

[171] Fakat *Gelimer*'in yaptıkları cezasız kalmadı çünkü kısa bir zaman içinde İmparator Iustinianus'un⁵⁶¹ ondan intikam alacağı ilan edildi. Tüm ailesi ve bir haydut gibi zevkle seyrettiği tüm servetiyle, dönemin en büyük komutanı olan Doğu Orduları Kumandanı, aristokrat ve *Exconsul Ordinari Belesarius*⁵⁶² tarafından İstanbul'a getirildi. Bu olay, arenada halk için yapılan büyük bir merasimin⁵⁶³ konusu oldu. Krallığının devrilmesine sebep olduğunda, artık pişmanlığı bir işe yaramadı. Sıradan bir teba ve münzevi bir insan olarak öldü.⁵⁶⁴ Hâlbuki vaktiyle böyle bir hayat onun için tahammül edilemez idi.

[172] Dünyanın üçüncü parçası olarak kabul edilen *Africa*, bir asır sonra *Vandal* işgalinden kurtarılıp, yeniden Roma egemenliği altına girdi. İmparatorların korkaklığı ve generallerin ihaneti yüzünden, bir kâfir tarafından Roma İmparatorluğundan koparılan ülke, şimdi neyse ki akıllı bir prens ve güvenilir bir lider sayesinde eski durumuna kavuşturulmakta ve geliştirilmektedir. Hatta bundan sonra *Africa* iç savaşın⁵⁶⁵ acılarına maruz kalmış ve Mağriplilerin ihanetini görmüşse de İmparator Iustinianus'a tanrı tarafından lütfedilen zaferle yeniden huzura kavuşmuştur. Fakat bizim konumuz olmayan bir hususu konuşmaya ne lüzum var ki? Neyse şimdi konumuza geri dönelim.

[173] Şimdi; *Vandallar*la, onları *Africa* içlerinde bile devam edecek amansız bir savaşa girecek olan Gotların kralı *Valia* ve ordusu, *Africa*'ya yaptığı son sefer esnasında

⁵⁶⁰ Mommsen bu Vandal karalarlı için şu kronolojiyi verir: Gaiserik (427–477), Hunerik (477–484), Gunthamund (484–496), Thrasamund (496–523), İlderik (523–530), Gelimer (530–534)

⁵⁶¹ Doğu Roma İmparatoru (527–565).

⁵⁶² 505 yılında doğan 530 yılında Doğu Orduları Magister Militum'u olan ve 534 yılında ise Vandalları mağlup eden büyük Roma komutanı.

⁵⁶³ Belisarius Vandalar karşısındaki başarısı nedeniyle bir zafer alayı onuru ile ödüllendirmiştir. Gelimer diğer Vandal esirlerle beraber bu zafer alayında onun önünde yürümüştür.

⁵⁶⁴ Bu kutlamadan sonra Gelimer'e Galatia eyaletinde mülk verilerek oraya sürgün edilmiştir.

⁵⁶⁵ Belisarius'un ayrılmasının ardından *Africa*'da baş gösteren isyan. Solomon tarafından 539 yılında başarıyla bastırılmıştır.

Alaricus'un başına gelen talihsizliği⁵⁶⁶ yaşayıp geri çağırılmadı. Böylece *Hispania*'da büyük bir şöhrat kazanarak, kansız bir zaferden⁵⁶⁷ sonra *Tolosa*'ya döndü. Vadettiği gibi işgalden kurtardığı birkaç eyaleti de Roma İmparatorluğuna devretti. Bundan uzun bir zaman sonra hastalandı ve öldü.

[174] Tam o sırada, yukarıda⁵⁶⁸ kökeninin *Amal* ailesine dayandığını söylediğimiz *Thorismud*'un⁵⁶⁹ oğlu *Beremud*, oğlu *Vetericus*⁵⁷⁰ ile *Scythia*'da Hunların baskısına teslim olan⁵⁷¹ Ostrogotlar'dan ayrılarak, Vizigot Krallığına geldi. Cesaretinin ve asil soyunun pek ala farkında olan *Beremud*, akrabaları tarafından krallığının kendisine memnuniyetle verileceği inancındaydı. Zira pek çok kralın varisi olduğu herkesin malumuydu. Eğer boş bir taht varsa ona bir *Amal*'in getirilmesi noktasında kim tereddüt edebilirdi ki? *Beremud* kendisini tanıtmak için hevesli değildi ve bu nedenle *Valia*'nın ölümü üzerine halefi *Theodoridus*⁵⁷² oldu.

[175] *Beremud* ona tabi oldu ve meşhur zekâsına yaraşır ihtiyatlı bir sessizlik içinde asaletini gizledi. Zira hanedan mensuplarına, kralların her daim şüpheyle baktıklarının bilincindeydi. Kurulu düzende karışıklığa yol açmamak için *Beremud* kendisini saklamaya katlandı. Kral *Theodoridus* onu ve oğlunu özel bir hürmetle kabul etti ve asaletinden dolayı değil, zira *Theodoridus* bunu bilmiyordu, ama cesareti ve saklayamadığı kuvvetli zekâsı nedeniyle danışmanı yaptı ve idare heyetine dâhil etti.

[XXXIV 176] Ve daha başka? *Valia*'nın (tekrarlayacak olursak) *Gallialı*lara karşı kazandığı önemsiz bir galibiyetin haricinde başarısı yoktu. Lakin onun ölümü üzerine tahta çıkan *Theodoridus* daha talihli ve daha başarılı idi. *Theodoridus* aklının ve

⁵⁶⁶ *Alaricus*'un, bu sefer esnasında gemileri batmıştı. Bkz. XXX 157.

⁵⁶⁷ *Honorius* ile yapılan barış andlaşması kastedilmektedir. Bkz. XXXII 165.

⁵⁶⁸ Bkz. XIV 81.

⁵⁶⁹ Latince metinde bir kez [Mommsen: (XXXVIII 201)110/8.] *Thorismundus* olarak kaydedilmiştir; Vizigot kralı (451–453). Bkz. XIV 81.

⁵⁷⁰ Latince metinde burada *Vitirichus* olarak kaydedilmiştir.

⁵⁷¹ Bkz. XXIV 130.

⁵⁷² Latince metinde -sıkça kullanıldığı bu şeklin dışında- şu biçimlerde de kaydedilmiştir. *Theodoridus* (XXXIII 175) 103/17. (XXXVI 185) 106/17. (XXXVI 186) 106/20. (XXXVI 186) 107/3. (XXXVIII 197) 109/10. *Theodoritus* (XLVI 215) 113/5. Vizigot kralı (419–451) Katalonya savaşında (451'de) öldürülen I. *Theodoridus*.

bedeninin kuvveti ile ünlenmiş, çok mütevazı bir adamdı. *Theodosius ve Festus*'un konsüllüğü esnasında⁵⁷³, Romalılar ateşkese son vererek Hunlardan da yardımcı kuvvet toplayıp ona karşı *Gallia*'da silaha sarıldılar. Dük *Gaina*⁵⁷⁴ komutasındaki *Gallialı* müttefiklerden bir grubun İstanbul'da panik yaratmaları üzerine Romalılar harekete geçmişti. O esnada orduyu *Patricius Aetius*⁵⁷⁵ komuta ediyordu. Babasının memleketi olan *Dorostoreus*'da⁵⁷⁶ doğan *Aetius Moesialıların* en cesurudur. Roma İmparatorluğuna hizmet etmiş bir aileye mensup olup, savaşın zorluklarını göğüsleyebilecek bir kişiydi. *Aetius* ezici bir yenilgiye uğrattığı kibirli Süevleri⁵⁷⁷ ve barbar Frankları⁵⁷⁸ Roma egemenliğine girmeye mecbur etmişti.

[177] *Litorius*'un kumandasındaki Hun müttefikleriyle birlikte Roma ordusu, Gotlara karşı düzenli bir ilerleyişe geçtiler. İki tarafın muharebe hatları karşılıklı olarak uzun süre beklediler. Hem her iki taraf da cesurdu ve hem de onlardan hiçbiri güçsüz değildi. Sonunda bir ateşkes kabul edilip eski ittifaklarına geri döndüler. Anlaşma taraflarca kabul edildikten ve adil bir barış tesis edildikten sonra geri çekildiler.

[178] Bu barış sürecinde *Attila*⁵⁷⁹ bütün Hunların ve neredeyse *Scythia*'nın tüm kavimlerinin yegâne dünyevi hükümdarı idi. *Attila*, bütün kavimler arasında şöhreti yayılmış, olağanüstü bir insandı. Genç *Theodosius*⁵⁸⁰ tarafından *Attila*'ya gönderilen bir

⁵⁷³ 439.

⁵⁷⁴ *Gaina*'nın isyanı 400 yılında İstanbul'da Gotlara karşı bir halk ayaklanması çıkmasına neden olmuştur. *Jordanes* bu olayı hatalı bir şekilde, *Theodosius ve Festus*'un konsülük devriyle (439) bağdaştırmaktadır. Hun hükümdarı *Uldız Gaina*'yı *Tuna*'da öldürecek ve başını *Arcadius*'a gönderecektir.

⁵⁷⁵ 451 yılındaki *Katolonya* savaşında Roma ordusunu komuta eden büyük Romalı general. Bkz. XXXVI 191.

⁵⁷⁶ Aşağı *Tuna*'da modern *Silistre*, *Bulgaristan*.

⁵⁷⁷ *Suav* yahut çoğulu *Suavi*; *Yeat*, *Kendi halkımız*"

⁵⁷⁸ *Yeat*, "özgür" "cesur," "atılğan"

⁵⁷⁹ *Attila* ve kardeşi *Bleda* 433 yılında Hunların hükümdarları olarak tahta geçmişlerdi. *Bleda* 12 yıl sonra öldürülecektir. "*Attila*" adının etimolojisi konusunda *Németh*, "-ila" ekinin *Gotça*'da küçüklük ifade ettiğini belirtip bu adın *Gotça* karşılığının "atacak" olabileceğini söyledikten sonra şu değerlendirmeyi yapar. Bu adın *Volga Nehri*'nin *Tükçe* adı olan *Etil*'den gelmiş olma ihtimalini bilimsel olmaktan uzak olduğunu belirtip bu konudaki diğer bir iddia olan "ata" kökünden gelme ihtimalini de aynı şekilde değerlendirir. *Gyula Németh*, *Hunların Dili*, s. 215, şurada: Ed. *Gyula Németh*, *Attila ve Hunları*, İstanbul 1962, s. 215–224.

⁵⁸⁰ Doğu Roma İmparatoru II. *Theodosius*, 408–450.

elçilik heyetinde⁵⁸¹ yer alan tarihçi *Priscus*, kaydettiği diğer şeylerle birlikte şunları söyler: “*Tisia*⁵⁸², *Tibisia*⁵⁸³ ve *Dricca*⁵⁸⁴ adındaki büyük nehirleri aştık, Gotların en büyük kahramanı *Vidigoia*’nın⁵⁸⁵, uzun zaman önce *Sarmatlar*’ın hilekârlığı yüzünden öldüğü yere geldik. Buradan çok da uzakta olmayan Attila’nın yaşadığı köye⁵⁸⁶ geçtik. Büyük bir şehre benzediğini ifade edebileceğim bu köyde, muazzam düz tahta levhalardan yapılmış, yakından dikkatlice incelenmedikçe birbirine eklenmek suretiyle inşa edildikleri anlaşılacak ahşap duvarlar gördük.

[179] Burada çok büyük yemek salonları ve çok güzel tasarlanmış revaklar görebilirsiniz. Büyük bir kısmı hükümdarlık sarayı tarafından kaplanan bu avlu, etrafını çevreleyen dairesel geniş alanla birlikte yasak bölgedir.”⁵⁸⁷ Burası tüm barbar dünyasının hükümdarı olan Attila’nın ikametgâhıdır. O fethettiği bir şehirde yaşamaktansa burada yaşamayı yeğlemiştir.

[XXXV 180] İşte bu Attila, *Mundzsuk*’un⁵⁸⁸ oğlu idi, Attila’dan önce *Mundzsuk*’un kardeşleri *Octar*⁵⁸⁹ ve *Rua*’nin⁵⁹⁰ hükümdar oldukları söylenir, fakat onların hâkimiyetleri altına aldıkları kabilelerin sayısı, Attila’nın tabiiyetinde olanlar kadar çok değildi. Amcalarının ölümünden sonra, kardeşi *Bleda*⁵⁹¹ ile birlikte Hunların hükümdarlık tahtına geçti. İlk olarak hazırlıklarını yapmakta olduğu seferde denk bir kuvvet olabilmek için

⁵⁸¹ 448 yılında II. Theodosius, Maximinus başkanlığında, bir elçilik heyeti göndermiştir. Elçilik heyetinde *Priscus*’da yer almaktadır. Ve bu sayede *Priscus* Attila’nın ülkesi ve sarayı hakkında gözlemde bulunup bunları kaydetmiştir.

⁵⁸² *Pathissus* olarak adlandırılan Macaristan’ın doğusundaki, modern *Tisza* "Theiss" Nehri.

⁵⁸³ *Yeat*, *Tibissus* veya *Tibiscus*, *Pathissus*; Yunanca *Tiphesas*; Romanya ve Sırbistan arasında Modern *Temes*, *Tuna*’nın bir kolu.

⁵⁸⁴ *Tisza* Nehri’nin bir kolu.

⁵⁸⁵ Bkz. V 43.

⁵⁸⁶ Güneydoğu Macaristan’daki modern *Szeged*

⁵⁸⁷ *Priscus*, fragman 8.

⁵⁸⁸ *Mundzuchus*; *Priscus*’da *Mundiuchos* olarak kaydedilmiştir. “inci, boncuk” anlamında Türklerde sıkça kullanılan bir isim. Türkçe literatürde “*Muncuk*” olarak yazılmıştır. *Németh*, s. 220–221.

⁵⁸⁹ Bu adın hangi dile ait olduğu bilinmemektedir. Türkçe literatürde *Oktar* olarak da yazılmaktadır. *Maenchen-Helfen*, s. 441.

⁵⁹⁰ *Roas*; Türkçe literatürde *Ruga* yahut *Rugila* olarak yazılmıştır. Hunların Gotlardan almış oldukları bir isim. *Németh*, s. 219.

⁵⁹¹ K.A. “*Uğur*”, “*Şöhret*”; Hunların Gotlardan almış oldukları bir isim. Türkçe literatürde de rastlanan, “*Buda*” adı ile özdeşleştirilmesi yanlıştır. *Buda* eski bir Macar adıdır. *Németh*, s. 219–220.

kendi gücünü cinayetlerle artırmaya çalıştı. Böylece, akrabalarını ortadan kaldırdıktan sonra, diğerlerine hücum etmeye başladı.

[181] Bu utanç verici yolla gücünü artırmasına rağmen, adalet yerini buldu ve kendi gaddarlığının korkunç sonuçları karşısına çıktı. Şimdi; Hunların büyük bölümünün lideri durumundaki ağabey *Bleda*'nın, *Attila*'nın kalleşliğiyle öldürülmesinin⁵⁹² ardından, *Attila* tüm halkı kendi hükümdarlığında birleştirdi. Bir dizi kavmi de egemenliği altına sokmasının akabinde dünyanın kadim halklarına -Romalılara ve Vizigotlara- da boyun eğdirmek için uğraştı.

[182] Ordusunda beş yüz bin askerin olduğu söylenir. *Attila*, hakkında her yerde duyulan korkunç efsaneleri ile bütün insanlığı bir şekilde korkutan, bütün memleketlerin kırbaçları olan, tüm ulusları titretmek için dünyaya gelmiş biri idi. Kibirli yürüyen, gözleri etrafı kolaçan eden ve böylece, vücut hareketlerine yansıyan mağrur bir hali vardı. *Attila* gerçek bir savaşçı idi; ama savaşta mutedil, istişarede muktedir, aman edene merhametli, koruması altına aldıklarına karşı ise şefkatliydi. Kısa boylu, geniş omuzlu, büyük kafalı, küçük gözlü, seyrek ve kırışmış sakallı, düz burunlu, esmer tenli yani kökenini gösteren özelliklere sahipti.

[183] Her zaman büyük özgüvene sahip bir mizacı olmasına karşın *Mars*'ın kılıcının bulunmasıyla özgüveni daha da arttı. Bu kılıç *Scyth* hükümdarları arasında hep büyük bir saygı görüyordu. Tarihçi *Priscus* kılıcın bulunuşunu şöyle anlatır: “Bir çoban sürüsün de topallayan bir düve görür, fakat yaranın nedenini bulamaz. Sonunda bir kılıca ulaşır ve düvenin farkına varmadan bu kılıcı çiğnediği anlar. Toprağı kazarak kılıcı çıkarır ve doğruca *Attila*'ya götürür. Bu hediye *Attila*'yı sevindirdi ve hırslandırdı. Dünyanın hükümdarlığının ona verildiğini düşündü ve *Mars*'ın kılıcına sahip olmakla tüm savaşlarında üstünlüğün kendisinde olacağına inandı.”⁵⁹³

[XXXVI 184] Şimdi, daha önce kendisinden kısaca bahsedilen⁵⁹⁴ *Vandallar*ın kralı

⁵⁹² 445.

⁵⁹³ *Priscus*, fragman 8.

⁵⁹⁴ XXXIII 170.

Gizericus, Attila'nın dünyaya boyun eğdirmek arzusunu göttüğünü öğrendiğinde, birçok hediye göndererek, onu Vizigotlar ile savaşmaya kışkırttı. Çünkü Vizigotların kralı *Theodoridus*'un, sakat bıraktığı kızının öcünü alacağından korkmaktaydı. *Theodoridus*'un kızı *Gizericus*'un oğlu *Hunericus* ile evlenmişti ve başta bu birliktelikten mutluymuştu. Fakat zamanla *Hunericus*, kendi çocuklarına bile gaddarca davrandı ve kendisini zehirlemekte olduğu vehmine binaen eşinin burnunu kesti ve kulağını sağır etti. Böylece cazibesini yok ettiği eşini *Gallia*'yı, babasının yanına geri gönderdi. Maruz kaldığı bu muameleden sonra zavallı kız acınacak bir hal aldı. Başkalarını dahi harekete geçirecek bu zulüm elbette misliyle onun babasını da öç almak için kışkırtacaktı.

[185] Uzun zaman önce *Gizericus*'un hediyeler vererek kışkırtması nedeniyle Attila, savaşıp da yenemediklerini birbirine düşürüp kırmak düşüncesiyle, Romalılar ve Gotlar arasına nifak sokmak için İmparator *Valentinianus*'a ⁵⁹⁵ elçiler gönderdi ⁵⁹⁶ . İmparatorlukla olan dostane ilişkilerin bozulmasının hiçbir şekilde mümkün olmadığını ama Vizigotlar'ın kralı *Theodoridus* ile sorunu olduğunu ilan etti. İyiliğin geçerli olmasını istediği için, mektubunun geri kalanını yalanlarına inandırıcı kılacak bildik methiyeler düzerek doldurdu.

[186] Aynı şekilde, Vizigotların kralı *Theodoridus*'a da, Roma ile olan ittifakını bozmaya teşvik eden ve son dönemlerde Roma'nın kışkırtmasıyla girdiği savaşları hatırlatan, bir mektup gönderdi. Attila'nın büyük gaddarlığının altında, zeki bir insan yatıyordu ve Attila, savaşmadan önce hile ile gayesine ulaşmak için uğraşmıştı. Sonra İmparator *Valentinianus* Vizigotlara ve onların kralları *Theodoridus*'a bir elçi ile şu mesajı gönderdi:

[187] “Kavimlerin en cesuru; savaşmak için makbul bir sebep aramayan, fakat her ne yapıyorsa onun doğru olduğunu varsayan, bütün dünyayı köleleştirmek isteyen, yeryüzünün efendisi karşısında birlik olmak, bizim için tedbirin bir parçasıdır. O, ihtiraslarını gücü ile ölçer. Müsamaha onun gururunu besler. Kanunları ve kuralları hor

⁵⁹⁵ Batı Roma İmparatoru III. *Valentinianus*. (425–455)

⁵⁹⁶ 451 yılında.

görecik, kendisini tabiatın bir düşmanı olarak gösterir. Bu nedenle o, açıkça her ikimizin de müşterek düşmanıdır ve her türlü nefreti hak etmektedir.

[188] Tanrı aşkına hatırlayınız -ki muhakkak nasıl unutulabilir- Hunların kavimleri, koşulların eşit olduğu durumlarda, savaşta yenmediler fakat endişelenmenin asıl nedeni haince saldırmalarıydı. Kendimize dair hiçbir şey söylemesek de, böyle bir küstahlığın cezasız kalmasına tahammül edebilir misiniz? Kudretli bir ordunuz olduğu için, tehlikeyi dikkate alın, mutad olduğu üzere el ele verelim. Bir parçasına hükmettiğiniz imparatorluğa da yardım edin. Bu tür bir ittifakın nasıl kuruması gerektiğini ve tarafımızca memnuniyetle karşılanacağını öğrenmek ise, düşmanın planlarına bakmakla mümkündür.”

[189] Bunlar ve Valentinianus’un elçilerinin benzer iddiaları Kral *Theodoridus*’u ikna etti. Onlara şu cevabı verdi: “Romalılar, arzuza ulaştınız; Attila’yı artık bizim de düşmanımı yaptınız. O bizi her nereye çağırırsa biz orada olacağız. Attila muhtelif kavimleri bozguna uğratmasıyla mağrurlanmasına rağmen Gotlar, bu kibirli düşman ile nasıl savaşılacağını bilmektedir. Birinin davasının zayıf olması dışında hiçbir savaşta tehlike saymam, çünkü o, Majestelerini tebessüm ettiren hiçbir fenalıktan korkmaz.”

[190] Soylular bu cevabı kabul ettiklerini haykırdılar ve kalabalık memnuniyetle izledi. Herkes savaşmak için ateşli idi ve düşmanları olan Hunlarla karşılaşmak için çok istekliydi. Ve böyle Vizigotların kralı *Theodoridus*’un komuta ettiği ordu o kadar kalabalıktı ki, oğullarından dördünü, *Fridericus*⁵⁹⁷, *Eurichus*⁵⁹⁸, *Retemeris* ve *Himmerith*’i, yurtlarına geri gönderdi ve kendisi sadece iki büyük oğlunu, *Thorismud*⁵⁹⁹ ve *Theodoridus*’u⁶⁰⁰, mücadelesine dâhil etmek için, yanına aldı. O ne cesaretli mevzileniş, muhkem savunma ve hoş arkadaşlık; tehlikeye atılmaktan zevk alan onların gayesine sahip olanlara özgü.

⁵⁹⁷ Mommsen, ayrıca Friderichus.

⁵⁹⁸ Latince metinde bu ad iki sefer de [Mommsen: (XLV 237) 118/16. (XLVII 244) 120/19.] Euricus olarak kaydedilmiştir; Vizigot kralı (466–485).

⁵⁹⁹ Latince metinde bu ad bir sefer de [Mommsen: (XXXVIII 201) 110/8.] Thorismundus olarak kaydedilmiştir. Vizigot kralı (451–453).

⁶⁰⁰ Vizigot kralı (451–466).

[191] Romalılar tarafında, o zamanlar bütün Batı İmparatorluğunun kendisine bağlı olan, *Patricius Aetius* vardı. *Aetius* öyle zeki bir adamdı ki Hunlar ile eşit koşullarda savaşabilmek için her yerden askerler toplamıştı. Topladığı yardımcı kuvvetler şu kavimlendendir: Franklar, *Sarmatlar*, *Armoricianlar*, *Liticianlar*, *Burgundionesler*, *Saxonlar*⁶⁰¹, *Riparler*, *Olibrionesler* (Bir zamanlar Roma askeriydiler, şimdi de müttefik kuvvetlerin çiçeğidirler) ve bazı diğer *Celtler*⁶⁰² veya *German* kabileleri.

[192] Ve böylece, *Mauriacia*⁶⁰³ olarak da adlandırılan *Catalaunia* Ovalarında⁶⁰⁴ toplandılar. Bu ova *Gallialıların* söylediğine göre, yüz “*leuga*” uzunluğunda ve yetmiş genişliğindeydiler. Bir *Gall*⁶⁰⁵ “*Leuga*”sı⁶⁰⁶ bin beş yüz adım uzunluğundadır. Dünyanın bu bölümü sayısız ırkın harman yeri haline geldi. İki ordu cesurca savaşa tutuştu. Gizli kapaklı hiçbir şey yapılmadı dürüstçe savaşıldı.

[193] Bu kadar çok kavmin mücadelesi için nasıl bir neden bulunabilirdi ya da nasıl bir düşmanlık onların hepsinin birbirlerine karşı silaha sarılmasına neden oldu? Görülüyor ki; insanoğlu kralları için yaşar. Tek bir beynin çılgın bir ani kararıyla milletler kırırma sürüklenir ve doğanın asırlarca ürettiği şeyler, kibirli bir hükümdarın kaprisiyle bir anda yok olur.

[XXXVII 194] Fakat biz savaş düzenini anlatmadan evvel, yalnızca meşhur bir savaş olduğu için değil; aynı zamanda karışık ve anlaşılması zor bir savaş olduğu için sefer sürecinin nasıl geliştiğinden bahis açacağız. O dönemde *Alan* kralı *Sangibanus*, olup biteceklere korkusundan *Attila*’ya teslim olmaya, yaşadığı ve hükmettiği *Galia* kenti *Aureliana*’yi⁶⁰⁷ şehrinin *Attila*’ya teslim etmeye söz vermişti.

⁶⁰¹ Yeat, "kısa kılıç taşıyanlar"

⁶⁰² Metinde *Celticus* (K.A. Kelt kavmi)biçiminde kaydedilmiştir; *Galya*’nın orta kısımlarından yaşayan bir kavim.

⁶⁰³ *Mauriaci campi*.

⁶⁰⁴ *Catalaunici campi*; Parisin yak. 145 kilometre güney doğusunda, *Augustobona* yakınlarındaki modern *Troyes*.

⁶⁰⁵ Latince metinde *Gallicus* şeklinde geçer *Mommsen*: 108/7.

⁶⁰⁶ Yak. 2.22 km.

⁶⁰⁷ Paris’in yak. 100 km. güneyindeki *Orleans*. *Gregorius* bu kuşatmanın farklı bir versiyonunu kaydetmiştir: *Historia Francorum* (T.A. Franların Tarihi) (2, 7).

[195] *Theodoridus* ve *Aetius* bunu öğrenince, bu şehrin etrafında, Attila gelinceye kadar, büyük siperler inşa ettiler ve güvenilmez buldukları *Sangibanus*'u gözetim altında tuttular. Onu ve kabilesini yardımcı kuvvetlerinin tam ortasına yerleştirdiler. Bu olay Hun hükümdarı Attila'yı şaşırtdı. Ve kendi tarafındaki kabilelere olan güvenini kaybettirdi. Bu nedenle, savaşa başlatmaktan çekiniyordu. Kendisi için ölümden bile beter bir şey olan kaçmayı düşünüyorken, kâhinlere başvurarak olacakları öğrenmeye karar verdi.

[196] Kâhinler geleneklerinde olduğu gibi, sığır bağırsaklarını ve parçalanmış iskeletlerdeki belirli izleri incelerler ve Hunlara, felaketleri önceden haber verirlerdi. Böylece, küçük bir teselli olarak, karşılaşacakları düşmanın başkomutanının düşeceği ve ölümüyle de zaferin geri kalanına zarar vereceği kehanetinde bulundular. Şimdi; Attila, kendi planlarının önünde engel olarak duran *Aetius*'un ölümünü, kendi hayatı pahasına bile olsa arzulamaktaydı. Dolayısıyla, Attila kehanetin huzurunu kaçırmış olmasına rağmen, yine de tüm savaş boyunca kehanetlerin vaadinin peşinde koşacaktı, sonucun feci bir hal alması durumunda karanlığın yardımına sığınabilmek için muharebeye, günün dokuzuncu saatinde⁶⁰⁸ endişeli bir ruh haliyle başladı.

[XXXVIII 197] Söylediğimiz gibi, ordular *Catalaunia* düzlüklerinde karşılaştılar. Harp meydanı, keskin bir eğimle bir sırta doğru yükselmekteydi. Mevki avantajı sağlamalarına büyük bir yardımcı olacağı için, bu sırtın tepesini iki ordu da ele geçirmeye uğraşıyordu. Hunlar bu sırtın sağ tarafını; Romalılar, Vizigotlar ve müttefikleri ise sol tarafını ele geçirdiler ve sonra henüz her iki tarafında ele geçiremediği tepeyi almak için mücadele ettiler. Vizigotlar *Theodoridus*'un kumandasında sağ kanadı, Romalılar *Aetius*'un kumandasında sol kanadı tuttu. *Sangibanus* (daha önce söylendiği gibi Alanların komuta etmekteydi) merkeze yerleştirildi. Böylece, kendisine karşı güvenlerinin zayıf olduğu *Sangibanus*'un etrafı, sadık askeri birlikler ile sarılarak askeri bir tedbir alınma yoluna gidildi. Çünkü kaçış yolu kapatılmış biri, kolayca savaşmak

⁶⁰⁸ Şimdiki zaman ölçülerine göre ikindiye doğru, saat 3'te. Vaczy, s.130.

mecburiyetinde kalır.

[198] Diğer taraftan, Hunların muharebe hattı, Attila ve en cesur askerleri merkeze yerleşecek şekilde düzenlenmişti. Bu tertibin sebebi, hükümdarın kendi güveninin göz önünde bulundurulmasıydı. Kavminin seçkin askerlerinin ortasında yer alan konumu sayesinde, tehlikelerden korunmuş olunacaktı. Buyruğu altındaki çeşitli kabilelerden sayısız insan kanatları oluşturuyordu.

[199] Bu kabilelerin birliklerinin arasında, *Valamir*, *Thiudimer* ve *Vidimer* kardeşlerin⁶⁰⁹ kumandasındaki, Ostrogotların ordusu göze batmaktaydı. Bu kardeşler; Amal ailesine mensup olmalarının kendilerine sağladığı asalet sayesinde, hizmetinde oldukları Attila'dan⁶¹⁰ bile daha soylu idiler. *Gepid*lerin meşhur kralı *Ardaricus*⁶¹¹ da kalabalık bir orduyla oradaydı. Zira Attila'ya olan büyük sadakatinden mütevellit, Attila'nın planlarına iştirak etmekteydi. Çünkü Attila keskin zekâsıyla, Ostrogotların kralı *Valamir* ve *Ardaricus*'a, tüm diğer önderlerden daha yüksek bir değer vermekteydi.

[200] *Valamir* iyi bir sırdaş, kibar konuşan bir hatip ve savaş hileleri konusunda usta biri idi ve *Ardaricus*, söylediğimiz gibi⁶¹², sadakati ve bilgeliği ile ünlenmişti. Attila pekâlâ, onların akrabaları olan Vizigothlara karşı savaşıacaklarına emin olabilirdi. Şimdi, (eğer diğerlerinden bahis açmak gerekli ise) kralların ve çeşit kavim liderlerinin geri kalanı, Attila'nın başı ile vereceği bir işarete köleler gibi itaat etmekteydiler. Attila mırıldanmadan gözü ile bir işaret verdiğinde bile, her biri korku ve ürperti içinde öne çıkıyorlar yahut emredilerin her şeyi yapıyorlardı.

[201] Yalnız Attila, bütün kralların hükümdarıdır ve hepsinin üzerine müteessirdir. Bahsettiğimiz gibi, böylece mücadele, mevki avantajını sağlamak için başladı. Attila adamlarını tepenin zirvesini ele geçirmek için gönderdi. Fakat aynı şey için çabalayan *Aetius* ve *Thorismud*, yüksek bir mevkie ulaştılar ve konumlarının avantajını kullanarak,

⁶⁰⁹ Ayrıca bkz. 252.

⁶¹⁰ Bu dönemde Ostrogotlar Hunlara tabiiydiler.

⁶¹¹ Bkz. L 260, L 262 ve L263.

⁶¹² XXXVIII 123.

gelmekte olan Hunları, kolayca geri püskürtüler.

[XXXIX 202] Şimdi, Attila bu olayın ordusunda kargaşa yarattığını gördüğünde, yapılacak en iyi şeyin doğaçlama bir nutukla onları cesaretlendirmek olduğunu düşündü ve şu nutku attı: “Burada hazır bulunan sizler; güçlü kavimleri yenen dünyaya boyun eğdirenlerin ta kendilerisiniz. Sanki savaşlarda rüştünü ispatlayan sizler değilmişsiniz gibi sizi kelimelerle şevklendirmeye çalışmayı ahmaklık olarak addediyorum. Bırakın bu çareye, yeni bir lider yahut tecrübesiz bir ordu başvursun.

[203] Ne bana sıradan bir şeyi söylemek, ne de size bunu dinlemek uygun düşer. Savaş sizin mutad alışkanlığınızdan başka nedir? Ve ya cesur bir adam için kendi eliyle öç almaktan daha tatlı ne olabilir ki? Ruhun intikam aşkıyla dolması bir tabiat kanunudur.

[204] O halde haydi düşmana hevesle hücum edelim, zira hücum edenler her zaman daha cesur olanlardır. Bu uyumsuz soyların birliğini ciddiye almayın! Kendini ittifaklar kurarak savunmak kokalığın delilidir. Bakın, daha onlara hücum etmemişken dehşete kapıldılar. Zirveleri kazanmaya çalışıyorlar, tepelere ele geçiriyorlar ve çok geç de olsa pişmanlık duyup, açık alanlarda savaştan kaçmak için yaygaralar koparıyor. Roma hücumlarının ne kadar etkisiz olduğunu bilirsiniz. Bir düzen içinde toplanmayı ve kalkanlarla kenetlenmiş bir siper şeklini almayı bile becerememekteler. Bu ilk hile için de, savaş bu karmaşası içinde bir şey söylemeyeceğim.

[205] O halde, âdetleriniz üzere kararlı yüreklerle savaşa hazırlanın. Onların muharebe hattını ciddiye almayın. Alanlara hücumu edin, Vizigotları mahvedin! Savaşın alevlendiği yerde çabucak zafere ulaşmaya çabalayın. Zira kaslar kesilince uzuvlar gevşer ve kemikleri alındığında bir beden de ayakta duramaz. Cesaretinizi toplayın ve tüm şiddetinizle ileri atılın! Şimdi becerilerinizi sergileyin, Hunlar, silahlarınızın hünerlerini gösterin. Yaralanan karşılık olarak düşmanını öldürsün; yara almayanlar düşmanı katletme cümbüşüne katılsın.

[206] Vade yetmemişse, hiçbir mızrak zarar veremez; ama vadesi gelenler için ise savaşmıyorlarken de kader aniden tecelli eder. Ve nihayet, bu savaş hazzını onlar için

hazırlamamış olsa, talih Hunlara, bu kadar çok kavime karşı zafer kazanma fırsatı niçin tanıdı ki? Çok uzun asırlar boyunca ortaya çıkmamış bir sır olan, *Maeotis* bataklıkları⁶¹³ boyunca uzanan yolu atalarımıza kim gösterdi. Ve dahi, henüz siz silahsız iken, kim silahlı insanları size teslim ettirdi. Hatta bir federe kavimler topluluğu, Hunların görüş alanı içinde diremedi. Bize pek çok zaferin vaat edildiği yerin burası olduğu hususunda sizi aldatmıyorum. Düşmana ilk mızrağı savuracağım. Attila savaşıyorken kim harekete geçmezse, artık o ölü bir insandır.” Bu sözlerle coşturulan askerlerin hepsi savaşa atıldılar.

[XL 207] Ve durumun kendisi, korku verici olmasına rağmen, yine de hükümdarlarının mevcudiyeti, endişeleri ve tereddütleri dağıttı. Göğüs göğüse savaştılar ve bu harp; şimdiye kadar hiçbir eski kaynaktan kaydedilmediği kadar, şiddetli, dehşetengiz ve amansız bir savaş halini aldı. Bu olağanüstü hadiseyi kaçırıp cesur bir adamın, bütün yaşamı boyunca tekrar görmeyi umut edemeyeceği derecede, harikulade şeylerin yaşandı.

[208] Zira büyüklerimize inanacak olursak, alçak bir yatakta akmakta olan bir ırmak öldürülenlerden akan kan ile basbayağı yükselmişti. Genellikle olduğu şekliyle kısa süreli yağış sonucu yüksen ırmaklar gibi, taşarcasına akmaya başlamamıştı. Fakat garip bir dere tarafından kabartılmış ve akan kanların artmasıyla bir sele dönüşmüştü. Yaralarının kendilerini susuzluktan kavurduğu için susuzluklarını gidermeye çalışanlar kanla karışmış suyu içtiler. Bu korkunç durum onları kendi yaralarından akan kanı emmeye zorladı.

[209] Bu esnada Kral *Theodoridus* ordusunu cesaretlendirmek için, aralarında at sırtında dolaşırken atından düştü ve kendi askerlerinin ayakları altında çiğnenerek öldü. Böylece yaşlılık döneminde vakti gelmişken bu hayattan ayrıldı. Fakat diğerleri, o zamanlar Attila'nın egemenliği altındaki Ostrogotlara mensup *Andag*'ın⁶¹⁴ attığı mızrakla

⁶¹³ XXIV 123.

⁶¹⁴ Jordanes'in emrinde çalıştığı Baza'nın babası. Bkz L 266.

öldürüldüğünü söylemektedirler. Bu, evvelce kâhinlerin Attila'ya söylendiği kehanettir⁶¹⁵. Maatteessüf Attila, bu kehanetin *Aetius*'a işaret ettiğini sanmıştı.

[210] Sonra *Alan*lardan ayrılan Vizigotlar Hunları dağıttılar ve neredeyse Attila'yı yok edeceklerdi⁶¹⁶. Fakat o, tedbirli bir şekilde geri çekilip arabalarla takviye edilmiş ordugâh mevzilerine girip kendini ve adamlarını buraya kapattı. Kısa zaman önce önlerinde hiçbir surun dayanamayacağı Hunlar, şimdi hayata kalmak uğruna, hakikaten zayıf bir tahkimata sığınmaya çalışıyorlardı.

[211] Fakat *Aetius* ile birlikte tepeyi ele geçirip buraya hücum eden düşmanı geri püskürten Kral *Theodoridus*'un oğlu *Thorismud*, gece karanlığında yanlışlık kendi muharebe hattına ulaştığını düşünerek, düşman arabalarının bulunduğu bölgeye geldi. Cesurca savaşıyorken birisi *Thorismud*'u başından yaraladı ve atından aşağı çekti. Sonra adamlarından dikkatli ve uyanık biri tarafından kurtarıldı ve bu şiddetli çatışmanın olduğu alandan çıkardı.

[212] Gecenin karmaşası içinde *Aetius* da adamlarından ayrıldı ve düşman hattının ortasında başıboş bir halde gezindi. Korkulan felaket olmuştu. *Aetius* Gotları aramaya başladı. Sonunda müttefiklerinin kampına ulaştı ve onların siperlerinin muhafazası altında gecenin kalanını geçirdi. Müteakip günün şafağında, Romalılar savaş alanının insan vücutlarıyla tepeleme dolduğunu ve Hunların ilerlemeyi göze alamadığını gördüklerinde, zaferin kendilerinin olduğunu düşündüler. Fakat kati neticeli ağır bir yenilgiye uğratılmadıkça Attila'nın kaçmayacağını biliyorlardı. Henüz yenilmiş birisi gibi korkakça hiçbir şey yapmadı fakat silahların şakırdamasıyla birlikte borular çaldı ve hücum etmekle tehdit etti. Attila avcı mızrağıyla yaralanmış bir aslan gibiydi. Mağarasının önünde oraya buraya yürüyor, sıçramaya takati yok ama kükremesiyle etrafa korku salmaktan vazgeçmiyor. O halde bile, bu cengâver hükümdarın uluması fatihlerini dehşete düşürürdü.

⁶¹⁵ Bkz. XXXVII 196.

⁶¹⁶ Prosper bunu ne zafer ne de başarı olarak niteler.

[213] Bu nedenle Gotlar ve Romalılar toplandılar ve mağlup olan Attila'ya ne yapmak gerektiği üzerine düşündüler. Bir kuşatma ile onu yıpratmaya karar verdiler çünkü erzak stoku kalmamıştı ve Roma karargâhında okçuların konuşlandığı yerden bir ok yağmuru ile Attila'nın yaklaşması engelleniliyordu. Fakat Attila'nın bu çetin şartlar altında dahi fevkalade cesaretli olduğu söylenir. At eyerlerinden cenaze yakılması için bir ateş hazırlamıştı. Eğer düşman ona saldırırsa, kendisini doğrudan ateşe atacaktı ve hiç kimseye kendini yaralama hazzını tatırmayacaktı. Böylece birçok kavmin efendisi olan Attila düşmanların eline geçmeyecekti.

[XLI 214] Şimdi; uzayan bu kuşatma süreci esnasında, Vizigotlar krallarını ve kralın oğulları da babalarını arıyordu. Zira başarıya erişilmişken ortada olmayışı şaşkınlık yaratmıştı. Uzun bir aramadan sonra, ölülerin en yoğun olduğu yerde cansız bedenini buldular. Kahramanlara yapıldığı gibi, şarkılar ve ağıtlarla ona olan saygılarını gösterdiler ve düşmanın gözü önünde onu taşıyıp götürdüler. Muharebe halen şiddetle devam ediyorken ölünün şerefine uygun merasim yapan ve ahenksiz ağlayışlarla haykıran Got gruplarını görmeliydiniz. Ancak cesur kişilere adamak için alışkın oldukları gibi, gözyaşları dökülüyordu. Bu hakikaten ölü idi. Fakat Hunlar şahittirki çok şerefli bir ölümdü. Böylesine büyük bir kralın cesedi, şanına layık bir şekilde taşınmasıyla, insanlarda düşmanın gururunun kırılacağı zanını doğuracak bir ölümdü.

[215] Ve böylece *Theodoridus* için ayınlarını sürdüren Gotlar, silah çınlamalarıyla majesteleri krala hayıflanıyorlar ve yiğit *Thorismud*, bir evlada yakışır bir şekilde, sevgili babasının şanlı ruhunu, ondan geri kalanları izleyerek onurlandırıyor. ⁶¹⁷ Bunlar yapıldıktan sonra, *Thorismud* Hunların sağ kalanlarından babasının öldürülmesinin intikamını almak için can atmaktaydı. *Thorismud* harekete geçiren hem matem acısı hem de meşhur olan cesaretinin tesiri idi. Ancak ne yapması gerektiği konusunda fikrini almak için *Patricius Aetius* ile görüşmemişti. (Zira *Aetius* hem daha yaşlıydı hem de daha kâmil bir irfana sahipti.)

[216] Fakat *Aetius*, Hunlar, Gotlar tarafından top yekûn ortadan kaldırılırlarsa Roma

⁶¹⁷ Yeat: ...sevgili babasının şanlı ruhuna cenaze alayında eşlik ediyordu.

İmparatorluğu'nun istilaya uğrayabileceğinden korkmakta idi ve ona ivedi bir şekilde, babasının ölümüyle boş kalan kendi ülkesinin hükümdarlığını almak için geri dönmesini tavsiye etti. Aksi takdirde kardeşleri⁶¹⁸ de babasının iyeliklerine sahip olabilir ve Vizigotlar üzerinde hâkimiyet kurabilirlerdi. Bu durumda, *Thorismud* şiddetli bir mücadeleye girecek, daha da kötüsü bu mücadele kendi insanları için felaket olacaktı. *Thorismud* bu öneriyi, onun çifte anlam taşıdığını algılamadan kabul etti ve hem de kendi yararına olduğunu düşündüğü için ona uydu. Bu nedenle Hunları bırakıp *Gallia*'ya geri döndü.

[217] Böylece, beşeri zaafı şüpheye yol açınca umumiyetle, yapılacak büyük işlerdeki elverişli konum kaybedilir. En yiğit kabilelerin bu çok ünlü savaşında, her iki taraftan da yüz altmış beş bin kişinin öldüğü söylenmektedir. Kaldı ki esas muharebeden önce, bir birleriyle bu gece karşılaşmış, karşılıklı olarak verilen yaralarla yere düşen Roma saflarında savaşan Frankların ve Hun saflarındaki *Gepid*lerin verdiği on beş bin kayıp bu hesaba dâhil değildir.

[218] Şimdi, Gotların geri çekilişini Attila öğrendiğinde, bunun bir savaş oyunu olduğunu zannetti, -beklenmedik bir durum olduğunda pek çok insanın alışkanlık haline getirdiği gibi- bir süre karargâhında kaldı. Fakat uzun süren bir sessizlik sonrasında düşmanın gittiğine kani olunca, kudretli hükümdarın ruhunda zafer düşüncesi ve hazzın sezgisi uyandı ve aklına yazgısının eski alametlerde⁶¹⁹ döndürülmüş olduğu geldi. Savaştığı *Catalaunia* Ovası'nda babasının ölümünden sonra *Thorismud*, mükemmelen ilerledi ve *Tolosa*'ya girdi. Burada, kardeşleri ve yiğit yoldaşları hâlâ zaferin sevincini yaşıyorlardı. *Thorismud* öyle ılımlı bir şekilde hükmetmeye başladı ki krallık için hiç kimse onunla mücadeleye girmedi.

[XLII 219] Fakat Attila, Vizigotlar'ın geri çekilmesinin yarattığı fırsatı kullandı. Hep arzuladığı şey olan düşmanın bölünmesine müşahade etmekteydi. Daha sonra⁶²⁰ güvende

⁶¹⁸ Savaşın önce Theodoridus oğullarından dördünü ülkesine geri göndermişti. Bkz. XXXVI 190.

⁶¹⁹ Mars'ın kılıcının bulunmasının müspet alameti gibi Bkz. XXV 183.

⁶²⁰ 452 yılı ilkbaharında yahut yazın hemen başında.

olduğunu hisseden Attila, Romalılara hücum etmek için ordusunu harekete geçirdi. İlk hamlesi, Adriyatik Denizi'nde bir uç ya da dil gibi uzanan *Venetia*'nın metropol şehri *Aquileia*'yı⁶²¹ kuşatmak oldu. *Aquileia*'nın doğusundaki surları, *Piccis*⁶²² Dağından akan *Natissa*⁶²³ Nehri tarafından aşındırılırdı.

[220] Bu kuşatma uzun, şiddetli ve fakat Roma'nın en cesur askerleri, içeriden direndikleri için beyhude idi. Sonunda Attila'nın ordusunun hevesi kırıldı ve geri çekilmek istedi. Ordugâhı dağıtmayı ya da ertelemeyi uzun süre düşünen Attila bu surların etrafında yürüyerek yorulmayı göze almıştı. Evlerin üçgen çatılarına yuvalarını yapan beyaz kuşların yani leyleklerin yavrularını şehirden taşıyor ve alışılmışın aksine kırlara götürüyor olduklarını fark etti.

[221] Olayların açık gözlü bir gözlemcisi olan Attila bu alametten anladı ve askerlerine dedi ki: “Geleceği önceden sezen kuşları görüyorsunuz. Yakında olmasından korktukları tehlike nedeniyle korkunç sonlarından kaçmak için sığınaklarını terk ediyorlar. Bu boş yahut şüpheli bir işaret değildir. Önceden sezdikleri şeylerden meydana gelen korku alışkanlıklarını değiştirdi.” Daha fazlası niçin söylensin? *Aquileia*'ya yeniden hücum etmek için askerlerinin yüreğini kışkırttı. Tahrip edici mancınıklar yapıp ve harp sanatının tüm ustalıklarını sergileyerek süratle şehrin içine girdiler. Şehri harap ettiler. Ganimeti bölüştüler ve öylesine yıkıcıydılar ki, geride hiçbir iz bırakmadılar.⁶²⁴

[222] Ondan sonra, cüretkârlıkları artan ve Romalıların kanını hâlâ çok arzulayan Hunlar *Venetia*'nın⁶²⁵ şehirlerindeki bu bulunuşlarında, çalgıncasına öfkeliydiler. Onlar bir de,

⁶²¹ Burada *Aquileiensis* olarak kaydedilmiştir; Bkz. XV 88.

⁶²² *Piccis* Dağından başka bir yerde bahsedilmemektedir.

⁶²³ “*Natissa*” yahut “*Natiso*” (Ammianus 21, 12, 8) Nehri modern *Natisone*.

⁶²⁴ *Aquileia* kuşatması üzerine; Sinor, Hunların kolaylıkla yanlarından geçmeleri mümkünken şehrin önemiyle orantısız zaman harcadıkları bunun da Orta Asya savaş telakkisinde düşmanı dışarıda tutmaktan ziyade mudafa edenleri içerde tutmaya yarayan surlardan, Attila'nın gereksiz yere etkilendiği yani Batı strateji anlayışının tesirinde kaldığı değerlendirmesini yapar. Sinor, s. 269; Ahmetbeyoğlu ise; şehrin Hunların ileri hareketine mani olduğu, İmparatorluğun doğu sınırlarını koruyan bir konuma sahip ve stratejik bir yer olması nedeniyle Attila'nın üç ay süren bu kuşatmayı devam ettirdiği ve imparatorluğun dokuzuncu büyük şehri olan *Aquileia* ele geçirdikten sonra İtalya'ya ilerlemeyi tercih ettiği değerlendirmesini yapar. Ahmetbeyoğlu, s. 102–103.

⁶²⁵ Adriyatik denizinin kuzey batısında, Venetlerin, yaşadığı bölge.

vaktiyle imparatorluk şehirlerinden olan *Liguria*'nın anakenti, harabe *Mediolanum*'a⁶²⁶ da girdiler ve bir talih eseri *Ticinum*'a⁶²⁷ çekildiler. Sonra çılgınlıklarıyla komşu bölgeleri harap ettiler ve *Italia*'nın tümünü yıktılar. Attila Roma'ya gitmekte kararlı idi. Fakat tarihçi *Priscus*'un naklettiğine göre⁶²⁸ adamları onu caydırmış, Ama Vizigotların eski kralı, *Alaricus* vakasını hatırladıkları için saldıracakları şehre bakışları saygı dışı değil idi. *Alaricus* Roma'yı yağmaladıktan sonra uzun süre yaşamadığına ve hemen bu yaşamdan ayrıldığına göre, kendi hükümdarlarının kaderinden endişe ettiler.

[223] O yüzden Attila gitmek ve gitmemek arasında bocalamaktayken ve hâlâ bu konuyu zihninde tarttığı için sefere çıkmamışken Roma'dan ona barış yapmak amacıyla bir elçilik heyeti geldi. Papa Leo⁶²⁹ bizzat onunla görüşmek için *Venetia*'nin *Mincius*⁶³⁰ Nehri'nin yürüyerek geçilebildiği sığ yerindeki *Ambuleius*⁶³¹ bölgesine geldi. Daha sonra Attila mutlak gazabını bir kenara bıraktı ve barış vaadi ile yola çıkarak Tuna'nın ötesindeki ilerlediği yolla geri döndü. Fakat Romalılar ona *Augusta Placidia*'nın kızı ve İmparator *Valentinianus*'un⁶³² kız kardeşi olan *Honorio*'yu⁶³³ imparatorluk hazinesinden hak ettiği pay ile göndermezler ise özellikle *Italia*'nın başına daha kötü şeyler getireceğini tehditle açıkça söyledi ve ilan etti.⁶³⁴

[224] Söylendiğine göre *Honorio*; kardeşinin gözetiminde olmasına ve imparatorluğun onuru için iffeti korunmasına rağmen, kardeşinin gücüne karşısında himayesine girebilmek için, Attila'yı çağırarak için gizlice bir hadım gönderdi. Ne kadar utanç verici olsa da, doğruyu söylemek gerekirse, ahalinin huzuru için bu yaptığına göz yumuldu.

[XLII 225] Savaşa ara verilmesine canı sıkılan ve bu barışa pişman olmuş görünen

⁶²⁶ Modern Milano.

⁶²⁷ Ticinus Nehri üzerinde, modern Pavia.

⁶²⁸ Priscus'un bu kaydı kayıp durumdadır.

⁶²⁹ 440–461 yılları arasında Papa.

⁶³⁰ Mincus, Galia Cisalpine'sinde Po Nehri'nin bir koludur; modern Mincio.

⁶³¹ Bu bölge başka bir yerde kaydedilmemiştir.

⁶³² III. Valentinianus; 425–455 yılları arasında Batı Roma İmparatoru.

⁶³³ Justa Grata Honorio, Galla Placidia ve III. Constantius'un kızı. 425 yılından sonra imparatoriçe.

⁶³⁴ Attila'nın bu isteği reddedildi.

Attila ülkesine böylece döndü. Attila Doğu İmparatoru Marcianus'a ⁶³⁵, eski imparatorlardan Theodosius ⁶³⁶ tarafından vaat edilenlerin ⁶³⁷ hiçbirinin yerine getirilmemesi nedeniyle eyaletlere saldırmakla tehdit etmek ve ona karşı önceki düşmanlarından daha acımasız olacağını iletmek için elçiler gönderdi. Fakat zeki ve aldatmakta usta olan Attila, bir tarafı tehdit etti ve ordusunu başka bir tarafa sevk etti. Tam bu hazırlıkları yaparken hâlâ intikam beslediği Vizigotlar üzerine dikkatini yöneltti.

[226] Fakat burada, Romalılara kıyasla aynı başarıya ulaşamadı. Öncekinden farklı bir yoldan aceleyle geri dönerek, *Ligeris* Nehri'nin karşı kıyısında yaşayan *Alan*ların bir grubunu egemenliği altına sokmak için, onlara hücum etmeye ve bu yüzden savaşın cephesini değiştirmeye karar verdi. Attila, Vizigotlara daha korkunç bir tehditte bulunabilirdi. Bu nedenle Attila, Hunların uyrukları olan diğer kavimlerle birlikte, o devirde yerleşmiş oldukları *Pannonia* ve *Dacia* eyaletlerinden yola çıktı ve ordusunu *Alan*lara karşı harekete geçirdi.

[227] Fakat Vizigotlar'ın kralı *Thorismud*, Attila'nın oyununu hemen fark etti. *Thorismud*, mecburi bir seyirle Attila'dan önce *Alan*lara ulaştı ve Attila gelmeden önce, onu durdurmak için iyice hazırlandı. Daha önce *Catalaunia* Ovası'nda olanla neredeyse aynı şekilde savaşa tutuştular ve *Thorismud*, Attila'yı bozguna uğratmak, bu bölgeden mağlup olarak çıkarmak, ülkesine kaçmaya zorlamak için zafer umuduyla atıldı. Böylece, pek çok zafer kazanmış meşhur hükümdar Attila, yok etmekteki namına leke sürmemeye ve bu yolla Vizigotlar yüzünden içine düştüğü kötü duruma bir son vermeye uğraşırken, ikinci kez yenilgiyi tattı ve utanç verici bir şekilde geri çekildi.⁶³⁸

[228] Şimdi; *Alan*ların, kendi ülkelerine zarar vermeden, Hun birliklerinin geri

⁶³⁵ 450–457.

⁶³⁶ II. Theodosius (402–450).

⁶³⁷ Theodosius'un Hunlara ödemesi gereken vergi kastedilmektedir. Bkz. Priscus, fragman 19.

⁶³⁸ Diğer kaynaklarda bu konu hakkında kayıt yoktur. Bu nedenle günümüz araştırmalarının bazılarında bu seferin ve mağlubiyetin varlığı kabul edilmez. Attila İtalya seferini muhtemelen 452 yılının yaz sonunda yahut güz başında tamamlamıştır. Ve 453 yılının ilk çeyreğinde de ölmüştür. İşte bu noktada, kendisine oldukça uzak bir bölge olan Loire vadisine değin ilerleyeceği bir sefer yapmış olması mümkün görünmemektedir. Eğer bu bölgedeki Hun-Vizigot savaşı bir vakıa ise muhtemelen bu, Katalonya savaşından sonra bölgede kalmış Hun birliklerinin Attila katılmaksızın gerçekleştirdikleri bir hadise olmalıdır. Sinor, s. 271.

püskürtmelerinden sonra, *Thorismud Tolosa*'ya gitti. Orada, kendi halkı için ebedi bir sükûn ihya etti ve krallığının üçüncü yılında hasta düştü. *Thorismud* bir yarası kanamaktayken, düşmanlarına silahlarının erişemeyeceği bir yerde olduğunu söylemiş bir tebaası olan *Ascalc*'ın ihaneti ile öldürüldü.⁶³⁹ Buna rağmen serbest olan eliyle bir tabure yakalayan *Thorismud*, kendine pusu kurmuş olanlardan bir kaçını öldürerek kendi kanının intikamını aldı.

[XLIV 229] *Thorismud*'un ölümünden sonra Vizigot Krallığı'nın tahtına kardeşi *Theodoridus*⁶⁴⁰ geçti. Ve çok geçmeden akrabası olan Süevlerin kralı *Riciarius*⁶⁴¹ kendisine karşı düşmanlığa başladı. *Theodoridus* ile olan akrabalık bağı⁶⁴² istismar eden *Riciarius*, *Theodoridus*'un hükümdarlığının başlangıcındaki kargaşanın, hilesi için elverişli bir dönem teşkil ettiği hesap ederek, neredeyse bütün *Hispania*'yı ele geçirebileceğine inancına kapıldı.

[230] Vaktiyle Süevler, Okyanus kıyısı boyunca *Hispania*'nın sağ tarafınca uzanan *Lusitania*⁶⁴³ ve *Gallicia*'yı memleketleriymiş gibi işgal ettiler. Doğuda *Austrogonia*⁶⁴⁴, batıda Romalı General *Scipio*'nun kutsal anıtının⁶⁴⁵ yer aldığı burun, kuzeyde Okyanus ve batıda *Lusitania* ve kumlarına altın zerreler katıp karıştıran ve böylece değersiz çamurunda zenginlik taşıyan *Tagus*⁶⁴⁶ Nehri yer alır. Süevlerin kralı *Riciarius* böylece sefere çıktı ve tüm *Hispania*'yı ele geçirmeye çalıştı.

[231] Ölçülü bir insan olan akrabası *Theodoridus*, ona elçiler gönderdi ve ona ait olmayan topraklardan geri çekilmek zorunda olduğunu, ayrıca ihtirasından nefret edildiği için böyle bir teşebbüste bulunmaması gerektiğini bildirdi. Fakat *Riciarius* kibirli ve küstah bir ruhla karşılık verdi: “burada mırıldanır ve gelişimi bir hata olarak kabul

⁶³⁹ Prosper, Idatius ve Isidorus Theorismund öldürenlerin, kendi kardeşleri ve onların adamları olduğunu kaydetmişlerdir. Belki de *Ascalc*'da bu “hainlerden” biridir.

⁶⁴⁰ II. Theodoridus; Vizigot kralı (453–466)

⁶⁴¹ İspanya Süevlerinin kralı (448–456). Ölümü hakkında bkz. XLIV 32.

⁶⁴² Theodorid'in kız kardeşinin kocasıdır.

⁶⁴³ Metinde “Lysitania” şeklinde yazılmıştır: Mommsen, 116/19. ve 22. (XLIV 229).

⁶⁴⁴ Gerçekte *Austrogonia*, *Gallicia*'nın batısında yer alır.

⁶⁴⁵ Bkz. I 7.

⁶⁴⁶ Modern Tago

edersen, yaşadığın *Tolosa*'ya gelirim. Yapabilirsen, orada bana diren.” *Theodoridus* bunu duyduğunda sinirlendi ve tüm diğer kabilelerle bir anlaşma yaparak, onları Süevlere karşı harekete geçirdi.⁶⁴⁷ *Burgundiones*lerin kralları *Gundiuchus*⁶⁴⁸ ve *Hilpericus* ile samimi bir ittifak kurdu.

[232] *Asturica* ve *Hiberia*'nın arasında akan *Ulbius* Nehri⁶⁴⁹ yakınlarına savaşmak için geldiler. *Theodoridus*, Vizigotlar ile çarpıştığı sağ kanatta, tüm Süev kabilesini yenip neredeyse hepsini ortadan kaldırdığı bir zafere ulaştı. Kralları *Riciarius* korkunç düşmandan kaçtı ve bir gemiye binip uzaklaşmaya çalıştı. Fakat başka bir düşman, *Tyrrhenus* Denizi'nin ters rüzgârı, tarafından geri püskürtüldü ve böylece Vizigotların eline düştü. Denizden karaya çıkmış olmasına rağmen, bu zavallı adam ölümünü geciktiremedi.

[233] *Theodoridus* zafere ulaşınca, ele geçirdiklerine kıymadı ve savaşın öfkesinin sürdürülmesine müsaade etmedi. Fakat ele geçirdiği adamlardan biri olan, *Agrivulfus*'u⁶⁵⁰, Süevler'in önderi yaptı. Fakat *Agrivulfus* kısa bir zaman sonra, Süevler'in iknası yüzünden, fikri haince değişti ve görevini yerine getirmekte muvaffak olamadı. Bu eyaleti, o ve efendisi tekrar ele geçirince, cesaretinin bir ödülü olarak kendisine verileceğine inanmakta olan gaddar gururu fazla kabartılmıştı. Şimdi; *Agrivulfus*, asil Got kanından gelen *Varn* soyuna mensuptur ve bu nedenle özgürlüğüne düşkün ve hamisine sadık bir insandır.

[234] *Theodoridus*, bunu duyar duymaz, ele geçirdiği krallıktan onu atması için asker sevk etti. Süratle geldiler ve *Agrivulfus*'u yaptıklarının karşılığı olan bir cezaya çarptırıp ilk savaşta onu mağlup ettiler. *Agrivulfus* tutsak edildi, yardımcıları ele geçirildi ve kelleleri uçuruldu. Böylece, sonunda efendisinin hiddetinin farkına varan *Agrivulfus*, merhameti nedeniyle küçümsenebileceğini öğrendi. Şimdi; Süevler liderlerinin öldüğünü gördüklerinde, ülkelerindeki papazları, ricacı olmaları için *Theodoridus*'a gönderdiler.

⁶⁴⁷ Yak. 456.

⁶⁴⁸ Mommsen, ayrıca *Gnudiuchus*. *Ricimer*'in bir akrabasıdır. Bkz. XLV 236.

⁶⁴⁹ Kuzey İspanya'daki modern *Obrego* Nehri.

⁶⁵⁰ İspanya Süevlerinin kralı (456–457)

Theodoridus bu papazları büyük bir saygıyla makamına kabul etti. Ve hem cezadan muaf olacaklarını garanti etti hem de merhametle davrandı ve kendileri için kendi kavimlerinden bir lider seçmelerine izin verdi. Süevler böylece, *Rimismundus*'u⁶⁵¹ prensleri yaptılar. Bu yapıldıktan ve her tarafta barış temin edildikten sonra, *Theodoridus* hükümdarlığının on üçüncü yılında öldü.

[XLV 235] Şüphenin kasvetine düşen kardeşi *Eurichus*⁶⁵², ivedi ve hevesli bir şekilde⁶⁵³ tahta çıktı. Şimdi; bunlar ve diğer muhtelif hadiseler Vizigot halkının başından geçerken, İmparator *Valentinianus*'u⁶⁵⁴, *Maximus*⁶⁵⁵ haince öldürttü⁶⁵⁶ ve kendisi, bir tiran gibi hükümdarlığı gasp etti. *Vandalları* kralı *Gizericus* bunu duydu ve savaş gemileriyle *Africa*'dan *Italia*'ya geldi, Roma'ya girdi ve yerle bir etti. *Maximus* firar etti ve bir Roma askeri olan, *Ursus* tarafından öldürüldü⁶⁵⁷.

[236] *Maximus*'dan sonra, Doğu İmparatoru *Marcianus*'un emri ile Batı İmparatorluğunun yönetimini *Maiorianus*⁶⁵⁸ üstlendi. Fakat o da kısa bir süre hükmetti. Zira birliklerini, *Gallia*'yı taciz eden *Alanlar* üzerine yolladığında, *Hıra* Nehri yakınlarındaki *Dertona*'da⁶⁵⁹ öldürüldü. *Maiorianus*'un halefi *Severianus*⁶⁶⁰ oldu ve hükümdarlığının üçüncü yılında Roma'da öldü. *Marcianus*'ın halefi olan İmparator *Leo* bunu öğrendiğinde, *patriciusu* olan *Anthemius*'u⁶⁶¹ imparator olarak seçti ve Roma'ya yolladı. Roma'ya varışının akabinde *Anthemius*, mükemmel bir insan ve orduyu yönetmeye uygun tek kişi olan damadı *Recimer*'i⁶⁶² *Alanların* üzerine gönderdi. İlk muharebenin hemen başında *Recimer*, *Alanları* mağlup etti. Onları da kralları

⁶⁵¹ 458 yılından sonra Süev kralı.

⁶⁵² I. *Theodoridus*'un oğullarından biri. Bkz. XXXVI 190.

⁶⁵³ Örtülü bir şekilde *Eurichus*'un kardeşini öldürdüğü kaydedilmektedir.

⁶⁵⁴ Batı Roma İmparatoru III. *Valentinianus*. 455 yılında öldürülecektir.

⁶⁵⁵ *Petronius*.

⁶⁵⁶ M.S.455.

⁶⁵⁷ 455 yılında tahta çıkışının üzerinden yaklaşık üç ay geçtikten sonra.

⁶⁵⁸ *Mommsen*, ayrıca *Maiurianus*, Batı Roma İmparatoru (457–461); 461 Ağustosun'da öldürülecektir.

⁶⁵⁹ *Lugiria*'da bir şehir; Kuzeybatı İtalya'daki modern Tortona.

⁶⁶⁰ *Mommsen*, ayrıca *Livius Severus*, Batı Roma İmparatoru (461–465).

⁶⁶¹ 467–472.

⁶⁶² *Valia*'nın torunu ve Vizigot kralı olan *Ricimer*, *Avitus* (bkz XLV 240) tahtan indirildikten sonra, on altı yıl (456–472) Roma imparatorluk tahtının arkasındaki güç olmuştur.

Beorgus'u⁶⁶³ da, ortadan kaldırdı.

[237] Şimdi; Vizigotlar'ın Kralı *Eurichus* Roma İmparatorlarının sık sık değişmekte olduğunu fark etti ve kendi hakkı olarak gördüğü *Gallia*'ya hâkim olmak için mücadele etti. İmparator *Anthemius*⁶⁶⁴ bunu duydu ve *Brittania*lılardan yardım istedi. Kralları *Riotimus* okyanustan *Bituriges* şehrine on iki bin askeriyle geldi ve bu askerler gemilerinden karaya çıkar çıkmaz esir alındı⁶⁶⁵.

[238] Vizigotların kralı *Eurichus* kalabalık bir orduyla onların karşısına çıktı ve uzun bir savaştan sonra, daha Romalılar ile birleşmeden, *Brittania*lıların Kralı *Riotimus*'u, bozguna uğrattı. Böylece *Riotimus*, ordusunun büyük bölümünü kaybedince, beraberinde toplayabildiği tüm askerleriyle firar edip o devirde Romalıların müttefiki olan *Burgundiones*lere⁶⁶⁶ geldi. Fakat Vizigotların Kralı *Eurichus*, *Gallia*'nın *Arverni*⁶⁶⁷ bölgesini ele geçirdi. Zira artık İmparator *Anthemius* ölmüştü⁶⁶⁸.

[239] Damadı ile sert bir savaşa girişen *Anthemius*, Roma'da yıprandı, sonunda damadı tarafından öldürüldü ve yerini *Olybrius*⁶⁶⁹ aldı. Bu dönemde, *patricius*ların ilki ve Gotların meşhur siması *Aspar*'ı⁶⁷⁰, İstanbul'daki sarayında hadımları kılıçla yaraladılar ve öldürdüler⁶⁷¹. Onunla birlikte, biri uzun zamandır *patricius* ve diğeri de İmparator *Leo*'nun⁶⁷² damadı ve *Caesar* olan, oğulları *Ardabures* ve *Patriciolus* da öldürüldü. Şimdi; *Olybrius* hükümdar oluşu üzerinden sekiz ay bile geçmemişti ki öldü ve

⁶⁶³ Muhtemelen *Sangiban*'ın (XXXVII 194) halefidir. 464 yılında öldürülmüştür. *Mierow*, s. 176.

⁶⁶⁴ Batı Roma İmparatoru, *Anthemius* (467–472).

⁶⁶⁵ 469.

⁶⁶⁶ *Arthur* efsanesine göre o zamanlar ve şimdilerde *Avallon* anılan yer.

⁶⁶⁷ *Mommsen*, ayrıca *Arevernus* burada ve *Arevernas* 119/20. *Arverner* *Galia*'da yaşayan bir halktır. Bkz. 240.

⁶⁶⁸ 472.

⁶⁶⁹ Batı Roma İmparatoru, 472.

⁶⁷⁰ Babası bir *Alan*, annesi ise bir *Gottur*. *Aspar* general ve *Exconsul* idi. Uzun yıllar Doğu Roma İmparatorluğu üzerinde etkili olmuş en büyük tesirini de *Leo*'nun imparatorluk tahtına çıkışında göstermiştir.

⁶⁷¹ 473.

⁶⁷² Doğu Roma İmparatoru 457–474.

Glycerius⁶⁷³, bir seçimden ziyade bir gaspla, *Ravenna*'da *Caesar* yapıldı. Eski *patricius* Marcellinus'un kız kardeşinin oğlu Nepos⁶⁷⁴, daha bir yıl geçmeden Glycerius'u tahttan indirdi ve Roma Limanı'nda onu piskopos⁶⁷⁵ olarak görevlendirdi.

[240] Daha önce söylediğimiz gibi⁶⁷⁶ *Eurichus* bu muazzam ve muhtelif dönüşümleri fark edip, bu dönemde Romalı general *Ecdicius*'un hükümranlığındaki *Galia*'nın *Arverni*⁶⁷⁷ bölgesini ele geçirdi. Çok ünlü bir ailenin mensubu ve senatör olan, hükümdarlığı çok kısa bir süre için zorla ele geçirip, Olybrius'dan önce birkaç gün hükümdar kalabilen ve nihayet, kendisinin de onayıyla, Piskopos olarak görevlendirildiği *Placentia*'ya gönderilen, son imparatorlardan Avitus'un⁶⁷⁸ oğlu idi. Onun oğlu Ecdicius uzun süre Vizigotlarla savaştı, fakat üstünlük kuracak gücü yoktu. Bu nedenle ülkeden ayrıldı ve (daha önemlisi ne olabilirdi ki) *Arverni* şehrinde düşmana ve daha güvenli yerlere gitti.

[241] İmparator Nepos bunu duyunca, *Ecdicius*'a *Gallia*'dan ayrılmasını ve onun yerine *magister militum* olarak *Orestes*'in⁶⁷⁹ geçmesini emretti. Bunun üzerine *Orestes* orduyu alıp, Roma'dan bu düşmana karşı sefere çıkardı ve *Ravenna*'ya geldi⁶⁸⁰. Burada beklerken, oğlu Romulus Augustulus'u⁶⁸¹ imparator yaptı. Nepos bunu öğrenince, *Dalmatia*'ya kaçtı ve orada, eski imparator Glycerius'un *Salona* piskoposluğu devrinde elinde tuttuğu bu bölgede, tahtan indirilmiş olarak öldü.

[XLVI 242] Şimdi; Augustulus'un, babası tarafından *Ravenna*'da imparator yapılmasından, kısa süre önce, *Torcilinglerin*⁶⁸² kralı *Odoacer*, *Scirlerin*⁶⁸³, *Herulların*⁶⁸⁴

⁶⁷³ Batı Roma İmparatoru, 473. Burgundialı olan, Ricimer'in yeğeni Gundobad tarafından tahta çıkarılmıştır.

⁶⁷⁴ Julius Nepos Batı Roma İmparatoru, (473–475). Glycerius'un imparator olmasına karşı çıkan Doğu Roma İmparatoru tarafından tahta çıkarılmıştır.

⁶⁷⁵ Eski imparator Salona piskoposu olarak takdis edildi ve Dalmatia'ya gönderildi.

⁶⁷⁶ XLV 237.

⁶⁷⁷ Bkz. XLV 238.

⁶⁷⁸ 455 yılında tahta çıkarıldı ve ertesi sene öldürüldü. Ricimer tarafından 456'da tahtan indirildi ve Placentia piskoposu olarak takdis edildi.

⁶⁷⁹ Orestes daha önce Attila'nın hizmetinde çalışmıştı.

⁶⁸⁰ 475'de.

⁶⁸¹ Batı Roma İmparatoru, 475–476; batının son imparatoru.

⁶⁸² K.A. "Gazabın oğulları".

⁶⁸³ Saf kanlılar

ve pek çok kavmin lideri olarak, *Italia*'yı istila etti. Orestes'i öldürdü, oğlu Augustulus'u tahtan indirdi ve Campania'daki *Lucullus* Şatosu'na⁶⁸⁵ sürgün yaşama cezasına çarptırdı.

[243] Böylece Romalıların Batı İmparatorluğu, ilk Augustus olan Octavianus Augustus'un⁶⁸⁶ Roma şehrinin kuruluşunun yedi yüz dokuzuncu yılında⁶⁸⁷, hüküm sürmeye başlamasıyla doğdu. Seleflerinin ve bunlardan öncekilerin⁶⁸⁸, hükümdarlıklarının başlamasının beş yüz yirmi ikinci senesinde⁶⁸⁹, Augustulus⁶⁹⁰ yüzünden sona erdi. Bu devirden sonra Roma ve *Italia*'ya Got kralları hükmetti. Bu arada, kavimlerin kralı *Odoacer*, tüm *Italia*'yı zorla kontrolü altına aldı ve sonra *Ravenna*'da, kendisini tedirgin eden Romalılarından Dük *Bracila*'yı öldürdü. Krallığını güçlendirdi ve ona; bundan sonra anlatacağımız, *Theodoricus*'un ortaya çıkışına kadar, on üç yıl hükmetti.⁶⁹¹

[XLVII 244] Fakat ilk olarak bu konudan çıkalım ve Vizigotlar'ın Kralı *Eurichus*'un Roma İmparatorluğu'nun sendelemesini nasıl fark ettiği, *Arelate* ve *Massilia*'yı nasıl ele geçirdiği hususuna dönelim. *Vandalların* Kralı *Gizericus*, hediyelerle *Eurichus*'u, bunları yapması için ikna etti. Sonunda, Leo ve Zeno'nun⁶⁹² kendisine karşı planladıkları bu komplonun önüne geçebildi. Bunun için Ostrogotları Doğu İmparatorluğu'na; Vizigotları Batı İmparatorluğu'na karşı harekete geçirdi. Ve böylece, düşmanları iki imparatorlukla mücadele ederlerken, kendisi *Africa*'da huzur içinde hüküm sürebildi. *Eurichus* bunu gönül rızası içinde karşıladı ve kendi hakkı ile *Gallia* ve *Hispania*'nın tümünü ele geçirdiği gibi *Burgundiones*lere da boyun eğdirmeye uğraştı. Krallığının on dokuzuncu

⁶⁸⁴ Heruller, Scirler ve Torcilingler Orta Tuna'nın kuzeyinde yaşamaktaydılar.

⁶⁸⁵ Napoli yakınlarında görkemli bir şato.

⁶⁸⁶ M.Ö. 27-M.S. 14.

⁶⁸⁷ Mesela M.Ö. 45, Iulius Caesar'a suikast düzenlenmesinden bir yıl önce.

⁶⁸⁸ M.Ö. 45

⁶⁸⁹ Bu cümle aynen Marcellinus Comes'den alıntılanmıştır. Bu kronoloji şu şekilde açıklanabilir: Romanın kuruluşu (M.Ö. 753), Augustus'un 709. yıldan sonra, yani 708'de, tahta çıkması (M.Ö. 45), Romulus Augustulus'un 522. yıldan sonra, yani 521'de, tahta çıkması ki bu 476 yılına denk gelmektedir. Yalnız toplamda doğru tarihe ulaşılmakla beraber, Augustus'un tahta geçişi, Julius Caesar'ın M.Ö. 44'de katledimesinden başlatılmaktadır.

⁶⁹⁰ 476.

⁶⁹¹ Verona savaşından sonra Odoacer Ravenna'dan kaçacaktır.

⁶⁹² Doğu Roma İmparatoru 474-491.

yılında, o dönemde yaşamakta olduğu, *Arelate*'de bu hayattan ayrıldı⁶⁹³.

[245] Halefi, meşhur Büyük *Alaricus*'tan sonra Vizigot Krallığı'nın dokuzuncu⁶⁹⁴ kralı olarak tahta çıkan, oğlu *Alaricus* oldu. Daha önce *Augustus*lardan bahsederken söylediğimiz gibi, *Alaricus* içinde aynı şeyin geçerli olduğunu görebilirsiniz: çoğu kez bir krallığa ahir zamanlarında, kurucusuyla aynı adı taşıyan bir kral hükmeder. Hazır konudan ayrılmışken, söz verdiğimiz gibi, Gotların kökeni hakkındaki tüm hikâyeyi tamamıyla anlatalım.

[XLVIII 246] İki kabilenin, Ostrogotların ve Vizigotların birliği, sonra Vizigotların Ostrogotlardan kopmaları apaçık bir şekilde ele alınarak, bu sürecin öyküsünü elimden gelenin en iyisi ile yeniden anlatmak ve atalarımızın hikâyesini verebilmek için şimdi; eskiden *Scythia*'da yaşamakta oldukları yerlere dönmek ve benzer biçimde ecdadı ve Ostrogotların faaliyetlerini anlatmak zorundayım. Ostrogotların, kralları *Hermanaricus* ölümünden⁶⁹⁵ sonra Vizigotların göç etmesi ile ayrı bir kavim haline gelerek ve Hun egemenliği altına girip ülkelerinde kaldıkları bilinmektedir. Yine de *Amal* ailesinden *Vinitharius*, hükümdarlık unvanını devam ettirmekteydi.

[247] *Vinitharius*, *Hermanaricus* kadar talihli olmamasına karşın, dedesi kadar cesurdu. Lakin Hun hâkimiyeti altında yaşamaktan muzdarip olan *Vinitharius*, kavminin küçük bir kısmını alıp, *Antes* ülkesine⁶⁹⁶ sefere çıkarak cesaretini göstermeye çalıştı. Onlara hücum edip, ilk muharebede galip geldi. Sonra yiğitlik yaptı ve korkunç bir misal olarak, *Boz*⁶⁹⁷ adındaki krallarını, oğulları ve yetmiş soyluyu çarımha gerdi ve teslim olanların korkusunu ikiye katladıktan sonra, çarımhta asılan insanların bulunduğu o yeri terk etti.

[248] *Vinitharius*; böyle bir ruhsatla, güç bela bir yıl hükmettikten sonra, Hunların hükümdarı *Balamber*⁶⁹⁸ bunu daha fazla devam ettirmeyecekti. Fakat Büyük

⁶⁹³ 484.

⁶⁹⁴ Bkz. Ekler, Vizigot kralları listesi.

⁶⁹⁵ 375 yılında ölmüştür. Bkz. XXIV 130.

⁶⁹⁶ Metinde Anti olarak geçmektedir. Mommsen: 121/19.

⁶⁹⁷ Bu isim, başka bir yerde kaydedilmemiştir.

⁶⁹⁸ Bkz. XXIV 130.

Hunimundus'un oğlu *Gesimundus*'u getirtecekti. Şimdi; *Gesimundus* Gotların büyük kısmı ile birlikte, sadakat yeminlerine uyararak, Hun hâkimiyeti altında kaldı. *Balamber* onunla ittifakını yeniledi ve *Vinitharius*'a karşı ordusunu hazırladı. Uzun bir mücadelenin ardında, ilk savaşta *Vinitharius* galip geldi ve ikincisinde ise Hun ordusunda yaptığı kıyımın ne kadar büyük olduğu söylenemez.

[249] Fakat üçüncü savaşta, her iki tarafta bir biri üzerine ilerlerken, *Balamber*, *Erac*⁶⁹⁹ Nehri'nde pusuya yatarak, *Vinitharius*'u kafasına isabet eden bir okla vurdu ve öldürdü. Akabinde *Vinitharius*'un torununu evlenerek eşi yaptı ve nihayet tüm Got kavmine, uysal bir teba olarak, hâkim oldu. Fakat Hunların seçtiği bile olsa, hep kendilerinden olan bir liderin iktidarı altında yönetildiler.

[250] Ve sonra *Vinitharius*'un ölümünün akabinde, eski kudretli kral *Hermanaricus*'un oğlu *Hunimundus* Gotların lideri oldu. Yakışıklılığıyla nam salmış ve savaş meydanında haşin bir adam olan *Vinitharius*, daha sonraları Süevler karşısında başarılı savaşlar yaptı. Öldüğünde, gençliğinin baharındaki oğlu *Thorismud* halefi oldu. *Thorismud*, iktidarının ikinci yılında bir orduyla *Gepidler* üzerine yürüdü ve büyük bir zafer kazandı. Lakin bu savaşta atından düşerek öldüğü söylenir.

[251] *Thorismud*'un ölümünden sonra, Ostrogotlar öyle derin bir yas tutular ki; kırk yıl boyunca onun yerine hiçbir kral geçmedi ve bu dönem boyunca onların dudaklarından devamlı, *Thorismud*'un hatıraları terennüm edildi. Artık zaman aktıkça, *Valamir* uygun olacak şekilde büyüdü. *Valamir*, *Thorismud*'un anne tarafından kuzeni olan *Vandalarius*'un oğlu idi. Daha öncede söylediğimiz gibi ⁷⁰⁰, *Thorismud*'un oğlu *Beremud*'a göre, onların Hun boyunduruğu altında olmaları nedeniyle, sonunda Ostrogot kavmini hakir görmeye başlamış; bu nedenle batıdaki topraklarda yaşayan Vizigotlara sığınmıştı. *Vetericus*, bu *Beremud*'un soyundan gelmekteydi. *Vetericus*'un, *Theodoricus*'un kızı *Amalasuetha* ⁷⁰¹ ile evlenmek suretiyle, uzun zaman önce

⁶⁹⁹ *Phasis* olarakta adlandırılmıştır. Batı Gürcistan'daki (Kolhis) modern Rioni Nehri; bkz. VI 47.

⁷⁰⁰ Bkz. XXXIII 174

⁷⁰¹ Theodoricus ile Audefleda'nın kızı. Bkz. LIX 304.

bölünmüş⁷⁰² *Amal* neslini tekrar birleştiren, *Eutharicus* adında bir oğlu daha vardı. *Eutharicus*, *Athalaric* ve *Mathesuentha* babasıdır. Fakat *Athalaric* çocuk yaşında öldükten sonra, *Mathesuentha*, İmparator Iustinianus'un kuzeni olan ikinci kocası, yani Germanus, tarafından İstanbul'a getirildi ve babasının ölümünden sonra doğan ve Germanus adını verdiği oğlunu doğurdu.

[252] Fakat bu tertip, tarihimizi kendi istikametine sürükleyerek götürdüğü için, üç kol olduğu iddia edilen, *Vandalarius* soyuna⁷⁰³ dönmek zorundayız. *Hermanaricus*'un erkek kardeşinin torununun oğlu ve yukarıda adı geçen *Thorismud*'un kuzeni olan *Wandalarius Amal* soyu içinde kendisiyle övünürdü. Çünkü *Valamir*, *Thiudimer*, *Vidimer* adında üç oğlu vardı. Bunlardan *Valamir* babalarından sonra tahtına çıktı. Hunlar henüz umumi bir şekilde, diğer kavimleri de, Gotları da egemenlikleri altına almamışlardı.

[253] Bu üç kardeşin uyumunu görmek mutluluk vericiydi. *Thiudimer*, kardeşi *Valamir*'in imparatorluğu için bir asker olarak takdire değer bir şekilde hizmet etti ve *Valamir* ona onur nişanı verilmesini emretti. Bunun yanı sıra; *Vidimer* de, kardeşlerinin ikisi için de görev yapmayı şeref addediyordu. Böylece bir birlerine müştereken bağlılığı önemsedikleri için, birisi krallıktan bütünüyle mahrum edilmediği gibi, diğer ikisi de karşılıklı barışı muhafaza ettiler. Sık sık söylenildiği gibi henüz Hunların hükümdarı Attila'nın egemenliğine tabi olmak suretiyle hükmetmekteydiler. Gerçekten de akrabaları Vizigotlara karşı savaşmayı reddedemiyorlardı. Hatta efendilerinin emriyle akraba katili olmaya mecburdular. Herhangi bir *Scythia* kabilesi vasıtasıyla Hunların gücünün ortadan kaldırılabilmemesinin –Romalıların ve tüm diğer kavimlerin arzuladıkları bir hadise olan Attila'nın ölümüyle, onlardan kurtulmak dışında hiçbir yolu yoktu. Şimdi; onun ölümü hayatı kadar olağanüstüydü.

[XLIX 254] Tarihçi *Priscus*'un anlattığına göre⁷⁰⁴, Attila ölümünden⁷⁰⁵ kısa bir süre önce, kavminin geleneği olduğu üzere, sayısız eşlerinin ardından, *Ildico* adında çok güzel

⁷⁰² Beremud'un Vizigotlara katılmasıyla. Bkz. XXXIII 173.

⁷⁰³ Bkz. XIV 79 ve LVIII 297.

⁷⁰⁴ *Priscus*'un bu pasajı kayıptır.

⁷⁰⁵ 453

bir kızla evlendi. Düğünündeki şöleninde çok fazla içti. Şarap ve içkinin verdiği ağırlıkla sırt üstü uzandığında, mutat olduğu üzere burnundan fazlaca akan kan, normal yolundan boşalamayarak, ölümcül bir şekilde boğazına doldu ve onu öldürdü. Böylece, sarhoşluk, savaşıarak şöhrete kavuşmuş bir kralı, utanç verici bir sona götürdü. Ertesi gün, gün artık iyice ilerleyince, hükümdarlık görevlileri, yanlış giden bir şeyler olduğu kaygısına düştüler ve büyük bir gürültüden sonra kapıları zorlayarak içeri girdiler. Orada hiçbir yarası olmadığı halde, kanının içeri doğru akması neticesinde ölmüş hükümdarlarını, peçesinin altındaki kederli yüzünden gözyaşları dökülen evlendiği kızı buldular.

[255] Daha sonra kavimlerinin geleneği olduğu üzere, kendi saçlarını kestiler ve kendi yüzlerine korkunç derin yaralar açtılar. Bu ünlü savaşçının yası, sadece kadınsı feryatlar ve gözyaşlarıyla değil, erkeklerin kanyıyla da tutulabilmeliydi. Bundan başka; Attila'nın ölümüyle alakalı fevkalade bir şey vuku buldu. Bir rüyada Doğunun İmparatoru *Marcianus*⁷⁰⁶, bu vahşi düşmanı tarafından endişeye düşürülmüşken, Tanrı biraz onun yanında durur ve aynı gece ona; Attila'nın yayının kırıldığını gösterir. Sanki Hun kavmine bu silahın sayesinde pek çok şeyin bahşedildiği ima edilmekteydi. Tarihçi *Priscus* bu söylentinin doğru bir şahitlik olduğunu söyler. İlahi güçler Attila'nın ölümünü hükümdarlara ifşa etmeleri, ancak özel bir hediye olacaktı, zira büyük imparatorluklarca o, çok korkunç addediliyordu.

[256] Kavmi tarafından, Attila'nın ruhuna gösterilen saygının pek çok şekli hakkında, birkaç söz söylemeyi ihmal etmeyeceğiz. Vücudu geniş ve düz bir yere konuldu ve insanların hayranlığının nişanesi olarak, bir ipek çadırın içine yatırıldı. Bütün Hun kavminin en iyi süvarileri, arena oyunları gibi yattığı yerin etrafında dönerek atlarını koşturuyorlardı ve bir cenaze ağıtıyla yaptığı işleri anlatıyorlardı. Ağıt şöyleydi:

[257] “Hunların hükümdarı Büyük Attila, Mundsuk'un oğlu, en cesur halkların efendisi, *Scythia* ve *Germania* dünyasının tek sahibi. Bu güçler daha önce bilinmiyordu. Attila kentleri ele geçirdi. Roma dünyasının her iki imparatorluğunu korkuttu ve onların yakarılarıyla yatıştı. Geride kalanları yağmaya maruz bırakmamak için yıllık vergi

⁷⁰⁶ 450–457.

aldı⁷⁰⁷. Attila öldü fakat düşmanlarının açtığı yarayla veya dostlarının ihanetiyle değil. Barış içindeki halkının arasında keyif içinde ve acısız bir şekilde. İntikam için istendiğine kimse inanmıyorsa kim bunu ölüm gibi görebilir.”

[258] Böyle ağıtlarla onun yasını tutarlarken *-strawa*⁷⁰⁸ adını verdikleri- kabrinin üstünde çılgın bir cümbüş arasında ayin yapıldı. Sırayla duygularını en üç noktaya çıkardılar ve hazla kasvetli kederlerini karıştırıp sergilediler. Ardından, gecenin gizliliği içinde Attila'nın vücudunu toprağa defnettiler. Attila'nın bedenini, kralların kudretini gösteren üç şeyden, birincisi altından, ikincisi gümüşten ve üçüncüsü muhkem bir demirden yapılmış tabutlar ile sardılar. Bu madenlerden demir; boyun eğdirdiği halkları, altın ve gümüş ise her iki imparatorluktan onur payesi aldığını simgeliyordu. Savaşta mağlup edilen düşmanların silahları, çok değerli koşum takımları, parıldayan farklı türlerden mücevherler ve prenlere layık bir ihtişam sağlayan türlü çeşitli süsler de mezara konuldu. Ve bu büyük zenginliğin insanların merakından gizlenilmesi gerekiyordu. Attila'yı defnetme işini yapanları, yaptıkları işin korkunç karşılığı olarak öldürdüler. Ve böylelikle, defin yapılır yapılmaz, defnedenlerin üzerine ansızın ölüm çöktü.

[L 259] Bu ayinler yapıldıktan sonra genç insanların zihinlerinin, iktidar için ihtirasla tutuşmasının adet olmasından mütevellit; Attila'nın halefleri arasında da bu yüce makam için bir mücadele meydana geldi ve Attila'nın haleflerinin hükmetmek için düşüncesiz ihtirasları, imparatorluğunun yıkılmasına yol açtı. Krallıklar çoğu kez bu şekilde; halef bulunmamasından ziyade birden çok halef olmasıyla meşakkat içine düşer. Attila kendi rızasıyla her bir oğlunun buyruğu altına bir halk vermiş olmasına rağmen, oğulları bu halkların kendi aralarında eşit olarak dağıtılması ve bir aile mirası olarak,

⁷⁰⁷ Priscus, fragman 3.

⁷⁰⁸ Hunların dil varlığından sadece üç cins isim bilinmektedir. Bunlardan ikisi, Hunları bizzat görmüş olan Priscus'un kaydettiği, içki anlamına gelen “kamon” ve “medos” sözcükleridir. Üçüncü söz ise burada kaydedilen “strava”dır. Németh, “strava” kelimesinin üç şekilde açıklandığını söylemektedir. Birinci açıklamada; Almanca “streuen” (serpmek) fiilinin Gotça şekli olduğu, ikincisinde; “cenaze töreninde yenilen yemek” anlamındaki eski Slavca, yalnız bu kelime ile özdeş olması için kelimenin “sutrava” şeklinde olması gerektiğini belirterek, bir kelime olduğu ve sonuncu açıklamada ise Karay Türkesindeki yerleştirmek, koymak, cenazeyi yerleştirmek manasına gelen “astra” fiili olduğu görüşleri ileri sürülmüştür. Son açıklamanın fonetik ve anlam itibarıyla “strava” kelimesiyle uyumsuz olduğunu belirten Németh, kelimenin bu üç izahının da yetersiz olduğunu iddia eder. Németh, s. 216–219.

cengâver hükümdarlara kendi tebalarıyla beraber pay edilmelisi için yaygara koparıyorlardı.

[260] Gepidlerin kralı *Ardaricus*⁷⁰⁹ bunu öğrenince, en kötü şeyin pek çok halka köle gibi davranılması olduğu için öfkeleni ve o Attila'nın oğullarına karşı ortaya çıkan ilk kişiydi. Talih *Ardaricus*'un yanındaydı ve halletmesi için kendisine bel bağlanan, kölelik aybını ortadan kaldırdı. Sadece kendi kabilesini değil, aynı şekilde zulmedilen tüm diğer kabileleri de kurtardı. Zira ulaşılmak istenen umumî bir menfaat için, herkes seve seve gayret eder. Her iki taraf bir birlerini yok etmek için silaha sarıldılar ve *Pannonia*'da *Nedao*⁷¹⁰ Nehri'nin yakınlarında savaşa tutuştular⁷¹¹.

[261] Orada bir çatışma da, Attila'nın kendi egemenliği altında tutmuş olduğu değişik kavimler arasında cereyan etti. Krallıklar halklarıyla beraber bölündü ve birlikten ayrılan, ortak bir dürtüyle hareket etmeyen pek çok topluluk meydana çıktı. Liderlerinden olan bu topluluklar delice bir birleriyle mücadeleye koyuldular. Bu kavimler; karşılıklı olarak açılan yaralarla bir birlerine zarar verip, biri diğerinin karşısına dikildiği için birlik olamadılar. Ve böylece; bu cesur kavimler parçalandılar. O devirdeki bir insanın; mızrakları ile savaşan Gotları, kılıçlarıyla şiddetle çarpışan Gepidleri, yaralar içinde kargılarını kırılan *Rugları*⁷¹², piyade olarak harp eden Süevleri, oklarıyla Hunları, ağır silahlarla bir muharebe hattına yaklaşan *Alanları* ve hafif silahlı *Herulları* görebildiği yerde, sanırım harikulade bir gösteri sahne almak zorundadır.

[262] Nihayet; birçok acı savaştan sonra, beklenmedik bir biçimde zafere *Gepidler* ulaştı. *Ardaricus* kılıç ve komployla, Hunlarla birlikte onların yardımcı kuvvetleri olan diğer kavimlerden, neredeyse otuz bin askeri yok etti. Bu savaşta Attila'nın kendisini tüm çocuklarına ve hanedana mensup diğer çocuklara yeğlediği ve diğer çocuklarından daha

⁷⁰⁹ XXXVIII 190.

⁷¹⁰ Bugün Macaristan'da Tuna'nın batı kollarından birisi olan Sava'nın bir kolu.

⁷¹¹ 454 yılında vuku bulan bu savaşın sonunda Ostrogotlar, yaklaşık seksenyıldır egemenlikleri altında yaşadıkları Hunlardan bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

⁷¹² Rug ülkesi sakinleri.

fazla sevdiği söylenen en büyük oğlu İlek⁷¹³, yaralandı. Fakat talih babasının arzusu ile aynı değildi. Düşmanın çoğunun kırılmasından sonra, ölümlerle olan randevusuna kahramanca yürüdüğü anlaşılmaktadır. Eğer babası yaşasaydı, İlek'in bu şerefli sonundan memnuniyet duyardı.

[263] İlek öldürülünce, geride kalan kardeşleri, Gotların ilk yerleştikleri bölge olduğunu söylediğimiz, Karadeniz sahili civarına kaçırıldı. Böylece, tüm dünyaya baş eğdiren insanların kavmi, Hunlarda gitmiş oldu. Birlik halinde güçlü oldukları zamanlarda, dehşet saçan Hunları, ayrı ayrı çökerten parçalanma çok feci bir şeydir. *Gepidlerin Kralı Ardaricus*'un davası, istemeyerek Hun boyunduruğu altında kalan değişik kavimlerin hayrına oldu. Zira uzun zamandır hüznü içinde olan ruhlarında özgürlük umudunun sevincini canlandırmıştı. O devirde imparator olan olana Marcianus⁷¹⁴ tarafından bağışlanan Roma topraklarına pek çok elçi gönderildi ve yerleşmeleri için onlara tahsis edilen konutları alındı.

[264] Fakat *Gepidler* kendi güçleriyle Hun topraklarını ele geçirdiler ve fatihler gibi tüm *Dacia*'ya hükmettiler. *Gepidlerin Roma İmparatorluğu*'ndan beklentisi dostane müttefikliklerinin teminatı olarak yıllık bir vergi ve barıştan başka bir şey değildi. O devirde imparator bunu kolayca kabul etti. Hâlihazırda da bu kavim Roma İmparatorluğundan mutlak olduğu üzere vergi alır. Şimdi; Gotlar, *Gepidlerin Hun topraklarını kendileri için müdafaa ettiklerini ve Hun halkının tekrar Gotlar'ın eski vatanını göç ettiklerini görünce, kendilerini tehlikeye atarak diğerlerinin topraklarını istila etmekte, Roma İmparatorluğundan toprak talebinde bulunmayı yeğlediler. Böylece Gotlar, kuzeyinde Tuna, batısında Noricum, güneyinde Dalmatia ve doğusunda Moesia Superior*⁷¹⁵ ile hem sınır olup, içerisinde büyük bir ovayı barındıran *Pannonia*'yı aldılar. Bu bölgede, ilki olan⁷¹⁶ *Sirmium*'dan sonuncusu *Vindobona*'ya⁷¹⁷ kadar pek çok şehir bulunur.

⁷¹³ *Hernac*; Türkçe kökenlidir. "İlek" olarak okunabilir. Németh, s. 221–222.

⁷¹⁴ Doğu Roma İmparatoru, 450–457.

⁷¹⁵ Yukarı Moesia.

⁷¹⁶ İstanbul'dan.

⁷¹⁷ Vienna.

[265] Bizim *Sarmatas* dediğimiz, *Sauromatlar*, *Cemandrlar* ve Hunların bir kısmı, *Illyric* bölgesinin bir şehri olup kendilerine verilen *Castramarten*'e [Castra Martis] yerleştiler. *Pentapolitanus*'un⁷¹⁸ dükü *Bliwila*, kardeşi *Froila* ve bir de hâlihazırda *patricius* olan *Bessa* bu soydandır. *Scirler*⁷¹⁹ ayrıca *Sadagariler* ve *Candac*'ın liderliğindeki *Alanlar Scythia Minor* ve *Moesia*'yı aldı.

[266] Babam *Vihamuthis*'in babası (yani dedem) *Pharia*, *Candac* yaşarken onun kâtibi idi. Onun kızının oğlu *Gunthigis*, ona *Baza* da denilir, soyu *Amallara* dayanan *Andela*'nın oğlu olan *Andag*'ın oğlu idi ve *magister militum* idi. İhtidamdan önce, cahil biri olan, keza ben, *Jordanes*, de *Gunthigis*'in kâtibi idim. *Ruglar*⁷²⁰ ve kimi diğer kavimler *Bizyim*⁷²¹ ve *Arcadiopolim*'e⁷²² yerleşebilmek istediler. *Attila*'nın küçük oğlu *İrnek*⁷²³ adamlarıyla yurt olarak *Scythia Minor*'un en uzak bölgesini tercih etti. *İrnek*'in akrabaları *Emnetzur* ve *Ultzindur*, *Dacia ripensis*'de *Tuna*'nın kıyısında *Utus* ve *Oescus* ve *Almus*'u ele geçirdiler. Sonra her yere yayılıp, *Romania*'nın yolunu tutular. Günümüzdeki *Sacromontis* ve *Fossatis*ilerin kökünün onlara dayandığı söylenir.

[LI 267] Papazları ve başpiskoposları, onlara yazı yazmayı da öğrettiği⁷²⁴ söylenen *Vulfila*⁷²⁵ olan, Avam diye bilinen büyük bir Got topluluğu daha vardı. Ve günümüzde; *Moesia*'nın *Nicopolitan*⁷²⁶ bölgesinde *Haemus* dağının eteklerine dek yerleşmiş durumdadırlar. Avamlar; çeşitli türlerden sürülerinin, sığırları için otlaklarının ve odun için ormanlarının dışında hiçbir zenginlikleri olmayan, çok kalabalık fakat yoksul ve barışsever bir halktır. Ülkeleri buğday ve diğer tahıllar için bereketli değildir. Onların bir kısmı başka bir yerde üzüm bağları olduğunu bilmezler ve şaraplarını komşu ülkelerden satın alırlar. Fakat çoğu süt içer.

⁷¹⁸ Pentapolis, modern Libya'da.

⁷¹⁹ Bkz. XLVI 242.

⁷²⁰ III 24 ve muhtemelen IV 26'daki (Ulmerugi)

⁷²¹ Trakya'da Kırklareli Vize yakınlarında antik şehir.

⁷²² Vize yakınlarında.

⁷²³ *Hernac*; *Priscus*'da (fragman 36) *Ernakh* olarak kaydedilmiştir. Türkçe kökenli olduğu kesin olarak sölenebilir. Németh, s. 221.

⁷²⁴ Yeat: ...onlar için bir alfabe icat ettiği...

⁷²⁵ Yak. 311–381 yıllarında yaşayan ve Gotları Hıristiyanlaştıran Piskopos *Ulfilas*.

⁷²⁶ *Nicopolis*, modern *Tirnov*, Bulgaristan. Bkz. XVIII 101.

[LII 268] Şimdi; kralları *Valamir*'in ve onun kardeşleri *Thiudimer* ve *Vidimer*'in hükümranlığında *Pannonia*'da yaşayan bu kavme, yani Ostrogotlara dönelim. Topraklarının bölünmesine rağmen, gayeleri tekti. *Valamir*; *Scarniunga*⁷²⁷ ve *Aqua Nigra*⁷²⁸ nehirlerinin arasında, *Thiudimer*; *Pelso*⁷²⁹ gölü havalisinde ve *Vidimer*'de ikisinin ortasında hayat sürdü. Şimdi; Attila'nın oğulları, kendi yönetimlerinden kaçan asker kaçakları olarak gördükleri Gotların karşısına, firari kölelerini arıyorlarmış gibi çıkıp, kardeşlerinin hiçbir şeyden haberi yokken, sadece *Valamir*'e hücum etmeleri hadisesi⁷³⁰ vuku buldu.

[269] Çok az askeri olmasına rağmen, *Valamir* Hunların saldırılarına direndi ve uzun bir süre yıpratıldıktan sonra Hunları, düşmanın neredeyse tamamen ortadan kaldırıldığı kati bir yenilgiye uğrattı. Savaştan sağ çıkabilen Hunlar yönlerini değiştirerek kaçtılar ve *Scythia*'nın, *Var* adını verdikleri, *Danaber* ırmağı yatağındaki sınır bölgesini kazanmaya çalıştılar. *Valamir*, hemen bir ulakla iyi haberleri kardeşi *Thiudimer*'e gönderdi ve ulak ulaştığı gün *Thiudimer*'in evinde çifte mutluluk sağladı. Zira aynı gün, *Thiudimer*'in gerçekte bir cariye olan *Erelieva*'dan, yine de bahtı açık bir çocuk olan oğlu *Theodoricus* doğmuştu⁷³¹.

[270] Şimdi; çok fazla bir vakit geçmemişti ki Kral *Valamir* ve kardeşleri *Thiudimer* ve *Vidimer* İmparator Marcianus'a, barış antlaşmasını sürdürmek için imparatorun yeni yıl hediyesi olarak aldıkları mutad verginin geç ulaşması nedeniyle bir elçi heyeti gönderdiler. Ve bu elçilik heyeti, kendisi de bir Got olan fakat Amal ailesinden olmayıp başka bir soydan gelen *Triarius*'un oğlu *Theodoricus*'u adamlarıyla birlikte büyük bir iltimas içinde buldu. Kendilerine karşı sadece kibirle bakılması söz konusu iken, *Theodoricus* Romalılarla dostane bir ittifak yapmış ve yıllık bir gelir elde etmişti.

[271] O nedenle, çılgına döndüler ve silaha sarıldılar. Neredeyse *Illyricum*'u baştanbaşa

⁷²⁷ Yugoslavya'da modern Jarcina

⁷²⁸ Modern Karasica

⁷²⁹ Macaristan'ın batısındaki Balaton Gölü

⁷³⁰ 456.

⁷³¹ Burada 456 yılı iddia edilmesine karşın, aslında 451 yılında Katalonya savaşından hemen sonra.

geçtiler ve yağmalayarak viraneye çevirdiler. Sonra imparatorun fikri süratle değişti ve önceki dostluğa geri döndü. Şu anki vergiyle birlikte geçmiş vergiyi de vermesi için bir elçilik heyeti yolladı. Romalılar, yukarıda bahsettiğimiz *Thiudimer*'in küçük oğlu *Theodoricus*'u barışın teminatı olarak Gotlar'dan aldılar⁷³². O zaman *Theodoric*, yedi yaşını erişmiş ve sekizine giriyordu. Babası *Theodoricus*'un rehin verilmesi hususunda tereddütte kalmışken, amcası *Valamir* Gotlarla Romalılar arasındaki barışın böylece sağlama bağlanacağı umuduyla, ondan bunu yapmasını istirham etti. Böylece, *Theodoricus* Gotların rehini olarak alındı ve İstanbul'a İmparator Leo'ya getirildi⁷³³. İyi bir çocuk olan *Theodoricus* hakkında imparatorluğun saygısını kazandı.

[LIII 272] Şimdi; Gotlarla Romalılar arasında sağlam bir barışın ihyasından sonra, Gotlar imparatorundan aldıkları mülklerin kendileri için yeterli olmadığını kararına vardılar. Ayrıca alışıldık cesaretlerini göstermeye hevesli idiler. Ve böylece, etraflarındaki komşu kabileleri yağmalamaya başladılar. İlk olarak Pannonia'nın içlerini elinde tutan *Sadagarler*'e⁷³⁴ saldırdılar. Attila'nın oğlu olan Hun hükümdarı *Dengizek*⁷³⁵ bunu öğrenince, hâlâ üzerlerinde hâkimiyetini sürdürmekte olduğu anlaşılan az sayıdaki, yani *Ultzinzures*⁷³⁶, *Angiscirler*, *Bittuguribler* ve *Bardoribler* topladı. Pannonia'nın bir şehri olan *Bassiana*'ya gelen *Dengizek*, bu şehri kuşattı ve topraklarını yağmalamaya başladı.

[273] O durumda Gotlar, vaktiyle *Sadagar*lara karşı planladıkları seferden vazgeçtiler ve Hunlara saldırdılar. Gotlar; o devirden günümüze değin kendi ordularına duydukları korkuyu devam ettiren Hunları, topraklarından utanç verici bir şekilde çıkardılar. Hun kavmine sonunda Gotlar boyun eğdirdiğinde, yağmalamak için *Dalmatia*'yı baştanbaşa geçen Süevlerin lideri *Hunimundus*, ovalarda başıboş dolaşan Gotlara ait sığırlardan bir kısmını ele geçirdi. Zira *Dalmatia*, *Swevia*'ya yakın ve *Pannonia* bölgesine, özellikle de o

⁷³² 459.

⁷³³ 459

⁷³⁴ 467/468

⁷³⁵ Priscus, fragman 36 ve 38'de de kaydedilmiştir. "Tengiz" yani "Deniz" köküne dayanan Türkçe bir addır. Aynı zamanda Hun şahıs adları içinde kaynaklara aslına en sadık şekilde kaydedilmiş isim *Dengizek*'tir. Németh, s. 222.

⁷³⁶ L 266'da *Ultzindurlar* kaydedilmiştir.

devirde Gotların yaşadığı bu bölümüne, çok uzak değildir.

[274] *Hunimundus*⁷³⁷, *Dalmatia*'yı viraneye çevirdikten sonra Süevlerle birlikte kendi ülkesine dönüyorken, Gotların kralı *Valamir*'in kardeşi *Thiudimer*, Süev kafilesinin gelmesini bekledi. Sığırlarından pek çoğunu kaybetmesi onu büyük bir üzüntüye düşürdüğü için değil, fakat Süevlerin bu ganimeti cezalandırılmadan elde ettikleri takdirde, daha fazlasını yapmaya kalkışacaklarından korktu. Böylece, gecenin en dingin vaktinde, Süevler uykudayken, onlara *Pelso* Gölü yakınlarında beklenmedikleri bir anda saldırdı. *Thiudimer* burada, kılıcından kurtulan Süev ordusunun tümünü hatta kralları *Hunimundus*'u bile esir aldığı ve onları Gotların kölesi yaptığı kati bir neticeye ulaştı. Yine de *Thiudimer* çok merhametli biri olduğu için, intikamını aldıktan sonra Süevleri affetmeyi kabul etti ve onlarla uzlaşmış oldu. Esir alınmış bu adamı oğlu olarak evlat edindi ve adamlarıyla birlikte *Suavia*'ya geri gönderdi.

[275] Fakat *Hunimundus* evlatlığı olduğu *Thiudimer*'in lütfunu unuttu. Bir gün kendi tasarladığı bir komployu uygulamaya koydu ve o devirde Tuna'nın yukarılarında Gotlar ile huzurlu bir şekilde yaşayan *Scir* kabilesini harekete geçirdi. Böylece *Scir*ler, Gotlarla ittifaklarını bozdular ve silaha sarıldılar. *Hunimundus* ile birleştiler ve Gotlar kavmine saldırmak için yola koyuldular. Böylece hiçbir kötülük beklemeyen Gotları savaş gafil avladı. Zira Gotlar komşularının ikisine de dostları olarak güvenmekteydiler. Mecburiyet karşısında zoraki silahlarına davrandılar, kendi intikamlarını ve savaşmak durumunda kalmalarıyla uğradıkları zararın öcünü aldılar.

[276] Bu savaşta⁷³⁸, Kral *Valamir* askerlerini cesaretlendirmek için hattın önünde atına binerken, at yaralandı ve binicisini de düşürerek yıkıldı. Düşmanın mızrağı *Valamir*'i anında vurdu ve öldürdü. Gotlar hem krallarının öldürülmesinin, hem de bu asiler tarafından uğratıldıkları zararın, intikamını almak için harekete geçtiler. Birkaç hayâsız haricinde tüm *Scir*lerin, savaş meydanında kaldığı bir savaş yaptılar. Böylece hepsi yok edildi.

⁷³⁷ XIV 81'de zikredilen Amal ailesine mensup Hunimundus ile karıştırılmamalı

⁷³⁸ 468-469.

[LIV 277] *Scir*lerin uğradığı bu kırımdan korkan Süevlerin kralları *Hunimundus* ve *Alaricus*, kralları *Beuca* ve *Babai* ile birlikte yardımcı kuvvet olarak gelen *Sarmat*ların desteğine güvenen Gotlarla bir savaş daha yaptılar. Kendilerine ait öcü almak için can havliyle savaşıacaklarını düşündükleri *Scir*lerin son bakiyelerini, başkanları *Edica* ve *Hunvulfus* ile birlikte çağırdılar. *Gepid*leri, ayrıca *Rug* kavminden azımsanmayacak oranda ve tek tük de diğer kavimlerden topladıkları takviye kuvvetleri de yanlarına çektiler. Böylece, büyük bir orduyu Pannonia'daki *Bolia*⁷³⁹ Nehri'ne beraberlerinde götürdüler ve orada kamplarını kurdular⁷⁴⁰.

[278] Şimdi, *Valamir* ölünce, bu Gotlar kardeşi *Thiudimer*'e sığındılar. Kardeşleri ile birlikte uzun süre hükümdarlık yapmış olmasına rağmen, genişleyen otoritesinin işareti olarak küçük kardeşi *Vidimer*'e gelmesini emretti ve zorla silaha başvurmak zorunda kaldığı bu savaşın sorunlarına onu da dâhil etti. Bir savaş oldu ve Gotlarının tarafının çok daha güçlü olduğu ortaya çıktı. Düşürdükleri düşmanlarının kanları savaş meydanını sırlıklam etmişti ve bir kıpkırmızı bir deniz gibi görünmekteydi. Silahlar ve ölümler tepe gibi yığılmıştı ve ovanın on milden fazla bir alanını kaplamıştı.

[279] Gotlar bunu gördüklerinde, tarifsiz bir şekilde sevindiler. Zira düşmanlarının bu büyük kırımını ile kralları *Valamir*'in kanının ve kendilerine verilen zararın intikamını almışlardı. Kurtulabilmiş düşmanın farklı kavimlerden oluşan yığını ve onlardan pek çoğu kaçmayı düşündü, yine de şereften yoksun bir şekilde ve güçlkle yurtlarına döndüler.

[LV 280] Bir müddet sonra aşırı soğuk nedeniyle, mutat olduğu üzere Tuna Nehri donmuştu. Bir nehir bu kadar sert bir şekilde donduğunda, yaya askerlerden oluşan bir orduyu, arabaları ve atlı yük arabalarını, ne bir bota ve ne de bir kayığa ihtiyacı olmadan orada mevcut herhangi bir arabayı, muhkem bir kaya gibi taşırdı. Böylece, Gotların Kralı *Thiudimer* nehrin donduğunu fark edince, ordusunu Tuna'dan geçirdi⁷⁴¹ ve

⁷³⁹ Ipel Nehri'nin Tuna'ya karıştığı yerde.

⁷⁴⁰ 469.

⁷⁴¹ Sonbahar 469/470.

beklemedikleri bir anda arkalarından Süevlerin karşısında belirdi. Şimdi; *Suevia* ülkesi doğusunda *Baiovarlar*⁷⁴², batısında Franklar, güneyinde *Burgundiones* ve kuzeyinde de *Thuringialılar*⁷⁴³ vardı.

[281] Büyük bir gürültüyle akan Tuna'ya, pek çok deresinin sularının boşaldığı yüksek Alp Dağları da hâkimiyetleri altında olan, *Alamannlar*⁷⁴⁴ ile Süevler o devirdeki müttefik idiler. Kral *Thiudimer* tahkimat yapılmış böyle bir yere, ilkbaharda ordusunu sevk etti; orayı fethetti, yağmaladı. Hem Süev kabilesini, hem de karşılıklı olarak beraberce sarılan *Alamann* kabilesini kontrolü altına aldı. Oradan *Pannonia*'daki kendi yurduna bir fatih gibi döndü ve vaktiyle bir rehine olarak İstanbul'a gönderilen ve şimdi İmparator Leo tarafından büyük hediyelerle geri yollanan oğlu *Theodoricus*'i sevinçle teslim aldı⁷⁴⁵.

[282] Şimdi, on sekizinde olan ve çocukluk devri geçen *Theodoricus* ergenlik çağına ulaşmıştı. Böylece, babasının adamlarından bir kısmını çağırdı ve hemen hemen altı bin kişi olan bu topluluğu dostları ve hizmetkârları olarak yanına aldı. Babasının bilgisi olmadan, bu adamlarla Tuna'yı geçti ve daha yeni Romalı bir general olan *Camundus*'a karşı bir zafer kazanan ve küstah bir gururla hükmeden Sarmatlar'ın kralı *Babai*'ye bir saldırı düzenledi. *Theodoricus*, *Babai*'yi gafil avladı⁷⁴⁶ ve öldürdü. Ganimet olarak aldığı hazine ve kölelerle muzaffer bir şekilde babasına geri geldi⁷⁴⁷. Bir sonrakinde Sarmatlar'ın ele geçirdiği *Singidunum*⁷⁴⁸ şehrini istila etti ve bura Roma'ya geri vermedi, lakin kendi hâkimiyetine dâhil etti.

[LVI 283] O devirde; komşu kabilelerin birinden ve bir başkasından yağmayla elde ettikleri mal azalınca, gıda ve giysi ihtiyacı baş göstermişti ve uzun zamandır savaşla yaşamın gereksinimlerini sağlayan Gotlar için barış nahoş bir şey olmuştu. Böylece, Gotların hepsi, büyük bir yaygarayla, kralları *Thiudimer*'in huzuruna çıktılar ve istediği

⁷⁴² Esas olarak Kelt Boilerin ülkesi, Bavyera, Baia sakinleri.

⁷⁴³ K.A. "Cesur ırk, maceracı halk".

⁷⁴⁴ Bütün insanlar, birleşik kabileler.

⁷⁴⁵ 469/470.

⁷⁴⁶ Yeat: pusuya düşürdü.

⁷⁴⁷ 470/471.

⁷⁴⁸ Modern Belgrad.

herhangi bir yere ordusunu sefere çıkarması için on yalvardılar. Thiudimer kardeşini çağırıldı ve ona, o devirde Glycerius'un imparator olarak⁷⁴⁹ hüküm sürdüğü *Italia* ülkesine girmesini emredip vazifesini tevdi ettikten sonra, daha kudretli olan kendisinin de daha güçlü olan Doğu İmparatorluğuna gideceğini söyledi. Ve öyle de oldu.

[284] Vidimer vakit geçirmeden *Italia*'ya girdi fakat çok geçmeden kadere son borcunu ödedi ve oğlu ve adaşı Vidimer'e yerini bırakıp, dünyevi işlerden ayrıldı. İmparator Glycerius *Vidimer*'e hediyeler verdi ve kendi akrabaları olan Vizigotların oraya komşu bir kralığa hâkim olduklarını söyleyerek, onu *Italia*'dan muhtelif kavimlerin her taraftan tacizine maruz kalan *Gallia*'ya gitmeye razı etti. Ve daha fazlası ne? Vidimer bu hediyeleri kabul etti ve İmparator Glycerius'un yönlendirmesine uyarak *Gallia* üzerine yürüdü. Akrabaları Vizigotlar ile birleşip, uzun zaman önce olduğu gibi, yeniden yekvücut oldular. Böylece, *Gallia* ve *Hispania*'yı kendi haklarıyla ele geçirdiler ve buraları, başka hiçbir kavme egemenlik hakkı vermeyecek şekilde müdafaa ettiler.

[285] Fakat Büyük kardeş *Thiudimer* adamlarıyla *Savus*'u geçti ve *Sarmat*ları; herhangi bir direnmeyle karşılaştığı takdirde, savaş açmakla tehdit etti. *Sarmat*lar, bu tehdidin korkusuyla hareketsiz kaldılar. Zaten bu kadar büyük bir ordu karşısında güçsüz durumdaydılar. Gönencin her yerde kendisini beklediğini gören Thiudimer, ilk *Illyricum* şehri *Naissus*'u⁷⁵⁰ istila etti. Oğlu *Theodoricus* ve dükler *Astat* ve *Invidia* ile buluştu ve onları *Castrum Herculis*⁷⁵¹ yolu üzerinden *Ulpiana*'ya⁷⁵² gönderdi.

[286] Aynen daha önce *Stobi*'nin⁷⁵³ yaptığı gibi, kente gelmesi üzerine kent teslim oldu. Daha önce ulaşamadıkları *Illyricum*'un birçok yerine kolayca eriştiler. Evvela yağmaladılar ve sonra *Thessalia* şehirleri *Heraclea*⁷⁵⁴ ve *Larissa*'yı⁷⁵⁵ egemenlikleri altına aldılar. Fakat kendisinin ve oğlunun talihinin iyi gittiğini hisseden Kral *Thiudimer*,

⁷⁴⁹ Batı Roma İmparatoru, 473.

⁷⁵⁰ Niş, Sırbistan.

⁷⁵¹ Kurvingrad Clisura, Sırbistan, Niş'in güney batısında.

⁷⁵² Modern Lipljan, Sırbistan.

⁷⁵³ Modern Gradska yakınlarında.

⁷⁵⁴ Bitola.

⁷⁵⁵ Halen aynı adı taşımaktadır.

yalnız bununla tatmin olmadı ve muhafız olarak peşine taktığı az sayıdaki askerle *Naissius*'dan hareket etti. İmparator tarafından atanmış *Patricius Hilarianus*'un ordusunun karargâhı olan Selanik'e⁷⁵⁶ doğru ilerledi.

[287] Hilarianus, *Thessalonica*'nın etrafının bir siperle kuşatıldığını görüp saldırıya direnemeyeceğini anlayınca, Kral Thiudimer'e bir elçilik heyeti gönderdi ve şehri tahrip etmenin dışında hediyeler önererek aklını çeldi. Sonra bu Roma Generali Gotlarla bir ateşkes yaptı ve kendi rızasıyla Gotların oturduğu⁷⁵⁷, yani *Cyrrhus*, *Pella*⁷⁵⁸, *Europus*, *Methone*, *Pydna*⁷⁵⁹, *Beroea*⁷⁶⁰ ve bir diğeri de *Dium* adındaki yerleri⁷⁶¹ Gotlara teslim etti.

[288] Böylece Gotlar ve kralları silah bıraktılar, barışa razı oldular ve dinginleştiler. Bu olaylardan kısa bir süre sonra Kral *Thiudimer*, *Cyrrhus* şehrinde ölümcül bir hastalığa yakalandı. Gotları yanına çağırdı, krallığının varisi olarak oğlu *Theodoricus*'u görevlendirdi ve akabinde bu hayattan ayrıldı⁷⁶².

[LVII 289] İmparator Zeno, halkının başına kral olarak *Theodoricus*'un geçirildiğini duyunca, bu haberi memnuniyetle karşıladı. *Theodoricus*'u saygın bir refakatçi göndererek⁷⁶³, şehrine gelmesi ve kendisini ziyaret etmesi için davet etti. Mümkün olan tüm onurlandırmaların tevdi edildiği *Theodoricus*, onu sarayında prenslerin arasında misafir etti. Bir müddet sonra Zeno, *Theodoricus*'u himayesi altında evlat edinerek⁷⁶⁴ onun itibarını daha da artırdı ve onuruna masraflarını kendisinin karşıladığı bir zafer alay düzenledi. *Theodoricus* ayrıca, dünyanın en onurlu ve en hayırlı mevki olduğu çok iyi bilinen, *Consul Ordinarius*luğa getirildi⁷⁶⁵. Hepsi bu kadar da değildi. Zeno, bu büyük adamın şerefine, hükümdarlık sarayının önüne atlı bir heykelde diktirdi.

⁷⁵⁶ *Thessalonica*.

⁷⁵⁷ Yeat: ...Gotların yaşayabilecekleri...

⁷⁵⁸ Makedonya Krallığının başkenti.Roma döneminde Diocletianopolis.

⁷⁵⁹ Kitron.

⁷⁶⁰ Veroia, Acts'da (17,10) bu konudan bahseder.

⁷⁶¹ Selanik körefezinin kuzeyi ve batısındaki bütün yerler, Yunanistan'ın kuzeyi.

⁷⁶² 474.

⁷⁶³ Yeat: ...bir davet mektubu göndererek...

⁷⁶⁴ 476.

⁷⁶⁵ 484.

[290] Şimdi; *Theodoricus*, bir antlaşmayla İmparator Zeno ile müttefik olmuşken ve bu şehrin her türlü rahatı kendisine haz veriyorken, *Illyricum*'a yerleştiğini söylediğimiz kavminin, bütünüyle memnun yahut hoşnut olmadığını duydu. Böylece, kavmi yokluk içinde yaşarken, Roma İmparatorluğu'nun şatafatından istifa etmenin tadını çıkarmaktansa, kavminin muttat tavrı üzere, kendi emeğiyle geçimini kazanmaya çalışmayı tercih etti. Bu konular üzerine iyice düşündükten sonra imparatora dedi ki: "İmparatorluğunuzun hizmetiyle hiçbir şeyden mahrum kalmamış olmama rağmen, dininiz makbul addederse, en kalbi arzumla memnuniyetimi duyurmak isterim."

[291] Her zamanki gibi, serbestçe konuşması için müsaade verilince dedi ki: "batı ülkesi, uzun zaman önce atalarınız ve onların seleflerinin hükmü altında yönetildi ve neden dünyanın sahibesi ve lideri olan o şehir şimdi *Ruğlar* ve *Thorcingler* tiranlığı tarafında sarsıntıya uğratıldı. Beni kavmimle oraya yollayınız. Böylece başka kelime telaffuz ederseniz, burada masrafın yükünden kurtulmuş olabileceksiniz. Tanrının yardımıyla zapt edecek olursam, dininizin namı yüceltilmiş olacak. Tanımadığınız birinin esaretle cumhuriyetin bir kısmına ve zorbalıkla senatonuza baskı yapmasından, zapt edersem, hizmetkârınız ve oğlunuz olan benim, sizden bir hediye olarak alıp bu krallığa hükmetmem daha evladır. Galip gelirim, onu sizin hibeniz ve hediyeniz olarak koruyacağım. Yenilgiye uğratılırsam, saygınlığınızdan hiçbir şey kaybetmeyeceksiniz. Ya da söylediğim gibi, şimdi istediğim masrafı kurtaracaksınız."

[292] İmparator, *Theodoricus*'un gitmek durumunda kalışına, çok üzülmesine rağmen, yine de bunu duyduğunda, *Theodoricus*'in üzülmesini istemediği için gönülsüzce talebini kabul etti. Senato ile Roma Halkı onun talebini saygıyla karşıladı ve İmparator onu hediyelerle zenginleştirerek yolladı. *Theodoricus* imparatorluk şehrinde böylece ayrıldı⁷⁶⁶ ve halkının arasına döndü. Ona müttefiklik rıza gösteren tüm Got kabileleriyle birlikte *Hesperia*'ya⁷⁶⁷ doğru hareket etti. *Sirmium* boydan boya geçip Pannonia ile hem hudut olan bölgelere geldiler. *Venetia* topraklarında *Sontius*⁷⁶⁸ Köprüsüne dek kamp

⁷⁶⁶ 488.

⁷⁶⁷ Yeat: ...Batı İmparatorluğuna...

⁷⁶⁸ Günümüzde İtalya ve Slovenya arasındaki Isonzo Nehri üzerinde.

kurdular.

[293] Askerlerinin bedenlerini ve yük hayvanlarını dinlendirmek için bir müddet durakladığı esnada, *Odoacer*⁷⁶⁹ onun üzerine silahlı birlik sevk etti. *Theodoricus*, bu birliği *Veronenses* düzlüklerinde karşıladı ve büyük bir kırma uğratarak yok etti⁷⁷⁰. Sonra kampı kaldırdı ve büyük bir cesaretle *Italia* boyunca ilerledi. Po Nehri'ni geçen *Theodoricus* kraliyet şehri *Ravenna* yakınlarında, takriben şehrin üçüncü kilometre taşında *Pineta*⁷⁷¹ adındaki mevkide kamp kurdu. *Odoacer* bunu görünce, şehrin içinde tahkimat yaptı. Geceleyin buradan, bir yahut iki defa değil sıklıkla adamlarıyla gizlice dışarıya çıkıp, sık sık Got ordusunu taciz etti ve neredeyse üç tam yıl böylece mücadele etti.

[294] Fakat *Odoacer* beyhude uğraştı. Sonunda tüm *Italia*, *Theodoricus*'u hükümdar olarak çağırdı ve imparator onun bir işaretine itaat etti. Fakat *Odoacer* az sayıdaki adamı ve orada bulunan Romalılarla, *Ravenna*'daki kıtlıktan ve süre giden savaştan zarar gördü. Hiçbir şeyin üstesinden gelemediği için bir elçilik heyeti gönderdi ve merhamet dilendi⁷⁷².

[295] *Teodoricus* önce buna razı oldu ve daha sonra *Odeacer*'in bu dünyadaki yaşamını sonlandırdı⁷⁷³. Söylediğimiz gibi, İmparator Zeno'nun tasfiyesiyle, *Theodoricus*'un kavminin giysisiyle ve özel bir vatandaş elbisesiyle giyinmeyi bırakıp, şimdi Romalıların ve Gotların hükümdarı olduğu için, kraliyet kostümü giymesi, *Italia*'ya girişine müteakip üçüncü yılda olmuştur. Frankların kralı *Lodoin*'e bir elçilik heyeti gönderdi ve kızı⁷⁷⁴ *Audefleda* ile evlenmek istedi.

[296] *Lodowic*, bu bağla bir vahdetin vücut bulacağına ve Got kavmi ile bileşileceğine inanarak, rahatlık ve memnuniyet içinde kızını, hatta oğulları *Childebert* ve

⁷⁶⁹ Bkz. XLVI 242.

⁷⁷⁰ 28 Ağustos 489.

⁷⁷¹ Ravenna yakınlarında ünlü bir çam koruluğu.

⁷⁷² 25 Şubat 493.

⁷⁷³ 15 Mart 493.

⁷⁷⁴ Gerçekte kız kardeşi

Thiudebert'i⁷⁷⁵ verdi. Fakat bu birliktelik huzur ve barışa hiçbir yarar sağlamadı. *Gallia* ülkesi⁷⁷⁶ uğruna bir birleriyle ile tekrar tekrar şiddetli savaşlar yaptılar. Fakat *Theodoricus* hayatta iken Gotlar Franklara hiç boyun eğmediler.

[LVIII 297] Şimdi; *Theodoricus*'un, *Audeflada*'dan bir çocuğu oldu. *Theodoricus*'un *Moesia*'da bir cariyeden doğan, biri *Theodogotha* ve diğerini *Ostrogotha* adında kızları vardı. *Italia*'ya geldikten bir müddet sonra kızlarından birini Vizigotların kralı *Alaricus*⁷⁷⁷, diğerini *Burgundiones*lerin kralı *Sigismund*⁷⁷⁸ ile evlendirdi.

[298] Şimdi; *Alaricus*, *Amalaricus*'un babasıdır. *Theodoricus*; Amal soyundan gelen, *Beremud* ve *Thorismod*'un torunu⁷⁷⁹ *Vetericus*'un oğlu, bilge, cesur ve sağlıklı bir genç olan *Eutharic*'i, *Hispania*'da yaşamaktayken bulunduğu, *Amalaricus* çocukluk çağında ebeveynini kaybettiği için, büyük babası *Theodoricus* ona bakmakta ve onu korumakta idi. *Theodoricus* onu getirtti ve kızı *Amalasuentha* ile evlendirdi.

[299] *Theodoricus* kız kardeşi *Amalafrida*'yı (daha sonra kral olan *Theodahad*'ın annesi), *Vandalların* kralı *Thrasamundus*'un karısı olarak *Africa*'ya gönderdi ve *Amalafrida*'nın kızı, kendi yeğeni *Amalaberga*'yı *Thuringların* kralı *Herminefred* ile evlendirdi. Ve böylece, *Theodoricus* ailesini mümkün olduğu kadar genişletmiş oldu.

[300] Şimdi; krallığının şefleri arasından seçilen Dük *Pitzia*'yı, *Sirmium* şehrini ele geçirmek için gönderdi. Dük *Pitzia*, (*Thraustila*'nın oğlu) Kral *Thrasaric* sürüp ve annesini esir alıp bu şehre sahip oldu. Oradan iki bin piyade ve beş yüz süvari ile o devirde, *Margus*⁷⁸⁰ ve Tuna nehirleri arasında yer alan *Margoplanum*⁷⁸¹ şehri yakınlarında *Mundo*⁷⁸² ile savaşmak için hazırlık yapan ve *Illyricum* ordusunu yok eden *Illyricum*'un

⁷⁷⁵ İkincisi (Thiudebert) aslında Lodovic'in diğer oğlundan torunuydu. Yeat: Oğulları Cheldebert ve Thiudebert'in Got kavmi ile bir müttefik olacak

⁷⁷⁶ Yeat: ...Got ülkesi...

⁷⁷⁷ II. Alaricus Vizigot kralı (485–507). Bkz. XLVII 245. savaş sırasında Clovis tarafından öldürülecektir.

⁷⁷⁸ Burgundian kralı (516–523).

⁷⁷⁹ Yeat: Beretmod'un torunu ve Thorismod'un torununun çocuğu

⁷⁸⁰ Modern Morava

⁷⁸¹ Sırbistan'da Tuna ile Margus Nehri'nin birleştiği yer.

⁷⁸² K.A. "Koruma, muhafız"; Got isimli bir Hun.

magister militum Sabinian'a karşı *Mundo*'nun yardımına geldi.

[301] Attila'nın soyundan gelen *Mundo*, *Gepid* kavminden kaçmıştı ve hiç kimsenin toprağını sürmediği Tuna'nın ötesindeki çorak bölgede dolaşıyordu. Çevresine, her taraftan pek çok sığır hırsızını, eşkiyayı ve hayduttu toplamıştı ve Tuna'nın kıyısında bulunan *Herta* adında bir kasabayı zapt etmişti. Barbar geleneklerinde olduğu üzere, o havalideki komşularını yağmaladı ve kendini bu derbederlerin kralı yaptı. Şimdi; nerdeyse *Mundo* umutsuz bir durumdaydı ve teslim olmayı düşünüyordu ki *Pitzia* geldi. Böylece *Sabinian*'nın elinden onu kurtardı ve kralı *Theodoricus*'un minnettar bir tebaası yaptı.

[302] *Theodoricus*, dükü *Ibba* sayesinde *Gallia*'da Frankların karşı, otuz binden fazla Frankın savaşta öldürülmesiyle, aynı derecede büyük bir zafer kazandı. Dahası, damadı *Alaricus*'un ölümünden⁷⁸³ sonra *Hispania*'daki torunu *Amalaricus*'un⁷⁸⁴ vasisi olarak *Theodoricus*'un zırh taşıyıcısı *Thiudis*'i görevlendirdi. Fakat *Amalaricus* gençliğinin ilk yaşlarında Frankların komplosuyla tuzağa düşürüldü ve krallığıyla birlikte hayatını da kaybetti⁷⁸⁵. Sonra vasisi *Thiudis* bu krallıktan hareket ederek, Franklara saldırdı ve *Hispanialı*ları utanç verici ihanetten kurtardı⁷⁸⁶. Böylece yaşadığı müddetçe uzun süre Vizigot birliğini muhafaza etti⁷⁸⁷.

[303] Ondan sonra *Thiudigisclus*, kısa süre yönettiği bu krallığı ele geçirdi⁷⁸⁸ ve ölümle randevusuna kendi adamlarının eliyle yollandı. Onu, krallığı hâlihazıra kadar⁷⁸⁹ elinde tutan *Agil* takip etti⁷⁹⁰. *Athanagildus* ona karşı ayaklanmıştı ve bugün dahi Roma İmparatorluğu'nun zoruyla kışkırtılmaktadır. Böylece; *Patricius Liborius* ordusuyla ona

⁷⁸³ 507

⁷⁸⁴ Kral naibi 507–531.

⁷⁸⁵ 531.

⁷⁸⁶ Yeat: İspanya'yı Fransızlar haince ihanetinden kurtardı.

⁷⁸⁷ 531–548.

⁷⁸⁸ 548.

⁷⁸⁹ 551.

⁷⁹⁰ 549.

karşı yola çıktı.⁷⁹¹ Şimdi; *Theodoricus* hayatayken, batıda dostlukla yahut savaşla onun emri altına girmemiş hiçbir kabile yok idi.

[LIX 304] *Theodoricus* yaşlılık dönemine eriştiğinde ve az zaman içinde bu hayattan ayrılacağını fark ettiğinde, Got düklerini ve dahi kavminin şeflerini çağırdı⁷⁹² ve kral olarak *Athalaricus*'u görevlendirdi. *Theodoricus*'un kızı *Amalaswentha*'dan olma torunu olan *Athalaricus* on yaşında müstesna bir çocuktur. *Athalaricus* babası *Eutharicus*'u kaybetmişti. *Theodoricus*, son arzusunu ve vasiyetini ifşa ediyormuş gibi Doğu imparatorunun iyi niyetinden ve barıştan emin olduğu ve Roma Halkı'nı ve Senato'yu sevdiği için, krallarına saygı göstermelerini onlardan emir ve rica etti.

[305] Kralları *Athalaricus* ve annesi hayatta olduğu sürece bu buyruğa bütünüyle sadık kaldılar ve hemen hemen sekiz yıl içinde yönetildiler. Fakat Franklar bir çocuğun hükümdarlığına itimat duymadıkları ve üstelik onu küçük gördükleri ve bir de savaş kumpası kurdukları için, babası ve büyük babasının zapt ettiği *Gallia* topraklarını, onlara geri verdi. Onların haricindekilerin hepsine ise barış ve huzur içinde hükmetti. Bu nedenle, ergenlik çağına yaklaştığında, kendi gençliğini ve annesinin dulluğunu Doğu İmparatorluğu'na emanet etti. Fakat kısa zaman içinde bu bahtsız genç vakitsiz bir şekilde öldü ve dünyevi kaygılardan ayrıldı.

[306] Annesi, cinsiyet zaafından ötürü Gotlar tarafından hakir görülmekten korktu. Böylece bir hayli düşündükten sonra kuzeni *Theodahadus*'u evinde münzevi bir hayat sürdüğü *Tusciana*'dan çağırmaya⁷⁹³ karar verdi ve bu böylece onu tahta geçirdi. Fakat *Theodahadus* akrabalık bağına kayıtsız idi ve kısa bir zaman sonra, *Amalaswentha*'yı *Ravenna*'daki saraydan çıkararak, sürgün olarak tutacağı *Bolsenensis*⁷⁹⁴ gölündeki bir adaya yolladı. Orada keder içinde birkaç gün geçirdikten sonra *Theodahadusca* görevlendirilen adamlar tarafından banyoda boğuldu.

⁷⁹¹ Gerçekte; *Liberius Atanagild*'e katıldı ve birlikte 552'de *Agil*'i yendiler. *Agil* 555'de kendi adamları tarafından öldürüldü. *Agil*'i öldürenler daha sonra *Atanagild*'e katılıp *Liberius*'a karşı savaşlar. *Atanagild* 568'de öldürüldü.

⁷⁹² 525

⁷⁹³ 534

⁷⁹⁴ Güney Tuscany'deki modern Bolsena gölü.

[LX 307] Doğu imparatoru Iustinianus⁷⁹⁵ bunu duyduğu zaman, vasisinin ölümü kendini muzdarip etmişçesine hareketlendi. Şimdi; en sadık *patriciusu* olan *Belesarius* sayesinde, o devirde, *Africa*'da *Vandallar* karşısında bir zafer kazandı⁷⁹⁶. Vakit geçirmeden, silahlarından hâlâ *Vandalların* kanı damlamakta olan ordusunu, bu önderin emri altında Gotların üzerine yolladı⁷⁹⁷.

[308] Bu zeki general, öncelikle Gotların beslendikleri *Sicilia*'yı ele geçirilmezse, bu kavmi yenemeyeceğini hesap ediyordu. Bundan mütevellit öyle de yaptı. Hemen *Trinacria*'ya girdi, *Syracuse* kasabasını kuşatan⁷⁹⁸ Gotlar, başarılı olamadıklarını anladılar ve liderleri *Sinderith* ile birlikte *Belesarius*'a kendi rızalarıyla teslim oldular. Bu Romalı general, *Sicilia*'ya saldırınca, bunu öğrenen *Theodahadus* damadı *Evermud*'u bir orduyla, *Campania* ve *Sicilia* arasında uzanan boğazı ve *Tyrrhenus* Denizi'nin bir dirseğinden muazzam meddücezirleri olan Adriyatik'e girdap gibi dönen bölgeyi korumak için gönderdi.

[309] *Evermud* ulaştığında, kampını *Regium*⁷⁹⁹ kasabasında kurdu. Çok geçmeden kendi tarafının daha güçsüz olduğunu fark etti. Az sayıdaki yakın ve sadık adamı ile galibin tarafına geçen ve can atarak *Belesarius*'un ayaklarına kapanan *Evermud*, Roma İmparatorluğu hâkimlerinin hizmetinde olmaya karar verdi. Got ordusu bunu fark ettiğinde, *Theodahadus*'a itimatlarını kaybettiler ve krallıktan çıkarılması ve *Theodahadus*'un zırh taşıyıcısı olanı *Vitiges*'in kral yapılması için yaygara kopardılar.

[310] Bu yapıldı ve *Vitiges* az sonra barbar düzlüklerinde⁸⁰⁰ krallık makamına çıkarıldı. Roma'ya girdi ve kendisine en sadık adamları, *Theodahadus*'u katletmek için verdiği emirle *Ravenna*'ya gönderdi. Geldiler ve emrini yerine getirdiler. *Theodahadus*'un öldürülmesinden sonra, *Vitiges*'in krallığını halka duyurmak için bir elçi geldi, zira barbar düzlüklerinde kral ilan edilmişti.

⁷⁹⁵ 527–565.

⁷⁹⁶ 534.

⁷⁹⁷ 535.

⁷⁹⁸ Yeat: ...elinde tutan..

⁷⁹⁹ Modern Reggio di Calabria.

⁸⁰⁰ Muhtemelen Roma ve Terracina arasındaki Pomptine bataklıkları.

[311] Bu arada Roma Ordusu bu boğazı geçti ve *Campania*'ya doğru ilerledi. *Neapoli*'yi ele geçirdiler⁸⁰¹ ve *Roma*'ya yöneldiler. Şimdi; birkaç gün önce ulaştılar, *Vitiges* oradan ayrıldı. *Ravenna*'ya geçti ve sabık kral *Theodoricus*'un torunu *Amalawenhta*'nın kızı *Matheswenhta* ile evlendi. Yeni evliliğini kutladığı esnada, İmparatorluk ordusu Roma'dan hareket etti ve *Tuscia*'nın her iki tarafındaki kalelere saldırdı. *Vitiges* ulaklar sayesinde bunu öğrendiğinde, muhasaraya alınması için *Perusia*'ya⁸⁰², Got liderlerinden biri olan *Hunila* kumandasında bir birlik⁸⁰³ sevk etti⁸⁰⁴.

[312] Küçük bir birlikle burayı elinde tutan Dük Magnus'u çıkarmak için, uzun bir kuşatma yapmaya çalışıyorlarken, Roma Ordusu'nun saldırısına uğradılar, kendileri buradan çıkarıldılar ve tamamen imha edildiler. *Vitiges* bu haberi duyunca, bir aslan gibi öfkelenildi ve tüm Got ordusunu topladı. *Ravenna*'dan hareket etti ve uzun bir kuşatmayla Roma surlarını taciz etti. Fakat on dört ay sonra cesareti kırıldı ve Roma Şehri'ndeki kuşatmayı kaldırıp⁸⁰⁵ *Ariminensem*'i⁸⁰⁶ ele geçirmek için hazırlık yaptı.

[313] Benzer bir şekilde burada da engellendi ve kaçmak durumunda bırakıldı. Böylece *Ravenna*'ya ricat etti. Orası kuşatıldığında, karısı *Matheswenhta*'yı ve kraliyet hazinesini yanına alarak, kendi isteğiyle vakit geçirmeden galiplere teslim oldu⁸⁰⁷. Ve böylece sonunda aşağı yukarı iki bin otuzuncu yılında, uzun süre hâkimiyeti elinde tutmuş meşhur bir krallığın ve cesur bir kavmin, pek çok kavmin fatihi olan İmparator İustinian'ın, en sadık konsülü *Belesarius* tarafından hakkından gelindi. *Vitiges*'e *patricius* unvanını verdi ve onu İstanbul'a götürdü, imparatora muhabbetle bağlı olan *Vitiges* İstanbul'da iki yıl yaşadıktan sonra öldü.

[314] Fakat karısı *Matheswenhta*, imparator tarafından erkek kardeşinin çocuğu olan *Patricius* Germanus'a verildi. Ve onların -baba Germanus'un ölümünden sonra- bir

⁸⁰¹ Yeat: ...yok ettiler.

⁸⁰² Appennine Dağlarındaki modern Perugia, Rome ve Ravenna'nın ortasında.

⁸⁰³ Yeat: ...ağır silahlı birlikler...

⁸⁰⁴ 536.

⁸⁰⁵ 538.

⁸⁰⁶ Modern Rimini.

⁸⁰⁷ 540.

oğulları (ki onun da adı Germanus idi) dünyaya geldi⁸⁰⁸. *Aniciorum*⁸⁰⁹ soyunun *Amal* soyuyla bu evliliği, her iki kavme Tanrının inayeti ile ümit var bir söz verir.

[315] Ve şimdi; Gotların kökeni, *Amalların* asaletini ve cesur insanların yaptıklarını anlattık. Bu şerefli soy daha şerefli bir prense boyun eğdi ve yılların yahut çağların değişmesiyle şöhreti unutulmayacak daha cesur bir lidere teslim oldu. Muzaffer İmparator Iustinianus ve konsülü *Belesarius, Vandalicus, Africanus* ve *Geticus* olarak adlandırılacak ve bilinecekler.

[316] Ey okur, seleflerimin yazdıklarını takip ettiğimden ve bu şeyleri öğrenmek isteyenler için, bir çelenge serpiştirmek maksadıyla, onların engin çayırlarından birkaç çiçek devşirmiş olduğumdan haberdarsınız. Hiç kimse inanmayacak dahi olsa bilinsin ki hakikatte kendi kökenim de bu soya çıkmasına rağmen, araştırma ile okuduklarım yahut öğrendiklerim haricinde, bu kavmin lehine zerre kadar bir ekleme yapmadım. Ve dahi onlar hakkında anlatılan yahut yazılanların hepsini, onları mağlup etmekle çok övünenler ile onlara fazlasıyla methiye düzmüşleri almadım.

[Explicit (sonraki müstensihlerin ilavesi) Arkaik devirler ve İmparatorluğun sadık konsülü Belisarius sayesinde İmparator Iustinianus'un hezimete uğrattığı Gotların faaliyetleri üzerine olan *Episcop*⁸¹⁰ *Jordanis* tarihinin sonu.]⁸¹¹

⁸⁰⁸ 550.

⁸⁰⁹ Germanus'un annesinin de muhtemelen bir üyesi olduğu eski bir İtalyan senator ailesi.

⁸¹⁰ K.A. piskopos.

⁸¹¹ Yeat.

SONUÇ

Bu tezde Türk Tarihinin bir kaynağı, oluştuğu ortama dair bir panoroma ve onu şekillendiren ana unsurlarla birlikte, ortaya konulmaya çalışılmıştır. Zira tarihin kaynakları; bunlar tarih yazmak amacıyla kaleme alınmış eserler bile olsa, bizatihi tarihin, “geçmişin” “yaşanmışın” kendisi değildir. Bilhassa erken devirler için, ancak ve ancak ona, genellikle loş bir ışık tutan, yaşanmışa dair bazı bazı resimler, görüntüler sunan şeylerdir. Yaşanmış ifade etmekteki acizyetlerinin yegâne sebebi, tek başına onu şumullu bir şekilde tasvirdeki noksanlıkları değil, bunula birlikte oluştuğu şartların tesirine açık ve çoğunlukla da biçimlenmeleri noktasında bu şeraitin amil olmasıdır. Yine de geçmişi öğrenmek için sahip olunanlar bu şahitliklerden ibarettir. Şahitliklerden yaşanmış anlamaya ve inşa çalışmanın yolu ise, tarih metodolojisinin mihenk taşı olan, tenkidden geçmektedir. Tarihin başat kaynaklarından kronikler özelinde, bu tenkidin temel unsurlarından biri de, onların şekillendiği devrin şartları ve unsurları ile birlikte ele alınmasıdır. Tezdeki giriş bölümünde ve metin çevirisi kısmındaki notlarda bu, bir nebze de olsa, yapılmaya çalışılmıştır.

Yukarıdan da anlaşılacağı üzere, tezin konusu olan Jordanes’in yazdığı “Getica”nın metni, hiçbir zaman tarihin “yaşanmışın” kendisi olarak algılanıp okunmamalı, tenkid süzgecinden geçirilmesi suretiyle, ondaki “yaşanmışa” ışık tutan bilgilerin çıkarılmasının mümkün olacağı unutulmamalıdır. Tarihin, tezin kapsamında Hun tarihinin, doğru ve sağlıklı bir şekilde, anlaşılabilmesi ve inşa edilebilmesi, döneme ait diğer kroniklerin ve sair yazılı kaynakların ve dahi diğer tüm şahitliklerin tespit, tenkid ve tahili ile mümkündür. Yani Getica, Hun tarihinin kendisi değil, onu öğrenilmesini sağlayacak kaynaklardan biri ve belki de bunların içinde en önemlisidir.

KAYNAKÇA

- Ahmetbeyoğlu, Ali, Avrupa Hun İmparatorluğu Tarihi, Ankara 2001.
- Altheim, Franz, Asya'nın Avrupa'ya Öğrettiği, İstanbul 1967.
- Baykal, Bekir Sıtkı, Tarih Terimleri Sözlüğu, Ankara 1974.
- Blockley, R.C., The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire, Liverpool 1981.
- Brown, Peter, Geç Antikçağda Roma ve Bizans Dünyası, İstanbul 2000.
- Echardt, Sandor, Efsanede Attila, şurada: (Ed.) Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s. 141–214.
- Golden, Peter B.(A), Türk Halkları Tarihine Giriş, Ankara 2002.
- Golden, Peter B.(B), Hazar Çalışmaları, İstanbul 2006.
- Gumilöv, Lev Nikolayeviç, Hazar Çevresinde Bin Yıl, İstanbul 2000.
- Hornblower, Simon ve Antony Spawforth (Ed.), The Oxford Classical Dictionary, Oxford-New York 1996.
- İplikçioğlu, Bülent, Eski Batı Tarihi I, Ankara 1997.
- Ligeti, Lajos, Attila Hunlarının Menşei, şurada: (Ed.) Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s. 7–26.
- Kabağaç, Sina ve Erdal Alover, Latince Türkçe Sözlük, İstanbul 1995.
- Kaçar, Turhan, Eskiçağ Tarih Yazıcılığında Barbarların Görünüşü: Ammianus Marcellinus'ta Hunlar, şurada: XIV. Türk Tarih Kongresi, Ankara 2005, s. 83–95.
- Kazhdan, Alexander P., Alice-Mary Talbot vd.(Ed.), The Oxford Dictionary of Byzantium, New York-Oxford 1991.
- Maenchen-Helfen, Otto J., The World of the Huns, Los Angeles-London 1973.
- Mierow, Charles Christopher, The Gothic History of Jordanes, Cambridge 1966.

- Mommsen, Theodorus, Monumenta Germaniae Historica. Auctorum Antiquissimorum Tomi V Pars Perior. Iordanes Romana et Getica, Berolini 1882.
- Mustafayev, E. ve V. G. Şerbinin (Ed.), Russko-Turetskiy slavar. Rusça Türkçe Sözlük, İstanbul 1989.
- Németh, Gyula, Hunların Dili, şurada: (Ed.) Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962. s. 215–224.
- Orkun, Hüseyin Namık, Türk Tarihinin Bizans Kaynakları, Ankara 1938.
- Ostrogorsky, Georg, Bizans Devleti Tarihi, Ankara 1995.
- Ögel, Bahaeddin, Türk Mitolojisi I, Ankara 1998.
- Öngör, Sami, Coğrafya Sözlüğü, İstanbul 1961.
- Ridley, Ronald T., Zosimus. New History, Canberra 1982.
- Roux, Jean-Paul, Orta Asya'da Kutsal Hayvanlar ve Bitkiler, İstanbul 2005.
- Skrjinskoy, Y. Ç., O proisxojdenii i deyaniyax Getov, Moskva 1960.
- Sinor, Denis, Hun Dönemi, şurada: (Ed.) Denis Sinor, Erken İç Asya Tarihi, İstanbul 2000, s. 245–282.
- Thompson, E. A., The Huns, Oxford, 1999.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Ankara 2005.
- Vaczy, Péter, Hunlar Avrupa'da, şurada: (Ed.) Gyula Németh, Attila ve Hunları, Ankara 1962, s. 273–305.
- Yeat, Teoderich, Jordanes GETICA (firs half),
<http://www.hieronymus.us/Goths/Goths1.htm>.
- Yeat, Teoderich, Jordanes GETICA (second half),
<http://www.hieronymus.us/Goths/Goths2.htm>.

EKLER*

* Ekler hakkında açıklama: Ek 1’de verilen haritaların Doğu ve Batı Roma İmparatorluğunu kapsayan ilk ikisi Leob Classical Library serisi içinde çıkan Ammianus Marcellinus neşrinden, Hunları kapsayan sonraki ikisi ise Thompson’un The Huns adlı eserinden alınmıştır.

Ek 2’de verilen Hükümdarlar listesi ise liste başlıklarında parantez içinde sayfa numaralarında gösterilerek Mommsen’den alınmıştır.

Ek 3’de verilen Getica’nın asıl metni, ilgili bölümde de belirtildiği gibi Mommsen neşrine aittir. Bu bölümde sayfaların üst kısmında Mommsen neşrine denk gelen sayfa numaraları da korunmuştur. Böylece tezin çeviri kısmında dipnotlarda gönderme yapılan Mommsen metnini kullanımı mümkün kılınmaya çalışılmıştır.

Ek 1: Haritalar

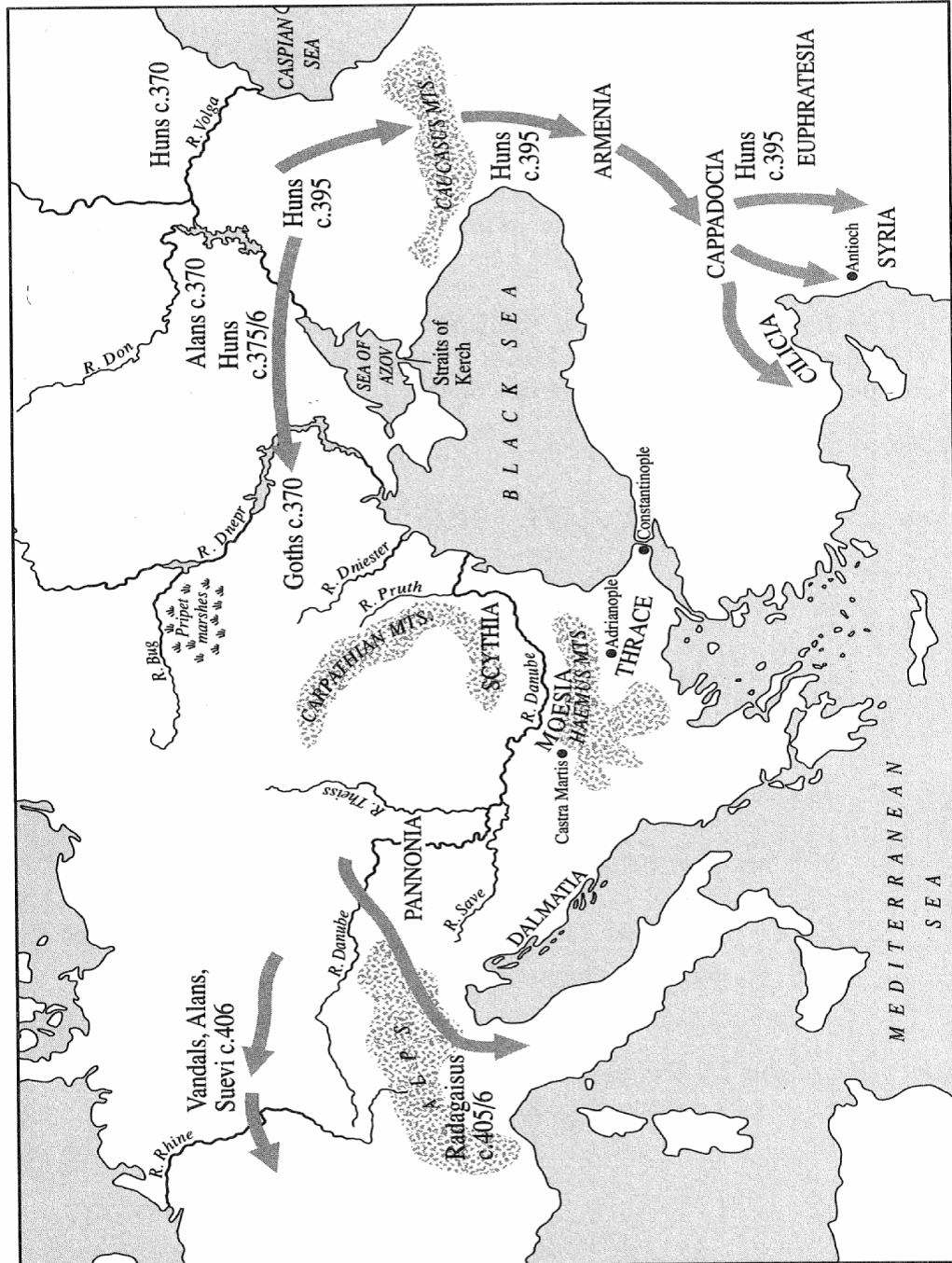
Ek 1.1. Doğu Roma İmparatorluğu

Ek 1.2. Batı Roma İmparatorluğu

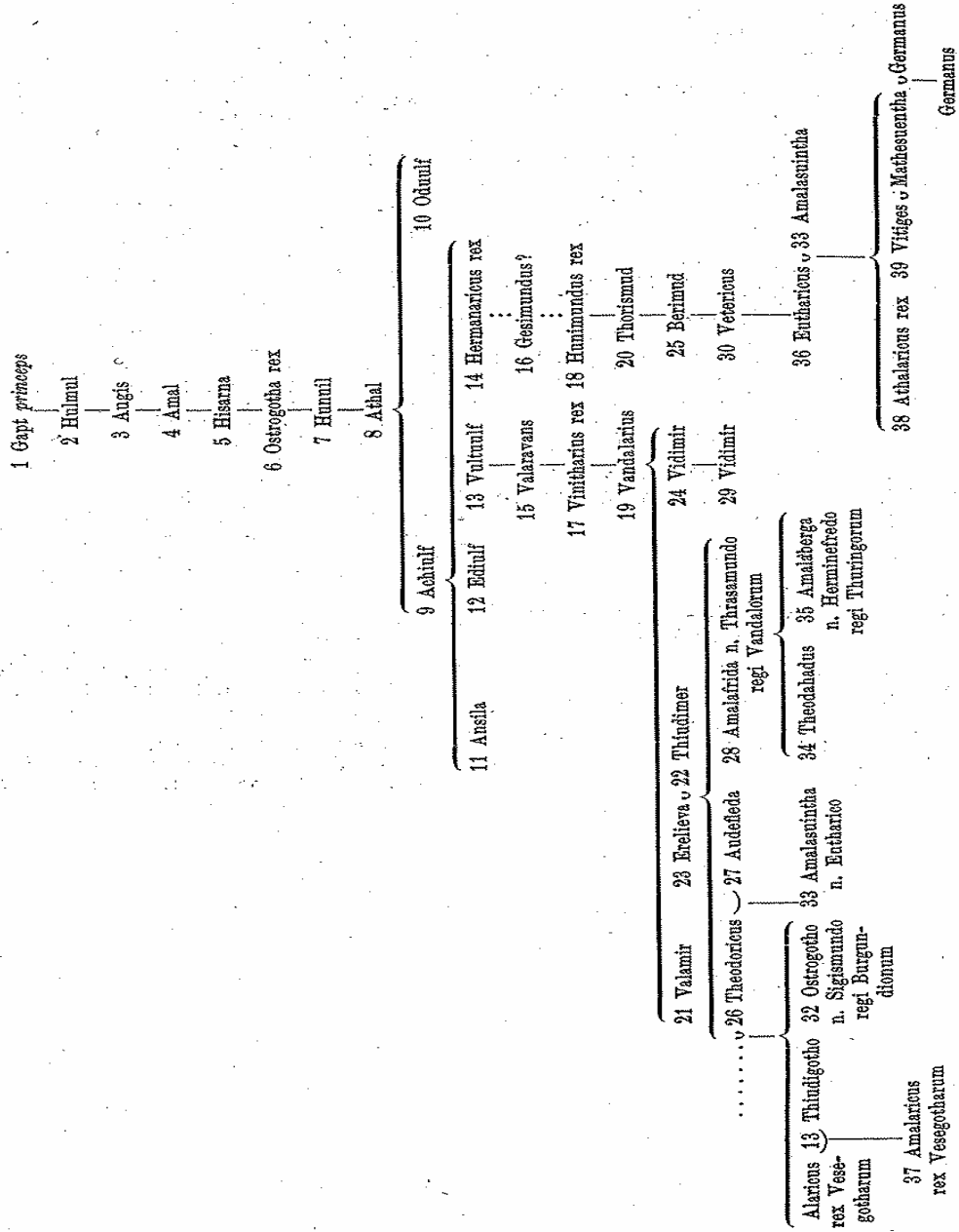

Ek 1.3. Attila'dan Önce Hunlar

Ek 2: Hükümdarlar Listesi

Ek 2. 1. Amal Ailesinin Şeceresi (Mommsen, s. 142)

Ek 2. 2. Got Hükümdarları Listesi (Mommsen, s. 145)

Vizigot Kralları Listesi	REGES GOTHORUM ALII.
Halaricus I (395-410)	Antyrus
Athavulfus (410-415)	Aoricus
Sigericus (415)	Ariaricus
Valia (415-419)	Badvila
Theodoridius I (419-451)	Berig
Theorismud (451-453)	Bigenis
Theodoridius II (453-466)	Buruista
Evrichus (466-485)	Cniua
Halaricus II (485-507)	Comosicus
Amalaricus (507-531)	Coryllus
Thiudis (531-548)	Dicineus
Thiudigisclus (543-549)	Dorpaneus
Agil (549-554)	Eurypylus
Athanagil dus (554-567)	Filimer
	Gadaricus ?
	Geberich
	Gudila
	Heldebadus
	Ovida
	Sarus
	Sitalous
	Tanausis
	Telephus
	Thamyris
	Theodericus Strabo
	Totila
	Zalmoxis

Ek 2. 3. Roma İmparatorları Listesi (Mommsen, s. 139–141)

C. Iulius Caesar (M.Ö. 49-44)	Diocletianus (284-305)
Augustus (M.Ö. 44- M.S.14)	Maximianus Herculius (284-305)
Tiberius (14-37)	Galerius Maximianus (305-311)
Gaius (37-41)	Constantius I (305-306)
Claudius (41-54)	Carasius (287-293)
Nero (54-68)	Achilleus (292-296)
Galba (68-69)	Licinius (307-323)
Otho (69)	Constantinus I (306-337)
Vitellius (69)	Constantius II (337-361)
Vespasianus (69-79)	Iulianus (360-363)
Titus (79-81)	Iouianus (363-364)
Domitianus (81-96)	Valentinianus (364-375)
Nerva (96-89)	Procopius (365)
Traianus (98-117)	Valentinianus I (367)
Hadrianus (117-138)	Valens (364-378)
Pius (138-161)	Gratianus (367-383)
Marcus (161-180)	Valentinianus II (375-392)
Verus (161-169)	Theodosius I (379-395)
Commodus (169-192)	Magnus Maximus (383-388)
Pertinax (193)	Eugenius (392-394)
Iulianus (193)	Arcadius (383-408)
Severus (193-211)	Honorius (393-423)
Antoninus Severi F. (198-217)	Constantinus III (407-411)
Macrinus (217-218)	Constans II (407-411)
Antoninus Severi N. (218-222)	Maximus (409)
Alexander (222-235)	Iouinus (411-413)
Maximinus (235-233)	Sebastianus (412)
Pupienus (238)	Constantius III (421)
Balbinus (238)	Iohannes (423-425)
Gordianus III (238-244)	Theodosius II (402-450)
Philippus Pater (244-249)	Valentinianus III (425-455)
Philippus Fil. (247-249)	Maximus (455)
Decius (249-251)	Marcianus (450-457)
Trebonianus Gallus (251-253)	Auitus (455-456)
Volusianus (252-253)	Leo I (457-474)
Aemilianus (253)	Maiorianus (457-461)
Valerianus (253-260)	Livius Seberus (461-465)
Gallienus (253-268)	Anthemius (467-472)
Tetricus (267-273)	Olybrius (472)
Cladius Gothicus (268-270)	Glycerius (473)
Quintillus (270)	Leo II (473-474)
Aurelianus (270-275)	Zeno (474-491)
Tacitus (275-276)	Nepos (474)
Florianus (276)	Romulus Augustulus (475-476)
Probus (276-282)	Basiliscus (476-477)
Carus (282-283)	Anastasius (491-518)
Carinus (283-284)	Iustinus (518-527)
Numerianus (284)	Iustinianus (527-565)

Ek 3. Asil Metin: Mommsen Neşri

DE ORIGINE ACTIBVSQVE GETARVM.

Volentem me parvo subvectum navigio oram tranquilli litoris stringere et minutos 1
de priscorum, ut quidam ait, stagnis pisciculos legere, in altum, frater Castali, laxari
5 vela compellis relictoque opusculo, quod intra manus habeo, id est, de abbreviatione
chronicorum, suades, ut nostris verbis duodecem Senatoris volumina de origine
actusque Getarum ab olim et usque nunc per generationes regesque descendentem
in uno et hoc parvo libello choartem: dura satis imperia et tamquam ab eo, qui 2
pondus operis huius scire nollit, inposita. nec illud aspicias, quod tenuis mihi est spi-

HPVLABX(YZ).

incipit de origine actibusque getarum *praemittunt praefationi HPVLA*: origo gentis getarum ex libro iordanis excerptum *S*: incipit praefatio historiae getarum iordanis castalio *praefationi praemittit*, operi incipit liber iordanis de origine actusque getarum *B*: in hoc corpore continetur (in h. c. c. om. *Z*) chronica iordanis episcopi rauennatis ciuitatis de origine ac uocabulis gentis gothorum aedita ad castalum (castulum *Z*) sumptaque ex auctoribus *cet.* (v. *praef.*) *praefationi praemittunt*, nihil ei *subscribunt XZ*: incipit praefatio iordanis episcopi rauennatis ad castulum in historia getarum *praefationi praemittit*, *subicit ei* explicat praefatio incipit historia iordanis episcopi de actibus getarum *Y*: incipit prologus historiae gothorum *praefationi praemittit*, *subscribit ei* expl. incipit historia gothorum *A* 3 uolente *XY* subiectum nauigio] *BXY cum Rufino*, subiectu nauigii *HPVLA* litoristringere *HP*, maris stringere *XYZ*, litoris attingere stringere *Vind.* 4 castale *X^oZ*, castule *AX^oY* laxari] *HPVL*, laxare *ABXY Rufinus* 5 intra] inter *A* habeo] habet *XY* id est] hoc est *XY*, om. *A* breuiatione *B* 6 chornicorum *P* 7 actusque] *HPVL*, actusque *B*, actibusque *AXYZ* et usque] adusque *A* regesque] et reges *A* descendentem] descendente *B Vind.*, descendencia *A* 8 unum *B* hunc *L* choartem] *HP*, cohartem *YL*, coartem *ABXY* dura satis] *ABXY cum Rufino*, duratis *HPVL* 9 nollit] *HPV*, nollit *LAB*, nollit *XYZ*

Jordanem impudenti plagio (quod minime excusat tecta allegatio ut quidam ait) suam fecisse praefationem eam, quam Rufinus praemisit versioni commentarii Origenis super epistolam Pauli ad Romanos (opp. ed. Déclarue Paris. 1759 vol. 4 p. 438), observavit Sybelius (Schmidt, Zeitschrift für Geschichtswissenschaft vol. 7 p. 288). Vitale visum est ipsam Rufini epistolam adicere ad scriptis lectionibus duorum librorum praestantissimorum Ambrosiani (A) A 135 inf. olim Bobiensis saec. IX/X et Casinatis 346 (C), quos mea causa contulerunt illum Benedictus Niese, hunc Augustus Mau.

Volentem me parvo subvectum navigio oram tranquilli litoris stringere et minutos de Graecorum stagnis pisciculos legere, in altum, frater Heracli (eracli *C*), laxare vela compellis (compelles *A*) relictoque opere, quod in transferendis homilliis (om. *A*) Adamanti senis habebam, suades, ut nostra voce quindecim eius volumina, quibus epistolam Pauli ad Romanos disseruit, explicemus: in quibus ille dum sectatur apostoli sensum, in tam profundum pelagus aufertur, ut metus ingens sit illum eum sequenti, ne magnitudine sensuum velut immanitate opprimatur undarum. tum deinde nec

ritus ad implendam eius tam magnificam dicendi tubam: super omne autem pondus, quod nec facultas eorundem librorum nobis datur, quatenus eius sensui inserviamus, sed, ut non mentiar, ad triduanam lectionem dispensatoris eius beneficio libros ipsos antehac relegi. quorum quamvis verba non recolo, sensus tamen et res actas credo 3 me integre retinere. ad quos et ex nonnullis historiis Grecis ac Latinis addedi con- 5 venientia, initium finemque et plura in medio mea dictione permiscens. quare sine contumelia quod exigisti suscipe libens, libentissime lege; et si quid parum dictum est et tu, ut vicinus genti, commemoras, adde, orans pro me, frater carissime. Do- minus tecum. Amen.

I 4 Maiores nostri, ut refert Orosius, totius terrae circum Oceani limbo circum- 10 septum triquadrum statuerunt eiusque tres partes Asiam, Eoropam et Africam vocaverunt¹⁾. de quo trepertito orbis terrarum spatium innumerabiles pene scriptores existunt, qui non solum urbium locorumve positiones explanant, verum etiam et quod est liquidius, passuum miliariumque dimetiunt quantitatem, insulas quoque marinis 15 fluctibus intermixtas, tam maiores quam etiam minores, quas Cycladas vel Sporadas 5 cognominant, in immenso maris magni pelagu sitas determinant. Oceani vero intransmeabiles ultteriores fines non solum describere quis adgressus est, verum etiam nec cuiquam licuit transfretare, quia resistente ulva et ventorum spiramine quiescente in- 6 permeabilis esse sentitur et nulli cognita nisi ei qui eam constituit. ceterior vero

HPVLA S (10 Maiores — 19 constituit) *B X (YZ)*. *Rav.* 5, 28 p. 415 ad v. 18: Oceanus . . . ad Orientis plagam propter ulvam innavigabilis esse describitur.

1 implendum *XYZ* discendi *L*, discendi *V* super omne autem pondus] super omne enim est pondus *XYZ*, superat nos hoc pondus *B*, super omnes autem difficultates *Rufinus* 3 eius] eiusdem *XYZ* ipsos] etiam ipsos *X^a* 4 relegi] reli *L^a* 5 integro *L* retinere] tenere *B* et ex nonnullis] et nonnullis *A*, nonnullis et ex *Z*, nonnulla ex *B* ac] et *A* addedi] *HP*, addidi *rel.* 6 dictatione *B* 7 exigisti] *HPV*, exegisti *rel.* 8 et] id *Lindenbrog* ut *om. B* commemoras] *PV^bLBXY*, commemorans *HA*, commemora** *V^a* ora *B* frater carissim* *P^a*, karissime frater *A* d. tecum amen] *PVL*, d. tecum *HA*, *om. BXY* 10 lymbum *S* post circum *ins.* vocauerunt *A* 11 triquadrum] *ASXYZ* Orosius, triquadrum *HPL*, triquadrum *VB* eiusque] que eius *A* eoropam] *HPS*, et eoropam *L*, eoropam *rel.* vocauerunt hic *om. A* 12 trepertito] *HP*, tripertito *VLASBXY* urbis *S* terrarum *om. A* spatium] *HPV*, spatio *rel.* extiterunt *A* 13 locorum uel *V^a* explanant *om. A* 14 liquidus *S* miliariumque] *SB*, miliarumque *HPVA*, miliarumque *L*, miliariorumque *XY* dimetiuntur *AB* insul** *V^a* marinus *HP* 15 quam etiam minores *om. S*, etiam *om. L* 16 in . . . determinant *om. XYZ*, in *om. LSB* pelagu] *HPV*, pelago *rel.* intransmeabilis *A² Rhenanus* 17 solus *S* quis descr. *A* est] non est *A* 18 spinamine quiescente *S* inpraemeabiles *S*, irremeabiles *XYZ* 19 sentiantur *B* cognitus *A*, cogniti *B* ei] *HPVLA S*, soli ei *B*, eius *X*, *om. Y* qui eam (quia *S*, qui eos *B*) constituit (condidit *L*)] qui fecit eum *A* ceterior] *H*, ***terior *V^a*, ceterior *rel.*

1) Orosius I, 2, 1: maiores nostri orbem totius terrae Oceani limbo circumseptum triquadrum statuere eiusque tres partes Asiam, Eoropam et Africam vocaverunt.

illud aspicias, quod tenuis mihi est spiritus ad implendam eius tam magnificam dicendi tubam. super omnes autem difficultates est, quod interpolati sunt ipsi libri. desunt enim fere apud omnium bibliothecas, incertum sane quo casu, aliquanti ex ipso corpore volumina, et haec adimplere atque in Latino opere integram (integra *C*) consequentiam dare non est mei ingenii, sed, ut tu credis qui haec exigis, muneris fortasse divini (divinis *C*). addis (addes *A*) autem, ne quid laboribus meis desit, ut omne hoc quindecim voluminum corpus, quod Graecus sermo ad quadraginta fere aut eo amplius milia versuum produxit, adbreuiem (adbreuiest *A*) et ad media, si fieri potest, spatia coartem: dura (duria *C*) satis inperia et tamquam ab eo (habeo *C*), qui pondus operis huius scire nollit (nollit *A*), inposita. adgrediar tamen, si forte orationibus tuis, quae mihi tamquam homini impossibilia videntur, adspirante (spirante *C*) deo possibilia fiant. sed ipsum iam, si videtur, Originem (originem *C*) qualiter praefationem suscepti operis dirigat, audiamus.

eius pelagi ripa, quam diximus totius mundi circulum, in modum coronae ambiens I
 fines suos, curiosis hominibus et qui de hac re scribere voluerunt perquam inno-
 tuit, quia et terrae circulum ab incolis possidetur et nonnullae insule in eodem mare
 habitabiles sunt, ut in orientali plaga et Indico Oceano Hyppodem, Iamnesiam¹⁾, Solis
 5 perustam quamvis inhabitabilem, tamen omnino sui spatio in longo latoque extensam:
 Taprobanem quoque, in qua (excepto oppida vel possessiones) decem munitissimas
 urbes decoram²⁾: sed et aliam omnino gratissimam Silefantinam: nec non et Theron,⁷
 licet non ab aliquo scriptore dilucidat, tamen suis possessoribus affatim refertas. ha-
 bet in parte occidua idem Oceanus aliquantas insulas et pene cunctis ob frequentiam
 10 euntium et redeuntium notas. et sunt iuxta fretum Gaditanum haut procul una Beata
 et alia quae dicitur Fortunata. quamvis nonnulli et illa gemina Galliciae et Lysita-
 niae promuntoria in Oceani insulas ponant, in quarum una templum Herculis, in alia
 monumentum adhuc conspicitur Scipiones, tamen, quia extremitatem Galliciae terrae
 continent, ad terram magnam Europae potius quam ad Oceani pertinent insulas. 8
 15 habet tamen et alias insulas interius in suo estu, quae dicuntur Baleares, habetque
 et alia Mevania³⁾, nec non Orcadas numero XXXIII quamvis non omnes excultas⁴⁾.
 habet et in ultimo plagae occidentalis aliam insulam nomine Thyle, de qua Man-
 9 tuanus inter alia: 'tibi seruiat ultima Thyle'⁵⁾. habet quoque is ipse immensus pe-
 lagus in parte artoa, id est septentrionali, amplam insulam nomine Scandzam, unde

HPVLA S (a 18 habet) *BX* (*YZ*). *Rav.* 5, 29 p. 419 ad v. 4: in Oceano vero Indiae . . . sunt
 diversae insulae . . . id est Ypode, Iamnesia, Silefantina (al. silefantia, silefentia), Theron. p. 420 ad v. 6:
 item . . . est insula quae dicitur Taprobane . . . in qua decem civitates fuisse nominatissimas legi, ut testa-
 tur mihi Paulus Orosius sapientissimus Orientis perscrutator. 5, 33 p. 443 ad v. 17: insula quae dicitur
 Thyle, de qua et Mantuanus ait inter reliqua: 'tibi seruiat ultima Thyle'.

1 pelagi] plaga L 3 quia] quam XYZ et terrae] etiam ne A circulum] *HPVXYZ*,
 circulus *LAB* mare] *HPVL*, mari *ABXY* 4 ut om. *PA* hyppodem] *HPV*, hippodem A,
 hipode L, ypodes B, ypode *Rav.*, hippopodes Z, hipopodes X, yppopodes Y iamnesia *BY*, iauia A
 solis perusta *PA*, sole perustae B, solibus perustam (-ta Y) *XY* 5 inhabitabilis A, inhabitales (sic) B
 in om. B longum latumque *XY* extensa *LA*, extensae B 6 taprobanem L, taprobane B,
 taprobanam X, taprobana *YZ*, taprobane A in qua om. A excepto oppido B, exceptis oppidis
AXY possessionibus *ABXY* decem] dicunt B munitissimas] *HPLB*, munitissimis A, mu-
 nitissime (-mae *YZ*) *XYZ*, minutissimas V 7 urbibus A decora A, decorantur *XYZ* et
 aliam] *HPXZ*, et alia *LAY*, et italiam V, aliam B gratissima *LAY*, nominatissimas *Ravennas fortasse*
recte silefantinam] *HPVL fere ut Rav.*, silefantina A, silephantinam (-na Y) *XY*, selephantinam Z, sile-
 stantinam B et theron] *HPVXYZ cum Rav.*, et heron B, aetheron A, est heron L 8 licet] tametsi A
 dilucide *XYZ* possessionibus A refertae *AY* habet] habet et Z 9 occidentali *XYZ*
 aliquantulas B crequentiam P 10 notas] *ABXY*, nonas *HPV*, notissimas L iusta A haut]
HP, aut *AV*, haud *rel.* 11 calliciae L, galeciae A lysitaniae] *HPV*, lisitaniae *LA*, lusitaniae *BXY*
 12 in] inter A insulis *BXY* in qua una *L^a*, in quorum uno *ABXY* in alio *ABXY* 13 sci-
 piones] *HPV*, scipionis *LABXYZ* galiciae] *HP*, galeciae A, galuciae L, galliciae *VBX*, gallitiae Y
 14 insulas om. *L^a* 15 interius om. B quae] *ABXY*, quem *HPV*, quam L habetque] habet
XYZ 16 et om. A aliam meuaniam *BXY*, aliam euaniam A, alia euania *HPV*, alias euaniam L
 non] non et B numere P, om. L xxxiiiior B 17 thyle — 19 nomine om. A antuanus P
 18 alia] talia *P^a*, a. dicit *XYZ* is] his *VL*, id B, om. *SXYZ* ipse (om. *L^a*) immensus] ipsum im-
 mensum *BXYZ* 19 artoa] *HPV^b*, ortoa *V^a*, artoa *XY*, coarctoa S, arma L septentrionali P, sempten-
 trionali V, sept. plaga S amplam] amplissimam *XYZ* scandzam] *HPVAXYZ*, scanzam *LS*, scan-
 ziam *B^b*, scanziam *B^a*

1) cf. Iulius Honorius p. 691 Gron.: insulae orientales Oceani quae sunt Hippopodes insula, Iamnesia
 insula, Solis perusta insula, Taprobane insula, Silefantine insula, Theron insula.

2) Orosius I, 2, 16: insula Taprobane, quae habet decem civitates.

3) Orosius I, 2, 82: huic (Hiberniae) etiam Mevania (evania *Bob.*) insula proxima est.

4) Orosius I, 2, 78: a tergo (Britannia) . . . Orcadas insulas habet, quarum viginti deserta sunt,
 tredecim coluntur.

5) Vergilius Georg. I, 30.

I nobis sermo, si dominus iubaverit, est adsumpturus, quia gens, cuius originem flagitas, ab huius insulae gremio velut examen apium erumpens in terram Europae advinit: quomodo vero aut qualiter, in subsequentibus, si dominus donaverit, explanavimus.

- II 10 Nunc autem de Britannia insula, que in sino Oceani inter Spanias, Gallias et Germaniam sita est, ut potero, paucis absolvam. cuius licet magnitudine olim nemo, 5 ut refert Libius, circumvectus est¹⁾, multis tamen data est varia opinio de ea loquendi. quae diu si quidem armis inaccensam Romanis Iulius Caesar proeliis ad gloriam tantum quesitis aperuit²⁾: pervia deinceps mercimoniis aliasque ob causas multis facta mortalibus non indilgenti, quae secuta est, aetati certius sui prodidit situm, quem, 11 ut a Grecis Latinisque autoribus accepimus, persequimur. triquadram eam plures 10 dixere consimilem, inter septentrionalem occidentalemque plagam proiectam, uno, qui magnus est, angulo Rheni hostia spectantem, dehinc correptam latitudine oblique retro abstractam in duos exire alios, geminoque latere longiorem Galliae praetendi atque Germaniae³⁾. in duobus milibus trecentis decem stadiis latitudo eius ubi patentior, 12 longitudo non ultra septem mil. centum triginta duo stadia fertur extendi⁴⁾; modo vero 15 dumosa, modo silvestrae iacere planitiae, montibus etiam nonnullis increscere: mari tardo circumfluam, quod nec remis facile impellentibus cedat, nec ventorum flatibus intumescat, credo, quia remotae longius terrae causas motibus negant: quippe illic latius quam usquam aequor extenditur⁵⁾. refert autem Strabo Graecorum nobilis

HPVLA S (ad 2 advinit) BX (YZ).

1 sermo ante est A iubauerit] HP, iuauerit VLSXZ, iuuerit ABY adsumendus ASBXY 2 uelud V apum L^aASBY terra S aduinit] HP, aduenit rel. 3 explanauimus] HP, explanabimus VLBX, explanabitur Y, explanab A 4 autem] enim XYZ sino] HP, sinu rel. hyspanas B^a, hyspanias B^bY, hispanias AX 5 germania L potero A magnitudine] HPV, magnitudinem LABXY 6 refert] LBXY, fert HPVA libus] HPVLXYZ, liuius AB est] sit A tamen] autem tamen L, tantum X data] clara (marg. uel data) B loquendi P^a 7 quae] quam ABXYZ diu si] diuersi A inaccensam] HV, inaccensa P, inaccessam rel. caesar] centum (ut vid.) A tant. ad gl. A 8 peruiam B, om. XYZ deinceps] deinde A aliisque ob causis L, aliasque ob causis B facta] patefacta B 9 indigentia L secutae P aetatis L prodiderat B quem] quam B 10 a om. Z autoribus] HP, auct. rel. persequemur AXY triquadram] XYZ, triquadram B, triquetram HP, triquetram VL, tricadram A 11 dixerunt B consimilem] HPVLAXYZ, cono similem B, cuneo similem Clossius adhibito Mela (vide infra): se in diuersos angulos cuneat triquetra occidentalemque A una L 12 magnus] manus P, maximus A est om. XYZ rheni] HPVLA, rheni XYZ, in rheni B hostia] HPVLA, ostia rel. spectantem om. B dehic L correpta LAXY altitudine V obliqua VAB 13 abstracta B exire (exigere H) alios (sic V^b, a***** V^a) al. exire A longiore galliam praetendit (pretendenti L) atque germaniam B 14 potentior A 15 septe H treginta P 16 siluestrae] HPV, siluestre LB, siluestri AXY planitiae] HPX, planitie LY, planiciae VB, planicie A 17 circumflua AB facile remis A 18 motibus om. B latius illic V, illic lat. B 19 autem] enim XYZ nob. scr. gr. XY

1) cf. Tacitus Agric. 10: formam totius Britanniae Livius veterum, Fabius Rusticus recentium eloquentissimi auctores . . . oblongae scutulae vel bipenni adsimilavere . . . hanc oram novissimi maris tunc primum Romana classis circumvecta insulam esse Britanniam affirmavit.

2) cf. Tacitus Agric. 13: primus omnium Romanorum divus Iulius cum exercitu Britanniam ingressus.

3) Mela 3, 6, 50: (Britannia) inter septentrionem occidentemque proiecta grandi angulo Rheni ostia prospicit; dein obliqua retro latera abstrahit, altero Galliam altero Germaniam spectans; tum rursus perpetuo margine directi litoris ab tergo abducta iterum se in diversos angulos cuneat triquetra. cf. Tacitus Agric. 10: immensum . . . spatium procurrentium extremo iam litore terrarum velut in cuneum tenuatur.

4) Dio epit. 76, 12: και αὐτῆς (Britanniae) τὸ μὲν μήκος στάδιοι ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατὸν τριάκοντα δύο εἰσί, τοῦ δὲ δὴ πλάτους τὸ μὲν πλείστον δέκα καὶ τριακόσιοι καὶ διαχίλιοι, τὸ δὲ ἐλάχιστον τριακόσιοι.

5) cf. Tacitus Agric. 10: mare pigrum et grave remigantibus perhibent ne ventis quidem perinde attolli, credo, quod rariores terrae montesque, causa ac materia tempestatum, et profunda moles continui maris tardius impellitur . . . unum addiderim nusquam latius dominari mare.

scriptor tantas illam exalare nebulas; madefacta humo Oceani crebris excursibus, ut II
 subtectus sol per illum pene totum fedioem, qui serenus est, diem negetur aspectui¹⁾.
 noctem quoque clariorem in extrema eius parte minimamque Cornelius etiam annalium 13
 scriptor enarrat²⁾, metallis plurimis cupiosam, herbis frequentem et his feraciorem
 omnibus; que pecora magis quam homines alant: labi vero per eam multa quam
 maximae relabique flumina gemmas margaritasque volventia³⁾. Silorum colorati vul-
 tus; torti plerique crine et nigro nascuntur; Calydoniam vero incolentibus rutilae cumae,
 corpora magna, sed fluuida: Gallis sive Spanis, ut quibusque obtenduntur, adsimiles.
 unde coniectavere nonnulli, quod ea ex his accolae contiguo vocatos acceperit⁴⁾. 14
 inculti aequae omnes populi regesque populorum⁵⁾; cunctos tamen in Calydoniorum
 Meatarumque concessisse nomina Dio auctor est celeberrimus scriptor annalium⁶⁾.
 virgeas habitant casas, communia tecta cum pecore, silveque illis saepe sunt domus⁷⁾.
 ob decorem nescio an aliam quam ob rem ferro pingunt corpora. bellum inter se 15
 aut imperii cupidine, aut amplificandi quae possident, saepius gerunt, non tantum
 equitatu vel pedite, verum etiam bigis curribusque falcatis, quos more vulgare esse-
 das vocant⁸⁾. haec pauca de Britanniae insulae forma dixisse sufficiat.

Ad Scandziae insulae situm, quod superius⁹⁾ reliquimus, redeamus. de hac III 16

HPVLABX(YZ) *Freculfus* 1, 2, 25 [16] (a 17 de hac).

1 madefactam H	humo om. B	2 subtectus] subiectus B, subtextus XYZ	illam p. totam
XY fedioem om. XY	aspectui B, aspectus XY	3 quoque] etiam A	minimamque]
memma quam B	etiam] quoque A	4 narrat AB, enallat L	cupiosam] HP, cop. rel.
quia B	alat B	per eam] et B	multam HPV
AB margaritasque B	7 torti pleroque]	HPVXY, torto pleroque L, torto plerique AB	et nigro]
nigroque A	cumae] HPV, comae rel.	8 fluuida] HPVLABXY	gallis] qui gallis B
hyspanis B, hispanis XY	ut] a B	quibusque] HVLBX, quibusque PA, quibusque Z, om. Y	
obtenduntur adsimiles] scripsi, attenduntur obsimiles HPVAXY, attendi similes L, attenduntur assimiles B			
9 coniectauerunt A	ea] terra XYZ	continuo B	exceperit B
10 cunctis B	11 meatarumque] HPVLABXY, meatarumque L ^a , metallum B: Μαῦραι Dio	concessisse L	nom. conc.
nomina dio auctor est] nominandi auctor est dio B	12 communiam HP	pecore V	sillicque A
13 ob rem] rem A.	15 equitum vel peditem B	uigis L	more vulgare (sic HPV, -ri rel.) om. A
esseda A	16 bryttaniae V	sufficiant L	17 ad] a X
scandae X ^b , scanziae VB, scandze A	situ PV	quod] quam B	redeamus om. spatio vacuo relicto L

1) *Strabo* 4, 5, 2 p. 200 Cas.: ἐν δὲ ταῖς αἰθρῆλαις ὀμίγλῃ κατέχει πολὺν χρόνον, ὥστε δι' ἡμέρας ὕλης ἐπὶ τρεῖς μόνον ἢ τέτταρας ὥρας τὰς περὶ τὴν μεσημβρίαν ὀραῖσθαι τὸν ἥλιον.

2) *cf. Tacitus Agric.* 10: nox clara et extrema Britanniae parte brevis, ut finem atque initium lucis exiguo discrimine internoscas.

3) *Mela* 3, 6, 51: fecunda, verum iis quae pecora quam homines benignius alant. fert nemora saltusque ac praegrandia flumina alternis motibus modo in pelagus modo retro fluentia et quaedam gemmas margaritasque generantia.

4) *cf. Tacitus Agric.* 11: rutilae Caledoniam habitantium comae, magni artus Germanicam originem adseverant. Silurum colorati vultus, torti plerumque crines et posita contra Hispania Iberos veteres traiecissee easque sedes occupasse fidem faciunt. haec ut reliqua ex Taciti Agricola adlata similia magis sunt iis quae exscripsit Iordanes quam ipsa; corpora fluida collato loco Taciti hist. 2, 32: Germanos . . . fluxis corporibus ipsius Taciti esse crediderim et supra Iordanem.

5) *Mela* 3, 6, 51: fert populos regesque populorum, sed sunt inculti omnes.

6) *Dio epit.* 76, 12: δύο δὲ γένη τῶν Βρεττανῶν μέγιστα εἰσι, Καληδόνιοι καὶ Μαῦραι· καὶ ἐς αὐτὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων προσρήματα ὡς εἰπεῖν συγκεχώρηκεν.

7) *Strabo* 4, 5, 2 p. 200: πόλεις δ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ δρυμοί· περιφράξαντες γὰρ δένδρεσι καταβεβλημένοις εὐρυχωρῇ κύκλον ἐνταῦθα καὶ αὐτοὶ καλυβοποιούνται καὶ τὰ βοσκήματα κατασταθμύουσιν οὐ πρὸς πολὺν χρόνον.

8) *Mela* 3, 2, 51: incertum ob decorem an quid aliud vitro (ultra codex) corpora infecti. causas tamen bellorum et bella contrahunt ac se (sic codex) frequenter invicem infestant, maxime imperitandi cupidine studioque ea prolatandi quae possident. dimicant non equitatu modo aut pedite, verum et bigis et curribus Gallicae armati: covinnos vocant: quorum falcatis axibus utuntur. *cf. Claudianus de laud. Stilich.* 2, 247: Britannia . . . ferro pieta genas; in *Rufin.* 1, 313: membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus.

9) c. 1, 9.

IORDANES.

III etenim in secundo sui operis libro Claudius Ptolomeus, orbis terrae discriptor egregius, meminit dicens: est in Oceani arctoi salo posita insula magna, nomine Scandza¹⁾, in modum folii cetri, lateribus pandis, per longum ducta concludens se. de qua et Pomponius Mela in maris sinu Codano positam refert²⁾, cuius ripas influit 17 Oceanus. haec a fronte posita est Vistulae fluminis, qui Sarmaticis montibus ortus 5 in conspectu Scandzae septentrionali Oceano trisuleus inlabitur, Germaniam Scythiamque disteminans. haec ergo habet ab oriente vastissimum lacum in orbis terrae gremio, unde Vagi fluvius velut quodam ventrae generatus in Oceanum undosus evoluitur. ab occidente namque immenso pelago circumdatur, a septentrione quoque in- 10 navigabili eodem vastissimo concluditur Oceano, ex quo quasi quodam brachio exiente, 18 sinu distento, Germanicum mare efficitur. ubi etiam parvae quidem, sed plures perhibentur insulae esse dispositae, ad quas si congelato mari ob nimium frigus lupi transierint, luminibus feruntur orbari. ita non solum inhospitalis hominibus, verum 19 etiam beluis terra crudelis est. in Scandza vero insula, unde nobis sermo est, licet multae et diversae maneant nationes, septem tamen eorum nomina meminit Ptole- 15 maeus³⁾. apium ibi turba mellifica ob nimium frigore nusquam reperitur. in cuius parte aretoa gens Adogit consistit, quae fertur in aestate media quadraginta diebus et noctibus lucas habere continuas, itemque brumali tempore eodem dierum noctium- 20 que numero luce clara nescire. ita alternato merore cum gaudio beneficio aliis damnoque impar est. et hoc quare? quia prolixioribus diebus solem ad orientem per 20 axis marginem vident redeuntem, brevioribus vero non sic conspicitur apud illos, sed aliter, quia austrinis signis percurrit, et quod nobis videtur sol ab imo surgere, illos

HPV L A S (14 in Scandza — 16 reperitur) O (incipit 10 brachio) B X (Y Z). *Freculfus* 1, 2, 25 [16] (ad 11 efficitur — a 14 in Scandza).

1 etenim] enim BXY secundo] suicundo L sui] suo B^a cladius A ptolomeus] VLBY, pholomeus HP *Frec.*, phtolomeus X discriptor] HPV *Frec.*, descr. rel. 2 oceani arctoi] V^b, oceani arctoi V^a, oceani arctoi H, oceani arctoi PL, oceano arctoi XYZ, oceano rethoi *Frec.*, oceani arctoo (actoo B^a) B solo AX nomine post sc. A scandza] HPV L A X^b, scandiza X^a, scandzia YZ, scanzia B *Duac.*, scanza *Frec. semper* 3 cetri] HPV L, citri XYZ, caedri *Frec.*, cedri A, coedri B per longum ducta] post longum ductum B se de qua] set aequam A de qua . . . 4 refert om. B 4 codino L 5 iustulae fluuii B qui] quod A sarmatis A ortum A, om. B 6 scandzae] HPV X, scandze L, scandziae Y, scantia B oceani L trisuleum A 7 determinans B ab] ad LXY orientem XY lacum om. XYZ 8 gremium XYZ uentrae] HV, uentre rel. euoluit XZ (non Y) 9 immensu] HPV L, immenso rel. septentro A innaucabili HPV 10 brachio exeunte OBXY *Frec.*, braehium extiens A 11 ditento HP, detento *Frec.* germanico L post efficitur quod inserunt edit. hic gentes quae carnibus tantum uiuunt est in margine cod. O etiam] iam A prauae V, prauae O quidem om. OB 12 esse om. XY quas si] VOBXY, quasi HP, quos si L conlato L 14 terrae L, terre O scandza] HPV L X, scanza SO, scanzia B, scandzia YZ uero om. SOB 15 nationes] mansiones L tamen] tantum LBXYZ eorum] HPV SOB, earum LAXY ptolomeus LOBY, phtolomeus VSX, pholomeus HP 16 apum BY frigore] HPV, frigorem L, frigus ASOBXY *Frec.* numquam ASO, nunquam B 17 aretoa] BXY, artoa O, arotoa H, aretoa PVL, arethoa *Frec.* in om. A aestate] state O quadragenta P 18 idemque O noctiumque] et noctium A 19 numerum O luce clara] H(?) PV, lucem claram AOBXY merore] VL, memore H beneficio V 20 est om. OB 21 apud P plerumque 22 quia] qui V austrina signa AB percurrit O quod] qui OB uidetur om. L

1) *Ptolemaeus* 2, 11, 33: 'Απ' ἀνατολῶν δὲ τῆς Χερσονήσου τέσσαρες αἱ καλούμεναι Σκανδίαι, τρεῖς μὲν μικραί, . . . 34: μία δὲ μεγίστη καὶ ἀνατολικωτάτη κατὰ τὰς ἐκβολὰς Ὀδιστοῦλα ποταμοῦ . . . 35: καλεῖται δὲ ἰδίως καὶ αὐτὴ Σκανδία.

2) *Mela* 3, 3, 31: super Albim Codanus ingens sinus magnis parvisque insulis refertus est: de Scandia auctor tacet.

3) *Ptolemaeus* 2, 11, 35 (quae uicis quadratis conclusi uerba accesserunt ex cod. Vat. 191) post uerba supra not. 1 adlata: καὶ κατέχουσιν αὐτῆς τὰ μὲν δυτικὰ (1) Χαθεινοί, τὰ δ' ἀνατολικὰ (2) Φαυόναι καὶ (3) Φιράισοι, [τὰ δὲ ἀρκτικά (4) Φίννοι], τὰ δὲ μεσημβρινὰ (5) Γούται καὶ (6) Δαυκλιώες, τὰ δὲ μέσα (7) Λευθῶνοι.

per terrae marginem dicitur circuire. aliae vero ibi sunt gentes Screrrefennae, que III 21
 frumentorum non queritant victum, sed carnibus ferarum atque ovis avium vivunt;
 ubi tanta paludibus fetura ponitur, ut et augmentum prestent generi et satietatem ad
 cupiam genti¹). alia vero gens ibi moratur Suehans, quae velud Thyringi²) equis
 5 utuntur eximiis. hi quoque sunt, qui in usibus Romanorum sappherinas pelles com-
 mercio interveniente per alias innumeras gentes transmittunt, famosi pellium decora
 nigridine. hi cum inopes vivunt, ditissime vestiuntur. sequitur deinde diversarum 22
 turba nationum, Theustes, Vagoth, Bergio, Hallin, Liothida, quorum omnium sedes
 sub uno plani ac fertilis, et propterea inibi aliarum gentium incursionibus infestantur.
 10 post hos Ahelmil, Finnaithae, Fervir, Gauthigoth, acre hominum genus et at bella
 prumtissimum. dehinc Mixi, Evagre, Otingis. hi omnes excisis rupibus quasi castellis
 inhabitant ritu beluino. sunt et his exteriores Ostrogothae, Raumarici, Aeragnaricii, 23
 Finni mitissimi, Scandzae cultoribus omnibus mitiores; nec non et pares eorum Vino-
 viloth; Suetidi, cogniti in hac gente reliquis corpore eminentiores: quamvis et Dani,
 15 ex ipsorum stirpe progressi, Herulos propriis sedibus expulerunt, qui inter omnes

HPVLA OBX (YZ). Rav. 4, 12 p. 201: patria quae dicitur Rerefenorum [sic libri h. l. et 1, 11 p. 28; Rerefenni 4, 46 p. 324; Rereferi 5, 28 p. 417] et Sirdifenorum [Serdefenni, Sisdefenni, Scirdifriini alibi]: cuius patriae homines, ut ait Aithanarit Gothorum philosophus, rupes montium inhabitant et per venationes tam viri quamque mulieres vivere, cibo vel vino ignari existentes, in omnibus dicuntur. Freculfus 1, 2, 25 [16] (ad 1 circuire — a 4 alia).

1 margine *H(?)P* circuisse *YZ*, circumisse *X* alia *O* sunt] tres *OB* screrrefennae]
XYZ, crefenne *OB*, rerefennae *HP*, reraefennae *V*, rerefenne *L*, refennae *A*: Rerefeni et Sirdifeni (*vide supra*)
Ravennas: illud praetuli, quoniam a vera forma Σκρηθίφνοι proxime abest que] qui *OBXY* 2 ouis
 anium] *XYZ*, ouium aniumque *HPVLA*, ouium (*om. reliquis*) *OB* 3 pal. fertura *L*, foetura paludibus *B*
 augm.] agiatum *A* ad] ac *B* 4 cupiam] *HP*, copiam *rel.* suehans] *HPVXYZ*, sueans *Frec.*,
 sciehans *L*, subueans *A*, suaethans *O*, suethans *B* uelud] *HPV*, uelut *rel.* thyringi] *HP*, tyringi *V*,
 thiringi *LA*, thoring *O*, thoringi *BXY* equis] coquis *H^a(?)*, aequis *V*, *om.* *A¹* 5 eximius *H*
 hii *LO* quoque *om.* *A* usus *AB* sappherinas *V*, saphyrinas *B*, sapphirinas *XY*, sappherinas *A*,
 sapphirinas *Z*, sapphirinos *O* 6 decore *O* 7 nigridine] *HPV*, nigridi *O*, nigredine *LABXY* ni-
 uunt] *HPAO*, uiuant *VLBXYZ* sequuntur *OB* 8 turbationum *V* theustes] *BY*, theustis *X*,
 theustes *O*, theutes *HPVL*, theutes *A* uagoth *Frec.* bargio *O*, hergio *A* hallim *AY*
 liotida *A* 9 sub uno (una *XYZ*) plani (planae *B*, planitiae *X*, planitie *YZ*) ac (hac *A*) fertiles (fertiles
OBXY)] libri: videtur *Iordanes* sedes masculine usurpavisse et sub uno posuisse pro similiter: supina plana ac
 fertilis coniecit *Muellerhoffius* propterea] postea *O* inibi] ininibi *L* 10 ahelmil] *HPV²L*,
 helmil *A*, athelmil *V*, athelnil *OB*, ahelmi *X*, ahemi *Y* sinnaithae *B* gautigoth *OBXY* acre]
 arre *L* et *om.* *OB* at] *HP*, ad *rel.* 11 prumtissimum] *HP*, prumtissimum *LA*, promptissi-
 mum *OB*, promptissimi *XYZ* mixi] *HPVLAO*, mixti *BXY* euagre] *HPLA*, euagrae *VXYZ*, eu-
 gere *O*, euagerae *B* othingis *OBX*: possis cogitare de *Greutungis* excisis] *HPVLA*, exsis *O*, exesis
BXY rapibus *O* casi *A* 12 et his] et tethis *X*, et thethis *YZ* raumariciae ragnaricii
HPVL, raumariciae ragnaricii *A*, raumariciae ragnaricii *OBXY* 13 mittissimi *O* scanze *O*, scanzicae
 (*c del.*) *B* cutoribus *A* mitiores] minores coniecit *Muellerhoffius* recte eorum] illorum *A*
 uinoulloth *V*, uinoulloth *O* 14 suethidi *B* cogniti] cogenti *O*, cogeni *B*, cognitio *XZ*, cognatio *Y*
 quam et uis *O* 15 progressi *O* eruleos *B^a*, erulos *LB^b* propriis] ex propr. *O^a*

1) cf. *Procopius b. Goth. 2, 15: Σκρηθίφνοι . . . οὔτε αὐτοὶ γῆν γεωργοῦσιν οὔτε τὶ αὐτοῖς αἱ γυναῖκες ἐργάζονται, ἀλλὰ ἄνδρες αἱ εἶν ταῖς γυναῖξί τῆν θήραν μόνην ἐπιτηδεύονται. θηρίων τε γὰρ καὶ ἄλλων ζῴων μέγα τι χροῖμα αἱ τε ὄλαι αὐτοῖς φέρουσι μεγάλαι ὑπερφωῶς οὔσαι καὶ τὰ ὄρη, ἃ ταύτη ἀνέχει. καὶ κρέασι μὲν θηρίων αἱ τῶν ἀλλοκομένων στείλονται, τὰ δέρματα δὲ ἀμφιένονται. Paulus hist. Lang. 1, 5: Scritofini (sic vel Scritobini optimi libri) . . . crudis agrestium animantium carnibus vescuntur, de quorum etiam hirtis pellibus sibi indumenta peraptant.*

2) cf. *Cassiodorus var. 4, 1: Herminafrido regi Thoringorum Theodoricus rex . . . indicamus nos venientibus legatis vestris . . . more gentium suscepisse . . . equos argenteo colore vestitos, qui fuse describuntur.*

- III 24 Scandiae nationes nomen sibi ob nimia proceritate affectant praecipuum. sunt quamquam et horum positura Grannii, Augandzi, Eunixi, Taetel, Rugi, Arochi, Ranii. quibus non ante multos annos Roduulf rex fuit, qui contempto proprio regno ad Theoderici Gothorum regis gremio convolavit et, ut desiderabat, invenit. haec itaque gentes, Germanis corpore et animo grandiores, pugnabant beluina saevitia. 5
- IV 25 Ex hac igitur Scandza insula quasi officina gentium aut certe velut vagina nationum cum rege suo nomine Berig Gothi quondam memorantur egressi: qui ut primum e navibus exientes terras attigerunt, ilico nomen loci dederunt. nam odieque 26 illic, ut fertur, Gothiscandza vocatur. unde mox promoventes ad sedes Vlmerugorum, qui tunc Oceani ripas insidebant, castra metati sunt eosque commisso proelio propriis 10 sedibus pepulerunt, eorumque vicinos Vandalos iam tunc subiugantes suis applicavere victoriis. ubi vero magna populi numerositate crescente et iam pene quinto rege regnante post Berig Filimer, filio Gadarigis, consilio sedit, ut exinde cum familiis 27 Gothorum promoveret exercitus. qui aptissimas sedes locaque dum quereret congrua, pervenit ad Scythiae terras, quae lingua eorum Oium vocabantur: ubi delectatus magna ubertate regionum et exercitus mediaetate transposita pons dicitur, unde 15 annem traiecerat, inreparabiliter corruisse, nec ulterius iam cuidam licuit ire aut redire. nam is locus, ut fertur, tremulis paludibus voragine circumiecta concluditur, quem utraque confusione natura reddidit inpervium. verumtamen hodieque illic et voces armentorum audiri et indicia hominum depraehendendi commeantium attestationem, 20 28 quamvis a longe audientium, credere licet. haec ergo pars Gothorum, quae apud

HPVLAO (deficit 17 in traiecerat) *BX(YZ)*. *Rav. I, 12 p. 29, 11 ad v. 6*: insulam (Scythiam) . . . Iordanus sapientissimus cosmographus Scanzam appellat: ex qua insula pariterque gentes occidentales egressae sunt, nam Gothos et Danos (*cf. Iord. 3, 23*), immo simul Gepidas (*cf. Iord. 17, 94*) ex ea antiquitus exisse legimus; *cf. 5, 30 p. 422, 2, ubi item laudatur Iordanus sagacissimus chronographus, item 4, 4 p. 175, 13. Freculfus 1, 2, 25 [16] (ad 1 praecipuum — a 6 Ex hac)*.

1 scandiae] *HPV*, scandziae *LY*, scanziae *OB*, scandzae *X*, scane *A* nimiam *LAOBXY* proceritatem *LA²BXY*, proceritem *A¹* sunt qu.] quamquam *A*, qu. sunt *X* 2 horum] *HPVLAXY*, illorum *OB* granni *AOXYZ*, granni *L* augandzi (auganzi *LA*, auganti *V*) eunixit (eunx̄ *A*) aetel (hethel *A*) rugi *HPVLA*, augandzi eunixi gethel (getel *Y*) rugi *XY*, aigandziae eunixi gethelrugi *Z*, aganziae unixet (unixae *B*) ethelrugi (ethelrug *O⁶*) *OB* arohi *L*, arachi *YZ* (non *X*) rami *O*, ranni *B*, rannii *AXYZ* 3 quibus . . . 4 inuenit errore non librarium, sed epitomatoris loco suo mota videntur esse, qui locus fuit post p. 59, 15 expulerunt: *cf. indicem s. v. Roduulf* non ante multos] non ante omnes (sed *ins. B*) ante multos *OB* rodulf *AOBX*, rotolf *L*, rodulf *YZ*, rodulfs *P* ad] a *V* theoderici *O* 4 gothorum *om. L* gremio] *HPV*, gremium *AOBXY* haec *L* 5 germanis] romanis *OB*, romanis germanis *Vind.*, inmanes *L* corp.] et corp. *A* pugnabant beluina saevitia] pugna saevitia *O*, infesti pugnae saevitia *B*, alii infestae saevicia pugnae pugnabant beluina saevitia *Vind.* 6 scandza] *HX*, scanza *PVAO*, scanzia *B*, scandzia *Y* velut *om. L* uagina] uagi *O* 7 berg *O*, berich *Frec.* gutti *A*, cothi *O* condam *O* 8 exientes] *HPVO Frec.*, exigentes *L*, exeutes *ABXY* nomen loci] nomen loci nomen *O*, nomen loco *ABXYZ Frec.* odieque] *HP*, hodieque *VAXY*, hodie *OB*, ideoque *L* 9 illic ut fertur *om. A* gothiscanza *O*, gothiscantia *B*, gothizanza *L* uocantur *L*, dicitur *A* umerugorum *B* 10 insidebant *P* castra metantes eoque proelio commisso *L* 11 uandalos *LO⁶XY*, uandalos *O⁶*, uandalos *B*, uannalos *A* subiugabant *X⁶* applicauere uict. ubi] *HPV*, applicuere uict. ubi *AXY*, appellauere uictoriis ibi *B*, appellauere uictoriis tr(?)ibus *O*, uictoriis applicauere ubi *L* 12 uero] uera *O* numerositatem *A¹* et *om. A* 13 perig *P*, berg *O*, berigh *Frec.* filemer *L* filio gadarigis] *HPV Frec.*, f. gadarigis *L*, flogudarigis *O*, flogud arigis *B*, filio gadaricus *XZ*, filio gadarico *Y*, filio radarigis *A*: *cf. c. 24, 121* consilium *A* 14 promouerter *O* exercitum *A* congr. dum qu. ad sc. peru. *A* 15 ocum *A*, ouim *B* delectans *O*, delectato *B*, del. est *A* 16 et exercitus] exercitus *A*, exercitu et *B*, sed exercitus *Frec.* mediaetate] *HV*, medietate *rel.* 17 transiecerat *OB*, tragecerat *A* inseparabiliter *B*, miserabiliter *XY* cuiquam *A* ire *om. V* 18 his *VL* 19 reddit *XYZ* imper**** *V⁶* 20 depraehenditur *A* attestationem] *HPV*, astestationem *L*, attestatione *BXY*, attestationi *A* 21 a *om. XYZ* longum *X⁶* apu* *V⁶*, apu* *V⁶L*

Filemer dicitur in terras Oium emenso amne transposita, optatum potiti solum. nec IV
 mora ilico ad gentem Spalorum adveniunt consertoque proelio victoriam adipiscunt,
 exindeque iam velut victores ad extremam Scythiae partem, que Ponto mari vicina
 est, properant. [quemadmodum et in priscis eorum carminibus pene storicu ritu in
 5 commune recolitur: quod et Ablavius descriptor Gothorum gentis egregius verissima
 adtestatur historia.] in quam sententiam et nonnulli consensere maiorum: Ioseppus 29
 quoque annalium relator verissimus dum ubique veritatis conservet regulam et origines
 causarum a principio revolvat. haec vero quae diximus de gente Gothorum principia
 cur omiserit, ignoramus: sed tantu Magog eorum stirpe comemorans, Scythas eos et
 10 natione et vocabulo asserit appellatos¹⁾. cuius soli terminos, antequam aliud ad me-
 dium deducamus, necesse est, ut iacent, edicere.

Scythia si quidem Germaniae terre confines eo tenus, ubi Ister oritur amnis vel V 30
 stagnus dilatatur Morsianus, tendens usque ad flumina Tyram, Danastrum et Vago-
 solam, magnumque illu Danaprum Taurumque montem, non illum Asiae, sed pro-
 15 prium, id est Scythicum, per omnem Meotidis aditum, ultraque Meotida per angustias
 Bosfori usque ad Caucasum montem amnemque Araxem ac deinde in sinistram partem
 reflexa post mare Caspium, quae in extremis Asiae finibus ab Oceano eoroboro in
 modum fungi primum tenuis, post haec latissima et rotunda forma exoritur²⁾; vergens
 ad Hunnos, Albanos et Seres usque digreditur. haec, inquam, patria, id est Scythia, 31
 20 longe se tendens lateque aperiens, habet ab oriente Seres, in ipso sui principio litus

HPVLA O (inc. 16 amnemque) *BXY* (YZ). Rav. 4, 5 p. 179 ad v. 13: et desuper ipsum fluvium
 Danapri . . . est . . . fluvius maximus Tanais, item fluvius Tiram, item Bagossolam: de quibus fluminibus
 testatur mihi Iordanis sapientissimus cosmographus. 4, 1 p. 168 (inde Guido p. 552 Parth.) ad v. 18: (Scy-
 thiam) Iordanis cosmographus in modum fungi scarifum esse dixit. *Freculfus* 1, 2, 25 [16] (ad 6 maiorum).

1 filemer] *HPVL*, filimer *ABXY* ocum A, ouim B transposita H optatum potita solum B,
 optata potiti terra A 2 adipiscunt] *HPV* et ut vid. *Frec.*, adipiscuntur *LABXY* 3 partem post pro-
 perant A ponto] *HPVL Frec.*, pontico *ABXY* uina A 4 storicu] *HPVL*^b, stori L^a, historico
ABXY ritui A 5 et om. A^aX ablautus] *HVL Frec.*, ablautus B, aplautus PA, ablautus XY
 6 iosephus BX, iosippus YZ 7 quoque om. XY conseruit B 8 reuoluit B 9 obmiserit A
 tantu magog] sic fere *Muellerhoffius* in litteris ad me a. 1864 datis et *Gutschmid* p. 127 ex *Iosepho* (v. i.):
 tantum (sic *HPVL*, tamen *ABXY*) ab hoc loco libri stirpe] *HPL*, stirpem rel. comemorans] H,
 commem. rel. eos om. B 10 soli] olim B terminus L 11 ut iacent edicere] *HPVBX*,
 (ut iacent) ediscere Z, ut iacent edisserere Y, ut nacentediceret L, ut iaceant dicere B; adiacentes dicere A
 12 confines] *HPVL*, confinis *ABXY* eatenus XYZ iste L 13 stagnus] et agnos L, stagnum
ABXY morsianus] *HPVLXZ*, mursianus Y, musianum B, morsiamon A tedens A^a tyram]
 thiram P, thiram A, tendens tiram L^a, terra B dastrum XYZ uagosolam] ioagosolam B 14 illu]
 scripsi, illud *HPVLXYZ*, illud B, aliud A danaprum] danubrum B, danapirum (danaprum A^a) A^b
 sed proprium om. B 15 id est] idem B sithicum P aditum] ambitum BXY 16 araxen
 P in sinistram partem] in sinistra parte XYZ, sinistra parte OB 17 quae] quod A, om. B
 in om. A ozeano P eoroboro] *HPVLXYZ*, euroboro OB, eboreo A 18 tenui A 19 hun-
 nus] *HP*, hunnis V, hunnos LBX, unnos O, hunos AY serens X^a, seros A¹ 20 sui] suo L
 litus] ad litus B, post litus A

1) *Iosephus ant.* 1, 6, 1: Μαγώγγης (Iapheti filius) δὲ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγγας ὀνομασθέντας ἕκτισ, Σκύθας δὲ ὑπ' αὐτῶν (a Graecis) προσσηγορευμένους. cf. *Isidorus Goth. laud.* c. 66 (ex *Cassiodorio*?): Gothorum anti-
 quissima origo de Magog filio Iaphet fuit, unde et Scytharum genus extitit: nam fidem Gothi Scythica pro-
 bantur origine sati. unde nec longe a vocabulo discrepant: demutata enim ac detracta littera Getae quasi
 Scythae sunt nuncupati. item *etym.* 9, 1, 27: Magog a quo quidam arbitrantur Scythas et Gothos traxisse
 originem. *ibidem* c. 89: Gothi a Magog filio Iaphet nominati putantur de similitudine ultimae syllabae, quos
 veteres magis Getas quam Gothos vocaverunt. respicit *Isidorus Hieronymum quaest. Hebr. in Gen.* 20, 2
 (3 p. 318 Vall.) et ad *Ezech.* l. 11 (5 p. 405 Vall.), qui tamen *Ambrosium* (de fide 2, 16, 138) reprehendens
 negat *Gog* apud *Ezechielem* de Gothis accipiendum esse, immo Gothos eosdem esse atque Getas.

2) cf. *Cassiodorius var.* 3, 48: (montis) ima graciliora sunt quam cacumina et in mollissimi fungi modo
 superius extenditur, cum inferiore parte tenuetur.

- V Caspii maris commanentes; ab occidente Germanos et flumen Vistulae; ab arctu, id est septentrionali; circumdatur oceano, a meridiae Persida, Albania, Hiberia, Ponto atque extremo alveo Istri, qui dicitur Danubius ab ostea sua usque ad fontem. in eo vero latere, qua Ponticum litus attingit, oppidis haut obscuris involvitur, Boristhenide, Olbia, Callipolida, Chersona, Theodosia, Careon, Myrmicion et Trapezunta, quas in domiti Scytharum nationes Grecis permiserunt condere, sibimet commercia prestaturos. in cuius Scythiae medium est locus, qui Asiam Europamque ab alterutro dividit, Riphei scilicet montes, qui Thanain vastissimum fundunt intrantem Meotida cuius paludis ¹⁾ circuitus passuum mil. CXLIII, nusquam octo ulnis altius subsidentis. in qua Scythia prima ab occidente gens residet Gepidarum, que magnis opinatisque ambitur fluminibus. nam Tisia per aquilonem eius chorumque discurrit; ab africo vero magnus ipse Danubius, ab eoo Flutausis secat, qui rapidus ac verticosus in Istri fluenta furens divolvitur. introrsus illis Dacia est, ad coronae speciem arduis Alpibus emunita, iuxta quorum sinistrum latus, qui in aquilone vergit, ab ortu Vistulae fluminis per inmensa spatia Venetharum natio populosa consedit. quorum nomina licet nunc per varias familias et loca mutantur, principaliter tamen Selaveni et Antes no-

HPVLAOBX (YZ). Rav. 4, 3 p. 173 ad v. 4: Boristenida, Olbiapolis, Capolis Dori (dori corruptum est ex da vocabuli callipolida), Chersona, Theosipolis, Careon, Trapezus. 5, 11 p. 369: Olivapolis, Poristenida, Callipolis, Cersona, Theodosia, Dosiopolis, Careon, Trapezus. 4, 14 p. 204 ad v. 12: fluvius Flutausis, citans Iordanem.

1 commanentes O germanus O iustulae B, fistule O arctu] HPV, arcto AOB, arcturo** L, arctoa XYZ id est om. A 2 septentrionali] sententrionali V, septentrione B a] et O meritiae P perside A 3 histiri O, histri BXY, histro A danubios P, danubio A ostea sua] HPV, hostea sua L, hostia sua O, ostio suo BXY, ostiis suis A 4 latere] loco latere O, loci latere B quam L litos P attigit A^a haut] O, aut HPV, haud ABXY boristhenide] HPVXZ, boristenide LY, borithenidae (-diae O^a) O, borithenide B, boristende A 5 olpia L, obbia X callipolida] scripsi ex Ravennate collato Seylace c. 93: Ὀβία καὶ λιμὴν· Καλλιπόλις καὶ λιμὴν, callipoda (calipoda OB) libri: diversi sunt Callipidae (cf. Strabo 12, 3, 21 p. 550) infra c. 5, 45 nominati chersono P, cersona L careon Z: Careon cum collocetur inter Theodosiam et Myrmecium (cf. Strabo 7, 4, 5 p. 310), patet intellegi Panticapaeum, quod non potuit omittere qui recensabat Graeca oppida in litore Scythiae condita: sed erravit non librarius, at Iordanes auctorve eius Cassiodorius Graeco auctore usus imperite mirmicion LXYZ, mirmition B, mirmiceon A trapeiunta HVO, trapeiunota PAB, trepeiunta L, trapeianta X, tarpoianta Y: Trapezus Rav. quas indomiti] HPL, quas indomitae VAXY, quasi indomitis O, quam ibi domitos B 6 scytharum OB, scythirum HPV, natione OB grecos AB commercium XY prestaturus O 7 scythiae medio BXY, medio scythiae A erupamque A alterutra A, alterutrum OB, utroque L 8 silicet P thanain] HPV, thanain OB, thanaim AX, thanim Y vastissimum H, vastissimam XY findunt B^a intrantem meotidam YZ, intrantem meotidem X, intrante neotida O 9 circuidus O, circuitus X passium L, om. A¹ CXLIII] XY, centum quadraginta quattuor OB, clxiii HPVLA nosquam O, numquam A octo] septem XYZ subsidentes AOB 10 occidentes L gens residet] gens redit O, gens sedit B que m.] HVL, quae m. rel. ambitu O 11 tisiām O, tisiānus B, tisia YZ aliquilonem P chorumque] quorumque O africo] PAXY, afrigo O^b, africo B, africa HVL 12 eoo] euro OB flutausis] HPV, flutausis A, fluctausis L, flutaus XY Duac., fluitans Z, flutausi B, flutasi O: Flatausis (al. flautasis) Rav.: probabile est in fluta latere fluvii Alutae nomen ex Prisco opinor male transcriptum secatur B uertigosus HPV^bL, uertigosus V^a, uertigosus A histri BXY 13 diuoluitur] HPVLAOB, uoluitur XYZ illi OB dacia est] daciaem O albus O 14 emunita om. L quarum A qui] quod AB aquilone] HPV, aquilonem AOBY, aquinalonem X uerget O ab] et ab B iustulae B 15 uenetharum] HPVXYZ, uenetharum A, uenit uuinidarum B, uenit uuinadarum O considet AXYZ 16 multentur A scaueni AO, sclauani B, sclaueni Z et antes nominantur (dicuntur A) sclaueni om. XYZ

1) Orosius 1, 2, 4. 5: Riphaei montes . . . Tanaim fluvium fundunt qui . . . Maeotidas auget paludes.

minantur. Sclaveni a civitate Novietunense et laeo qui appellatur Mursiano usque V 35
ad Danastrum et in boream Visela tenus commorantur: hi paludes silvasque pro ci-
vitatibus habent. Antes vero, qui sunt eorum fortissimi, qua Ponticum mare curvatur,
a Danastro extenduntur usque ad Danaprum, quae flumina multis mansionibus ab in-
vicem absunt. ad litus autem Oceani, ubi tribus faucibus fluenta Vistulae fluminis 36
ehibuntur, Vidivarii resident, ex diversis nationibus adgregati; post quos ripam Oceani
item Aesti tenent, pacatum hominum genus omnino¹⁾. quibus in austrum adsidet gens
Acatzirorum fortissima, frugum ignara, quae pecoribus et venationibus victitat. ultra 37
quos distidunt supra mare Ponticum Bulgarum sedes, quos notissimos peccatorum
nostrorum mala fecerunt. hinc iam Hunni quasi fortissimorum gentium fecundissimus
cespes bifariam populorum rabiem pullularunt²⁾. nam alii Altziagiri, alii Saviri nun-
cupantur, qui tamen sedes habent divisas: iuxta Chersonam Altziagiri, quo Asiae bona
avidus mercator importat, qui aestate campos pervagant effusas sedes, prout armen-
torum invitaverint pabula, hieme supra mare Ponticum se referentes. Hunuguri autem
15 hinc sunt noti, quia ab ipsis pellium murinarum venit commercium: quos tantorum
virorum formidavit audacia. quorum mansione prima in Scythiae solo iuxta paludem 38
Meotidem, secundo in Mysiam Thraciamque et Daciam, tertio supra mare Ponticum
rursus in Scythia legimus habitasse: nec eorum fabulas alicubi repperimus scriptas,

HPVLA OBX (YZ). Rav. 4, 1 p. 168 (inde Guido p. 552 Parth.) ad v. 8: Chazaros . . . Iordanis
Agaziros vocat. Freculfus 1, 2, 25 [16] (a 16 quorum).

1 sclauani OB, scauani A ad civitatem A novietunense] HPVA, novietuense L, novietu-
nense XYZ, novi et sclauinorum unnense (-sem B) OB: intellegitur Noviodunum laeo] HPV, loco LO,
laeo ABXY appellatur] dicitur A mursianus A, musiano O, musianus B 2 commorantur]
commanentes A hi] hic O silvasque] et silvas A pro] per O 3 ante] O^b qua] Y,
quia HPVLAOBXZ pontico mare O, pontico mari B turbatur O, turbantur B 4 a danastro]
ad dan. X, a nastro L danaprum] danubrum O, danubium B ab om. A 5 adsunt A
ad] a A autem] enim XYZ ocen] A fistule O, iustulae B 6 vidivarii] HPLAXYZ,
vidivarii V, vidivarii OB: infra 17, 96 dicuntur Vividarii ex] et XYZ 7 pagatum O omni-
nu* O austrum obsident L, austro adsedit (assedit B) OB 8 acatzirorum] HLAXYZ, acatzyrorum
P, acatirorum V, agatzirorum OB: Agaziri Rav., Ἀγαζίροι Priscus (scilicet Κάρζιροι fr. 8 p. 83 Muell.,
Ἀγαζίροι ib. p. 82, Ἀγαζίροι fr. 30 p. 105 et fr. 37 p. 107) ignora O quae] qua ea O, quia
ea B uictat L, nectitat O, uictitat B 9 distidunt] H¹(?)P^bVOX Duac., disten***** P^a,
distunt L, distidunt H²ABY super PA uulgarum V, burgarum O sedes om. P^a
10 fortissimorum] HPVLO, fortissimarum ABXY fecundissima XY 11 cespes] cipes O, stipes B
rabie A pullularunt] popularunt OB altziagiri] HPVLA XY, altziagri Z, **aulziagri O, aulziagri B
sauri] auri B, fauri A: sunt Σάβιροι Prisci fr. 30 p. 104 Muell., similiter alii nuncupatur H, nun-
cupatus P 12 tamen] tantum XYZ diuersas OB altziagiri] HY, ultziagiri PV, ultziagiri X,
ultziagri Z, nultziagiri L, autziagiri A, aulziagiri O, aulziagri B 13 qui aestate] LB, quia aestate
(eestate P^a) HPVXY, qua egestate A peruagant] O^bYZ, peruagantur ABX, peruacant HPVLO^a
effusas sedes] HPV LXZ, effusos sedes (habentes ins. B) OB, effusis sedibus A, effusas Y 14 inuitaue-
nerint P, inuenerit A pontico O hunuguri] HVLXZ, hunugguri P, uniguri L, hunucari O^bB,
hunu**** O^a, hunuguri Y: Ὀνώγοροι Priscus fr. 30 p. 104 Muell., patria Onogoria Ravennas 4, 2 p. 170
autem] enim XYZ 15 quia] qui O, quod A bellium O uenit om. L commertium V,
cummertium PO 16 audaciam HPV quorum] fortasse Gothorum mansione prima] HPV L,
mansionem prima O^a, mansionem primam AO^bXY, mansionem primam esse B iusta PA 17 se-
cunda VA mysiam thraciamque et daciam] HPV, misiam traciam quem traciam (sic) L, mensiam tra-
tiasque et daciam O, maesiam thraciaque et dacia A, maesia traciaque et dacia B, mysiam (misiem Y) tha-
ciasque et daciam (datiam Y, dacia Z) XYZ tercio P, tertia VA ponticu O 18 rursus] rur-
sumque L scythiam LO abitasse PV, fuisse A aliculi O

1) cf. quae sub Theodorici nomine Cassiodorus var. 5, 2 scripsit Haestis 'in Oceani litore' constitutis
et regis amicitiam exoptentibus.

2) cf. Cassiodorus var. 3, 6: pullulat ex uno genere quadrifariam decus.

V. qui eos dicunt in Britannia vel in unaqualibet insularum in servitute redactos et in unius caballi praectio a quodam ereptos. aut certe si quis eos aliter dixerit in nostro urbe, quam quod nos diximus, fuisse exortos, nobis aliquid obstrepebit: nos enim potius lectioni credimus quam fabulis anilibus consentimus.

39 Vt ergo ad nostrum propositum redeamus, in prima sede Scythiae iuxta Meotidem 5 commanentes praefati, unde loquimur, Filimer regem habuisse noscuntur. in secunda, id est Daciae, Thraciaeque et Mysiae solo Zalmoxen, quem mirae philosophiae eruditionis fuisse testantur plerique scriptores annalium. nam et Zeutam prius habuerunt eruditum, post etiam Dicineum, tertium Zalmoxen, de quo superius diximus. nec de-

40 fuerunt, qui eos sapientiam erudirent. unde et pene omnibus barbaris Gothi sapientiores semper extiterunt Grecisque pene consimiles, ut refert Dio, qui historias eorum annalesque Greco stilo composuit. qui dicit primum Tarabosteseos, deinde vocatos Pilleatos hos, qui inter eos generosi extabant, ex quibus eis et reges et sacerdotes ordinabantur¹⁾. adeo ergo fuere laudati Gaetae, ut dudum Martem, quem poetarum fallacia deum belli pronuntiat, apud eos fuisse dicant exortum. unde et Vergilius²⁾:

41 'gradivumque patrem, Geticis qui praesidet arvis'. quem Martem Gothi semper asper-

42 sinuatus affectus, cum parenti devotio numinis videretur impendi. tertia vero sede 20 super mare Ponticum iam humaniores et, ut superius diximus, prudentiores effecti, divisi per familias populi, Vesegothae familiae Balthorum, Ostrogothae praeclaris Amalis serviebant.

HPVLAOBX (YZ) Freculfus l. c.

1 qui] quae A servitute] HPVO, servitutem LABXY in om. A 2 caulli O, cabilli P
a quodam] quandam O, quondam B nostro urbe] HPVO, nostro orbe LBXY, nostra urbe A 3 quam
quod] quam ut A, quanquam XYZ exortus P, exhortos V obstrepebit B, obstrepet AXV lect.
pot. B 4 consentimus in prima sede sc. (sc. sede A) iuxta] contendimus prima sede scythiae
(scythiae B) ut ergo ad nostrum in (in om. B) propositum (propos. B) redeamus hii (hi B) iuxta OB 5 meoti-
dem] m. paludem AXYZ 6 filemer L nuscuntur P, passim secundo OB 7 thraciaeque et
mysiae] traciaeque et mesiae O, thraciae moesiaeque A zalmoxen] HPVLABXY Freec., zalmosen O, zal-
monen A^a, zalmozen A^b philosophiae er.] HPVLAOX^a Freec., philosophicae er. BX^bY 8 tentantur
V lerique O annalium om. A zeutem Freec. primum A 9 eruditam O post]
pst L dicineum] HPVAXYZ, dicinium L, dicineum B, deentum (sic) O: dycineus sive dicinius Freec.
zalmoxen] HPVBXY Freec., dalmoxen L, zalmozem O, zalmozen A superius om. A 10 sapientia
A bene L gothis H sapientioris HP 11 semper om. A refret O historias
eorum annalesque] eorum annales A 12 stilo] sermone A dixit OB tarabostereos O, zarabo-
stereos B, strabostes eos L, thorabostes eos YZ teinde P, qeinde (sic) A uocatos] HPVLA, uoci-
tatos OBXY 13 hos] his O 14 ordinabuntur O ergo om. L fuerunt A gaetae] H,
gaeta V, getae rel. 15 dum O dicant fuisse (sic) A uerilius O, uirgilius LAXY 16 gra-
diumque HPO greticis O martem om. A semper om. OB 17 plagauere O
om. V opinantes] opinantur et XZ, opinantur enim Y 18 praesidem XY aptius OB san-
guinis om. A plagandum O uouebantur] mouebantur B, uouebant A 19 trunci A sub-
pendebantur P exubiae] HPVO, exuuias LABXY regionis P^a pr. cet. om. OB insi-
nuatos O 20 effectus A numinis V, nominis OB, numini XYZ sedes LBXY, sedis O
21 supra A Freec. superius] iam A diximus om. L 22 uesegothae X, uaesegothae Z, uuisi-
gothae Y, uesogothae L balthorum AO, balzorurum B

1) cf. Dio 68, 9: ἐπεπόμφει μὲν (Decabalus) . . . πρέσβεις οὐκ ἔτι τῶν καινητῶν ὡς περ πρότερον, ἀλλὰ τῶν πλοφόρων τοὺς ἀρίστους. Cassiodorus tamen non tam Cassii Dionis annales adhibuit quam Geticae Dionis Chrysostomi, in quibus similia narrata esse fidem facit oratio auctoris LXXII de habitu (2 p. 383 Reiske): ἐνθα ἐνίοτε βλέπουσιν ἀνθρώπους τοὺς μὲν τινὰς πλοῦς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντας, ὡς νῦν τῶν Θρακῶν τινες τῶν Γετῶν λεγομένων.

2) Aen. 3, 35.

Quorum studium fuit primum inter alias gentes vicinas arcum intendere nervis, V 43
 Lucano¹⁾ plus storico quam poeta²⁾ testante: 'Armeniosque arcus Geticis intendite
 'nervis'. ante quos etiam cantu maiorum facta modulationibus citharisque canebant,
 Eterpamara, Hanale, Fridigerni, Vidigoiae et aliorum, quorum in hac gente magna opinio
 5 est, quales vix heroas fuisse miranda iactat antiquitas. tunc, ut fertur, Vesosis Scy- 44
 this lacrimabile sibi potius intulit bellum, eis videlicet, quos Amazonarum viros prisca
 tradit auctoritas, de quas et feminas bellatrices Orosius in primo volumine professa
 voce testatur³⁾. unde cum Gothis eum tunc dimicasse evidenter probamus, quem cum
 10 Amazonarum viris absolute pugnasse cognoscimus, qui tunc a Borysthene amne, quem
 accolae Danaprum vocant, usque ad Thanain fluvium circa sinum paludis Meotidis
 consedebant. Thanain vero hunc dico, qui ex Ripheis montibus deiectus adeo preceps 45
 ruit, ut, cum vicina flumina sive Meotis et Bosforus gelu solidentur, solus annium
 confragosis montibus vaporatus, numquam Scythico duriscit algore⁴⁾. hic Asiae Eu-
 ropaeque terminus famosus habetur⁵⁾. nam alter est ille, qui montibus Chrinnorum
 15 oriens, in Caspium mare dilabitur. Danaper autem ortus grande palude, quasi ex 46
 matre profunditur⁶⁾. hic usque ad medium sui dulcis est et potabilis, piscesque nimii

HPVLA OBX (YZ). *Rav.* 2, 20 p. 115 ad v. 13: dicunt quod ipse Tanais inter Asiam et Eu-
 ropam dividat. *Freculfus* l. c. (ad v. 7 auctoritas).

1 studio *OB* arcum] *VY*, arcum *HPL* *Free.*, arcus *AOBX* intendere] tendere *B^{ae}* 2 sto-
 rico] *HPVL*, historico *AOBXY* poete *O* armenios quoque arcs grecicis *O* intendite] inten-
 dere *XY* 3 ante quos etiam cantu (cantus *H*, cantum *O*)] *libri*: hic namque cantu m. f. modulationibus-
 que et citharis canebant *Free.*: *scr.* antiquitas etiam cantu 4 eterpamara hanale] *HPLA*, eterbamara ha-
 nale *V*, et spamara (*om.* hanale) *O*, ethespameræ (*om.* hanale) *B*, et herpamara hanale *X*, et herpamara halane
Y vidigoiae] *HVX*, vidicoiae *PA*, uidigogae *L*, uidigogae *Y*, uidicucle (-lae *B*) *OB*, uidigitus *Z*
 magna] mana *HP*, *om.* *OB* opinio] copia *A* 5 quale *O* iactat ant.] liciat antiqui etas *O*
 uesosis] *HPOBXYZ*, uesozis *AV*, uesolis *L*, Vesozes *Free.* 6 lacrimabile] lacrimabi *L* sibi *om.* *L*
 int. pot. *V* uidel.] scilicet *L* quos] quod *O* amazonum *A* 7 de quas et] *HPVL*, de
 quibus et *XY*, de quas *O*, de quis *B*, de quibus *A* foeminis bellatricibus *A* orosius] et or. *OBXY*
 uolumine] libro *A* prouessa *P* 8 tunc *om.* *LOB* demigasse *O* probanus *P* 9 ama-
 zonum *A²* (amazon** *A¹*) *B* absolute *O* aborysthene *X* 10 acole *V*, acolle *HP* danu-
 brum *O*, danubium *B* tanain *O*, tanaim *B*, thanaim *AXY* circum *A* 11 consedebant *om.* *L*
 tanain *LOB*, thanaim *AXY* muntibus *O* desectus *XYZ* adeo] adit et *Z* 12 meotis et]
 aneotis et *O*, meotis siue *XY* bosforos *O* solum *L* annium] animum *O*, annium *L*, omnium
AYZ (*non X*) 13 uaporatur *A* duriscit] *HPVO*, durescit *L**ABY*, durescat *X* albore *L*, gelu
A asiam europamque *O*, inter asiam europamque *B* 14 terminus] *L**ABXY*, terminos *HPVO*
 famosos *O* aliter *O* chrinnorum *AOB*, cirinnorum *L* 15 dilabitur] *HPVLAOBXY* dana-
 per . . . profunditur *om.* *L* danaper] *AXYZ*, danuper *O*, denuper *B*, daniper *HPV* autem] enim
XYZ orti *O*, orta *B* grande] *HPV*, grandi *rel.* 16 mare *O*, mari *B* medium] nedium *O*
 picesque *A*, pisques *H* nimie *O*

1) *Pharsal.* 8, 221.

2) *cf. Martialis* 14, 194 de *Lucano*: sunt quidam, qui me dicant non esse poetam. *Servius ad Aen.* 1, 382:
 Lucanus . . . ideo in numero poetarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poema. *Isidorus*
orig. 8, 7, 10: Lucanus ideo in numero poetarum non ponitur, quia videtur historiam composuisse, non poema.

3) *Oros.* 1, 14: Vesozes rex Aegypti . . . Scythis bellum primus indixit . . . Scythae . . . Vesozem
 territum refugere in regnum cogunt *et.* c. 15: apud Scythas duo regi iuvenes Plynos et Scolopythus . . . in-
 gentem iuventutem secum traxere . . . per insidias trucidantur. horum uxores exilio ac viduitate permotae
 arma sumunt . . . Amazones dictae.

4) *Mela* 1, 19, 115: Tanais ex Riphæo monte deiectus adeo praeceps ruit, ut, cum vicina flumina
 tum Maeotis et Bosphorus tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus aestus hiememque iuxta ferens
 idem semper et subsimilis incitatusque decurrat.

5) *cf. Orosius* 1, 2, 4. 52.

6) *Mela* 2, 1, 7: Callippidas Hypanis includit: ex grandi palude oritur, quam matrem eius accolae ap-
 pellant et diu qualis natus est defluit.

- V saporis gignit, ossa carentibus chartellagine tantum habentes in corporis continentiam¹⁾. sed ubi fit Ponto vicinior, parvum fontem suscipit, cui Exampheo cognomen est, adeo amarum, ut, cum sit quadraginta dierum itinere navigabilis, huius aquis exiguis inmutetur, infectusque ac dissimilis sui inter Greca oppida Callipidas et Hypannis in mare defluat²⁾. ad cuius ostia insula est in fronte, Achillis nomine³⁾. inter hos terra vastissima, silvis consita, paludibus dubia.
- VI 47 Hic ergo Gothis morantibus Vesosis, Aegyptiorum rex, in bellum inruit, quibus tunc Tanausis rex erat. quod proelio ad Phasim fluvium, a quo Fasides aves exortae in totum mundum epulis potentum exuberant, Thanausis Gothorum rex Vesosi Aegyptiorum occurrit; eumque graviter debellans in Aegypto usque persecutus est, et nisi Nili amnis intransmeabilis obstetissent fluentia vel munitiones, quas dudum sibi ob incursiones Aethiopum Vesosis fieri praecepisset, ibi in eius eum patria extinxisset. sed dum eum ibi positum non valuisset laedere, revertens pene omnem Asiam subiugavit⁴⁾ et sibi tunc caro amico Sorno, regi Medorum, ad persolvendum tributum subditos fecit. ex cuius exercitu victores tunc nonnulli provincias subditas contentes et in omni 10 fertilitate pollentes deserta suorum agmina sponte in Asiae partibus residerunt. ex 48 quorum nomine vel genere Pompeius Trogus Parthorum dicit extitisse prosapiem⁵⁾.

HPVLA O B X (Y Z).

1 ossa carentibus] HPVLO, ossibus carentes ABXY chartellagine] HPV^b, cartellagine V^a, cartilaginem L, cartilaginem OB, cartilaginem AY, cartilaginem X tantum] tamen XY continentia B
 2 fit om. L vicinior] uino L fomitem suscepit O ex amplexu OB cognomen] nomen L
 3 nauticabilis HPV 4 suis HPV L, sibi A greca (grega B) oppida] grecas XYZ hypannis]
 HPVLA, hypannis X, hippanis Y, hipanis O, hippannis Z, impanis B 5 suius O hostiam LO
 7 gottis O commorantibus L uesosis] HP^bVBXY, nesosis P^a, uesozis A, uesois L, uesossis O
 aegythiorum O bellum] belum P, belluit O irruit V, ruit A quisbus O 8 tunc om. L
 thanausis XZ, taunasis OB, tuasis L quod proello] HPV, quod praelium L, quo pr(°)elio AOBXY
 pasim P^a, fasim AXY fluminum A fasides] HPV LXY, phasides AOB 9 toto (todo O) mundo
 AOBXY potentium O, potencium A exuperant B thanausus (?) L, taunasis OB uesozis
 A, uesozis O 10 occurrit] regi occ. LA aegypto] HPV, (a)egyptum AOBXY, egyptum L 11 am-
 nis om. A obstetissent] HPV O, obstetissent ABXY, obstetisset L fluentia om. L ob om. O
 12 uesoses O, uesozis A praecepisset] HL, praecepisset B, praecipisset PV, percipisse O, praecepissent
 X, praecepit AY eum patria] AOBXY, semper patria HPL, patria semper V 14 carum amicum B
 sornu OXYZ, sornum B rege O¹, regem O²B subdito O, subditum B 15 tunc exerc. uict.
 A in om. A 16 deserta suorum agmina] HPVLO, deserto s. agmine ABXY sponte] ponte P
 residerunt] HPVLAOB, resederunt XY 17 trogus] trogas HPV O extetisse O, esse A prosa-
 piem] HPV O B, prosapiaem L, prosapiam AXY

1) *Mela* 2, 1, 6: Borysthenes . . . alit laetissima pabula magnosque pisces, quibus et optimus sapor et nulla ossa sunt. *Solinus* 15, 1: in (Borysthene) pisces egregii saporis et quibus ossa nulla sunt nec aliud quam cartilagine tenerrimae.

2) *Mela post adlata supra p. 65 not. 6 pergit*: tantum non longe a mari ex parvo fonte cui Exampheo cognomen est adeo amaras aquas accipit, ut ipse quoque iam sui dissimilis et non dulcis hinc defluat. Asiae proximus inter Callippidas Asiaticas descendit.

3) *Mela* 2, 7, 98: Leuce Borysthenis ostio obiecta (insula) parva admodum et quod ibi Achilles situs est, Achillea cognomine.

4) *Iustinus* 1, 1, 6: fuere . . . Vezosis (vezoris, vizosis *similiterve libri*, Sesosis *edd.*: Vesores *vel* Vesozes *Oros.* 1, 14) Aegypti et Scythiae rex Tanaus, quorum alter in Pontum, alter usque Aegyptum excessit. 2, 3, 8: primus Scythias bellum indixit Vezosis (*libri ut supra*) rex Aegyptius . . . Scythae . . . legatis respondent . . . non expectaturos Scythas dum ad se veniatur . . . nec dicta res morata . . . rex . . . in fugam vertitur . . . Scythas ab Aegypto paludes prohibere. inde reversi Asiam perdomitam vectigalem fecere.

5) *Iustinus* 2, 1, 3: cum ipsi (Scythae) Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna considerint. *cf. Arrianus Parth.* (*apud Photium cod. 58*): Πάρθους δὲ φησὶν ἐπὶ Σειώστριδος τοῦ Αἰγυπτίου βασιλέως καὶ Ἰανδύσου (Ταναύσου *legit Trogus*) τοῦ Σκυθῶν ἀπὸ τῆς σφῶν χώρας Σκυθίας εἰς τὴν νῦν μετοικήσαν.

unde etiam hodieque lingua Scythica fugaces quod est, Parthi dicuntur¹⁾, suoque generi VI
respondentes inter omnes pene Asiae nationes soli sagittarii sunt et acerrimi bellatores.
de nomine vero, quod diximus eos Parthos, fugaces, ita aliquanti aethymologiam traxe-
runt, ut dicerent Parthi, quia suos refugerunt parentes. hunc ergo Thanausim regem
5 Gothorum mortuum inter numina sui populi coluerunt.

Post cuius decessum et exercitu eius cum successores ipsius in aliis partibus ex VII 49
peditione gerentibus feminae Gothorum a quadam vicina gente temptantur in praeda.
quae doctae a viris fortiter resisterunt hostesque super se venientes cum magna vere-
cundia abigerunt. qua patratae victoria fretaeque maioris audacia invicem se coh-
10 tantes arma arripiunt elegantesque duas audentiores Lampeto et Marpesia principatui
subrogarunt. quae dum curam gerunt, ut et propria defenderent et aliena vastarent, 50
sortitae Lampeto restitit fines patrios tuendo, Marpesia vero feminarum agmine sumpta
novum genus exercitui duxit in Asiam²⁾, diversasque gentes bello superans, alios vero
pace concilians, ad Cauchasum venit, ibique certum tempus demorans loci nomen de-
15 dit Saxum Marpesiae, unde et Vergilius³⁾: 'ac si dura silex aut stet Marpesia cautes',
in eo loco, ubi post haec Alexander Magnus portas constituens Pylas Caspias nomi-
navit, quod nunc Lazorum gens custodit pro munitione Romana. hic ergo certum 51
temporis Amazonas commanentes confortati sunt. unde egressi et Alem fluvium, quod
iuxta Gargaram civitatem praeterfluit, transeuntes, Armeniam, Syriam Ciliciamque,
20 Galatiam, Pisidiam omniaque Asiae loca aequa felicitate domuerunt; Ioniam Eoliamque

HPVLAOBXY (YZ).

1 lingua] litna (sic) O quod] id A parti O genere L 2 nat. as. A 3 quo A
fugaces] id est fugaces B ethim. al. A 4 dicerent] HPVLOXY, dicerentur AB fugerunt A
taunasim OB 5 mortuum om. OB nomina L, nomini O 6 et om. P^aAB exercitum LOX
cum successores] HPVL, cum suessores O, cum sessoribus B, cum successore AY, a successoribus X in
om. A expeditione] HPVL, expeditionem AOBXY 7 gerentibus] gerente AB temptantur]
temptatae B, tentate O praeda] HPV, preda L, pr(a)edam AOBXY 8 duct(a)e OB: fortasse edoctae
resisterunt] HPVL, restiterunt AOBXY se om. LO 9 abigerunt] V, abgerunt P, abierunt HL(?)O,
abegerunt ABXY qua] quae B patratae] HPV, patrate L, parate O, patrata ABXY uictoriae O
fretaeque (que om. A) maioris (maiori ABXY) audacia (audaciae O)] fortasse factaeque maioris audaciae
cohortantur A 10 corripunt A elegantesque] HPV LX, eligentesque AOBXY duos L au-
datiores XY lampeton XY marpesia] O, marpesiam B, marpessa HP, marpessam V, marsepam A,
marsepeia L, marsepam XY 11 subrogarent O, subrogauerunt AXY gerunt ut et] XY, gerunt ut
AOB, geruntur et HPVL propria] patriam XYZ, pria A¹ defenderint O 12 sortitae lampeto
(lampito L)] sortito lamp. B, fortiter l. Z, lampeto sorte A, lampato (om. sort.) X fines VX
patrias Z tuendo] HPB, tuendos VLAOXY, tuendas Z mapesa A, marsapieia L, marsepia Y (non X)
sumpta] HPV, sumpto LAOBXY 13 exercitui] HPV, exercituum L, exercitus AOBXY duxit] di-
rexit A diuersasque gentes] diuersosque OB alios] alias XY, aliosque A 14 conciliaris (sic) A
cauchasum] HPV, caucasum AOBXY, causam L certo tempore demorata A loci] HPVLOXY, loco AB
15 marsepeiae L, marsepiae XY, marp A unde . . . marpesia om. OB et om. A uergilius] H,
uirgilius PVLA XY ac si] quam si Vergilius marsepia XY, marsepia A cautis B, cauti O, cuetes L
16 in eo loco om. A haec] hoc A, om. YZ (non X) 17 quod] quas AXY lazorum P^a, lazaram
O^a, luzorum XYZ certum tempus (sic) post amazones A 18 amazonas] HPV, amazones LA, amazon(a)e
OBXYZ confortati] HPV L, confortatae AOBXY egressi et alem] HV, egress****alem P^a, egressae
(-sae P²) talem P²L, egressae etalem (aetalem X) AOXYZ, egressae et alim B quod] HPV O, qui
LABXY 19 iuxta om. A gargaram OB: intelleguntur Gangra Paphlagoniae perfluit OB
armenia O siriam VLAO cyliciamque PVB, ciliamque O 20 gal. pisiriam P, gal. psidiam L,
galiciamque pisidium (sic) B, pissidiam galaciam A loca] oppida B aequae OX

1) *Iustinus* 41, 1, 1. 2: Parthi . . . Scytharum exules fuere. hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur, nam Scythico sermone exules Parthi dicuntur.

2) *Iustinus* 2, 4, 12—14: duae his (Amazonibus) reginae fuere Marpesia (martsesia *codd.*) et Lampeto, quae in duas partes agmine diviso . . . vicibus gerebant bella, soli terminos alternis defendentes . . . itaque maiore parte Europae subacta Asiae quoque nonnullas civitates occupavere. *cf. Oros.* 1, 15.

3) *Aen.* 6, 471.

VII conversae deditas sibi provincias effecerunt. ubi diutius dominantes etiam civitates castraque suo in nomine dicaverunt. Ephesi quoque templum Dianae ob sagittandi ac venandi studium, quibus se artibus tradidissent, effusis opibus mirae pulchritudinis 52 condiderunt¹⁾. tale ergo Scythiae genitae feminae casu Asiae regna potitae per centum pene annos tenuerunt²⁾ et sic demum ad proprias socias in cautes Marpesios, quas 5 superius diximus, repedarunt, in montem scilicet Caucasi³⁾. cuius montis quia facta iterum mentio est⁴⁾, non ab re arbitror eius tractum situmque describere, quando maxi- 53 mam partem orbis noscitur circuire iugo continuo. is namque ab Indico mare surgens, qua meridiem respicit, sole vaporatus ardescit; qua septentrione patet, rigentibus ven- tis est obnoxius et pruinis⁵⁾. mox in Syriam curvato angulo reflexus, licet amnium 10 plurimos emittat, in Vasianensem tamen regionem Eufратem Tigrimque navigeros ad opinionem maximam perennium fontium cupiosis fundit uberibus. qui amplexantes terras Syrorum Mesopotamiam et appellari faciunt et videri, in sinum rubri maris fluenta 54 deponentes. tunc in boream revertens Scythicas terras iugus antefatus magnis flexi- bus pervagatur atque ibidem opinatissima flumina in Caspium mare profundens Araxem, 15 Cysum et Cambisen continuatoque iugo ad Ripheos usque in montes extenditur. inde- que Scythicis gentibus dorso suo terminum praebens ad Pontum usque descendit, con- sertisque collibus Histri quoque fluenta contingit, quo amne scissus dehiscens Scythia 55 quoque Taurus vocatur. talis ergo tantusque et pene omnium montium maximus excelsas suas erigens summitates naturali constructione praestat gentibus inexpugnanda 20

HPVLA OBX (YZ). Rav. 2, 12 p. 77 ad v. 15: flumina id est Araxes Mardes Coapis Bactros Terdon Cyros Cisson Cambissis, ex quibus fluminibus merguntur in oceano Caspio. idem 2, 20 p. 115 ad v. 16: Caucasi montes secum Caspium amplectentes magnumque flexum per longum intervallum dantes se cum . . . montibus Rimphaeis adunant.

1 effecerunt O etiam om. O (in transitu a pagina ad paginam) B 2 dicauerunt] indicauerunt P, dedicauerunt A 3 ac] que (sic) A uenandis P operibus O mira pulchritudine XY 4 condiderunt] effecerunt L tale] HPVA, tali LOB, tales XYZ scythiae genitae] HVL, scythiae genitae P, scythiae gentae A, scythia gente O, scythia gente Z, scythiae gentis B, scythia genitae XY asiae regno B, regna asiae XY potitae] potita*** P 5 domum P^a proprios L marpesios] HPVLO, marpesias B, marsepias AXY 6 repedarunt AX monte LOB caucaso B, caucasum A 7 re] se O tractatum O 8 urbis O nuscitur PV circumire X his V mare] HPV, mari LAOBXY 9 quam O^a meridie O res spicit P uap.] inuaporatus PA 10 in om. P^a siria O amnium] tantum P, animum A 11 plurimus P uasianensem] HPVLA, asianensem XYZ, asianam O, asianam B tamen] tantum XYZ eufратem AO tigrinque O nauigeros] BXY, nauigerosi HPL, nauigeros* V, nauigero O, nauigeros sed A 12 op- pionem A cupiosis] HP, copiosis rel. uberius O quamplexantes P 13 syrorum] assirio- rum OB appellari] AOBXY, apellari L, appella HPV 14 terres V iugum antefatum ABXY magis flexionibus (sic) A 15 ibidem] ibi XYZ 16 cysum] HPVOX, cysum L, cissum B, cydnum Y, cirum A, cyrum Pollingensis coniectura felici: Ravennas Cisson cambisen] HPVLBX, cambisen O^a, cambisem AO^bY rifeos O que om. B in om. AOBXY 17 descendit] HPVVO, descendit LBXY, descendere A 18 contingent HPV quod O amnis scissus dehiscens O, amnis eis. sus. dehiscit (sic) B scythia] in scythia AB 19 quoque om. A uocatur] dicitur A 20 erigens] regens OB

1) *Iustinus 2, 4, 14. 15:* (Amazones) maiore parte Europae subacta Asiae quoque nonnullas civitates occupare: ibi Epheso multisque aliis urbibus conditis *ect. cf. Oros. 1, 15.*

2) *Orosius 1, 16:* mulieres patria profugae Europam atque Asiam . . . intraverunt pervagatae sunt de- leverunt: centum paene annis . . . tenuerunt . . . (Gothorum) feminae maiorem terrarum partem immensis caedibus deleverunt.

3) *Iustinus post verba supra not. 1 allata:* partem exercitus cum ingenti praeda domum dimittunt. *cf. Oros. l. c.*

4) *cf. § 50.*

5) *cf. Solinus 38, 10:* mons Taurus ab Indico primum mari surgit . . . § 12: . . . nominatus . . . ubi in excelsissimam consurgit sublimitatem Caucasus . . . § 13: quantus meridiem videt, sole inaequat: quidquid septentrioni oppositum est, vento tunditur et pruina.

munimina. nam locatim recisus, qua disrupto iugo vallis hiatu patescit, nunc Caspiae VII
 portas, nunc Armenias, nunc Cilicas¹⁾; vel secundum locum quale fuerit, facit, vix
 tamen plauastro meabilis, lateribus in altitudinem utremque desectis, qui pro gentium
 varietate diverso vocabulo nuncupatur. hunc enim Lammum, mox Propanissimum In-
 5 dus appellat; Parthus primum Castram, post Nifatem edicit; Syrus et Armenus Tau-
 rum, Scythia Cauchasum ac Rifeum, iterumque in fine Taurum cognominat; aliaeque
 conplurimae gentes huic iugo dedere vocabulo²⁾. et quia de eius continuatione pauca
 libabimus, ad Amazonas, unde divertimus, redeamus.

Quae veritae, ne eorum prolis rarisceret, vicinis gentibus concubitus petierunt, VIII 56
 10 facta nundina semel in anno, ita ut futuri temporis eadem die revertentibus in id
 ipsum, quidquid partus masculum edidisset, patri redderet, quidquid vero feminei
 sexus nasceretur, mater ad arma bellica erudiret: sive, ut quibusdam placet, editis
 maribus novercali odio infantis miserandi fata rumpebant³⁾. ita apud illas detestabile
 puerperium erat, quod ubique constat esse votivum. quae crudelitas illis terrorem 57
 15 maximum comulabat opinionis vulgatae. nam quae, rogo, spes esset capto, ubi in-
 dulgi vel filio nefas habebatur? contra has, ut fertur, pugnavit Hercules, et Melanis
 pene plus dolo quam virtute subegit. Theseus vero Hippoliten in praeda tulit, de
 qua et genuit Hypolitum⁴⁾. hae quoque Amazones post haec habere reginam nomine

HPVLAOBX (YZ).

1 locatim] locatum Y, paulatim locatim Z, paulatim X rec.] rec. est A qua] qui O dirupto X
 pat. hiatu A 2 cilicias L, quale fuerit] qualis f. AB, aequalem XYZ uix] iuxta A 3 tamen]
 tantum XYZ plaustris L meabiles O, measibilis P^a utremque] HPV, utrimque AB, utrum-
 que LO, om. XYZ desectis] directis AO(?)B 4 nuncupantur A lammum] HPVXY, lammum
 LO, lamnium Z, iamnium B, iamnum A propanissimum] HPVL, propanissimum AXY, propanisum Z,
 propanisum OB intus P^a 5 prima A castram] HPVLXZ, castrum O, castra ABY ni-
 facem LOBZ edicis P^a, edicet O armenius ABY 6 scythia] HPX, scythia VL, scythi OB,
 scythia YZ cauchasum] HPV, cauchasum LABXY, cauchasum O finem L cognominant OB,
 uocat A aliaeque conplura OB 7 uocabulo] HPV, uocabula LABXY, cabula O 8 libabimus]
 HPV, libauimus O, libauimus rel. amazones B 9 ueritatae H earum B prolis] HPVL,
 proles AOBXY rarisceret] HPV, rarisceret O, raresceret LABXY uicinis] a uic. AB 10 factis
 nundinis AXYZ futuris temporis O, futuris temporibus B eodem die XYZ, eadem de O, eis deinde
 B reuertibus O, uertentibus P^a 11 quidquid] HPO, quicquid VLAB, quotquot XYZ parti-
 bus H masculum O, masculini B edidisse O, edidissent A redderent A, redderetur BX (non Y)
 quidquid] HPO, quicquid VLABXY 12 nasceretur om. A mater] in utero XYZ quibus tam P
 13 nuvercali O miserandi] in miserandi O, immiserandi B facta O detestale P 14 illis]
 illi O 15 maximum] magnum OB comulabat] HO, commulabat PV, cumulat LABXY opi-
 nione uulgata OB spes] oesper O capto om. OB indulgi] ignosci OBY 16 habetur L
 pugnavit O^b, pugnavit B, pugnavit Z herculis] HPV, herculis O, hercules LABXY melanis pene]
 HPVLAOXYZ, melanis pene B: requiritur Menalippen, sed erravisse videtur auctor 17 thereus OB
 hippoliten] HPX, hypoliten VY, ippoliten O, hipoliten A, ypoliten LB praedam AOB 18 et om.
 LA hypolitum] HP, hypolitum VXY, ypolitum LB, ippolit** O^a, ippolitum O^b, hipolitum AZ
 hae] haec L post] posta O^a

1) cf. Solinus 38, 13: ubi dehiscit hiuleis iugis, facit portas, quarum primae sunt Armeniae, tum Caspiae, post Ciliciae.

2) cf. Solinus 38, 12: pro gentium ac linguarum varietate plurifariam nominatus apud Indos Iamus (sic libri plerique, lamos Paris.: Imaus Plinius auctor Solini), mox Propanisus (propannisus vel profanisus libri). Choatras apud Parthos, post Niphates, inde Taurus atque ubi in excelsissimam consurgit sublimitatem Caucasus. interea etiam a populis appellationem trahit.

3) Iustinus 2, 4, 9. 10. 11: ne genus interiret, concubitus finitimum ineunt. si qui mares nascerentur, interficiebant: virgines in eundem ipsis morem . . . armis equis venationibus exercebant. cf. Oros. 1, 15.

4) Iustinus 2, 4, 21-24: Hercules ad litus Amazonum adplicuit, . . . multae . . . caesae captaeque, in his . . . Melanippe ab Hercule, Hippolyte a Theseo . . . Theseus obtenta in praemium captiva eandem in matrimonium adsumpsit et ex ea genuit Hippolytum. cf. Oros. 1, 15.

VIII Penthesileam, cuius Troiano bello extant clarissima documenta¹⁾. nam haec feminae usque ad Alexandrum Magnum referuntur tenuisse regimen²⁾.

IX 58 Sed ne dicas: de viris Gothorum sermo adsumptus cur in feminas tamdiu perseverat? audi et virorum insignem et laudabilem fortitudinem. Dio storicus et antiquitatum diligentissimus inquisitor, qui operi suo Getica titulum dedit (quos Getas iam superiori loco³⁾ Gothos esse probavimus, Orosio Paulo⁴⁾ dicente) — hic Dio regem illis post tempora multa commemorat nomine Telefum. ne vero quis dicat hoc nomen a lingua Gothica omnino peregrinum esse, nemo qui nesciat animadvertat usu pleraque nomina gentes amplecti, ut Romani Macedonum, Greci Romanorum, Sarmatae Germanorum, Gothi plerumque mutantur Hunnorum. is ergo Telefus, Herculis filius natus ex Auge, sororis Priami coniugio copulatus, procerus quidem corpore, sed plus vigore terribilis, qui paternam fortitudinem propriis virtutibus aequans Herculis genium formae quoque similitudinem referebat⁵⁾. huius itaque regnum Moesiam appellavere maiores⁶⁾. quae provincia habet ab oriente ostia fluminis Danubii, a meridie Macedonia, ab occasu Histria, a septentrione Danubium⁷⁾. is ergo antefatus habuit bellum cum Danais, in qua pugna Thesandrum ducem Graeciae interemit et dum Aiaceum infestus invadit Vliximque persequitur, vitibus equo cadente ipse corrui Achillesque iaculo femur sauciatus diu mederi nequivit; Grecos tamen, quamvis iam saucius, e

HPVLAOBX(YZ).

1 troiana B 2 alexandrum O magnum om. A 3 gotthorum O adsumptos O,
ads. est AXY, ads. que Z f(o)eminis BXY perseuerat] HPVLAXYZ, perseuerit O, perseueret B
4 hi(vel y)storicus AOBXY 5 getica] gretia B 6 superiori] superi H gothos] nos L
prouauimus P, probabimus O horosio O dio] diu O 7 multa tempora A telefum]
HPVLX, thelefum Y, telephum AOB dicam O 8 liga A^a, linga A^b nemo delendum
animaduertat V, animaduerti O, animaduertit B, animaduertat tamen A usum O 9 gentis OB
macedorum L 10 hunnorum] hannorum B^a, annorum O, hunnorum XYZ, unorum A: similiter passim
his VAO^a thelephus XY, telephus O, thelephus B, telesius A hirculis O 11 ex] et A
sorore OB 12 qui om. B hirculis O genio OB, ingenium AXYZ: fortasse fuit Herculis genitum
formae quoque similitudine referebat 13 regnum om. O moesia VL, maesiam A 14 ha-
bet post 15 danubium OB ost. ab or. A macedonia] HPVL, macedoniam AOBXY 15 histria
(istria L, histriam XY) a septentrione] hytrione OB, histriam ab arecco (sic) A his V ante factus
O 16 donais PO thesandrum] HPVLOX, thesandrum Y, thesandum B, tesandrum A ala-
cem O 17 uliximque] HPL, ulixemque VAOBXY uitibus] Clossius, uicibus (uixibus L^a) libri
candente V achillisque O, achillique A 18 femore O, foemore B sauxiatu L diu me-
deri] XY, diu maederi B, dio nederi O, diomedea L^a, diomedea HPVL^b, diomedem A quamuis] quam
A¹ e om. A

1) Orosius 1, 15: post Orithyiam Penthesilea regno potita est, cuius Troiano bello clarissima inter viros documenta virtutis accepimus. cf. Iustinus 2, 4, 31.

2) Iustinus 2, 4, 32: interfecta deinde Penthesilea . . . paucae quae in regno remanserant . . . usque ad tempora Alexandri magni duraverunt.

3) cf. c. 5 § 40.

4) Orosius 1, 16: modo autem Getae illi, qui et nunc Gothi.

5) cf. Dictys 2, 4: (Telephus) Hercule genitus procerus corpore ac pollens viribus divinis patriis virtutibus propriam gloriam aequiparaverat. c. 3: Teuthranus Teuthrante et Auge genitus frater Telephi uterinus. c. 5: Astyoche enim Priami iunctam sibi (Telepho) matrimonio. apud Quintum Smyrnaeum 6, 135 Astyoche non filia Priami est, ut apud Dictyn, sed soror, ut apud Iordanem.

6) cf. Dictys 2, 1: Telephus . . . tum Moesiae imperator erat.

7) Orosius 1, 1, 55: Moesia ab oriente habet ostia fluminis Danuvii, ab euro Thraciam, a meridie Macedoniam, ab Africo Dalmatiam, ab occasu Histriam, a circulo Pannoniam, a septentrione Danuvium.

suis finibus proturbavit¹⁾. Thelepho vero defuncto Euryphylus filius successit in regno, IX ex Priami Frygum regi germana progenitus²⁾. qui ob Casandrae amorem bello interesse Troiano, ut parentibus soceroque ferret auxilium, cupiens, mox venisset extinctus est³⁾.

5 Tunc Cyrus, rex Persarum, post grande intervallum et pene post DCXXX an- X 61
norum tempore (Pompeio Trogo testante) Getarum reginae Thomyræ sibi exitiabile
intulit bellum. qui elatus ex Asiae victoriis Getas nititur subiugare, quibus, ut dixi-
mus⁴⁾, regina erat Thomyris. quae cum Abraxem annem Cyri arcere potuisset ac-
cessum, transitum tamen permisit, elegens armis eum vincere quam locorum beneficio
10 submovere; quod et factum est. et veniente Cyro prima cessit fortuna Parthis in 62
tantum, ut et filium Thomyris et plurimum exercitum trucidarent. sed iterato Marte
Getae cum sua regina Parthos devictos superant atque prosternunt⁵⁾ opimamque prae-
dam de eis auferunt, ibique primum Gothorum gens sirica vidit tentoria. tunc Tho-
myris regina aucta victoria tantaque praeda de inimicis potita, in partem Moesiae,
15 quae nunc a magna Scythia nomen mutuatum minor Scythia appellatur, transiens, ibi
in Ponti Moesiaco litore Thomes civitatem suo de nomine aedificavit. dehinc Darius, 63

HPVLA O B X (Y Z).

1 thelepho] HLOB, thelepho P, telepho V, teleso A, thelefo XY uero] itaque XYZ eury-
phylus] HP, euryphilus Z, euriphilus VLAY, euripilus O, euripylus X in om. A 2 regi] HPVL,
rege OX, regis ABY casandrae] HPVA, casandre L, cassandrae OBXY 3 ut] ac OB ferre
B cupieris A mox] mox cum XYZ extinctus O, extinctus (sic) B 5 post grandi inter-
uallo XYZ pene om. XY 6 tempore] HPVO, tempora LBXY, tempus A pompelo O
trogo] ABXY, troco HPVL, troco O gestarum O thomyre] HP, thomir(a)e VLOXY, thameri B,
thomiri A exitiabile] inexitabile B, exitiabile L, exiciabile P, exitiabilem O 7 victoris OZ,
uictoria B gestas AO subiucare O ut dix. om. A 8 regina erat] erat regina A, regna-
uerat B thomyris] HPV, thomyris LAXYZ, homeris O, thamaris B abraxem annem] HPVLO,
abraxae amne YZ, ab araxe amne ABX cyri] cyrum X arcere om. B^a, post potuisset AB^b
accessum (accessum L, accessum P^a) transitum] HPVLA XYZ, accessus transire OB 9 tamen] tantum
A elegens HP, eligens rel. 10 primo L in tantum] tamen O, tanta B 11 et om. A
thomyris] HPVA, thomyris LXY, thomyris O, thomyris B trucidarint O 12 getae] BXY, gethae A,
gete O, geti HPVL opimamque O 13 sirica] HPVL, serica AOBXY uident OB
thomyris] HPV, thomyris LXY, thomyris O, thom A, thomyris B 14 regina om. A acta OB
tantaeque pr. O^a, tantaeque praedam L inimicos L mesiae AO 15 a om. O, ex B no-
mine A mutuatur L, mutua O, mutua (?) B^a, mutuata B^b, mutuato A appellatur] est appellata
B, dicitur A 16 ponti moesiaco litore thomes] ponte mersia colitur et hominis O, ponte moesie colitur
et thomyris B de suo A clarius B^a

1) cf. *Dictys* 2, 2: in ea pugna Thessandrus . . . congressus cum Telepho ictusque ab eo cadit . . .
c. 3: Teuthranus . . . frater Telephi uterinus . . . telo eius (Aiakis) occubuit. eius casu Telephus . . . percussus
. . . fugatis quos adversum ierat cum obstinate Vlixem inter vineas . . . insequeretur, praepeditus trunco vitis
ruit . . . Achilles . . . telum iaculatus femur sinistrum regi transfigit. c. 10: Telephus . . . cum nullo remedio
mederi posset. equi non meminit *Dictys*, meminit *Eustathius schol. Iliad. 1, 59*: ὁ δὲ Τηλέφος . . . πέπονθε
μὲν τραῦμα δεῖνὸν ὑπὸ Ἀχιλλέως, ἀμπέλου ἔλακι συμποδισθέντος αὐτῷ τοῦ ἔππου . . . καὶ πεσόντος εἰς γῆν.

2) cf. *Dictys* 2, 5: Astyoche . . . Priami iunctam sibi (Telepho) matrimonio, ex qua Euryphylus genitus.

3) cf. *Dictys* 4, 14: nuntius Priamo supervenit Euryphylum Telephi ex Moesia adventare, quem rex . . .
oblacione desponsae Cassandrae confirmaverat. c. 17. 18 narrat *Euryphylum interfectum esse a Neoptolemo
eiusque ossa patri remissa.*

4) non dixit antea.

5) *Iustinus* 1, 8: Cyrus subacta Asia . . . Scythias bellum infert. erat eo tempore regina Scytharum
Tomyris (sic libri optimi, tamyris alii), quae . . . cum prohibere eos transitu Oaxis (sic libri optimi, araxis
alii et *Orosius*) fluminis posset, transire permisit . . . itaque Cyrus traiectis copiis . . . castra metatus est
. . . Cyrus . . . omnes . . . Seythas cum reginae filio interfecit . . . (Tomyris) compositis in montibus insidiis
ducenta milia Persarum cum ipso rege trucidavit. cf. *Oros.* 2, 7.

X rex Persarum, Hystaspis filius, Antyri, regis Gothorum, filiam in matrimonio postulavit, rogans pariter atque deterrens, nisi suam peragerent voluntatem. cuius affinitatem Gothi spernentes, legationem eius frustrarunt. qui repulsus dolore flammatus est et DCC milia armatorum contra ipsos produxit exercitum, verecundiam suam malo publico vindicare contendens; navibusque pene a Chalcedona usque ad Bizantium in instar 5 pontium tabulatis atque consertis Thraciam petit et Moesiam; pontemque rursus in Danubio pari modo constructum duobus mensibus crebris fatigatus in Tapis VIII milia perdidit armatorum, timensque, ne pons Danubii ab eius adversariis occuparetur, celeri fuga in Thracia repedavit¹⁾, nec Mysiae solum sibi credens tutum fore aliquan- 64 tulum remorandi. post cuius decessum iterum Xerxes filius eius paternas iniurias 10 ulcisci se aestimans, cum sua septingenta et auxiliarium CCC milia armatorum, rostratas naves mille ducentas, onerarias tria milia²⁾, super Gothos ad bellum profectus nec temptare in conflictu praevaluit, eorum animositate et constantia superatus. 65 sic namque ut venerat, absque aliquo certamine suo cum robore recessit. Philippus quoque, pater Alexandri Magni, cum Gothis amicitias copulans Medopam Gudilae regis 15 filiam accepit uxorem, ut tali affinitate roboratus Macedonum regna firmaret. qua tempestate Dio storico dicente Philippus inopia pecuniae passus, Odyssitanam Moesiae

HPVLA OB X (YZ).

1 isdaspis X, hydaspis Y antyri] HPVLX et Orosius (vide infra), anthyri Z, antiri A, anthiri Y, atreiregri O, antreiregri B matrimonium AOB expostulavit OB 2 deterrens] AOBXY, discernens HPVL perageret L 3 frustrarunt O^a dolore] furore OB inflammatus A 4 dcc] octoginta OB milium X exercitus A pulico O 5 pene om. A a chalcedono P, a calcedonia B, a calcedone A, ad calcedoniam O bizantium] HVLX²Y, bizantium P, bizantium AOB, bizantium X¹ in instar] HPVO, instar LABXYZ 6 tabulis A atque] aequae B misiam O ponteque B 7 constructo AB mensibus om. A¹ fatigati O in tapis] O, in taphis HPVLAB, in scaphis XYZ VIII] hocto O, uii A 8 perdidit P^bO, perdit B armatorem P^a, amatorum O ne pons] nepos O^a danubio O eius om. LA 9 thracia] HPV, trachia L, tracia O, t(h)raciam ABXY repetavit P^a mysiae] HP, misiae LOY, mesiae AV, moesiae B, maesiae X sibi cr.] en (est O^a) sibi O, cr. sibi B fore om. L^a aliquantum A 10 discessum O xerxes f.] HLABY, xerxes f. PVX, sex filium O 11 ulcisci se] ulciscere L, ulcisce O, ulcisci B suas septingenta O, suis septingentis BXYZ, suorum dec A auxiliarium] HVL^b, auxiliarium P, auxiliaria L^a, auxiliariis XYZ, auxiliatorum A, auxiliiorum B, auxilium O milibus ABXYZ armatorum om. XYZ 12 rostratas (rostratus O) naues] r. naues habens B, rostratis navibus AXYZ mille] mille mille (sic) A ducentas] ducentis XYZ, ducentas PL, cc A, et OB onerarias (honorarias O^a, honerarias O^b, onerarias B^a) tria milia] oneratis tribus milibus XYZ, onerariarum III A gotho A prof. ad bell. OBXY, prof. A 13 conflictum O praeual.] ualuit L eorum om. OB et constantia] constantia O, constantiae B 14 uenerit O absque aliquo] absidus alio O cum suo XY robore] HPVLOB^aXY, rubore B^bA 15 amicitiam A medopam] PVLAOB, medorum HXYZ: Μηδα Satyrus apud Athenaeum 13, 5 p. 557^d gudilae] HPVXYZ, gudile L, gadile A, gothile OB: Κοθήλας ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς Satyrus l. c. cf. Iac. Grimm in Hauptii Zeitschrift 7, 395 fil. reg. OB 17 diostorico HPV, dio hi(vel y)storico AOBXYZ inopia] HPVO, inopiam ABXY, ino inopiam L odyssitanam] HP, odissitanam VX, odisitanam L, udisitanam OB, odissatana A, dissitanam Y, dissitanim Z mesiae AO

1) Orosius 2, 8: Darius . . . Antyro regi Scytharum hac vel maxime causa bellum intulit, quod filiae eius petitas sibi nuptias non obtinisset . . . cum septingentis milibus armatorum Scythiam ingressus . . . metuens, ne sibi reditus interrupto ponte Histri fluminis negaretur, amissis LXXX milibus bellatorum trepidus refugit. corrupta forma Antyrus ostendit ex hoc loco Iordanem pendere, non ex simillimo Iustini 2, 5, 8—10, ubi minus corrupte Iamtyrus traditum est. apud Herodotum (v. ind. nom.) legitur Ἰδάνθυρος.

2) Orosius 2, 9: Xerxes (scilicet Graeciam invadens) septingenta milia armatorum de regno et trecenta milia de auxiliis, rostratas etiam naves mille ducentas, onerarias autem tria milia numero habuisse narratur. cf. Iustinus 2, 10, 18—20.

civitatem instructis copiis vastare deliberat, quae tunc propter vicinam Thomes Gothis X
erat subiecta. unde et sacerdotes Gothorum illi qui pii vocabantur subito patefactis
portis cum citharis et vestibus candidis obviam egressi patriis diis, ut sibi propitii
Macedonas repellerent, voce supplicii modulantes. quos Macedones sic fiducialiter sibi
5 occurrere contuentes stupiscent et, si dici fas est, ab inermibus terrentur armati. nec
mora soluta acie quam ad bellandum construxerant, non tantum ab urbis excidio *ab-*
stinuerunt, verum etiam et quos foris fuerant iure belli adepti, reddiderunt, foedusque
Gothorum duxor Sithaleus, CL virorum milibus congregatis Atheniensibus intulit bel- 66
lum adversus Perdiccam Macedoniae regem, quem Alexander apud Babyloniam mini-
stri insidiis potans interitum¹⁾ Atheniensium principatui hereditario iure reliquerat
successorem. magno proelio cum hoc inito Gothi superiores inventi sunt, et sic pro
iniuria, qua illi in Moesia dudum fecissent, isti in Grecia discurrentes cunctam Mace-
doniam vastaverunt.

15 Dehinc regnante Gothis Buruista Dicineus venit in Gothiam, quo tempore Roma- XI 67
norum Sylla potitus est principatum. quem Dicineum suscipiens Buruista dedit ei
pene regiam potestatem; cuius consilio Gothi Germanorum terras, quas nunc Franci
optinent, populati sunt. Caesar vero, qui sibi primus omnium Romanum vindicavit 68
imperium et pene omnem mundum suae dicioni subegit omniaque regna perdomuit,
20 adeo ut extra nostro urbe in oceani sinu repositas insulas occuparet, et nec nomen
Romanorum auditu qui noverant, eos Romanis tributarios faceret, Gothos tamen crebro
pertemptans nequivit subicere²⁾. Gaius Tiberius iam tertius regnat Romanis: Gothi
tamen suo regno incolome perseverant. quibus hoc erat salubre, hoc adcommo- 69

HPVLA S (22 Gaius — 23 perseverant) O B X (Y Z). *Freculfus* 1, 2, 25 [16] (a 15 Dicineus).

1 viciniam BXY thomes] HPVLAOXYZ, thameris B 2 illi qui] aliqui OB pii] dii
Iac. Grimm Geschichte der deutschen Sprache 2 (ed. 1) p. 818 uocabuntur B subito] subito enim B
3 cum] et OB candidis O egressi] sunt egressi B paternis OB propitiis O, propitiis B
4 macedones A uoces A^a supplicii P, supplicis O 5 stupiscent] HPV, stupiscent O, stu-
pescunt LABXY tenerentur O 6 soluta acie] acie O, aciem B bellum OB construxe-
runt OBXY abstinerunt] *scripsi*, om. HPVLAOXYZ, remouerunt B 7 quos] quod L foris
fuerunt] fuerunt OB redderunt O foedusque inito] HPV^oLO, foedusque initum V^a, foedereque
inito ABXY 8 ad suam O, om. A quod dolum] quem dolum BXY, cuius doli A 9 sithaleus
XY 10 perdiccam AOXYZ, predictum L quem om. O babyloniam] HP, babyloniam OXY,
babyloniam VAB, babiloniae regem L 11 putans A principatui] principatus A, principem XY
12 cum h. in. pr. A gothis P^a 13 qua] HPVLA, quam AOBXY grecia] HPLAXY, greciam
OB, graetiam V 15 regnantem O gothis] gethis P, in gothis sithaleo B buruista] HPVXY,
burusta L, boroista OB, byrruisia A dicineus — 16 buruista om. Z dicineus] HPVLAZY, dice-
neus OB 16 sylla] HPVBY, silla LAOX est om. L principatu AB dicineum]
HPVLAXY, dicineus (sic) OB buruista] XY, burusta L, boroista OB, boscusta HPVA, Boscurta *Frec.*
17 gothi] getae A quans H 18 romanorum AXZY. 20 nostro urbe] V, nostro orbe HL,
nr* urbem P, nostrum urbem O, nostrum orbem ABXY *Frec.* in om. OB oceani sinu] OBXY,
oceani HPVLA, oceano A *Frec.* sepositas A occupasset AXY et] et qui B nomine
r. auditu XY 21 qui] quod O, quidem B tributario O tamen] tunc A cr. per-
temptans] crebro (crebo B) temptans OB 22 subigere O^bB, subegere O^a gaius (gatus P) tib.] *libri*
et *Frec.*, Caesar Tiberius *Gutschmid* p. 144: *sed magis est, ut errarit Iordanes* regnauit XYZ 23 ta-
men] tantum in A incolome] HPV, incolome L, incolomi SOB, incolomes XY, incolomes A *Frec.*
erat om. A hoc adc. hoc uot.] hoc uot. fuit A, aut adc. (commo- dum B) aut uot. OB

1) *Orosius* 3, 20: Alexander apud Babyloniam cum . . . ministri insidiis venenum potasset, interlit.

2) cf. *Orosius* 1, 16: (Getas) Caesar . . . declinavit.

XI hoc votivum, ut, quidquid Dicineus eorum consiliarius precepisset, hoc modis omnibus expetendum, hoc utile indicantes, effectui manciparent. qui cernens eorum animos sibi in omnibus oboedire et naturalem eos habere ingenium, omnem pene philosophiam eos instruxit: erat namque huius rei magister peritus. nam ethicam eos erudiens barbaricos mores conspescuit; physicam tradens naturaliter propriis legibus vere fecit, quas usque nunc conscriptas belagines nuncupant; logicam instruens rationis eos supra ceteras gentes fecit expertes; practicen ostendens in bonis actibus conversare suasit; theoreticen demonstrans signorum duodecem et per ea planetarum cursus omnemque astronomiam contemplari edocuit, et quomodo lunaris urbis augmentum sustinet aut patitur detrimentum, edixit, solisque globum igneum quantum tereno orbe in mensura excedat, ostendit, aut quibus nominibus vel quibus signis in polo vergente et revergente trecentae quadraginta et sex stellae ab ortu in occasu precipites ruant, exposuit. qualis erat, rogo, voluptas, ut viri fortissimi, quando ab armis quantumcumque vacassent, doctrinis philosophicis inbuebantur? videris unum caeli positionem, alium herbarum fruticumque explorare naturas, istum lunae commoda incommo-
 70 daque, illum solis labores adtendere et quomodo rotatu caeli raptos retro reduci ad partem occidentam, qui ad orientalem plagam ire festinant, ratione accepta quiescere¹⁾.
 71 haec et alia nonnulla Dicineus Gothis sua peritia tradens mirabilis apud eos enituit, ut non solu mediocribus, immo et regibus imperaret. elegit namque ex eis tunc nobilissimos prudentioresque viros, quos theologiam instruens, numina quaedam et sa-
 72 cella venerare suasit fecitque sacerdotes, nomen illis pilleatorum contradens, ut reor, quia opertis capitibus tyaris, quos pilleos alio nomine nuncupamus, litabant: reliquam

H P V L A O (ubi 19 ut non — p. 75, 2 reminiscunt bis leguntur, cf. p. 77, 3 n.) *B X (Y Z)*. *Freculfus l. c.*

1 dicineus] *HPVLAXYZ*, dicineus *OB* consolarius *O* praecipisset *PO* 2 expetendum
O manciparentur *A* cernans *L*² animus *O* 3 oboedire] *HB*, ob(a)edire *rel.* natu-
 ralem] *HPVLO*, naturale *ABXY* omnem (*om. OB*) pene (*pone O^a*, *poene O^b*) philosophiam (*sic HP*,
 phil- *rel.*) eos] in omni p. eos philosophia *A* 4 peritus *om. OB* ethicam] *ethica L*, *ethic AO*
 5 conspescuit *V* 6 constrictas *A* bellagines *OB*, belogiones *A*, belamgnes *X* logica *A*
 eos rat. *OB* 7 expertes] *HPVLO*, expertos *ABXYZ* practicem *L*, praticem *B* ostendens]
PVAOBXY, extendens *HL* consulari *LAOBX* 8 suadit *H* theoreticen] *HV*, theoreticen *X²Z*,
 thereticen *P*, theodoricen *X^a*, theoricen *LB**Y*, teoricen *A*, theoricem *O* duodecem] *HP^b*, duodecim *rel.*
 9 astronomiam *O* quomodo] comodo *O* orbis *AOBXY*, urbs *HP^bVL*, *u*** P^a* 10 sustinens
O globum igneus *O*, globis igneus *B* terreno orbi *XYZ*, terrenum orbem *OB*, terrae orbem *A*
 11 excedit *L* ostendit *om. OB* aut] a *O* nominibus uel] dominibus aut *L* 12 uergentes
 et reuergentes *B* trecentae] et trecente *L* et *om. OB* occasu] *HPVLB*, occasum *AOXY*
 praecipitens *A* 13 ruunt *XY* exposui *O* erat] ergo *V* uoluntas *OBXY* quantolum-
 cumque] *HPVA*, quantulumcumque *LXY*, quaetucumque (*sic O*), quadruium usque *B* 14 uagassent *O*
 imbuerentur *X* uideris] *HPVL*, uideres *AOBXY* 15 fruticumque] frugumque *OB* explora-
 rare *B* naturam *L* 16 laborem *LOB* rotato *O* raptus *ABXY* 17 partem (patem *O*)
 occidentam] *OBXY*, partes occidentas *HPVLA* orientalem] occidentalem *A* festinarit *B* quiescere]
 adquisceret *A* 18 nonnulla] nulla *O*, multa *B* dicineus] *HPVLAXYZ*, dicineus *OB* eni-
 tuit] inuenitur *OB* 19 solu] *HP*, solum *VLAO⁽²⁾XY*, solis *O⁽¹⁾B* imperauit *O⁽²⁾* eligit *O⁽¹⁾*
 tunc *om. A* 20 prudentioresque *L*, prudentiores *O⁽¹⁾B* theologiam] a theologiam *O⁽¹⁾*, a theologiam
O⁽²⁾, ad theologiam *XYZ* nomina *LO^(1,2)B* quaedam] *ABXY*, quaedam *O⁽¹⁾B*, quaedam *O⁽¹⁾A*, qua-
 dam *HPVLO⁽²⁾* 21 uenerari *O⁽¹⁾BXY* contrahens *O⁽²⁾* 22 quia] quod *XY* tyaris]
HPLY, thyaris *VB*, thiaris *O^(1,2)*, tiaris *AX* quos] quas *XYZ* alios *X*

1) cf. quae ad Cassiodorium var. 9, 24 scribit Athalaricus: (Theodoricus rex) cum esset publica cura vacuatus, sententias prudentum a tuis fabulis exigebat . . . stellarum cursus, maris sinus, fontium miracula rimator acutissimus inquirebat, ut rerum naturis diligentius perscrutatis quidam purpuratus videretur esse philosophus.

vero gentem capillatos dicere iussit, quod nomen Gothi pro magno suscipientes adhuc XI
odie suis cantionibus reminiscunt¹⁾).

Decedente vero Dicineo pene pari veneratione habuerunt Comosicum, quia nec 73
inpar erat sollertiae. hic etenim et rex illis et pontifex ob suam peritiam habebatur
5 et in summa iustitia populos iudicabat. et hoc rebus excedente humanis Coryllus rex XII
Gothorum in regno conscendit et per quadraginta annos in Dacia suis gentibus imperavit.
Daciam dico antiquam, quam nunc Gepidarum populi possidere noscuntur. quae patria 74
in conspectu Moesiae sita trans Danubium corona montium cingitur, duos tantum habens
accessus, unum per Boutas, alterum per Tapas. haec Gotia, quam Daciam appellavere
10 maiores, quae nunc, ut diximus, Gepidia dicitur, tunc ab oriente Aroxolani, ab occasu
Iazyges, a septentrione Sarmatae et Basternae, a meridiae amnis Danubii terminabant.
nam Iazyges ab Aroxolanis Aluta tantum fluvio segregantur. et quia Danubii mentio 75
facta est, non ab re iudico pauca de tali amne egregio indicare. nam hic in Ala-
mannicis arvis exoriens sexaginta a fonte suo usque ad ostia in Ponto mergentia per
15 mille ducentorum passuum milia hinc inde suscipiens flumina²⁾ in modum spinae, quem
costas ut cratem intexunt, omnino amplissimus est. qui lingua Bessorum Hister vo-
catur, ducentis tantum pedibus in altum aquam in alveo habet profundam. hic et-
etenim amnis inter cetera flumina in magnum omnes superans praeter Nilum³⁾. haec
de Danubio dixisse sufficiat. ad propositum vero, unde nos digressimus, iubante do-
20 mino redeamus.

HPVLAOBX(YZ). *Freculfus l. c. (ad 4 habebatur).*

1 capillatos] AO⁽²⁾BXY, capillatos HPL, capillatus O⁽¹⁾, capillatos V achuc O⁽¹⁾ 2 odie] HPV, hodie rel. reminiscunt] HPVLA, reminiscunt O⁽²⁾, reminiscuntur XZ, reminiscuntur O⁽¹⁾BY, fre-
quentant A 3 nero] ro O dicineo] HPVLAXYZ, dicineo OB pari] patri HP, parii B
comosicum AOB, comosicum XYZ 4 inpar erat sollertiae] HPVLA, inpererat sollertia O, impar erat
sollertia B, imparis erat sollertiae AXYZ pertiam HPV 5 summa] sua OB hoc] hunc A
excidente O coryllus] HPV, corillus LOXY, chorillus A, corillus B: Scoryllus Gutschmid p. 144 collata
Frontino strat. 1, 10, 4: Scorylo dux Dacorum 6 in regnum consc. OBXY, consc. in regnum A
et] ut H 7 dacia O antequam H possedere VO quam patriam XY 8 in consp.
maesiae A, in conspectu m (conspectu B) asiae OB sita om. XY coronam V montium] ho-
stium OB cingitur A, cingit XYZ 9 tabas OB, zapas A haec gotiam q. d. A, hanc gothiam
quam datiam B, haec daciam quam gothiam XY 10 maiores O, maiorem A gepida OB aro-
zolani XY, arexolani A 11 iazyges] HP, iazyges VLAXYZ, iazytes O, tamazites B septentrio P
bastene OB omnis A^e terminabant] PVLOXY, terminabat B, terminant H, terminabis (sic) A
12 nam iazyges XYZ, namazyges H, namazyges PVLA, tamazites OB: fortasse fuit iam Iazyges oroxo-
lanis O, arosolanis A aluta tantum fluvio] HPVLAY, alutantum fl. X^a, alutantum fl. X^b, aluuo tanto
fluvio O, alueo tantum fluuii B 13 amne egregio] ainne ac regio O, amne egregia B in om. XYZ
almanicis B, alia mannicis O, alamanicis A, alemannicis X 14 sexaginta] quadraginta XYZ a]
habet a B fonte suo] fontes uero O usque] flumina usque B pontum AOB uergentia
BXY 15 ducentorum PO milia om. A hic B quem] HPVXYZ, quae LAOB
16 costae AXYZ ut] in O cratem] ABXY, gratem HPVLO qui] quiuis O lingua] in
lingua B 17 ducentis PLO in alu.] alu. B habet om. XYZ profundam] AOBXY, pro-
fundum HPVLA 18 in magnum] in magno AXYZ, immanis B omnes superat LBX, superat omnes A
de danubio haec A 19 nos om. A digressimus] HPV, digressi sumus LAOBXY iubante]
HPL, iuante V^a, iuuante V^bAXYZ, adiuuante OB

1) cf. Cassiodorus var. 4, 49: universis provincialibus et capillatis, defensoribus et curialibus Suavia
consistentibus Theodericus rex.

2) cf. Ammianus 22, 8, 44: Danuvius . . . sexaginta navigabiles paene recipiens fluvios.

3) Mela 2, 1, 8: Hister . . . ingens iam et eorum qui in nostrum mare decidunt tantum Nilo minor:
cf. Sallustius apud Gellium 10, 7, 1.

- XIII 76 Longum namque post intervallum Domitiano imperatore regnante eiusque avaritiam metuentes foedus, quod dudum cum aliis principibus pepigerant, Gothi solventes, ripam Danubii iam longe possessam ab imperio Romano deletis militibus cum eorum ducibus vastaverunt. cui provinciae tunc post Agrippam Oppius praerat Savinus, Gothis autem Dorpaneus principatum agebat, quando bello commisso Gothi, Romanos 5 devictos, Oppii Savini caput abscisum, multa castella et civitates invadentes de parte 77 imperatoris publice depradarunt. qua necessitate suorum Domitianus cum omni virtute sua Illyricum properavit et totius pene rei publicae militibus ductore Fusco praelato cum lectissimis viris amnem Danubii consertis navibus ad instar pontis trans- 78 meare coegit super exercitum Dorpaneum. tum Gothi haut segnes reperti arma capessunt primoque conflictu mox Romanos devincunt, Fuscoque duce extincto divitias de castris militum spoliant magnaque potiti per loca victoria iam proceres suos, quorum quasi fortuna vincebant, non puros homines, sed semideos id est Ansis vocaverunt. quorum genealogia ut paucis percurram vel quis quo parente genitus est aut unde origo coepta, ubi finem effecit, absque invidia, qui legis, vera dicentem auscultat. 15
- XIV 79 Horum ergo heroum ¹⁾, ut ipsi suis in fabulis referunt, primus fuit Gapt, qui genuit Hulmul. Hulmul vero genuit Augis: at Augis genuit eum, qui dictus est Amal, a quo et origo Amalorum decurrit: qui Amal genuit Hisarna: Hisarnis autem genuit

HPVLA S (1 Longum — 4 vastaverunt; item a 16 Horum) *O* (ubi 15 qui legis — p. 77, 3 genuit Valaravans bis leguntur, v. p. 77, 3 n.) *B X* (*YZ*).

1 longo n. p. interuallo *A* imp. regn.] inperante *A* 2 cum aliis bis *P*, cum om. *A* pe-
 pierant *P*², pepigerat *SO*, pepigerunt *XYZ* 3 longe] diu *A* delectis *OB* 4 acrippam *PV*
 oppii] *HPVLAXY*, popeius *O*, pompeius *B* sauinus] *HPVL*, sabinus *OBXY*, saucinus *A* 5 au-
 tem] enim *XYZ* dorpanius *L* agebat] gerebat *A* romanis devictis *AB* 6 oppii] opti *P*,
 pompeii *B* sauini] *HVL*, saucini *PA*, sabini *OBXY* capite absciso *AB* inuadentes om. *A*
 7 qua] qui *O* suorum d.] seruorum domicianos *O* omne *PV* 8 publice *O* militibus
 om. *OB* eductore *O* prelatum *OB* 9 cum electissimis *LO*, cum aelectissimis *B* amnem
 om. *A* danubii] danubium *AOB* consertis] cum conperitis *O* ad instar pontis] ad star ponti
O, instar pontis *A* 10 coepit *malim* dorpaneus *O* tunc *LAXY* haut] *HP*, aut *VO*, aud
L, haud *ABXY* signes *PO* capescunt *O* 11 conflictu] arma conflictu *O*, armati conflictu *B*
 duce om. *OB* 12 militum om. *A* despoliant *OB* suas *O* quorum quasi] quasi *O*, quasi
 qui *B*, quorum *XY* 13 uinebant] uinebant *L* non] tamen *O* id est ansis] *HPVL*, id est
 anses *XY*, id est ianses *OB*, om. *A* 14 genealogia] *HV*, -am *rel.* uel] ut *OB* 15 coepta]
 accepta *OB*, cepit *A* efficit *VOB*, accepit *A* uera dic. om. *XYZ* 16 heroum ut ipsi suis in
 (ipsis in suis *A*) fabulis referunt] ut ipsi suis fabulis fuerunt *S*, ut ipse hieronimus suis in f. ferunt *O*(¹),
 ut ipsi (ipsis *O*) suis in (in om. *OB*) fabulis (fobolis *O*) ferunt *O*(²)*B* gapt] capit *O*(¹) 17 hul-
 mul humul *H*, halmal halmal *SO*(¹⁻²)*B*, humal humal *XYZ* uero genuit] qui fuit pater *A* augis
 at augis] *PVLXYZ*, augis augis *H**SO*(²), augis augis uero *O*(¹), augis *A* genuit . . . est] qui fuit pa-
 ter *A* amal] *HPLAO*(¹), hamal *V*, amala *SO*(²)*BXY* a quo] aco *O*(¹) 18 et om. *A* ha-
 malorum *HPV* decurrit om. *A* qui amal] qui hamal *P*, qui mala *O*(¹), et amala *SO*(²)*B* hi-
 sarna hisarnis] *HPVL*, hisarnam hisarnis *XZ*, isarnam isarnis *Y*, isarna isarna *SOB*, isarna *A* autem
 (enim *XY*) genuit] et ipse *A*

1) *Tabulae huius, quam constat profectam esse ex Cassiodorii historia Gothica, auctor in variarum duobus locis quodammodo excerpta dedit, primum 9, 25 nomine Atalarici scribens de se: iste reges Gothorum longa oblivione celatos latibulo vetustatis eduxit: iste Amalos cum generis sui claritate restituit, evidenter ostendens in decimam septimam progeniem stirpem nos habere regalem, id quod cum tabula Iordanis ita convenit, quod a Gapt ad Atalaricum numerantur generationes septemdecim: deinde 11, 1, ubi Amalasuintae parentum cohors regalis enarratur sic: enituit Amalus felicitate, Ostrogotha patientia, Agatha (al. Athala) mansuetudine, Munitarius sequitate, Vnimundus forma, Thorismut castitate, Vnalamer (sic) fide, Theudimer pietate, patientia inclitus pater. ubi cum appareat non nominari ex maioribus Amalasuintae nisi qui regnarint praeter ipsum Amalum nominis auctorem et fortasse regem et ipsum, pro Agatha vel Athala substituendus est Ermonaricus: reliqui errores ut facile tolluntur, ita in regum ordine Videmer recte omittitur.*

Ostrogotha: Ostrogotha autem genuit Hunuil: Hunuil item genuit Athal: Athal genuit XIV
 Achiulf et Oduulf: Achiulf autem genuit Ansila et Ediulf, Vultuulf et Hermenerig:
 Vultuulf vero genuit Valaravans: Valaravans autem genuit Vinitharium: Vinitharius
 quoque genuit Vandiliarium: Vandaliarius genuit. Thiudemir et Valamir et Vidimir: 80
 5 Thiudimir genuit Theodericum: Theodericus genuit Amalasuentham: Amalasuentha
 genuit Athalaricum et Matesuentham de Eutharico viro suo, cuius affinitas generis
 sic ad eam coniuncta est. nam supra dictus Hermanaricus, filius Achiulf, genuit 81
 Hunimundum: Hunimundus autem genuit Thorismundo: Thorismund vero genuit Berim-
 mud: Berimud autem genuit Vetericum: Vetericus item genuit Eutharicum, qui con-
 iunctus Amalasuinthae genuit Athalaricum et Mathesuentam, mortuoque in puerilibus
 10 annis Athalarico Mathesuenthae Vitigis est copulatus, de quo non suscepit liberum;
 adductique simul a Belesario Constantinopolim: et Vitigis rebus excedente humanis
 Germanus patricius fratruelis Iustiniani imp. eam in conubio sumens patriciam ordi-
 nariam fecit; de qua et genuit filium item Germanum nomine. Germano vero de-

HPV S (ad 6 suo) L A O B X (YZ).

1 ostrogota ostrogota X, hostrogota ostrogota L, ostrogota A autem (om. OBYX) genuit] qui
 fuit pater A hunuil hunuil] HPVLXZ, hiniul hiniul Y, unilt (ues ins. O⁽¹⁾, sed erasum est) unilt
 O⁽¹⁾B, unil unil SO⁽²⁾, hunnull (?) A^a, hunnuil A^b item genuit . . . 3 uero om. SO⁽²⁾ - item]
 qui A, om. O⁽¹⁾B athal genuit] patrem A 2 achiuf B, achiulf XYZ et oduulf] HPVX,
 et odiuulf Y, et odulf L, om. AOB achiuf B, achiulf XYZ autem] enim XY, om. AOB an-
 silam OB et ediulf] et odulf L: malim Etediulf vel simile quiddam uultuulf] uultulf O, uuldulf B,
 uulffuulf A, et uultuulf XYZ hermenerig] HPLAXY, ermenerig V, hermerich B, ermerich O 3 uult-
 uulf] uulfaulf A, uulftul O, nul*duf B uero] autem V ualarauans ualarauans autem] HPV L, uua-
 laraans ualarauans enim XYZ, ualarauans ualarauans autem SO⁽²⁾B, ualarauans qui A, inter genuit ualaba-
 bans et ualarauans autem inserit O commata p. 74, 19 ut non — p. 75, 2 reminiscunt et, deinde vocabulo inter-
 posito, ea ipsa quae praecedunt 76, 15 qui legis — p. 77, 3 genuit ualarauans: quae duo commata notavimus O⁽²⁾
 uinitharium (sic) uenetharius q. g. HPV, uinitharium uenetharius q. g. L, uunitarium uinitharius quoque
 autem g. O, uinitharium uinitharius q. g. S, uenitharium uenetharius (uenitharius Y) q. g. XY, uinitha-
 rium uinitharius q. g. B, uinitharium et ipse A 4 uandiliarium uandaliarius (uandaliarius P) genuit] HPV,
 uandiliarium uandaliarius (uandiliarium uandaliarius Y, uandiliarium uandaliarius Z) enim genuit XYZ (in-
 seruit errore opinor ea verba Lindenbrogii non hoc loco, sed v. 5 inter genuit et theodericum), uandaliarius
 uandaliarius genuit L, uandaliarium patrem A, om. SOB thiudemir] HPV, thiudimer LX, theudimer Y,
 theodemir SB, thodemir O, tiudemir A et om. A ualamir] HPVX, ualamer Y, ualamir LSOB,
 ualamer A uidimir] HPVLX, uinimir O, uidimir A, uuidimir B, uuidimir S, uindimir YZ 5 thi-
 dimir] HPV, thiudimer LX, theudimer Y, thiudemir A, theodemir SOB theodericum theodericus] theu-
 dericum qui A amalasuenta amalasuenta O, amalasuenta amasuenta (sic) S, amalasuintam (-suentam B²)
 amalasuenta B, amalasuentham quae fuit mater A 6 athalaricum PYZ, athalaricum B, athalaricum X, atha-
 larici A mathesuentham X, mathesuentam Y, mathesuentam SOB, athesueritae A de eutharico]
 HPV L, deutharico A, deutharico OB, deuthari S, de atharico XYZ uiro suo] uiri sui O affinitate
 generis B, adfinitatem teneris O 7 coniunctus OB hermanaricus] hermericus OB, hermanericus Z,
 hermanarig A achiulf Y (non X), achiulf O 8 hunimundum hunimundus (humimundum humimun-
 dus L) autem (enim XYZ) genuit] hunimundum et ipse A thorismundo] thorismund L, thorismundum
 AOBXY thorismund uero] thorismundus uero VB, qui A berimu** (berimund P²) berimud P, beri-
 mud berimund O, berimund berimund BY, berimundum A 9 autem genuit] enim g. XYZ, genuit OB, et
 ipse A uetericum uetericus] HPVLXYZ, uidericum uidericus OB, uetericum A: cf. c. 33, 173 item
 genuit] autem g. PX, qui et A eutharicum] eutharicum L^a 10 amalasuinthae] HPV, amalasuente L,
 amalasuente XY, amalasuente O, amalasuente B, amalasuente quae A athalaricum XZ, athalaricum Y, atha-
 ricum L mathesuentam] HPAOB, mathesuentam VLXY mortuoque] mortuo quoque L, mortuo A
 pueribus annis L, puericia A 11 athalarico X, athalarico Y mathesuenthae] HPVXY, mathesuenthae
 L, mathesuintae B, mathesuinte AO uidicis O, uidechis B copulatus] sociatus OB libe-
 ros A 12 a belesario] HPVLXY, a belisario A, ab bel. Z, ad bellisarium O, ad belisarium B con-
 stantinopolim] HVLA, constantinopolis (sic) P, in const. OBYX et om. A uitigis] HPVLAX,
 uitigi YZ, uuiticis O, uidechis B 13 iust.] domini (dñi O^b, dōm O^a) iustiniani O, domni iustiani B
 eam in conubio] eam in conubium A, eadem (eandem B) in coniugio OB 14 qua et] qo (sic) O, quo B
 fil. gen. OB

XIV functo ipsa vidua perseverare disponit. quomodo autem aut qualiter regnum Amalorum destructum est, loco suo¹⁾, si dominus iuberit, edicimus.

82 Nunc autem ad id, unde digressum fecimus, redeamus doceamusque, quomodo ordo gentis, unde agimus, cursus sui metam explevit. Ablabius enim storicus refert, quia ibi super limbum Ponti, ubi eos diximus in Scythia commanere²⁾, ibi pars eorum, qui orientali plaga tenebat, eisque praeerat Ostrogotha, utrum ab ipsius nomine, an a loco, id est orientales, dicti sunt Ostrogothae, residui vero Vesegothae, id est a parte occidua.

XV 83 Et quia iam superius³⁾ diximus eos transito Danubio aliquantum temporis in Mysiam Thraciamque vixisse, ex eorum reliquiis fuit et Maximinus imp. post Alexandrum 10 Mamaeae. nam, ut dicit Symmachus in quinto suae historiae libro, Maximinus, in-quiens, Caesar mortuo Alexandro ab exercitu effectus est imp., ex infimis parentibus in Thracia natus, a patre Gotho nomine Micca, matre Halana, quae Ababa dicebatur⁴⁾. is triennio regnans, dum in Christianos arma commoveret, imperium simul et vitam 84 amisit. nam hic Severo imp. regnante et natalis die filii celebrante, post prima aetate et rusticana vita de paucis in militiam venit. princeps si quidem militares dederat ludos; quod cernens Maximinus, quamvis semibarbarus aduliscens, propositis praemiis patria lingua petit ab imperatore, ut sibi luctandi cum expertis militibus

HPVLAOBX(YZ).

1 ipsa vidua bis P \ persequerere disponitur OB, perseveravit A autem] enim XY aut qualiter om. A am. regn. OB 2 iuberit] HPV, iuauerit LYZ, iuuerit AX, uoluerit OB edicimus] HPVL, edicemus AXYZ, edocemus OB 3 autem] enim XYZ ad id om. AY unde P^a digressum (?) L quomodo] quando OB 4 expleuerit OB ablatius AOB storicus] historicus AO, istoricus B, hystoricus XY refret O 5 quia ibi] qui albi P, quod ibi XYZ limbum] HAOBXY, lymbum PVL dissimus A ibi om. AB 6 qui] quae AXYZ orientali plaga] HPVL, orientalem plagam AOBXY tenebant B que] qui L post ostrogotha ins. incertum habemus A utrum] uerum O 7 id est orientales dicti sunt (sint Z) ostrogothae] orientales dicti sunt id est ostr. A, orientali dicti sunt (sint B) ostr. (om. id est) OB id est om. A a] in B, om. O tam verba id est orientales quam quae sequuntur id est a parte occidua videntur insiticia 9 et] sed XYZ quia] quidem B iam] iam (sic) O superius] sicut OB aliquanto O in mysiam (misiā L, mesia X, misia YZ, messiam O) thraciamque (thraciaque PVXYZ, traciaque L)] HPVLOXY, apud moesiam thraciamque B, misia traciaque A 10 dixisse O, duxisse B reliquis O et om. A imperator O alexandrum O 11 mamae nam HPVL, mumae nam O, mammeae (mammas Z) filium nam XYZ, mammeam (om. nam) AB suae hist.] hist. A^a, hist. sue A^b maximinus inq. caesar (caesar om. A) m. alexandro] alexandro (alexandro B) inquit cessare mortuo maximinus OB 12 effectus] factus OB 13 micca] mica A, nea O, mecca B halana] HPV LX, alana AOB, helana YZ ababa] PVLAOBXY et sic vita Max., abara H dicebatur P 14 his V triennium OB arma commoueret] HP^bVL, arma commouerat P^a, arma commouerit B, arma conuerteret XYZ, arma conuertit O, armatur A simul et uit. am.] am. et uit. A 15 imp. om. A natalis] natalem B, notalem A die] HP, diem rel. post prima aetate et rusticana uita] HPV L, post primam aetatem et rusticanam (rusticam OB) uitam AOBXYZ 16 uenit] inuenit O princeps AO 17 quamuis] qui O, qui erat B aduliscens] HP, aduliscens O, adulescens VL, adolescens ABXY pr(a)epositis OB 18 patria] barbara OB petit XYZ, pœsit V^a imperare A expertis] PVLAXY, pertis H, exercitus OB

1) c. 60, 315.

2) c. 5, 38. 42.

3) c. 5, 38.

4) vita Maximini I: Maximinus . . . de uico Threiciae . . . barbaro . . . patre et matre genitus, quorum alter e Gothia, alter ex Alanis genitus esse perhibetur: et patri quidem nomen Micca, matri Hababa fuisse dicitur. cf. c. 4: amatus est unice a Getis quasi eorum civis.

licentiam daret¹⁾. Severus, ammodum miratus magnitudinem formae — erat enim, ut XV 85 fertur, statura eius procera ultra octo pedes²⁾ — iussit eum lixis corporis nexu contendere, ne quid a rudi homine militaribus viris eveniret iniuriae³⁾. tum Maximinus sedecim lixas tanta felicitate prostravit, ut vincendo singulos nullam sibi requiem per 5 intercapidinem temporis daret. hic captis praemiis iussus in militiam mitti⁴⁾, prima- que ei stipendia equestria fuere⁵⁾. tertia post haec die, cum imperator prodiret ad campum, vidit eum exultantem more barbarico iussitque tribuno, ut eum coercitum ad Romanam imbueret disciplinam. ille vero, ubi de se intellexit principem loqui, accessit ad eum equitatemque praeire pedibus coepit. tum imperator equo ad lentum 86 10 cursum calcaribus incitato multos urbes huc atque illuc usque ad suam defatigationem variis deflexibus impedivit⁶⁾ ac deinde ait illi: 'num quid vis post cursum, Thracisce, 'luctare?' respondit: 'quantum libet, imperator'. ita Severus, ex equo desiliens, recentissimos militum cum eo decertari iussit. at ille septem valentissimos iuvenes ad terram elisit, ita ut antea nihil per intervalla respiraret, solusque a Caesare et 15 argenteis praemiis et aureo torque donatus est; iussus deinde inter stipatores degere

HPVLA OB X (YZ).

1 daret lic. A mirans XYZ 2 eum lixis] eum cum lixis BXY, cum eo lixis A cor-
poreo OB nexu] sensu L^a, sexu L^b 3 militibus O ueniret OB tunc AOB
4 sedecim O felicitate] facilitate A, uelocitate Y (non X) postravit V uincendos HPV
per om. OB 5 intercapidinem] PVO^a, intercampidinem H, intercapidinem LAXZ, interpedinem Y,
intercapidine O^b, intercapidine B temporis] temporum OB, corporis A hic] scr. hinc capitis
O premiis O, proemfis HPV iussus] i. est B militiam V 6 que om. A ei] BXY,
eis O, om. HPVLA stipendiequestria O tertiam post diem OB prodierit OB 7 tri-
buno] bono OB coheroitum] HPVLY, coersitum BX, coersitum O, coersito A 8 inbuere O
de se (re XY) intellexit] intell. de se A 9 tum] tunc L, cum O equo ad lentum (ad lentem A,
ad lentius YZ, allentius X) cursum (cessum XYZ) calcaribus (calcatibus A) incitato] aequum adiectum cul-
tum caltaribus incitatum O, equo adiecto in cursum calcaribus incitatum B: equo ad uiolentum cursum c. i.
Muratorius recte 10 multus A^a urbes] HPAO, urbis VL, orbes BXY huc om. O us-
que om. A defatigationem] AXY, defacationem HPVLY, fatigationem OB 11 deflexibus impeduit]
inflexibus interpedauit OB hac O ait] dixit A num om. L post (pos P) cursum om. B^a
thraisce X, tragice Y 12 luctari ABY libet] placet XY, libet placet Z imperatori
AXY ita] tunc XYZ dissiliens LO, descendens XYZ 13 milites XYZ eo decertari
iussit] HPVXY, eodem certari iussit O, eodem certare iussit BL, eo iussit decertare A at] ac OB
iuuenes] milites OB 14 terras Z ut om. O ante XY respiraret A¹, respirare O
que om. OB 15 argenteis] arteis A¹ proemiis HPV stirpatores O degere corp. pr.]
AOB, dedere corp. pr. HPVLY, decore corp. pr. astare XYZ

1) *vita Maximini* 2: et in prima quidem pueritia fuit pastor . . . natali Getae filii minoris Severus militares dabat ludos propositis praemiis argenteis . . . hic adulescens et semibarbarus et vix adhuc Latinae linguae, prope Thraecia imperatorem publice petiit, ut sibi daret licentiam contendendi cum his, qui iam non mediocri loco militarent.

2) *vita l. c.*: magnitudinem corporis Severus miratus. c. 6: erat magnitudine tanta, ut octo pedes digito videretur egressus. cf. *vita Maximini iun. c. 2*.

3) *vita c. 2 pergitur sic*: primum eum cum lixis composuit . . . ne disciplinam militarem corrumpere.

4) *vita c. 2 pergitur*: tunc Maximinus sedecim lixas uno sudore devicit sedecim acceptis praemiis . . . iussusque militare.

5) *vita c. 2*: prima stipendia equestria huic fuere.

6) *vita c. 3 post verba adlata not. 4*: tertia forte die cum processisset Severus ad campum, in turba exultantem more barbarico Maximinum vidit iussitque statim tribuno, ut eum coereret ac Romanam disciplinam imbueret. tunc ille ubi de se intellexit imperatorem locutum, . . . ad pedes imperatoris equitantis accessit. tum . . . Severus . . . equum admisit multis circumitionibus et cum imperator laborasset neque ille a currendo per multa spatia desisset.

- XV 87 corporis principalis¹⁾. post haec sub Antonino Caracalla ordines duxit ac saepe famam factis extendens plures militiae gradus centuriatumque strenuitatis suae praetium tulit²⁾. Macrino tamen postea in regno ingresso recusavit militiam pene triennio, tribunatusque habens honore numquam se oculis Macrini optulit, indignum ducens
 88 eius imperium, qui perpetrato facinus fuerat adquisitum³⁾. ad Eliogabalum dehinc quasi ad Antonini filium revertens tribunatum suum adiit et post hunc sub Alexandrum Mamaeae contra Parthos mirabiliter dimicavit⁴⁾. eoque Mogontiaco militari tumulto occiso ipse exercitus electione absque senatus consultu effectus est imperator, qui cuncta bona sua in persecutione Christianorum malo voto foedavit, occisusque Aquileia a Puppione⁵⁾, regnum reliquit Philippo. quod nos idcirco huic nostro opusculo de Symmachi hystoria mutuavimus, quatenus gentem, unde agimus, ostenderemus ad regni Romani fastigium usque venisse. ceterum causa exegit, ad id, unde digressimus, ordine redeamus.
- XVI 89 Nam gens ista mirum in modum in ea parte, qua versabatur, id est Ponti in litore Scythiae soli, enituit, sine dubio tanta spatia tenens terrarum, tot sinos maris, tot fluminum cursus, sub cuius saepe dextera Vandalus iacuit, stetit sub praetio Marcomannus, Quadorum principes in servitute redacti sunt. Philippo namque ante

HPVLA OBX (YZ).

1 sub om. OB antomno O, antonio A caralalla L^c, caragalla O duxit ord. A
 famam (fama O) factis] factis fam. A 2 plures] inter pl. B grados] HPV, gradus LABXY
 centuriatumque] XYZ, centuriatumque HPV, centuriamque A, centuriasque OB: plures militiae gradus centuriatum tulit Duac. praedium P, premium LA 3 macrino] magno O in regnum O^B, regnum
 A, om. XYZ ingressum O triennium OB 4 tribunatus habensque O honore] HP, honorem rel. obtulit magrini (macrini B) OB 5 qui] HPV, quod AOBXY perpetrato facinus] HPV, perpetrato facinore AXYZ, petratum facinus O, per patratum facinus B fuerat] erat OB
 adquisitum] acquisitus Z, quaesitum B ab eliogabaum O, ab heliogabalo B dehinc O 6 ad om. L antini L, antonii A hinc OB alexandro OBX 7 mamae HPV, mame LO, mammae XZ, mamea B, m. (sic) A, mammeae filio Y que om. OB magontiaco LXY, magontiaco O
 8 tumulto] HPV, tumultu LABXY occiso O senatus HPV consulto LB 9 chr. pers. OB occisusque O 10 aquileiae A, aquilegia OBXZ puppione] HPV, pupione OBXY, pupeliano A¹, pupianno (?) A² huc L nostro] non O^c, om. O^B 11 symm. hyst.] simmaco A mutauimus O, mutuati sumus A ostenderemus om. OB 12 uenisse] uen. doceamus B exigit LA, exigit ut OBXY digressi sumus LAOBXY 13 ordinem L, om. OB redemus A¹
 14 uersebatur P^c in ponti A 15 cythiae O enituit] innituit O, innotuit B spitia P tot sinos] HPV, sinos tot L, tot sinus AOBXY moris L 16 uandalus] PV, uandalus OBXY, guandalus L, gandalus A, uanculus H 17 seruitute] HPV, -tem rel.

1) *vita c. 3 pergīt*: ait ei: 'quid vis, Thracisce? num quid delectat luctari post cursum?' tum 'quantum libet', inquit, 'imperator'. post hoc ex equo Severus descendit et recentissimos quosque ac fortissimos milites ei comparari iussit. tum ille more solito septem fortissimos uno sudore vicit solusque omnium a Severo post argentea praemia torque aureo donatus est iussusque inter stipatores corporis semper in aula consistere.

2) *vita c. 4*: diu sub Antonino Caracalla ordines duxit, centuriatus (centuriatos *libri*) et ceteras militares dignitates saepe tractavit.

3) *vita c. 4*: sub Macrino, quod eum, qui imperatoris sui filium occiderat, vehementer odisset, a militia desitit. c. 5: Maximinus . . . tribunus.

4) *vita c. 4*: occiso Macrino . . . ubi Heliogabalum quasi Antonini filium imperatorem comperit, . . . ad eum venit. c. 5: quem Alexander miro cum gaudio . . . suscepit.

5) *Orosius 7, 18*: (Alexander) militari tumultu apud Mogontiacum interfectus est. c. 19: . . . Maximinus . . . nulla senatus voluntate imperator ab exercitu . . . creatus persecutionem in Christianos . . . exercebat. sed . . . tertio quam regnabat anno a Pupieno Aquileiae interfectus.

dicto regnante Romanis, qui solus ante Constantinum Christianus cum Philippo idem XVI filio fuit, cuius et secundo anno regni Roma millesimum annum explevit¹⁾, Gothi, ut adsolet, subtracta sibi stipendia sua aegre ferentes, de amicis effecti sunt inimici. nam quamvis remoti sub regibus viverent suis, rei publicae tamen Romanae foederati erant et annua munera percipiebant. quid multa? transiens tunc Ostrogotha cum suis 90 Danubio Moesiam Thraciasque vastavit. ad quem rebellandum Decius senator a Philippo dirigitur. qui veniens dum Getis nihil praevallet, milites proprios exemptos a militia fecit vitae privatae degi, quasi eorum neglectu Gothi Danubium transfretassent, factaque ut puta in suis vindicta ad Philippum revertitur. milites vero videntes 10 se post tot labores militia pulsos, indignati ad Ostrogothae regis Gothorum auxilium confugerunt. qui excipiens eos eorumque verbis accensus mox tricenta milia suorum 91 armata produxit ad bellum adhibitis sibi Taifalis et Astringis nonnullis, sed et Carporum trea milia, genus hominum ad bella nimis expeditum, qui saepe fuere Romanis infesti; quos tamen post haec imperante Dioclitiano et Maximiano Galerius Maximinus 15 Caesar devicit et rei publicae Romanae subegit²⁾. his ergo addens Gothos et Peucinos ab insula Peucis, quae in ostia Danubii Ponto mergentia iacet, Argaithum et Gunthericum nobilissimos suae gentis doctores praefecit. qui mox Danubium vadati et de 92 secundo Moesiam populati, Marcianopolim eiusdem patriae urbem famosam metropolim adgrediuntur, diuque obsessam accepta pecunia ab his qui inerant reliquerunt. et 93 20 quia Marcianopolim nominavimus, libet aliqua de eius situ breviter intimare. nam hanc urbem Traianus imperator hac re, ut fertur, aedificavit, eo quod Marciae sororis

HPVLA OBX (YZ).

1 constantino O cum philippo (fil- O semper) om. A idem filio] HPVB, id est filio O, idem philippo L, eiusdem filio XYZ, om. A 2 et om. A roma om. OB millesimummannum V 3 distrata sibi stipendia sua O, distracto sibi stipendio suo B aegre fer. om. LOB facti sunt LB, fiunt A 4 remotis sub reg. O, remotibus reg. P, remoti legibus A publice O romone O, om. A 5 ostragotha O^a 6 danubio] HPV, danubium LAOBXY moesias tratiamque O, moesiam thraciamque B rebellandum] HPVLYXZ, repellendum OB, debellandum A 7 dum] di V getis] gentis O, genti B, gothis A nihil om. XYZ praevalit O proprias O^a exeptos O 8 malitia H uitae priuatae] uita priuata ABXY degere AB neglectum O, neglegentia A danubium] L transfretassent] transissent O, transissent B 9 ut puta] BXY, ut pota O, ut putavit HPVL, ut putabat A suos A ad phil. om. A uidentes se esse OB 10 post om. A tot] HPLAXYZ, toth V, hos OB ostrogothae (ostrogothi O) regis om. A 11 qui exc.] quorum rex suscipiens A eorumque L tricenta] trecenta PAX, ccc YZ, xxx OB suorum] uirorum OB 12 produxit] OBXY, producit HPVLA bellum] pr(o)elium OB adhibetis O, adhibitis V taifalis] HPVLA, taiphas O, taiphis B, tuifalis XYZ astringis] immo Asdingis: v. p. 87, 11. et Zeuss p. 461 carporum] PVLOB, corporum HA, caporum XY 13 trea milia] HPV, tria m. LOBXY, tribus milibus A gens O fuere romanis infesti (infesti L] romanos infestos (om. fuere) O, romanis infesti sunt B 14 dioclitiano] HPVL, diocletiano O, diocletiano ABXY et maximiano om. OB galearius V maximinus] HPVXY, maximus LAOB, cf. p. 86, 15 15 devicit et] de ciuitate OB romanae om. A subiecit OB addens] habens OB peucinos] pesicenos O, pesinceos B, peccinos XYZ 16 peucis] paucis OB, peccis XYZ quae] qui OB in ostio BXY, inter hostia A mergenti adiacet (-cent B) OB, mergenti iacet XYZ argaithum AOB: cf. Arguntis Soytharum rex vit. Gord. 31 gunthericum OY, gundericum A 17 doctores praefecit] HPVL, duct. praef. AXY, praef. doct. O, praef. duct. B mos uadantes dan. A de] die L, om. PAOB 18 populari A marcianopolim O 19 adgrediuntur in litura A² his] iis X 20 nominavimus O^a breuiter om. A intimare om. L^a 21 aed. ut fertur OB marcia soror sua XYZ

1) Hieronymus ad a. Abr. 2262, Philippi secundum: regnantibus Philippis millesimus annus Romanae urbis expletus est. supra in Romanis c. 283 ponitur annus Philippi tertius: vere incidit annus millesimus urbis in Philippi tr. pot. IV.

2) Orosius 7, 25, 12: per eosdem duces (Galerium) strenue adversus Carpos Basternasque pugnatum est.

- XVI suae puella, dum lavat in flumine illo qui nimii limpeditatis saporisque in media urbe oritur Potami cognomento, exindeque vellit aquam haurire, casu vas aureum quod ferebat in profundum decidit, metalli pondere praegravatum longeque post ab imis emersit; quod certe non erat usitatum aut vacuum sorberi aut certe semel voratum undis respuentibus enatare. his Traianus sub admiratione conpertis fontique numinis quoddam inesse credens conditam civitatem germanae suae in nomine Marcianopolim nuncupavit¹⁾.
- XVII 94 Abhinc ergo, ut dicebamus, post longam obsidionem accepto praemio ditatus Geta recessit ad propria. quem cernens Gepidarum natio subito ubique vincentem praedis- que ditatum, invidia ductus arma in parentibus movit. quomodo vero Getae Gepidas- que sint parentes si quaeris, paucis absolvam. meminisse debes me in initio²⁾ de Scandzae insulae gremio Gothos dixisse egressos cum Berich rege suo, tribus tantum 95 navibus vectos ad ripam Oceani citerioris, id est Gothiscandza. quarum trium una navis, ut adsolet, tardior nanta nomen genti fertur dedisse; nam lingua eorum pigra gepanta dicitur. hinc factum est, ut paulatim et corruptae nomen eis ex convicio nasceretur Gepidas. nam sine dubio ex Gothorum prosapie et hi trahent originem; sed quia, ut dixi, gepanta pigrum aliquid tardumque designat, pro gratuito convicio Gepidarum nomen exortum est, quod nec ipsud credo falsissimum: sunt etenim tar- 96 dioris ingenii et graviore corporum velocitate. hi ergo Gepidae tacti invidia, dum Spesis provincia commanerent in insulam Visclae amnis vadibus circumactam, quam 20

HPVLA OBXY (YZ). Rav. 4, 6 p. 185 ad v. 6: Marcianopolis ex Mysia inferiore pertinet, ut testatur mihi . . . Iordanis cosmographus, asserens quod ipsam Marcianopolim civitatem Traianus imperator pro amore Marciae sororis suae aedificasset. per quam Marcianopolim medio transit fluvius qui dicitur Potamia.

1 puellam *O* labat *O*, lauatur *XYZ*, lauret *A* qui] quod *B* nimii] *HPVL*, nimiae
AOBXY limpeditatis *O* saporisque] *OBXY*, saporis saporisque *HPV*, saporisque *L*, saporisque ob-
 timi *A* 2 potami] potamica *A* uelit aq. *L*, uellet aq. *OBXY*, aquam uellet *A* aurire *PVO*
 3 ferebatur *OB* cecidit *OB* motalli *A* praegravatum longeque] grauatum (et ins. *B*) longe
OB ab] *OBXYZ*, om. *HPVLA* 4 remersit *XYZ* quod] *OBXY*, quor *HP*, *** *V^a*, cur *V^b*,
 quo *L*, quode *A* aut] haud *L* sorbori *A^a* 5 renatare *OB* has *H^a* nominis *O*
 6 quiddam *AY* conditam ciuitatem] conditatem *O* suae in] suae *L*, om. *A* marcianopolim
 om. *A* 7 nuncupavit] *HPVLXZ*, nominavit *OBXY*, appellavit *A* 8 ut dicitur *P*, om. *YZ* (non *X*)
 post longam (longan *L*) obs. om. *A* ditatus om. *A* geta (gesta *O*) rec.] rec. geta *A* 9 pro-
 pria] patriam *OB* gep. cern. nat. *OB*, cern. nat. gep. *A* 10 didatum *O* ducta *A* pa-
 rentes *ABXY* mouet *OB* uere *O* gepidasque] *HPVL*, gepidaeque *OBXY*, gepidatum *A^a*, ge-
 pidarum *A^b* 11 sint] sin *O* quaesieris *B* in initio] *XY*, ininitio *HPV*, ininitio *LAOB*
 12 scandzae] *HPVAX*, scandze *L*, scandziae *Y*, scanzi(a)e *OB* dix. goth. *A* egressos] exisse *A*
 berich] *OB*, berig *YZ*, berice *HPVX*, berige *LA* suo rege *OB* 13 uectus *O* ad ripam om.
XYZ oceani *P*, oceani *V* ceterioris *O* id est gothiscandza (gothiscandzam *A*, gothis andza *P*)] *HPVLA*,
 hoc est gothiscandzae *XYZ*, om. *OB* 14 nauis] uis *O* assolent *XY* tardior] tardius *OB*, tar-
L nanta] *HPVLOYZ*, nanta *BX*, inuenta *A* gentis *O* 15 eius *B* conuicinio *L*, con-
 uicinio *OB* 16 gepidas] *HPVL*, gepide *O*, gepidae *ABXY* nam] namque *OB* prosapia
AOBXY et hi om. *OB* trahent] *PV*, tradent *HL*, tradunt *O*, trahunt *ABXYZ* 17 ut om. *O*
 designat] signat *OB* gratuiti *O*, graui tunc *XYZ* conuitio *L*, conuicinio *OB*, uicio *A* 18 ipsum
AOBXY etenim] enim *OB* 19 et om. *OB* grauioris *O* hii *O* ut saepius] gepithae
H, om. *A* tacti] tenti *L* dum spesis] *HPVLA*, dum etiam spesis *XYZ*, dum spesis *O*, dudum
 speta *B^a*, dudum spreta *B^b*: quid subsit nescio 20 commanerint *O*, commanebant *B*, commanerent *Z*
 insulam] *HPVLAXZ*, insula *OBXY* hisce *O* uadis *AB* circumactam] *HPVLAXYZ*, circum-
 acta *O*, circumacta *B*

1) cf. *Ammianus* 27, 4, 12: Mysia, ubi Marcianopolis est a sorore Traiani principis ita cognominata: hausit autem auctor ex *Ammiani* actis Traiani deperditis.

2) c. 4, 25.

patrio sermone dicebant Gepedoios. nunc eam, ut fertur, insulam gens Vividaria in- XVII
 colit ipsis ad meliores terras meantibus. qui Vividarii ex diversis nationibus ac si in
 unum asylum collecti sunt et gentem fecisse noscuntur. ergo, ut dicebamus, Gepida- 97
 rum rex Fastida quietam gentem excitans patrios fines per arma dilatavit. nam
 5 Burgundzones pene usque ad internicionem delevit aliasque nonnullas gentes perdomuit.
 Gothos quoque male provocans consanguinitatis foedus prius inportuna concertatione
 violavit superba admodum elatione iactatus, crescenti populo dum terras coepit addere,
 incolas patrios reddidit rariores. is ergo missis legatis ad Ostrogotham, cuius adhuc 98
 imperio tam Ostrogothae quam Vesegothae, id est utrique eiusdem gentes populi, sub-
 10 iacebant, inclusum se montium quaeritans asperitate silvarumque densitate constrictum,
 unum poscens e duobus, ut aut bellum sibi aut locorum suorum spatia praepararet.
 tunc Ostrogotha rex Gothorum ut erat solidi animi, respondit legatis bellum se qui- 99
 dem talem horrere durumque fore et omnino scelestum armis configere cum propin-
 quis, loca vero non cedere. quid multa? Gepidas in bella inruunt, contra quos, ne
 15 minor iudicaretur, movit et Ostrogotha procinctum, conveniuntque ad oppidum Galtis,
 iuxta quod currit fluvius Auha, ibique magna partium virtute certatum est, quippe
 quos in se et armorum et pugnandi similitudo commoverat; sed causa melior vivaci-
 tasque ingenii iubet Gothos. inclinata denique parte Gepidarum proelium nox diremit. 100
 tunc relicta suorum strage Fastida rex Gepidarum properavit ad patriam, tam puden-
 20 dis obprobriis humiliatus, quam fuerat elationis erectus. redeunt victores Gothi Gepi-
 darum discessione contenti, suaque in patria feliciter in pace versantur, usque dum
 eorum praevius existeret Ostrogotha.

Pos cuius decessum Chiva, exercitum dividens in duas partes, nonnullos ad XVIII 101
 vastandum Moesiam dirigit, sciens eam neglegentibus principibus defensoribus desti-
 tutam; ipse vero cum LXX milibus ad Eusciam, id est Novas conscendit. unde a
 25 Gallo duce remotus Nicopolim accedit, quae iuxta Iatrum fluvium est constituta

HPVLA OBX (YZ).

1 patrio] pro patrio OB gepedoios] HPVL, gepidoios AXYZ, gepidos OB insulas O
 uividarii V, uividaria B: supra 5, 36 est Vidivarii incolet O 2 mediore L uividarii B
 3 ergo ut dic. (dicibamus P, diximus L] itaque A 4 quietam] quiete A nam om. OB 5 bur-
 gundzones] HPVLA; burgonziones OB, burgozones XYZ internicionem] HP, internicionem VLBY, inter-
 necionem A, internecionem X, internecionem O que om. B 6 cumsanguini.atis (sic) O 7 super-
 bia O, superbaque B crescente AXY, crscenti O 8 insulas OB patrios HPV, patrias B
 rarioris O his V missis legatis] missis O, misit legatos B ostrogatam X^a adhuc] adhao
 (sic) O 9 uesogothae O^a utrique om. OB eius L gentes] HPVL, gentis AOBXY
 10 inclausum O^a quaeritans] PVB, queritans AXYZ, quaeritans H, qritans O, queritae L con-
 structum L 11 poscens e (se O) d.] e d. posc. A praeparet O 12 rex goth. om. A respo-
 dit ligatis O, leg. f̄p (sic) A siquidem L 13 talem] HPVL, tale AOBXY omninos caelestium O
 14 loco A uero non] ueron HP, uero in L gepidas] HPVL, gepitas O, gepidae ABXY bella
 ***ruunt V^a, bella irruunt V^b, bella ruunt AXZ, bellum ruunt Y ne minor iud.] nemieis (sic) iud. O,
 ne nimii iudicaretur B 15 mouet XY galtis] gautis L, caltis A 16 quod] quem O auha]
 eucha O, aucha B, hauua XYZ certatum] dimicatum B 17 pugnandi] pugnae OB commo-
 ueret XYZ uiaxique ingenii O, uiaxque ingenium B 18 iubet gothos] HPV, libet gothis O,
 iuuat gothos B, iuuat gothos LAXYZ nox diremit] nox dirimit AXYZ, nox dirimet O, mox dirimit B
 19 fastida] OB, fastina VXY, fatina P, festina H, festine L, om. A properavit ad patr.] remeavit ad
 sua A pudentis P 20 oppriis O humiliatos HPVL fuerat om. V elationis] HPVL,
 elatione AOBXY 21 discessione O, descensione B contempti A feliciter] nostri OB 22 ex-
 isterit O 23 pos] H, post PVLABXY, pro O discessum L nunnulos H, nonnulla L 24 ua-
 standum] OBXY, uastandam HPVLA principibus B 25 LXX] octoginta XYZ eusciam] scripsi
 collato loco p. 84, 7, eustesiam XYZ, eustesium OB, euscesium HPV, eoscesium A, euiscesium vel euiscesium
 L: alibi hoc nomen Novarum non reperitur noua OB conscendit] conscindit O: malim consedit, cum
 praesertim Novae et ipsae in Moesia sitae sint unde . . . accedit om. XYZ 26 gollo O remotus]
 repulsus A Iatrum O constructa XYZ

- XVIII notissima; quam devictis Sarmatis Traianus et fabricavit et appellavit Victoriae civitatem¹⁾. ubi Decio superveniente imperatore tandem Cniva in Hemi partibus, quae non longe aberant, recessit, unde apparatu disposito Philippopolim ire festinans. cuius secessu Decius imperator cognoscens et ipsius urbis ferre subsidium gestiens iugum Hemi montis transacto ad Beroam venit. ibique dum equos exercitumque lassum refoveret, ilico Cniva cum Gothis in modum fulminis ruit, vastatoque Romano exercitu imperatorem cum pauculis, qui fugere quiverant, ad Eusciam rursus trans Alpes in Mysia proturbavit, ubi tunc Gallus dux limitis cum plurima manu bellantium morabatur; collectoque tam exinde quam de Vscio exercitu, futuri belli se parat in aciae.
- 102 Cniva vero diu obsessam invadit Philippopolim praedaque potitus²⁾ Prisco duce qui inerat sibi foederavit quasi cum Decio pugnaturum. venientesque ad conflictum ilico Decii filium sagitta saucium crudeli funere confodiunt. quod pater animadvertens licet ad confortandos animos militum fertur dixisse: 'nemo tristetur: perditio unius militis non est rei publicae deminutio', tamen, paterno affectu non ferens, hostes invadit, aut mortem aut ultionem filii exposcens, veniensque ad Abritto Moesiae civitatem circumseptus a Gothis et ipse extinguitur³⁾ imperii finem vitaeque terminum faciens. qui locus hodieque Decii ara dicitur, eo quod ibi ante pugnam mirabiliter idolis immolasset.
- XIX 104 Defuncto tunc Decio Gallus et Volusianus regnum potiti sunt Romanorum, quando et pestilens morbus, pene istius necessitatis consimilis, quod nos ante hos novem an-

HPVLA OBX (YZ).

1 nouissima B quam] quoniam B et f.] eam f. OB civitatem] urbem A 2 inpetore O hemi] hiemi LO, hemoniae B partibus] partes AB 3 lone P aberant] BXY, aberat HPVLAO recessit] OBXY, secessit HPVLA inde X apparatu dispositio O, apparatum disposito Z philippolim LA, philopolim Y, philippom O festinat A secessu] secessum AB, discessum L, recessu XYZ 4 decius] de culus O imperator om. A cognoscens] agnoscens A, om. XYZ ipsius urbis] H²PVL, i. urb^s H¹, ipsius urbe O, ipsi urbi ABXYZ iugo hemi AXYZ, iugum enim HPV, iugum eius L, iugum O, iugo B 5 trans santo O ad] a V beroam] OB, boream LXYZ, boream A^a, beroam HPV A^b lassum om. A refovet A 6 fluminis AOB 7 imperatore O paucis OB quiverant] qui tenerant O^a, poterant A ad eusciam (sic HVO, *usciam P¹, eusciam L, eusciam XYZ, tusciam P²B) rursus om. A 8 mysia] HPV, misia L, mysiam Z, misiam OY, moesiam AB, maesiam X perturbavit YZ 9 collectaque XYZ tam] eam O de usco] HPV L, edensco A, de eusco XZ, de eusco Y, de osco O, de orto B: intellegitur Oescus se parat (seperat P) in aciae (acie VL)] HPV L, reparat in aciae O, reparat aciem B, reparatur (reparatur YZ) in acie XYZ, se praeparabat in aciem A 10 diu om. O phil. inu. A praedamque X potitus] potius O prisco duce] HPV O, priscum ducem LABXY 11 pugnaturus L ilico] alico O 12 saucium] sauum O 14 dimutio X paterno (paterna O^a) affectu OZ, paternum affectum B 15 filii O ad om. LOB abritto] HPV L, abrito OB, abritum A, abritum XYZ 16 a gothis circ. L et ipse om. A 17 decii ara] decura O miserabiliter BXY immolaret B 19 defuncto (defunctoque B) t. decio] quo defuncto A regno ABXY 20 morbus] annus morbis XYZ necessitati B quod] quam AXYZ, et O, ut B nos] hos B^a hos nos O

1) cf. Ammianus 31, 5, 15: duobus navium milibus perrupto Bosporo et litoribus Propontidis Scythicarum gentium catervae transgressae ediderunt quidem acerbas terra marique strages, sed amissa suorum parte maxima reverterunt. ceciderunt dimicando cum barbaris imperatores Decii pater et filius. . . Anchialos capta et tempore eodem Nicopolis, quam indicium victoriae contra Dacos Traianus condidit imperator. post clades acceptas inlatasque multas et saevas excisa est Philippopolis centum hominum milibus, nisi fingunt annales, intra moenia iugulatis. perit autem harum rerum narratio Ammiana ea, quam perverso ordine in compendium redigit epitomator.

2) cf. Ammianus l. c.

3) Cassiodorus chr. ad a. 252: Decius cum filio suo in Abritto Thraciae loco a Gothis occiditur, haec substituens Prosperi adnotationi huic: Decius cum filio in Abritto, quae est civitas Mysiae, occiditur.

nos experti sumus, faciem totius orbis foedavit, supra modum tamen Alexandriam XIX
 totiusque Aegypti loca devastans, Dionysio storico super hanc cladem lacrimaviliter
 exponente, quod et noster conscribit venerabilis martyr Christi et episcopus Cyprianus
 in libro, cuius titulus est 'de mortalitate'¹⁾. tunc et Emilianus quidam Gothis saepe 105
 5 ob principum negligentiam Mysiam devastantibus, ut vidit licere nec a quoquam sine
 magno rei publicae dispendio removeri, similiter suae fortunae arbitratus posse venire,
 tyrannidem in Moesia arripuit omneque manu militari ascita coepit urbes et populos
 devastare. contra quem intra paucos menses dum multitudo apparatus aderesceret,
 non minimum incomodum rei publicae parturivit; qui tamen in ipso pene nefario
 10 natus sui initio extinctus et vitam et imperium, quod inhiabat, amisit: supra dicti vero 106
 Gallus et Volusianus imperatores, quamvis vix biennio in imperio perseverantes ab
 hac luce migrarunt, tamen ipsud biennium, quod affuerunt, ubique pacati, ubique
 regnaverunt gratiosi; praeter quod unum eorum fortunae reputatum est, id est gene-
 ralis morbus, sed hoc ab imperitis et calumniatoribus, qui vitam solent aliorum dente
 15 maledico lacerare²⁾. hi ergo mox imperio adepti sunt, foedus cum gente pepigerunt
 Gothorum. et nec longo intervallo utrisque regibus occumbentibus Gallienus arripuit
 principatum.

Quod in omni lascivia resoluta Respa et Veduco Tharuaroque duces Gothorum XX 107
 sumptis navibus Asiam transierunt, fretum Ellispontiacum transvecti, ubi multas eius
 20 provinciae civitates populas opinatissimum illud Ephesiae Dianae templum, quod
 dudum dixeramus³⁾ Amazonas condidisse, igne succendunt. partibusque Bithiniae
 delati Chalcedonam subverterunt, quam post Cornelius Abitus aliqua parte reparavit,

HPVLAOBXY(YZ).

1 sedavit O tamen] quoque OB alexandriae XYZ 2 deustatus O stor. (hist. O,
 hystorico BXY) super h. cl. om. A 3 quod] qu(a)e OB, quam XY conscripsit OB et om. OB
 cyprianus O, om. A 4 emilianus OX 5 negligentiam A¹ mysiam] moesiam AX, maesiam Y,
 om. OB a om. OB 6 reipluplice dispendio O arbitratur O posse venire] posse euenire
 LB 7 tirandem L mysia Z, mesiam O, moesiam LB omneque] HPVLA, omniaque ABXY,
 omniaque O 8 intra om. OB mensel O dum om. OB aderescerit O, accrescens B
 9 republicae O, res publica XY in ipso] ipso O, ipse B pane O conati O 10 quod in-
 hiabat] quod (quem O) inuadebat OB supra dicti vero g. et uol. imperatores] supradicti g. et uol. A,
 om. O 11 uix biennio] biennio uix A, biennio L in imperio om. OB 12 migrarunt B
 ipsud biennium] HVL, in ipsud b. P, in ipso biennio A, ipsum biennium XYZ, ipsi biennium O, ipso bien-
 nio B quod] HPVY, quo LAX, qui O, que B ubique] ubi A pagati O 13 quod] q O
 fort. eor. L reportatum OB id est] is est ergo B 14 moribus O imperatis Z 15 la-
 cerare] macerare O mox] mox ut AXY imperio] imperium LAOBXY adepti sunt] adeptis O
 goth. pep. B 16 logo O regibus om. A 18 quod in omni (omne P)] HPV, quo in o. LBXZ,
 qui omni Y, quem in o. O, quod nimia A lasum uia O, lassonia B resolutio H, resolutio B^a
 respa et ueduco (uaeduco L) thuruaroque (turnaroque A) HPVLA, respa et ueduco (reduco Y) taruaroque XYZ,
 respatueduco tharuaroque O, re spacii eduathar uarroque B ducibus XYZ 19 asiam] in asiam A¹
 transierunt O fretumque X ellispontia V, bellespontiacum O, hellespontiacum AXY multis
 e. p. (p. e. L) ciuitatibus B 20 populatis B, populata P, populati A opimatissimum B ephesi
 O, ephoesi B, asiae A quod . . . condidisse] opus amazonum (sic) A 21 que om. A bithiniae]
 HPVLOBXY, bitiniae A 22 dilati O chadcedonam H, chalcedonam V, chalcedona P, calcedona
 A, calcedonam XY^bZ, calcioniam L, calcionam O, calcedoniam BY^a subuertunt A abitus]
 HPVVOXY, auitus AB, habitus L

1) Hieronymus chron. ad a. Abr. 2269: pestilens morbus multas totius orbis provincias occupavit maxi-
 meque Alexandriam et Aegyptum, ut scribit Dionysius [Alexandrinus episcopus apud Eusebium hist. eccl. 7, 22]
 et Cypriani de mortalitate testis est liber.

2) cf. Orosius 7, 21, 6: hac sola pernicie (pestilentia) insignes Gallus et Volusianus.

3) c. 7, 51.

- XX quae hodieque, quamvis regiae urbis vicinitate congaudeat, signa tamen ruinarum sua-
 108 rum aliquanta ad indicium retinet posteritatis. hac ergo felicitate Gothi, qua intra-
 verunt partibus Asiae, praedas spoliisque potiti, Hellispontiacum fretum retransseunt,
 vastantes itinere suo Troiam Iliumque, quae vix a bello illo Agamemnoniaco quan-
 tulum se reparantes rursus hostili mucrone deletae sunt¹⁾. post Asiae ergo tale ex-
 cidium Thracia eorum experta est feritatem. nam ibi ad radices Emi montis et mari
 vicinam Anchialos civitatem adgressi mox adeunt, urbem, quam dudum Sardanaphalus,
 109 rex Parthorum, inter limbum maris et Emi radices locasset²⁾. ibi ergo multis feruntur
 mansisse diebus aquarum calidarum delectati lavacris, quae ad duodecimo miliario
 Anchialitanae civitatis sunt siti, ab imo suae fontis ignei scaturientes, et inter reli-
 qua totius mundi thermarum innumerabilium loca omnino precipua et ad sanitatem
 infirmorum efficacissima.
 XXI 110 Exinde ergo ad proprias sedes regressi post haec a Maximiano imperatore redi-
 guntur in auxilio Romanorum contra Parthos rogati, ubi omnino datis auxiliariis fide-
 liter decertati sunt. sed postquam Caesar Maximinus pene cum eorum solacia Nar-
 seum regem Persarum Saporis magni nepotem fugasset eiusque omnes opes simulque
 uxores et filios depraedasset Achillemque in Alexandria Diocletianus superasset et
 Maximianus Herculus in Africa Quinquegentianos adtrivisset³⁾, pacem rei publicae
 111 nacti coeperunt quasi Gothos neglegere. nam sine ipsos dudum contra quasvis gen-
 tes Romanus exercitus difficile decertatus est. apparet namque frequenter, quomodo 20

HPVLA OBX (YZ).

1 vicinitate] ciuitate OB 2 posteritatis] potestatis XYZ flititate O quia O intra-
 uerunt] OBXY, intrauerant HPVLA 3 partes XY preda spoliisque LO, praeda spoliisque B, praediis
 (-dis Y) spoliisque XYZ, praeda spoliisque A hellespontiacum XYZ, ellespontiacum O, ellispontiacum L,
 hellesponti A retransseant OB 4 itinere] in it. OBXY troiam hiliiumque O, ilium troiamque
 X uix] uis A a om. XYZ illo] uno X agamemnoniaco O, agamenniaco XY quan-
 tulum] quantolum PV, aliquantulum B 5 se reparantes] HPVAXYZ, reparantes L, respirantes OB
 hotili mugrone O deletae] del*ae H^a, dilate O, delatae B excidium H 6 experta est] ex-
 pertatem O nam ibi . . . 7 ciuitatem om. OB hemi XY 7 anchialos A adeunt] ad eum
 P, ad eam A sardanaphalus] HPV, sardanapallus LAOBY, sardanapalus X 8 pathorum PV hemi
 XY collocasset B ergo] enim OB feruntur] fertur O 9 ad duodecim miliarium XYZ,
 duodecimo miliario HPVLA, a quintodecimo miliario OB 10 anchialitanae LXYZ, achialitane A ciui-
 tati O sitae AOBXY sui AOBXY igni OB, igneis A scaturientes] HPO, scaturientes rel.
 11 innumerabilium O precipua (prae- P) et] HPV, precipua L, precipue et AXYZ, pr(a)ecipu(a)e OB
 12 efficacissimae ABXY 13 ergo] rogō O propias P^a haec] hoc A imperatores P re-
 diguntur] ducentur OBY, dicuntur X 14 auxilia B, auxillium AXY rogati om. A fidelit O
 15 dec. sunt] decertauerunt A maximianus ABXY solacia] HPV, solac(vel t)io LOBXY, solatis A
 16 magni neptem A^a, magi (magi O^a) nepotem O 17 filios] f. captiuos L, liberos A anhillemquae O,
 achillemque Y alexandriam O diocletianus] HPLX, diocletianus AY, dioclitiano V, diodiciano O,
 cum dioclitiano B et] haec O 18 hirculeus O in] iam A quinquegentianos] LAXY,
 quinquegentianos HPV, quinquagentianos O, l annos B adtreuisset O 19 nacti AOX coe-
 perunt] HVAOB, c(a)eperunt PLXY ipsis ABXY quasus] quasque B 20 dec. est] decerta-
 uit A quom. freq. A

1) cf. Ammianus l. c. ad p. 84, 1.

2) cf. Ammianus l. c. ad p. 84, 1. at non hanc Anchialen, sed alteram Ciliciae a Sardanapallo con-
 ditam esse ferunt auctores citati apud Stephanum s. v. et Suidas s. v.

3) Orosius 7, 25: rebellante . . . Achilleo in Aegypto, cum et Africam Quinquegentiani infestarent,
 Narseus etiam rex Persarum Orientem bello premeret . . . Maximianus Augustus Quinquegentianos in Africa
 domuit, porro autem Diocletianus Achilleum . . . apud Alexandriam cepit et interfecit . . . Galerius Maxi-
 mianus . . . per Illyricum et Moesiam undique copias contraxit . . . Narseum magnis consillis viribusque su-
 peravit . . . castra eius invasit, uxores sorores liberosque cepit, immensam vim gazae Persicae diripuit.

invitabantur sic: ut et sub Constantino rogati sunt et contra cognatum eius Licinium XXI
 arma tulerunt eumque devictum et in Thessalonica clausum privatam ab imperio Con-
 stantini victoris gladio trucidarunt. nam et ut famosissimam et Romae emulam in 112
 suo nomine conderet civitatem, Gothorum interfuit operatio, qui foedus inito cum im-
 peratore quadraginta suorum milia illi in solacio contra gentes varias obtulere; quo-
 rum et numerus et militia usque ad praesens in re publica nominatur, id est foede-
 rati. tunc etenim sub Ariarici et Aorici regum suorum florebat imperio. post quo-
 rum decessum successor regni extitit Geberich virtutis et nobilitatis eximius.

Nam hic Hilderith patre natus, avo Ovida, proavo Nidada, gloriam generis sui XXII 113
 factis illustribus exaequavit. primitias regni sui mox in Vandalica gente extendere
 cupiens contra Visimar eorum rege qui Asdingorum stirpe, quod inter eos eminet
 genusque indicat bellicosissimum, Deuxippo storico referente¹⁾, qui eos ab Oceano ad
 nostrum limitem vix in anni spatio pervenisse testatur prae nimia terrarum immensi-
 tate. quo tempore erant in eo loco manentes, ubi nunc Gepidas sedent, iuxta flumina
 15 Marisia, Miliare et Gilpil et Grisia, qui omnes supra dictos excedet. erat namque 114
 illis tunc ab oriente Gothus, ab occidente Marcomanus, a septentrione Hermundolus,
 a meridie Histrum, qui et Danubius dicitur. hic ergo Vandalis commorantibus bellum
 indictum est a Geberich rege Gothorum ad litus praedicti amnis Marisiae, ubi nec
 diu certatum est ex aequali, sed mox ipse rex Vandalorum Visimar magna parte cum
 20 gentis suae prosternitur. Geberich vero Gothorum ductor eximius superatis depraedatisque Vandalis ad propria loca, unde exierat, remeavit. tunc perpauci Vandali,
 qui evasissent, collecta in bellum suorum manu, infortunata patria relinquentes Panno-

HPVLAOBX (YZ). Rav. 4, 14 p. 204 ad v. 15 citans Jordanem chronographum: Marisia Arine
 (al. arine) Gilpit Gresia.

1 uitebantur P^a, inuitebantur P^b sic ut] sic AO constino A¹ rogoti P cognatum
 eius] eius X, cognatum V, om. YZ 2 priatumque XY ab om. A impererio B constantino
 uictoris O 3 trucidatur O ut] tu O, dum B 4 conderet P, condiderit OB ciuitatem
 om. A^a foedus inito] HPV O, f(o)edere inito LABXY 5 solatia AB, solatium XYZ obtulerunt
 AXY 6 numeros O militia] milia OB ad] in XYZ rebns publicis L nominantur O
 7 arriarici V aorici] PVLAOB, adrici H, atrici XYZ regnum s. florebat O 8 successor O
 geberich] OB, giberich L, geberith HVXY, giberith PZ, giberiet A uirtutis et nobilitatis P, uirtute et
 nobilitate XYZ eximus O, eximiae B 9 mam P hic] is OB helderich OB pati O
 ouida] Cniba proposuit Gutschmid p. 134 nidada] midada A, eniuida OB generis] gnitis (sic) A
 suis OX 10 illostribus HP, illuc tribus O primitias] idrinicias O in om. L uandalicam
 gentem A extenderecupiens O, ostendere cupiens XYZ 11 uisimar] AXYZ, uuisumar B, uisumar
 O^a, uisurmar O^b, uisarma HPV L rege] HPV L, regem AOBXYZ asdingorum] HPLAOBX, asdrin-
 gorum Y, ardingorum V, aspingorum Z quod] quae ABXY 12 bellicosissimum O deuxippo]
 libri hystorico OBY, historico AX oceano HP, occiano O 13 annis A spatium O
 14 tepore O manentes in eo loco A gepidas] HPV L^o, gepida L^a, gepidae ABXY sedenti
 HPV 15 marisia] marsida A miliare] HPV AOBX, miliaria L, militare YZ: Arine Rav. gilfil
 OB: Gilpit Rav. grisia] grissia OB: Gresia Rav. omnes] amnes B supdictos O, supradicto L
 excedat] HPV, excedit AOBXY, excedat L erant AOB 16 illic tunc O, tunc illis A gothos
 O, gothi B marcomanus] V, marcomannus HP, marcomannus LAXYZ, maramannos O, marcomanni B
 hermundolus] HPVLA, emundulos O, ermunduli B, hermundulus X, hermundus Y, hermunduridus Z 17 me-
 ritie P hister ABXY dicitur om. A uuand- LOBXY semper 18 geberith XY mar-
 siae AB, mariae P ubi nec] ubi nunc O, ibi tunc B 19 est om. O ipse om. A uuan-
 dolorum O, uuanda A uuisimar LO, uuisumar B m. parte cum] HPVLAOX, m. cum parte B,
 cum m. p. Y 20 giberic A, geberith XY ductor] dux A 21 loca unde ex. rem. om. A
 perpauci] pauci A 22 euasesent P^a, euasesent P^b, enaserunt XYZ, euaserant A infortunatam
 patriam AOBXY relinquentes O

1) Dexippus fr. 24 (3 p. 685 Muell.) narrat victoriam Aureliani de Vandalis et pace facta eorum reditum
 in partes transdanubianas.

XXII niam sibi a Constantino principe petierunt ibique per LX annos plus minus sedibus locatis imperatorum decretis ut incolae famularunt. unde iam post longum ab Stiliconae mag. mil. et ex consule atque patricio invitati Gallias occupaverunt, ubi finitimos depraedantes non adeo fixas sedes habuerunt¹⁾.

XXIII 116 Nam Gothorum rege Geberich rebus hūmanis excedente post temporis aliquod⁵ Hermanaricus nobilissimus Amalorum in regno successit, qui multas et bellicosissimas arctoi gentes perdomuit suisque parere legibus fecit. quem merito nonnulli Alexandro Magno comparavere maiores. habebat si quidem quos domuerat Golthescytha Thiudos Inaunxis Vasinabroncas Merens Mordens Imniscaris Rogas Tadzans Athaul Navego
117 Bubegenas Coldas. sed cum tantorum servitio clarus haberetur, non passus est nisi¹⁰ et gentem Herulorum, quibus praeerat Halaricus, magna ex parte trucidatam reliquam suae subegeret dicioni. nam praedicta gens, Ablavio istorico referente, iuxta Meotida palude inhabitans in locis stagnantibus, quas Greci ele vocant, Eluri nominati sunt²⁾,
118 gens quantum velox, eo amplius superbissima. nulla si quidem erat tunc gens, quae non levem armaturam in acie sua ex ipsis elegeret. sed quamvis velocitas eorum ab¹⁵ aliis crebro bellantibus evagaret, Gothorum tamen stabilitate subiacuit et tarditati, fecitque causa fortunae, ut et ipsi inter reliquas gentes Getarum regi Hermanarico
119 servirent. post Herulorum cede item Hermanaricus in Venethos arma commovit, qui, quamvis armis despecti, sed numerositate pollentes, primum resistere conabantur. sed nihil valet multitudo inbellium, praesertim ubi et deus permittit et multitudo armata²⁰ advenerit. nam hi, ut in initio expositionis vel catalogo gentium dicere coepimus³⁾,

HPVLAOBX(YZ).

1 LX] xl BY 2 famulabantur A unde] ut de O iam] etiam OB post longum om. L^a,
post l. tempus L^b ab] a LA 3 mag. mil.] magna milia XYZ ex om. A atque] **que H^a, ac
AOBXY galias O occuparunt A 4 adeos O 5 geberith XYZ, giberig A exidentem O
6 bellicosissimas O 7 arctoi] (arctoi Z) undecim gentes XYZ (numerantur secundum libri X interpunctionem
gentes tredecim) parcere A, parare O quam O 8 si q. hab. A quod O^a domuerat O
B golthescytha] PV^bX, golthescita YZ, golthescitha A, golthescyta L, golthescytha HV^a, golthescitha O,
gothi scythas B thiumdos O, thuidos Z, thiuidos A 9 inaunxis] HPVOB, inauccis L^a, inaxis L^b,
inaunxes XZ, ynaunxes Y, inaxungis A uasinabroncas YZ, uasinaboroncas A imniscaris Z,
ymniscaris Y, ymniscans A rogas] HPVLA^b, rocas OBXY, rogas A^aZ tazans XYZ athaul]
HPVAXYZ, azaul L, athaul B, athal O 10 bubeienas L, bubegenas OB, bumbegeas XYZ cal-
das O sed] et OBXYZ carus OB 11 erulorum OB, hetulorum A^a alaricus AOBXY
trucidata reliqua O 12 subigere O, subigeret B, subegerit L, subiceret XYZ ablavio XY sto-
rico PVL meotida palude] HPVLO, meotidas paludes B, meotidem paludem AXYZ 13 inhabitans]
habitans OB in] ex XYZ logis L stragnantibus HP^aV, stangantibus L, stangibus A
quas] qu(a)e AXYZ hele Y, helae X eluri] HPV A, heluri XYZ, eruli LB, ereli O nominati]
nun]cognominati L 14 quanto OB quae om. X^a 15 armaturam H^a acie] auee O
elegeret] HP, elegerit VXYZ, eligeret LA, aelegerint B, legerint O 16 crebro] sepe OB euagaret]
HPVLXYZ, euagaretur A, euacuaret O, non euacuaretur B tamen om. AXYZ stabilitate] HVO,
stabilitatem P, stabilitati LABXYZ 17 causam XZ et om. L hermanarico] PVLAXY, erma-
narico OB, hermanarico H 18 servierint OB euroolorum O, erulorum B cede] HPV, coe-
dem O, c(a)edem rel. idem OB armanaricus L, ermanacus (sic) B uenethos] XYZ, uenetos
AOB, uethos HPV 19 dispecti L, disperiti O, disperiti B primo OBXY 20 ualit O
mult. inbellium] PVO, mult. inbellium XYZ, mult. inbellum HL, mult. in bello B, inbellium multitudo A
21 aduenerit] conuenerit A in om. OB initium O cataloco P, catalago B gentium]
HPVLAXYZ, genti uel O, gentis B

1) Orosius 7, 38: Stilico . . . gentes . . . Alanorum Sueborum Vandalorum . . . Burgundionum . . . ripas Rheni quater et pulsare Gallias voluit.

2) *Etymologicum magnum* p. 333 Gaisf.: ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἐλθόντων Ἕλληροι κέκληται. Δέξιππος ἐν δωδεκάτῳ χρονικῶν. *Stephanus Byzantius* s. v.: Ἕλληροι Σκυθικὸν ἔθνος, περὶ ὧν Δέξιππος ἐν χρονικῶν β'.
3) c. 5, 34.

ab una stirpe exorti, tria nunc nomina ediderunt, id est Venethi, Antes, Selaveni; XXIII
 qui quamvis nunc, ita facientibus peccatis nostris, ubique deseuiunt, tamen tunc om-
 nes Hermanarici imperiis seruiunt. Aestorum quoque similiter nationem, qui longis- 120
 simam ripam Oceani Germanici insident, idem ipse prudentia et virtute subegit om-
 nibusque Scythiae et Germaniae nationibus ac si propriis laboribus imperavit.

Post autem non longi temporis intervallo, ut refert Orosius¹⁾, Hunnorum gens XXIV 121
 omni ferocitate atrocior exarsit in Gothos. nam hos, ut refert antiquitas, ita ex-
 titisse conperimus. Filimer rex Gothorum et Gadarici magni filius qui post egressu
 Scandzae insulae iam quinto loco tenens principatum Getarum, qui et terras Scythicas
 cum sua gente introisse superius a nobis dictum est, repperit in populo suo quasdam 122
 magas mulieres, quas patrio sermone Haliurunnas is ipse cognominat, easque habens
 suspectas de medio sui proturbat longeque ab exercitu suo fugatas in solitudinem
 coegit errare. quas spiritus inmundi per herimum vagantes dum vidissent et eorum 122
 complexibus in coitu miscuissent, genus hoc ferocissimum ediderunt, quae fuit primum
 inter paludes, minutum tetrum atque exile quasi hominum genus nec alia voce notum 123
 nisi quod humani sermonis imaginem adsignabat. tali igitur Hunni stirpe creati Go-
 thorum finibus advenerunt. quorum natio saeva, ut Priscus historicus refert, Meotida 123
 palude ulteriore ripa insidens, venationi tantum nec alio labore experta, nisi quod,
 postquam crevisset in populis, fraudibus et rapinis vicinarum gentium quiete con-
 turbans. huius ergo gentis, ut adsolet, venatores, dum in interioris Meotidae ripam 124

HPVLA S (inc. 6 Post) O BX (YZ). Landolfus ad Pauli h. R. 11, 10 p. 344 Droysen (inc. 7 nam hos, finit 17 advenerunt).

1 ab una stirpe (strippe L) om. XY tria nunc nom.] triancis nom. XYZ, tria nomina nunc A
 ediderunt] reddiderunt OB ueneti OB antei O, hentes A sclai OB 2 deseruiunt B,
 des(a)euiant AXY tunc] nunc O 3 ermanarici OB imperii Y, impiis O seruiebant A
 aestrorum OB, aestyorum A qui] quae A longissima ripa O, longissima ripa B 4 oceani HPV,
 oceani L insident O, insidet A prudentia et] prudentiae B, prudentiae O 5 que om. A
 germanicae O lauribus] HP, lab. ceteri: fortasse labores 6 autem] haec AXYZ longe O
 interuallum SOBXY unnorum SO, hunorum A 7 omni (om. A) ferocitate (feritate L) a. ex. in
 g.] ex. in g. o. f. a. XY post gothos ins. eosque qui prius timori erant caeteris gentibus, ab antiquis
 conterritos pepulit. sedibus editio Lindembrogiana profecta ex Orosio per Landolfum hos om. A 8 et
 om. Land. gadarici] SOBXY Land., gadarici HPV LX, gadarici A: cf. c. 4, 26 magni om. AO
 egressu] HPV, egressus L, egressum rel. 9 scandzae] HPVX, scandzae LA, scandzae Y, scandzae SOB,
 scantiae Land. qui et] et qui et O⁶ scythicas] cithias O 10 cum] iam cum A⁶ introisse
 superius a nobis] introisset sicut a nobis SOB, introisse a nobis superius XYZ dictus AXZ 11 magnas
 mul. SOB, mul. magas A haliurunnas] HPV LXZ, haliurunnas Y, aliorumnas SOB, aliorumnas A, ali-
 rumnas Land. is (his SO) ipse (ipsi L) om. A cognominat] SOB, cognominant HPV L, cognominant
 XZ, nominant Y, dicunt A 12 suspectus Land. perturbat S, proturbans A exercito O⁶
 solitudine ASOXY Land. 13 errare] in litura A², terre O, terrae SB spiritus inmundi] siluestres
 homines, quos nonnulli phaunos phicarios uocant Land. herimum] HPV, herimum LASOXY ua-
 cantes SOB eorum] earum ASO, earum se B 14 coitum SO Land. quae] quod ABXY
 pr. fuit XY 15 inter om. S p***des V⁶, paludes Meotidas Land. munitum L exille O
 16 quod] quae SOB Land. igitur] libri, ergo edd. huni H, unni O, uni S 17 ut om. S sto-
 ricus PL meotida] meotide XY, meotro ad S, meotide A, in meot. B 18 paluda L, paludis A
 ulteriore ripam L, ulteriorem ripam B, ulteriori ripae XYZ insidens] insedens SO, insedit B, dens (sic) A
 uenationem BXY, uenationem A alium laborem A quod] quae O, om. L 19 uicinarum] uno-
 rarum A⁶ quiete] HPV, quietem LAXY, fidem SOB conturbauit B 20 huic S ergo
 om. B assolent B in interioris] HPV, interioris LA, in ulterioris SOXZ, in ulteris Y, in ulteriori B
 meotidem ripam SO, meotidis ripa B, meotide ripa A, meotidae ripam YZ, ripam (ripae X⁶) meotidae X

1) Orosius 7, 33, 10: gens Hunnorum diu inaccessis seclusa montibus, repentina rable percita exarsit
 in Gothos eosque passim conturbatos ab antiquis sedibus expulit.

- XXIV venationes inquirent, animadvertunt, quomodo ex improviso cerva se illis optulit in-
 124 gressaque paludem nunc progrediens nunc subsistens index viae se tribuit. quam
 secuti venatores paludem Meotidam, quem inperivium ut pelagus aestimant, pedibus
 transierunt. mox quoque Scythica terra ignotis apparuit, cerva disparuit. quod,
 125 credo, spiritus illi, unde progeniem trahunt, ad Scytharum invidia id egerunt. illi
 vero, qui praeter Meotidam alium mundum esse paenitus ignorabant, admiratione
 ducti terrae Scythicae et, ut sunt sollertes, iter illud nullae ante aetati notissimum
 divinitus sibi ostensum rati, ad suos redeunt, rei gestum edocent, Scythiam laudant
 persuasaque gente sua via, qua cerva indice dedicerant, ad Scythiam properant, et
 quantoscumque prius in ingressu Scytharum habuerunt, litavere victoriae¹⁾, reliquos 10
 126 perdomitos subegerunt. nam mox ingentem illam paludem transierunt, ilico Alpidzuros,
 Alcildzuros, Itimaros, Tuncarsos et Boiscos, qui ripae istius Scythiae insedebant, quasi
 quaedam turbo gentium rapuerunt. Halanos quoque pugna sibi pares, sed humani-
 127 tate, victu formaque dissimiles²⁾, frequenti certamine fatigantes, subiugaverunt. nam
 et quos bello forsitan minime superabant, vultus sui terrore nimium pavorem inge- 15

HPV LASOBX (YZ). Landolfus ad Pauli h. R. 11, 10 p. 344 Droysen (inc. 14 nam).

1 inquirent] HPV, inquirerent LXZ, inquirent ASOB, om. Y 2 palude SOB index] HPVLSO,
 indicem ABXY se uie tribuit A, uiae retribuit O, uiae se praebuit XYZ 3 meotidem SOB
 quem inperivium] PV, quam inperulam (imperum X^a) LASBXY, quem perinivium H, quam perinivium O
 pelacus P (a)estimabant ASOB, affirmabant XYZ 4 quoque] que L, quoque ut B scythiae
 XYZ cerva disparuit] ceruatis paruit P^a, om. LXYZ 5 illi spiritus XY tradunt O ad
 citharum V, ad cytharum L^a, ad cytharum L^b, ad scithiarum S, ad scythiarum X invidia] HVLSO, in-
 vidiam rel. id om. A illic A 6 praeter] propter O meotidem B, metidea O igno-
 rabat P 7 ducti] inducti B sci(vel y)thiae LASOBXY inter SO illud P nullae
 ante (antea V) aetati] HPVL, nulli ante aetati A, nulli ante (ante om. Z) hanc (a)etatem SOBZX, nulli hac
 aetate Y 8 rei gestum] regi gestum LO, rem gestam (gentam Y) XYZ edocent SO, edocent B
 9 persuasaque SO uiam YZ qua] a qua S, quam BXY dedicerant] HP, dedicerunt O, didice-
 runt B, didicerant rel. scithia S 10 quantoscumque S prius] HPVLASBXY, prius O: ob-
 uios Vulcanius ingressus VS, ingressum X habuerunt] obulos habuerunt V^{2A} litauerunt L
 reliquos] rel. uero B 11 subigerunt OX, sibi gerunt S illam om. A alpidzuros] HPVL,
 alpizuros A, adlipzuros SO, alipzuros B, alpidzyros X, alpidzyros Y, alpidzyros Z 12 alcildzuros] HV,
 acildzuros P, acilzuros L, alchizyros A² (om. A¹), alcildzuros SOB, alchidzyros XY, alchidzyros Z: iidem esse
 videntur Ἀμλζουροι Prisci fr. 1 p. 71 Muell. itimatos A¹, itamaros LS tuncarsos] HPVLASOB,
 tuncarses XZ, tuncarses Y: iidem videntur Τονώσουρες similiter inter Itimaros et Boiscos collocati apud
 Priscum l. c. boireos XYZ insedebant] HPLSO, insedebant rel. 13 quidam BXY, om. A
 alanos SOB quoque] i**p(?)^a P^a humanitate] humanitas B 14 uictum SO, uictus V^b et ex
 coniectura Gutschmid p. 129 frequente SO 15 forsita H, forsitant O nimime superant O
 nim. pauorem] nimium S, pau. nim. A

1) cf. Procopius bell. Goth. 4, 5: οὗτοι (Hunni tum Cimmerici dicti) μὲν ἅπαντες τῆδε ψυχροῦ, κοινὰ μὲν τὰ ἐπιτηδεύματα ξύμπαντα ἔχοντες, οὐκ ἐπιμυγόμενοι δὲ ἀνθρώποις, οἳ δὴ τῆς τε λίμνης (Maeotidis) καὶ τῆς ἐνθὲνδε ἐκροῆς ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα ἴδρουντο· ἐπεὶ οὕτε διέβαινον ποτε τὰ ὕδατα ταῦτα οὕτε διαβατὰ εἶναι ὑπόπτευον . . . προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου φασίν, εἴπερ ὁ λόγος ὑγιής ἐστι, τῶν μὲν Κιμμερίων νεανίας τινὰς ἐν κωνηγεσίῳ διατριβὴν ἔχειν, ἔλαφον δὲ μίαν πρὸς αὐτῶν φεύγουσαν ἐς τὰ ὕδατα ἐσπηδήσαι ταῦτα. τοὺς τε νεανίας . . . τῇ ἐλάφῳ ἐπισπείσθαι ταῦτη, μηχανὴν τε αὐτῆς μεθίεσθαι οὐδεμίᾳ, ἕως ἔδην αὐτῇ ἐς τὴν ἀντιπέρας ἀκτὴν ἴκοντο· καὶ τὸ μὲν διακόμενον ὅ τι ποτ' ἦν εὐθὺς ἀφανισθῆναι . . . τοὺς δὲ νεανίας τοῦ μὲν κωνηγεσίου ἀποτυχεῖν, μάχης δὲ ἀφορμὴν καὶ λείας εὐρέσθαι. ἐς ἥθη γὰρ τὰ πάτρια ἐπὶ τὰχιστα ἐπανήκοντες ἐκδήλα πᾶσι Κιμμερίοις πεποίηται ὅτι δὴ ταῦτη βατὰ σφίσι τὰ ὕδατα εἶη. ἀνελόμενοι οὖν αὐτίκα τὰ ἔπιλα πανδημίαι τε διαβάντες ἐγένοντο μελλήσει οὐδεμίᾳ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἡπειρῳ. similia afferunt Agathias 5, 11 p. 300 Bonn. et Cedrenus 1 p. 547 Bonn. haec Prisci esse praeter consensum Procopii et Iordanis ostendit locus c. 39, 208 sine dubio ex Prisco desumptus et huc respiciens.

2) Ammianus 31, 2, 21: Halani . . . sunt . . . Hunis . . . per omnia suppressa, verum victu mitiores et cultu.

rentes, terribilitate fugabant, eo quod erat eis species pavenda nigridinis et velud XXIV
 quaedam, si dici fas est, informis offa, non facies, habensque magis puncta quam
 lumina. quorum animi fiducia turvus prodet aspectus, qui etiam in pignora sua primo
 die nata desaeviunt. nam maribus ferro genas secant, ut ante quam lactis nutrimenta
 percipiant, vulneris cogantur subire tolerantiam. hinc inberbes senescunt et sine ve- 128
 nustate efoebi sunt, quia facies ferro sulcata tempestivam pilorum gratiam cicatricis
 absunit. exigui quidem forma, sed argutis motibus expediti et ad equitandum promptis-
 simi, scapulis latis, et ad arcus sagittasque parati firmis cervicibus et superbia sem-
 per erecti. hi vero sub hominum figura vivunt beluina saevitia¹⁾.
 10 Quod genus expeditissimum multarumque nationum grassatorem Getae ut viderunt, 129
 paviscunt, suoque cum rege deliberant, qualiter tali se hoste subducant. nam Her-
 manaricus, rex Gothorum, licet, ut superius retulimus, multarum gentium extiterat
 triumphator, de Hunnorum tamen adventu dum cogitat, Rosomonorum gens infida,
 quae tunc inter alias illi famulatum exhibebat, tali eum nanciscitur occasione decipere.
 15 dum enim quandam mulierem Sunilda nomine ex gente memorata pro marito fraud-
 ulento discessu rex furore commotus equis ferocibus inligatam incitatisque cursibus
 per diversa divelli praecipisset, fratres eius Sarus et Ammius, germanae obitum vin-
 dicantes, Hermanarici latus ferro petierunt; quo vulnere saucius egram vitam corporis
 inbecillitate contraxit. quam adversam eius validudinem captans Balamber rex Hun- 130
 20 norum in Ostrogotharum parte movit procinetum, a quorum societate iam Vesegothae
 quadam inter se intentione seiuncti habebantur. inter haec Hermanaricus tam vul-

HPV LAS (fn. 11 subducant; inc. 21 inter) O B X (Y Z). Landolfus ad Pauli h. R. 11, 10 p. 344
 Droysen (fn. 10 viderunt).

1 terribilitate P pauendo Land., pauendae XY nigridinis et] HPV, nigredinis et AXY, ni-
 gritudine sed SO, nigredine sed B, nigr. et u. q. om. L 2 deformis OB Land. facies] facien (?) L
 magis] mamagis P, mā magis H puata O¹ (puncta O²) 3 fiducia] HPLSO Land., fiduciam
 VABXY turuus] HPV, toruis Z, toruus rel. prodet] HPV, prodit reliqui 4 nata die A,
 die nato S desaeviunt] ABXY, deuiunt HPV, dereunt SO latis O 5 suscipiant AXYZ
 vulneri SO Land. subire] sic etiam Duac., suscipere XYZ hinc . . . 6 sunt om. A^a inberbes]
 in uerbis VL senisunt O, se nesciunt B sine] sineis P uetustate LB, uestutate O 6 efoebi]
 HPV, ephoebi SB, ephoei O, efoebi X, ephoei AY cicatricis] HPVXZ, cicatrices LSO Land., cicatrix Y,
 per cicatrices B, cicatricibus A 7 adsumit LSO, assumit B Land. arguti SOB Land. expi-
 diti HP et om. LS 8 arcus] HPV, arcus LABXY, orcos O superuia PVO, superua S
 9 erecti] SOBXY Land., erectis HPVLA hii SO uero] PVL SOBXY Land., ergo HA beluina]
 beluina O 10 grassatorem] SXY, crassatorem HPVLOB, exoidia A 11 pauescunt XYZ, expauescunt
 O, expauescunt SB qualiter] bis V^a tali se hoste] HPVLY, tali se hosti A, a tali hoste O, se a
 tali hoste SB ermanaricus VOB 12 ut om. O superius retulimus] iam diximus A ex-
 titerit LAOB 13 unnorum O dum ante de A rosomonorum] HPAOBXY, rosomonorum V,
 rosomonorum L, rosimanorum Z 14 illi inter alias A nancisciter O deceptere O^b 15 dum]
 dicit A^a quedam mulier O sunilda] HPVLA, sunielh OB, sunihil XYZ nomine] tiomen A¹,
 nomen A² fraudulento] fraudenti O 16 que om. XYZ 17 diuersa om. O praecipisset]
 HPV, praecipisse O, praecipisset LABXY ammus XZ, aminus Y, iammius A^a 18 erm. OB, her-
 manarico A^a sauciatas A 19 inbecillitate P, inbellicitate O aduersus O belamber L,
 balamir O, balamur B rex] rex ** L 20 in ostrogotharum (hostr- LA^b, hostrogothorum A^a) parte
 (partem AXYZ)] HPV LAXYZ, in n̄srogotharum O, in ostrogothas B 21 quadam (quidam P) inter se in-
 tentione (int. om. O, contencione A) seiuncti (seiuncti O^a) habebantur (habebant O)] discesserant quam dudum
 inter se seiuncti habebant B hermanaricus P, ermanaricus OB, armanaricus S

1) Ammianus 31, 2, 1: Hunorum gens . . . omnem modum feritatis excedit. 2: ubi quoniam ab
 ipsis nascendi primitiis infantum ferro sulcantur altius genae, ut pilorum vigor tempestivus emergens con-
 rugatis cicatricibus hebetetur, senescunt imberbes absque ulla venustate . . . compactis omnes firmisque mem-
 bris et opimis cervicibus, prodigiosae formae, sed pandi, ut bipedes existimes bestias . . . 6: equis prope ad-
 fixi . . . 9: procul missilibus telis . . . con[figunt].

- XXIV neris dolore quam etiam Hunnorum incursionibus non ferens grandevus et plenus dierum centesimo decimo anno vitae suae defunctus est. cuius mortis occasio dedit Hunnis praevalere in Gothis illis, quos dixeramus orientali plaga sedere et Ostrogothas nuncupari.
- XXV 131 Vesegothae, id est illi alii eorum socii et occidui soli cultores, metu parentum 5 exterriti, quidnam de se propter gentem Hunnorum deliberarent, ambigebant, diuque cogitantes tandem communi placito legatos in Romania direxerunt ad Valentem imperatorem fratrem Valentiniani imperatoris senioris, ut, partem Thraciae sive Moesiae si illis traderet ad colendum, eius se legibus eiusque vivere imperiis subderentur¹⁾, et, ut fides uberius illis haberetur, promittunt se, si doctores linguae suae donaverit, 10 fieri Christianos. quod Valens conperto mox gratulabundus annuit, quod ultro petere voluisset, susceptosque in partibus Moesiae Getas quasi murum regni sui contra ceteras statuit gentes. et quia tunc Valens imperator Arrianorum perfidia saucius nostrarum partium omnes ecclesias obturasset, suae parti fautores ad illos dirigit praedicatores, qui venientes rudibus et ignaris ilico perfidiae suae virus infundunt. sic quoque Vese- 15 gothae a Valente imperatore Arriani potius quam Christiani effecti²⁾. de cetero tam Ostrogothis quam Gepidibus parentibus suis pro affectionis gratia euangelizantes huius perfidiae culturam edocentes, omnem ubique linguae huius nationem ad culturam huius sectae invitaverunt. ipsi quoque, ut dictum est, Danubio transmeantes Daciam ripensem, Moesiam Thraciasque permissis principibus insederunt. 20

HPV LASOBX(YZ).

1 dolorem B hunn. incursionibus] HVLYX, hunn. incursibus P, discursionibus hunn. O, incursionibus hunnorum SZ, incursiones hunnorum B, hunnorum incursus A 2 centesimo O et decimo A mortis (motes P) occasio] mors-occasionem A 3 gothos L or.] in or. XYZ plana B^a 4 noncupare A 5 uesegothae SO, uuisigothae X passim illi om. OB 6 hunorum gentem XY, gentem om. B^a deliberarent] ASOBXY, deliberare HPV ambigebant PL, ambigebant O 7 post legatos (legatos P) repetit metu . . . ambigebant S, verba in rom. direxerunt omittens in] ad OB romaniam] HPV, romaniam ASOBXY direxerunt] dilexerunt P, dixerunt V 8 valentiani O imperatoris om. ASOBXYZ 9 traheret H eius se leg. eiusque uiuere (uiuere X^a) eius leg. uiuere (uiuere B) eiusque SOB, eius leg. eiusque A sudderentur L 10 illis ub. L si om. O 11 quod] quo BXY compto (sic) S, copto O^a gradulabundus (sic) O 12 uoluissent L susceptosque . . . 13 gentes om. X susceptosque] susceptusque O^a, susceptisque YZ gestas HPV, gentis YZ ceteras] HP, cet. rel. 13 profidia S, peruidia O 14 obdurasset B parti] HPVSO, partis LABXY fautores LY, factores X dirigit] HPV, dirigit rel. praeditores A 15 nenientibus SOB ilico] ilico P uiros O infundunt] defundunt SOB sic] si A uesogothae L 16 tamen ostrogothaes (-this X^bY) XY 17 quam om. XY partibus B^a per aff. gratiam SOB, pro causa aff. XYZ post euangelizantes ins. per ulphilam episcopum suum arrianum qui litteras gothicas primus inuenit et scripturas in eorum linguas (sic) diuinas conuertit editio Lindenbrogiana ex Landolfo hist. misc. 11, 9 p. 344 Droysen 18 edocentes . . . culturam om. O huius linguae B 19 ut] ait S danubium LASOBXY transmeantes] meantes A ripense SOB, ripente P^a 20 permissis] HVS, permissu rel. insiderunt S

1) *Ammianus* 31, 4, 1: (Gothi) [ducibus Fritigerno et Ala] vivo ripas occupare Danuvii missisque oratoribus ad Valentem suscipi se humili prece posebant, et quiete victuros se pollicentes et duros, si res flagitasset, auxilia.

2) *Orosius* 7, 33, 19: Gothi antea per legatos supplices poposcerunt, ut illis episcopi, a quibus regulam Christianae fidei discerent, mitterentur. Valens imperator exitiabili pravitate doctores Arriani dogmatis misit. Gothi primae fidei rudimentum quod accipere tenuerunt. cf. *Isidorus hist. Goth. ad eram* 415: Atanaricus Fridigernus Valentis imperatoris suffragio superans huius rei gratia legatos cum muneribus ad eundem imperatorem mittit et doctores propter suscipiendam Christianae fidei regulam poscit. Valens autem a veritate fidei devius et Arrianae haeresis perversitate detentus missis haereticis sacerdotibus Gothos persuasione nefanda sui erroris dogmati adgregavit et in tam praeclearam gentem virus pestiferum semine pernicioso transfudit.

Quibus evenit, ut adsolet genti, necdum bene loco fundatis, penuria famis, coe- XXVI 134
 peruntque primates eorum et duces, qui regum vice illis praecerant, id est Fritigernus,
 Alatheus et Safrac¹⁾, exercitus inopiam condolere negotiationemque a Lupicino Maxi-
 moque Romanorum ducum expetere. verum quid non auri sacra fames compellit ad-
 5 quiescere²⁾? coeperunt duces avaritia compellente non solum ovium bovumque carnes,
 verum etiam canum et immundorum animalium morticina eis pro magno contradere,
 adeo, ut quemlibet mancipium in uno pane aut decem libris carne mercarent. sed 135
 iam mancipiis et supellectile deficientibus filios eorum avarus mercator victus necessi-
 tate exposcit³⁾. haut enim secus parentes faciunt salute suorum pignorum providentes:
 10 faciliusque deliberant ingenuitatem perire quam vitam, dum misericorditer alendus quis
 venditur quam moriturus servatur. contigit etenim illo sub tempore erumnoso, Lupi-
 cinus ut ductor Romanorum Fritigernum Gothorum regulum in convivio invitaret dolum-
 que ei, ut post exitus docuit, moliretur. sed Fritigernus dolum nescius cum paucorum 136
 comitatu ad convivium veniens, dum intus in preturio aepularetur, clamorem miserorum
 15 morientium audiret: nam in alia parte socios eius reclausos dum milites ducis sui
 iussu trucidare conarentur et vox morientium duriter emissa iam suspectis auribus in-
 tonaret, ilico aperto dolo cognoscens Fritigernus evaginato gladio e convivio non sine
 magna temeritate velocitateque egreditur suosque socios ab imminente morte ereptos
 ad necem Romanorum instigat. qui nacti occasione votiva elegerunt viri fortissimi 137

HPVLA SOB X (YZ).

1 gentibus B, egenti A: delendum loco bene A fundatae XYZ penuriam L, penurie O
 2 que om. ASOB regnum VO uices illis SO, illis uice A fritiferus A 3 safrac
 HPVLA XYZ, safrac SOB inopiae A condolere S negotiationemque] negotiationem H
 lupicino O 4 romanorumque A ducum] HPVLSO, ducibus ABXY quod B famis SO,
 famas L^a compellat A 5 bouumque] HVO, bouumque P, bouumque LABXY, que S carnis O
 6 morticina his S, morticineis O 7 ut om. Z quodlibet ABXYZ in] pro L, om. A unum
 pane Z, unum panem OB libras AB carne] HPVLO, carnem X, carnes SYZ, carnis A, in unam
 carnem B mercarentur ASOBXY 8 mancipias P et supellectile] HPVLS, et supellectili A,
 et supellectile O, et supellectilem LB, et supellectili X, supellectilique Y filias A^a audis A
 mercatur O^a uictus] uictos A, uictos famis XYZ 9 haut] aut LS patentes A^a salute]
 HPV, salutem SOB, salutes L, salutis AXY suorum (eorum O) pignorum (pignerum SO)] p. s. V
 10 faciliusque] facibusque SO, saciusque B in ingenuitate L misericordius A 11 uinditur O
 moriturus O saluatur S contigit O etenim] enim A aerumnoso O lupicinus
 (lopino O) et ut SO, lupicino et B, ut lup. A 12 doctor PVL, ductori B, ducto SO, dux A friti-
 gernum] fridigernum O, fridegernum S, ut fridigernum B conuiuium ASOBXY dolumquem L
 13 exsitus O fridigernus SB, fridigermanus O dolum] doli AB nesciens XYZ 14 co-
 minatu B conuiuium V preturio] H, praeturio P^b, praeturi P^a; pr(a)etorio rel. aepularetur]
 epulatur XY, epulatus et SO, epulatus est B clamore SO 15 audisset A nam] HPVLA XYZ,
 namque SOB in] inter B socios S reclusos XY, inclusos A 16 conarentur O, conan-
 tur A intonasset A 17 ilico aperte dolo] ilico aperte dolo O^a, aperto ilico dolo X, ilico aperte do-
 lum A, ilico aperto ipso dolo SO^b, ilico apertos ipsos dolos B cognoscens P^aO^a fridigernus SOB
 e] in SOB 18 egr. suosque om. L socius O^a morte] sorte S, orte O ereptus S
 19 nacti (nacti O^a) occasione uotiva] HPVLSO, nacta occasione uotiva B, nacti (nacti Z) occasionem uoti-
 uam AXYZ

1) *Ammianus* 31, 4, 8: primus cum Alavivo suscipitur Fritigernus (cf. supra p. 92 n. 1). c. 4, 12: Vithericus Greuthungorum rex cum Alatheo et Safrace, quorum arbitrio regebatur, . . . ut simili suscipe-
 retur humanitate obsecravit . . . c. 5, 3: Greuthingi . . . ratibus transiere.

2) *Vergilius Aen.* 3, 56: quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames.

3) *Ammianus* 31, 4, 9: potestatibus praefuere castrensibus homines maculosi, quibus Lupicinus ante-
 stabat et Maximus, alter per Thracias comes, dux alter. c. 4, 11: cum traducti barbari victus inopia vexa-
 rentur, turpe commercium duces invisissimi [ex]cogitarunt et quantos undique insatiabilis colligere potuit
 canes pro singulis dederunt mancipiis: inter quae [et filii] ducti sunt optimatum.

- XXVI in bello magis quam in fame deficere, et ilico in ducum Lupicini et Maximi armantur occisione¹⁾. illa namque dies Gothorum famem Romanorumque securitatem ademit, coeperuntque Gothi iam non ut advenae et peregrini, sed ut cives et domini possessōribus imperare totasque partes septentrionales usque ad Danubium suo iuri tenere.
- 138 quod conperiens in Antiochia Valens imperator mox armato exercitu in Thraciarum²⁾ partes egreditur³⁾; ubi lacrimabile bello commisso vincentibus Gothis in quodam praedio iuxta Adrianopolim⁴⁾ saucius ipse refugiens ignorantibusque, quod imperator in tam vili casula delitisceret, Gothi, ignemque, ut adsolet saeviente inimico, supposito, cum regali pompa crematus est⁴⁾, haut secus quam dei prorsus iudicio, ut ab ipsis igni combureretur, quos ipse vera fide petentibus in perfidia declinasset ignemque caritatis ad gehennae ignem detorsisset⁵⁾. quo tempore Vesegothae Thracias Daciaeque ripense post tanti gloria tropaei tamquam solum genitalem potiti coeperunt incolere.
- XXVII 139 Sed Theodosio ab Spania Gratianus imperator electo et in orientali principatu loco Valentis patrum subrogato, militaremque disciplinam mox in meliori statu reposita

HPVLA S (finit 11 detorsisset) O B X (YZ).

1 inductum B lupicinum O, lipicini B^a et maximi] maximique A 2 occisione] HPVLA, occisionem AY, occasione SO, occasionem BX illi X romanarumque X ad secur. A
3 non iam A ut om. O peregrini sed] peregrinis A 4 ad nubium B^a suae L
iuri] HPL, iure rel. 5 anthiochia P, anthiocia SO 6 regreditur A, digreditur SOB lacrimabile] HPV, lacrimabili LASOBY in quodam praedio] in quoddam praedium A, om. L 7 sauc. i. fug. iuxta adr. L refugiens] SOBY, fugiens HPVLA que] quoque SOB, om. AY quod om. B^a imperator om. L 8 delitisceret] HPVSO, delitesceret rel. igneque BXY, ignique A ut om. O inim.] ab inim. A superposito L 9 regale SO haut secus] ad secus S, om. O quam] quodam S prorsus P, prossus O ut] aut V 10 igne SOB quas S uera fide] HPVLA, ueram fidem ASOBY petentes AB perfidia] HPVLA, perfidiam ASOBY declinasset om. L ignemque] igenemque L, ignem SO, et ignem B 11 detorrisset O uesogothae L, uegothae O traciasque LO, thraciam A daciaque ripense] HPV, daciasque ripense L, daciamaque (datamque O) ripensem AOBXY 12 post ripense ins. potiti suo loco om. L pos O tantam X gloria] HPV, gloriam LAOBY tropaei] triumpho AY solo genitili OBY, soli genitili A 13 theodosium B, theosium O ab spania (hispania BXY) om. A gratiano imperatore XZ, a graciano imperatore Y, a graciano A electum B, electum O et om. OB orientalem principatum A 14 subrogit O, subrogat B, subrogatum A militarique disciplina AB in meliori statu] humiliatori statue O, in meliorem statum A repositam XYZ

1) *Ammianus* 31, 5, 5: Alavivo et Fritigerno ad convivium conrogatis Lupicinus . . . 6 dum in nepotali mensa ludicris concrepantibus diu discumbens vino marcebat et somno, . . . satellites omnes, qui pro praetorio honoris et tutelae causa duces praestolabantur, occidit. 7: hocque populus qui muros obsidebat dolenter accepto ad vindictam detentorum regum . . . multa minabatur et saeva. utque erat Fritigernus exediti consilii, veritus ne teneretur obsidis vice cum ceteris, exclamavit graviore pugnandum exitio, ni ipse ad leniendum vulgus sineretur exire cum sociis, quod arbitratum humanitatis specie ductores suos occisos in tumultum exarsit. hocque inpertrato egressi omnes exceptique cum plausu et gaudiis ascensis equis evolantur moturi incitamenta diversorum bellorum.

2) *Ammianus* 31, 11, 1: Valens tandem exiit Antiochia . . . venit Constantinopolim.

3) *Ammianus* 31, 12, 10: signa . . . commoventur impedimentis et sarcinis prope Hadrianopoleos muros . . . conlocatis.

4) *Victor epit.* 46: hic Valens cum Gothi lacrimabili bello commisso sagittis saucius in casa deportatur vilissima, ubi supervenientibus Gothi igneque supposito incendio crematus est. cf. *Hieronymus a. Abr.* 2395. *Orosius* 7, 33, 15. *Ammianus* 31, 13, 12: imperator . . . sagitta perniciose saucius ruit . . . 14: dicunt Valentem . . . cum candidatis et spadonibus paucis prope ad agrestem casam relatum . . . circumsessum ab hostibus, qui esset ignorantibus, dedecore captivitatis exemptum.

5) *Orosius* 7, 33, 19 post verba supra p. 92 not. 2 allata: itaque iusto iudicio dei ipsi eum vivum incenderunt, qui propter eum etiam mortui vitio erroris arserunt sunt. cf. *Isidorus hist. Goth. ad eram* 416.

ignavia priorum principum et desidia exclusa Gothus ut sensit, pertimuit. nam imperator acri omnino ingenii virtuteque et consilio clarus dum praeceptorum saevitate et liberalitate blanditiaque sua remissum exercitum ad fortia provocaret. at vero ubi milites principe meliore mutato fiduciam acceperunt, Gothos impetere temptant eosque Thraciae finibus pellunt. sed Theodosio principe pene tunc usque ad desperationem egrotanti datur iterum Gothis audacia divisoque exercitu Fritigernus ad Thesaliam praedandam, Epiros et Achaiam digressus est, Alatheus vero et Safrac cum residuis copiis Pannoniam petierunt. quod cum Gratianus imperator, qui tunc a Roma in Gallis ob incursione Vandalorum recesserat, conperisset, quia Theodosio fatali desperatione succumbente Gothi maius saevirent, mox ad eos collecto venit exercitu, nec tamen fretus in armis, sed gratia eos muneribusque victurus, pacemque, victualia illis concedens, cum ipsis inito foedere fecit.

Vbi vero post haec Theodosius convaluit imperator repperitque cum Gothis et Romanis Gratiano imperatore pepigisse quod ipse optaverat, admodum grato animo ferens et ipse in hac pace consensit, Aithanaricoque rege, qui tunc Fritigerno successerat, datis sibi muneribus sociavit moribusque suis benignissimis ad se eum in Constantinopolim accedere invitavit. qui omnino libenter adquiescens regia urbe ingressus est miransque: 'en', inquit, 'cerno, quod saepe incredulus audiebam', famam videlicet tantae urbis; et huc illuc oculos volvens nunc situm urbis commeatuque navium, nunc moenia clara prospectans miratur, populosque diversarum gentium quasi fonte in uno e diversis partibus scaturiente unda, sic quoque milite ordinato aspiciens: 'deus', inquit, 'sine dubio terrenus est imperator et quisquis adversus eum manu moverit, ipse sui sanguinis reus existit'. in tali ergo admiratione maioreque

HPVLA O B X (YZ). Paulus h. R. 11, 15 (a 15 Aithanaricoque).

1 ignavia] H(?)PVLA, ignaviam OBXY et desidia exclusa] PVLA, et desideria exclusa H, et desidia exclusam OBX, exclusam Y gothos PO ut sensit] subsensit PA pertinuit O
 2 ingenii] HVLOXYZ, ingenii P, ingenio AB que om. XYZ dum] cum B 3 blandiciaeque O, blandiciaeque B prouocarat B 4 mutato] renouato XYZ gothis O impetere] imperatore O
 5 theosium principem O, theodosio (om. principe) A pene] post desperationem A, penes P, ne L tunc om. A desperationem] HPVLO, desp. rel. 6 egrotanti] HPLO, (a)egrotante VABXY datur iterum (OBXY, igitur HPVLA) gothis] gothis datur A audaciam O fridigernus OB thesaliam O 7 epyros O, epyron A achaiam] PLAOBXY, achiam HV digressi sunt O safrac] AYZ, safra HPVLOBX 8 pannonia A cum om. A^o a om. OB
 9 gallias ABXY incursione] HPV, incursionem LAOBXY uandalorum] uandalorum O: expectes Alamannorum: cf. Socrates h. eccl. 5, 6: Γρατιανός μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὰς Γαλλίας ἐχώρει Ἀλαμανῶν κατατρέχόντων τὴν ἐκεῖ χώραν recesserat] OBXY, recesserat HPVLA 10 succumbenti OB g. maius HPVLOXZ, g. magis OB, g. magi A, om. Y seruirent OB^a ad eos] adeo A ex. uen. XY
 11 fretus (fredus O) in (in om. A) armis] fretu*****is P^a muneribusque] muneribus L uict.] et uict. B 12 fecit] f. amicos A 13 uero] ergo H post haec om. A imp. th. conu. A repperitque] remperitque Z, comperitque XY, repperitque gratianum B 14 gratiano imperatore] gratianum imperatorem X, gratianum AY, om. OB pepigisse] HPVLOXY, foedus pep. A, pep. (pepegisse O) foedus OBZ 15 ferrens O^b, ferreis O^a hac] ac O^b, oc O^a pace] bis X^a, om. O aithanaricoque rege] HPVLA, aithanaricoque regem XYZ, aithanaricoque regem A, aithanarico (aithanarico B) quoque regem OB tunc om. A fridigerno B, fridigernus O^a 16 moribusque] moribus OB benignissimus O, benignissimus et B in om. A 17 constantinopolim (constitopolim A) accedere om. L inuitauit] iussit A regiam urbem LAOBXY 18 est om. PA incredulus P 19 hunc L illucque AXY^b commeatuque] H(?)PVA, commeatumque LBXY, commeatisque O, meatumque Z 20 mirabatur L populusque O 21 diuersis] diuersibus O militem (militum B^a) ordinatum AOB, milites ordinatos XY 22 est om. A 23 manu] HPV, manum LAOBXY que om. A

- XXVIII a principe honore suffultus paucis mensibus interiectis ab hac luce migravit¹⁾. quem princeps affectionis gratia pene plus mortuum quam vivum honorans dignae tradidit sepulturae, ipse quoque in exequiis feretro eius praeiens. defuncto ergo Aithanarico cunctus eius exercitus in servitio Theodosii imperatoris perdurans Romano se imperio subdens²⁾ cum milite velut unum corpus effecit militiaque illa dudum sub Constantino principe foederatorum renovata et ipsi dicti sunt foederati. e quibus imperator contra Eugenium tyrannum, qui occiso Gratiano Gallias occupasset, plus quam viginti milia armatorum fideles sibi et amicos intellegens secum duxit victoriaeque de praedicto tyranno potitus ultionem exegit.
- XXIX 146 Postquam vero Theodosius amator pacis generisque Gothorum rebus excessit humanis coeperuntque eius filii utramque rem publicam luxuriose viventes adnihilare auxiliariisque suis, id est Gothis, consueta dona subtrahere, mox Gothis fastidium eorum increvit, verentesque, ne longa pace eorum resolveretur fortitudo, ordinato super se rege Halarico, cui erat post Amalos secunda nobilitas Balthorumque ex genere origo mirifica, qui dudum ob audacia virtutis Baltha, id est audax, nomen inter suos³⁾ acceperat. mox ergo antefatus Halaricus creatus est rex, cum suis deliberans suasit eos suo labore quaerere regna quam alienis per otium subiacere, et sumpto exercitu per Pannonias Stilicone et Aureliano consulibus³⁾ et per Sirmium dextroque latere quasi viris vacuum intravit Italiam nulloque penitus obsistente ad pontem applicavit Candidiani, qui tertio miliario ab urbe aberat regia Ravennate. quae urbs inter paludes et pelago interque Padi fluenta unius tantum patet accessu, cuius dudum possessores, ut tradunt maiores, αἰετοί, id est laudabiles, dicebantur. haec in sino regni

HPVLA S (inc. 16 mox, finit 20 Ravennate) OB X (YZ). Paulus h. R. 11, 15 (ad 3 praeiens) h. L. 2, 14 (21 cuius — 22 dicebantur).

1 paucibus O 2 princens A 3 exequis V feretrum AX preles O, presens L
aitanarico O, atanarico B, athan. A 4 eius] eius A, om. OB theodosii om. A perd.]
perd. hac A 5 efficit VB, efficitur A militiaque OB 6 principe om. A 7 tyrannum P
occioso B 8 de pr. tyr. (tyranno P) om. A 9 potita L, potius O 10 armatos P^a pacis
generisque] p. gentisque XY, generisque O, generis B gothorum] go O 11 filii eius A utrum-
que rem publicum O luxuriose H^{bo} 12 auxiliariisque O mox gothi O 13 ueretesque H
resolveretur] OB³XY, resolverentur B^a, se solueret HPVLA ordinant s. s. regem B 14 alarico
(alaricum B) LOBXY et sic sine h B semper baltharumque B, baltarumque O 15 audaciam ABXY
batha A inter suos] om. L, int. suos nom. XY 16 acceperunt P^a antefactus A, om. S
alaricus SO rex cr. est L suasit eos suo lab.] HPV A, suasit eos L, suasit suo lab. SOB, labore
XYZ 17 regna qu. L otium] odium HL subiaceret et S 18 st. (istilicone O) et aure-
liano (ariliano SOB) cons. om. A sermum SO dextroque] dextro SOB 19 uiris] a uiris
XYZ nulloque] nullo SOB obsistente O, resistente XYZ ad(vel p)plicavit ASOBY, appli-
cuit HPV L 20 condiniani SO, concliniani B aberat] erat SOB regia om. A reuennate
O urbes O 21 pelago] HPVO, paelago L, pelagum B, pelagus XY, pelagos A interque] in-
ter OXYZ unius] uni OB, uno AXYZ accessui OBY, accessuri P ut tr. mai. poss. OB
22 enety HPVLOX, enithi Y, enithi Z, eneti B Paulus, enemti A id es O sinu AOBXY

1) Cassiodorus in chron. ad a. 382: Athanaricus rex Gothorum Constantinopolim ibique vitam exegit, mutans Prosperiana sic concepta: Athanaricus rex Gothorum apud Constantinopolim xv quo fuerat susceptus die occiditur. similia Ammianus 27, 5, 10: ubi (Constantinopoli) . . . Athanaricus . . . fatali sorte decessit et ambitiosis exequiis ritu sepultus est nostro. Marcellinus ad a. 381: Athanaricus rex Gothorum, cum quo Theodosius imp. foedus pepigerat, Constantinopolim mense Ianuario venit eodemque mense morbo perit. Orosius 7, 34, 6. 7. Idacius chr. et fast. ad a. 381. Zosimus 4, 34. Socrates 5, 10.

2) cf. Orosius 7, 34, 7: universae Gothorum gentes rege defuncto adspicientes virtutem benignitatemque Theodosii Romano sese imperio dederunt.

3) Prosper ad a. p. C. 400: Stilicone et Aureliano. Gothi Italiam Alarico et Radagaiso ducibus ingressi.

Romani super mare Ionio constituta ut in modum insulae influentium aquarum redun-
 datione concluditur¹⁾. habet ab oriente mare, ad quam qui recto cursu de Coreyra
 atque Hellade partibus navigatur, dextrum latus primum Epiros, dehinc Dalmatiam
 Liburniam Histriamque et sic Venetias radens palmula navigat²⁾. ab occidente vero
 5 habet paludes, per quas uno angustissimo introitu ut porta relicta est. a septentrio-
 nale quoque plaga ramus illi ex Pado est, qui Fossa vocitatur Asconis. a meridie
 item ipse Pados, quem Italiae soli fluviorum regem dicunt, cognomento Eridanus, ab
 Augusto imperatore latissima fossa demissus, qui septima sui alvei parte per mediam
 influit civitatem, ad ostia sua amoenissimum portum praebens, classem ducentarum
 10 quinquaginta navium Dione referente³⁾ tutissima dudum credebatur recipere statione.
 qui nunc, ut Favius ait, quod aliquando portus fuerit, spatiosissimus ortus ostendit
 arboribus plenus, verum de quibus non pendeant vela, sed poma. Trino si quidem
 urbs ipsa vocabulo gloriatur trigeminaque positione exultat, id est prima Ravenna,
 ultima Classis, media Caesarea inter urbem et mare, plena mollitiae harenaque minuta
 15 vectationibus apta.

Verum enim vero cum in eius vicinitate Vesegotharum applicuisset exercitus et ad
 Honorium imperatorem, qui intus residebat, legationem misisset, quatenus si permit-
 teret, ut Gothi pacati in Italia residerent, sic eos cum Romanorum populo vivere, ut
 una gens utraque credere possit: sin autem aliter, bellando quis quem valebat ex-
 20 pellere, et iam securus qui victor existeret imperaret. sed Honorius imperator utraque
 pollicitatione formidans suoque cum senatu inito consilio, quomodo eos fines Italos

HPVLA S (12 Trino — 14 mare) O B X (Y Z). Paulus h. R. 12, 13, 13, 8 (a 16 Verum).

1 mare ionium AOB, mari ionico XZ, mare ionicum Y ut] ut ** V, om. AOBXYZ in] ad
 XYZ 2 mare om. B^a ad quam qui] HPVA, quam qui L, ad quod qui OB, ad quam quae YZ,
 ad quod X curso O 3 ellade LOB partibus] bis O nauigat** V, nauigat AOB
 dextro latere A. latus O ephiros OB dehinc] deinde O, dein B 4 uenietias O pal-
 mola O 5 paludens L augustissimo B septem] (vel n)trionali AOBXY 6 quoque] uero A,
 om. XYZ uocitatur] HPVAXZ, uocatur LBY, uocatur O 7 idem OB italiae soli] soli O,
 solum B, om. Z fluviorum om. XYZ heridanus AOB ab] qui ab L 8 altissima OB
 dimissus AOXYZ partem LO per om. B 9 ostia] osti O classium O, clasium B
 ducentarum PL, ducentorum O, ducentas B 10 naues B dione] elione B tutissimam XY
 credebatur] AOBXY, credebantur HPVLA stationem XYZ, satione O 11 fauius] HPVLAO,
 fabius BXY: malim Ablabius quod] quas H^a fuerat B sp. (patiosissimus O, famo-
 sissimus A^a) ortus ostendit (ostenditur A) arboribus plenus] spaciosissimos hortos (hostos B^a) o. a. plenos B
 13 ipsa] ista XY tergeminaque A 14 caesarem S, caesaria L, cessarea O, cessuria XYZ plana
 mollicies A que minuta (munuta A) om. L^a 15 apta uect. L 16 uerum om. AXYZ
 uero] uerum O in om. B^a eius] ei O, ea B uicinitatem A, ciuitate OB uuisigothorum X
 et om. A 17 imperantem O mississet O, mitteret XYZ, mittunt A quatenus] qua dominus
 XYZ si] sibi Gutschmid p. 126 18 pagati P romano L ut] et A 19 credi OBBY
 posset AOXY sin] sic X autem] enim XYZ quem] que PA, que in B ualeret (ualaret B^a)
 expelleret OB 20 et] om. A: malim ut sed hon.] hon. B, scilicet A utraque pollici-
 tatione (pollititatione P)] HPO, utraque pollicitationem B, utramque (utranque X) pollicitationem VLAXY
 21 cum] tum HPV, tum cum A in] ito V fines italos] finibus italicis A, extra fines itales B,
 italis X, italiis Y

1) cf. Cassiodorus var. 12, 24: Venetiae . . . ab austro Ravennam Padumque contingunt, ab oriente iucunditate Ionii litoris perfruuntur, ubi alternus aestus egrediens modo claudit, modo aperit faciem reciproca inundatione camporum: hic vobis aliquantulum aquatilium avium more domus est, namque nunc terrestri, modo cernitur insularis.

2) cf. Vergilius Aen. 5, 162: quo tantum mihi dexter abis? huc derige gressum, litus ama et laeva stringat sine palmula cautes.

3) loco deperdito.

XXX 153 expelleret, deliberabat. cui ad postremum sententia sedit, quatenus provincias longe
 positas, id est Gallias Spaniasque, quas pene iam perdidisset Gizericique eas Vanda-
 lorum regis vastaret inruptio, si valeret, Halaricus sua cum gente sibi tamquam lares
 154 proprias vindicaret. donationem sacro oraculo confirmatam consentiunt Gothi hac or-
 dinatione et ad patriam sibi traditam proficiscuntur. post quorum discessu nec quic- 5
 quam mali in Italia perpetrato Stilico patricius et socer Honorii imperatoris — nam
 utramque eius filiam, id est Mariam et Thermantiam, sibi princeps unam post unam
 consocians utramque virginem et intactam deus ab hac luce vocavit — hic ergo Stilico
 ad Polentiam civitatem in Alpes Cottiarum locatam dolose accedens, nihilque male
 155 suspicantibus Gothis ad necem totius Italiae suamque deformitatem ruit in bello. quem 10
 ex improviso Gothi cernentes primum perterriti sunt, sed mox recollectis animis et, ut
 solebant, hortatibus excitati omnem pene exercitum Stiliconis in fuga conversum us-
 que ad internicionem deiciunt¹⁾ furibundoque animo arreptum iter deserunt et in
 Liguria post se, unde iam transierant, revertuntur; eamque praedis spoliisque potiti
 Emiliam pari tenore devastant Flammintiaeque aggerem inter Picenum et Tusciam us- 15
 156 piunt. ad postremum Romae ingressi Halarico iubente spoliunt tantum, non autem,
 ut solent gentes, igne supponunt nec locis sanctorum in aliquo paenitus iniuria in-
 rogarum patiuntur²⁾. exindeque egressi per Campaniam et Lucania simili clade per-

HPVLA S (inc. 17 ad postremum) O B X (YZ). Paulus l. c.

1 pelleret A loge O 2 hispaniasque ABXY iam pene OB perdidisset P, perdi-
 dissent A gizericique] gysericique X, gisericique Y, zigericique L, cyzerici O, et gizerici B uuan-
 dolorum O 3 alaricus O passim sua cum] cum sua X tamquam] tantam O 4 proprias]
 HPVLO, proprios ABXY donatione AOB sacra O oraculo] uelamine OB confirmata
 LAOB consciunt B huic ordinationi A 5 patr. sibi traditam] traditam sibi traditam B^a, tr.
 sibi patr. OB^b discessu] HPV, discessum LAOBXY quicquam] sic H et rel. 6 italia] ita O
 perpetratum OB stilico patricius] istilico (istiloco A^a) patri (spatio ante istilico vacuo relicto et adscripto
 'deest') A 7 eius filiam id est . . . 8 utramque om. A et thermantiam] edd., et hermantiam
 HPVLYXZ, et ermantiam AO, et ermanciam B: Hermantia etiam Paulus 13 [14], 5 sibi] quas sibi
 B 8 socios O, sociavit B uocavit] migravit OB istilico A^bO, istiloco A^a 9 pollen-
 tiam XY, pollenciam B, poletiam A alpis O, alpibus ABXY cotiarum LXY, cottidiarum B
 dolose] dolore OX, dolo Y male] HPVL, mali AOBXY 10 supplicatibus O, suspicatus B^a
 bellum AOBXY 11 inprouiso] inprouisu A, prouiso O primo OB et ut] ut et X, et Y^a
 12 (h)ortationibus XYZ excicati O^b, ex**ati O^a pene] pone O istiliconis A, istiliconis O
 fuga] HPV, fugam LAOBXY uersum XYZ 13 internicionem] H, internitione V, internitione P,
 internicionem LOY, internicionem AB, internicionem X arreptum] erepto O: coeptum iter Paulus 12 [13], 27
 14 liguria] H^b (li*** H^a) PVL, licuriam O, liguriam ABXY transierunt AXY eamque] eius B^a,
 eiusque B^b praedi H, predae B^b spolisque O 15 et miliam P tinore O deuastant
 om. L flammintiaeque] HPVLYXZ, flaminiaeque AO, flaminiaeque B aggere L 16 romanam O
 quidquid] HV, quicquid rel. in] inter B utroque latere A in praeda] in praedam O, ad pre-
 dam L 17 romae] HPVSO, rom* L¹, romam ABL²XY regressi YZ autem] enim XYZ
 18 igne] HV, ignem PLASOBXY loco S, loca O alico S iniuria] HV, iniuriam PLASOBXY
 irrogate A 19 lucania] HV, lucaniam PLSBXY, luciniam AO

1) cf. Cassiodorus chron. ad a. 402: Pollentiae Stiliconem cum exercitu Romano Gothi victum acie fu-
 gauerunt, mutans quae apud Prosperum reperit: Pollentiae adversus Gothos vehementer utriusque partis clade
 pugnatum est.

2) cf. Cassiodorus chron. ad a. 410 ad Prosperi verba: Roma a Gothis Halarico duce capta addit: ubi
 clementer usi victoria sunt. Idem var. 12, 20: exemplum . . . in historia nostra magna intentione rettulimus.
 nam cum rex Alaricus urbis Romae depraedatione satius apostoli Petri vasa suis deferentibus excepisset, mox
 ut rei causam habita interrogatione cognovit, sacris liminibus deportari (reportari Orosius) diripientium mani-
 bus imperavit, ut cupiditas, quae depraedationis ambitu admiserat scelus, devotione largissima deleret exces-
 sum. cf. Orosius 7, 39, 15: tertia die barbari quam ingressi urbem fuerant sponte discedunt facto quidem ali-
 quantarum aedium incendio, sed ne tanto quidem, quanto septingentesimo conditionis eius anno casus effecerat.

acta Brittiis accesserunt; ubi diu resedentes ad Siciliam et exinde ad Africae terras XXX
 ire deliberant. Bryttiorum si quidem regio in extremis Italiae finibus australi inter-
 iacens parti — angulus eius Appinini montis initium fecit — Adriaeque pelagus ve-
 lut lingua porrecta a Tyrreno aestu seiungens nomen quondam a Bryttia sortitus re-
 gina. ibi ergo veniens Alaricus rex Vesegotharum cum opibus totius Italiae, quas 157
 in praeda diripuerat, et exinde, ut dictum est, per Siciliam ad Africam quietam pa-
 triam transire disponens. cuius, quia non est liberum quodcumque homo sine notu
 dei disposerit, fretus ille horribilis aliquantas naves submersit, plurimas conturbavit¹⁾.
 qua adversitate depulsus Halaricus, dum secum, quid ageret, deliberaret, subito in-
 matura morte praeventus rebus humanis excessit. quem nimia sui dilectione lugentes 158
 Busento amne iuxta Consentina civitate de alveo suo derivato — nam hic fluvius a
 pede montis iuxta urbem dilapsus fluit unda salutifera — huius ergo in medio alvei
 collecta captivorum agmina saepulturae locum effodiunt, in cuius foveae gremium Ha-
 laricum cum multas opes obruunt, rursusque aquas in suo alveo reducentes, et ne a
 15 quoquam quandoque locus cognosceretur, fossores omnes interemerunt, regnumque
 Vesegotharum Ataulfo eius consanguineo et forma menteque conspicuo tradent;
 nam erat quamvis non adeo proceritate staturae formatus, quantum pulchritudine cor-
 poris vultuque decorus.

Qui suscepto regno revertens item ad Romam, si quid primum remanserat, more XXXI 159
 locustarum erasit, nec tantum privatis divitiis Italiam spolians, immo et publicis, im-
 peratore Honorio nihil resistere praevalente, cuius et germanam Placidiam Theodosii
 imperatoris ex altera uxore filiam ab urbe captivam abduxit. quam tamen ob generis 160
 nobilitatem formeque pulchritudine et integritate castitatis adtendens in Foro Iuli
 Aemiliae civitate suo matrimonio legitime copulavit, ut gentes hac societate conperta

H P V L A S (finit 10 humanis; incipit rursus 15 regnumque; finit 16 tradent) *O B X* (Y Z). *Paulus l. c.*
 (ad 15 interemerunt) et 12, 15 (15 regnumque — 24 copulavit) et hist. Lang. 2, 17 (4 nomen — regina).

1 brittiis] *HLV*, bryttios *PV*, britios *BX*, bricios *ASO* resedentes] *HPV*, residentes *LAOBXY*,
 residentes *S* ad *om. A* et *om. OB* ad] in *XYZ*, *om. LA* africae terras ire del.] africae
 transire del. *A*, africae transire del. *OB*, africae (*om. rel.*) *S* 2 brittiorum *XYZ*, brictiosum *L*, bri-
 tiorum *OB*, briciorum *A*, bruciorum *S* regio] nacio *A* australi *om. SOB* 3 parti angulus]
 parte angulos *SO*, parte angulorum *B* appinini] *HPV*, apinnini *L*, appennini *AOBXY*, apennini *S*
 fecit] *HPVSOB*, facit *LAXY* pelagus uelut] pelagus ut *SOB* 4 lingua *om. L* tyrrino *O*
 bruttia *SO*, brittia *XYZ*, britia *LB*, bricia *A* sortitur *AB* 5 rex *om. SO* uesigotharum *L*,
 uuisigothorum *XYZ* opes *SO* 6 praedam *A* diripuerant *A^b* (-rat *A^a*) et *om. B* ad]
 in *SOB* quietram *H*, qui etiam *L*, quietam *O* 7 disponens] disponit *AB* quia] quam *XYZ*
 notu] *HPV*, nutu *rel.* 8 disposuerat *A^a* fretum illud horribile *ABXY* naue *A^a* 9 qua]
 qui *S*, quia *B* repulsus *B* dum] de *S* deliberat *A* 10 prouentus *P* exc. hum.
SOB sui *om. OB* 11 busento amne] basento amne *HPVLAXYZ*, barentum amnem *OB*: Basentus
Paulus 13, 28 ex Iord. consentina ciuitate *HPV*, consentinam ciuitatem *LAOBXY* diriantur *O*,
 deriantur *B* 12 montes *L* iuxta *om. L* fluit] fuit *P^{ao}* unda sulutifera *H*, undam sa-
 lutiferam *O* alveo *OBXY* 13 collecto c. agmine *OBXY* loci *O* foueae *O*, foueo *B^a*
 gremium] gremio *ABXY*, medio *L* alarico *O*, alieum *B^a*, alricum *B^b* 14 multis opibus (operibus *O*)
AOBXY subruunt *XYZ* aq. in suum alueum *AOXY*, in suum alueum aq. *B* et *om. AB*
 15 locus *om. OB* interimunt *L* 16 uuisigothorum *XYZ*, *om. A* athaulfo *X*, athaulfo *V^aLSOY*,
 athaulfo *B* menteque] mente *SO*, et mente *B* tradent] *HPVL*, tradunt *ASOBXY* 17 quam-
 uis *om. A* 19 reuertes *O* idem *O*, iterum *A*, recte opinor ad *om. AXY^a* remansit *A*
 20 lucustarum *P* puplicis *O* 21 resistere *om. A* germanum *H* placidam theodosio *O*
 22 imperatoris *om. A* ab *om. OB* catiuam *O* adduxit *L* 23 pulc(h)ritudinem *AOBXY*,
 puleridinem *L* intecritate *P*, integritatem *AOBXY* iuli] libri, liuii editio *Basileensis* 24 ciui-
 tate] *OB*, ciuitatem *HPV*, ciuitatis *LXYZ*, ciuitat *A* ut] hac *A^a* gentis *OB* ac *O*

1) cf. Orosius 7, 43, 12 (infra p. 103 not. 1).

- XXXI quasi adunatam Gothis rem publicam efficacius terrentur, Honorioque Augusto quamvis opibus exausto tamen iam quasi cognatum grato animo derelinquens, Gallias tenet. ubi cum advenisset, vicinae gentes perterritae in suis se coeperunt finibus continere, qui dudum crudeliter Gallias infestassent, tam Franci, quam Burgundiones. nam Vandali vel Alani, quos superius¹⁾ diximus permissu principum Romanorum utramque Pannoniam resedere, nec ibi sibi metu Gothorum arbitantes tutum fore, si revertentur, ad Gallias transierunt²⁾. sed mox a Galliis, quas ante non multum tempus occupassent, fugientes, Spanias se recluserunt, adhuc memores ex relatione maiorum suorum, quid dudum Geberich Gothorum rex genti suae prestisset incommodi vel quomodo eos virtute sua patrio solo expulisset. tali ergo casu Galliae Ataulfo patnere venienti. confirmato ergo Gothus regno in Gallis Spanorum casu coepit dolere, eosque deliberans a Vandalorum incursibus eripere, suas opes Barcelona cum certis fidelibus derelictas plebeque inbelle, interiores Spanias introibit, ubi saepe cum Vandalis decertans tertio anno, postquam Gallias Spaniasque domuisset, occubuit gladio illa perforata Euervulfi, de cuius solitus erat ridere statura. post cuius mortem Segericus rex constituitur, sed et ipse suorum fraude peremptus ocius regnum cum vita reliquit³⁾.
- XXXII 164 Dehinc iam quartus ab Alarico rex constituitur Valia nimis dstrictus et prudens. contra quem Honorius imperator Constantium virum industria militari pollentem multisque proeliis gloriosum cum exercitu dirigens, veritus, ne foedus dudum cum Ataulfo into ipse turbaret et aliquas rursus in re publica insidias moliretur vicinas sibi gentes expulsas, simulque desiderans germanam suam Placidiam subiectionis

HPVLA S (11 confirmato — 17 reliquit) O B X (YZ). Paulus h. R. 13, 7 (19 virum — 20 gloriosum).

1 adunatam gothis (goths O) rem publicam] HPVLOXY, adunata g. re publica AB efficacius B^a
 horioque a. L, honorumque augustum AOBXY 2 operibus O exauctum OB, exhaustum AXY
 tamen iam] iam tamen A, tamen OB cognato L delinquentes O, relinquentes A galliam O^a
 3 ubi] quo A vicinae] cuunae (sic) A fin. c(o)eperunt OB 4 qui] quae AOBXY crudeliter] fideliter B, om. L infestasset HVB^a tan A fanci B^a burgundiones] HPB, burgundiones rel. 5 uel] et A alani] LAOBXY, alanti HPV permissu OB 6 utramque] terramque L, utraque AOB pannonia AB residere AZ ibi sibi metum O, ibi metum sibi B, sibi ibi metu X 7 reuertentur O ante] an A 8 fugentes B spania (hispania BXY) se recluserunt OBY, spanias se (se om. L^a) recusserunt (recuserunt V) HPVLA, hispanias secedunt A ex latione B^a 9 qui O dudum] dum A geberic A, geberig LYZ goth. rex] HPVLA, rex goth. OBY gentis O^a 11 athaulfo LOB ueniente O, om. A confirmatis S gothis SOB galliis XY hispanorum AB, hispaniorum XY casus L, casum A, caru O 12 dolore P^a que om. B^a a om. XYZ uandolorum O^a incurribus O suas opes] per suas opes B, suis opibus A barcellona L, barchilonam B^a, barcellona B^b, barchilonam XY 13 derelictis AXYZ, dilectus S, dilectis O, delectis B blebeque L, plebe XY inbelle] HVSOB, inbellae P, inbello L, imbelli AXY interiore spania L, interiores hispanias ABXY introibit] HPV, introiuit LSOBX, introuit Y, intrat A saepe] cum saepe B 14 decertans] certatis A posquam O hispaniasque ABXY 15 illa (illo SB, ilico O) perforata (perforatus XYZ, perforate SO, perforato B) euervulfi (XYZ, euervulfi HPL, uervulfi SOB) euervulfi illa perforatus A 16 sigericus S cum Orosio alisque, regenicus HPVLAOBXY instituitur A nitam cum regno OB 18 alarico] HPLO, alarico rel. uualia L, uualias A distretus O 19 imperator om. L constantinum LOB pollentem] sollertem XYZ 20 dirigit B cum om. O 21 athaulfo OB, ataulfo L inito] HPL, inbito V, initum A^bOBXY, initum (sic) A^a aliqua O molietur O uicinis sibi gentibus B, uicinis gentibus A 22 expulsas] expulsis A, repulsas O, repulsis B suam pl. om. A

1) c. 22, 115.

2) cf. Isidorus Goth. laud. 68 (ex Cassiodorio opinor): Wandalica et ipsa crebro opinata barbaries non tantum praesentia eorum (Gothorum) exterrita quam opinione fugata est.

3) cf. Orosius 7, 43, 9: Segericus rex a Gothis creatus . . . a suis interfectus est.

obprobrio liberare, paciscens cum Constantio, ut, aut bello aut pace vel quo modo si XXXII
eam potuisset ad suum regnum reducere, ei eam in matrimonio sociaret. quo placito 165
Constantius obans cum copia armatorum et pene iam regio apparatu Spanias petit.
cui Vallias rex Gothorum non cum minori procinctu ad claustra Pyrenei occurrit; ubi
5 ab utraque parte legatione directa ita convenit pacisci, ut Placidiam sororem prin-
cipis redderet suaque solacia Romanae rei publicae, ubi usus exegerit, non dene-
garet¹⁾. eo namque tempore Constantinus quidam apud Gallias invadens imperium
filium suum Constantem ex monacho fecerat Caesarem; sed non diu tenens regno
praesumpto mox foederatos Gothos Romanosque ipse occiditur Arelato, filius vero eius
10 Vienna²⁾. post quos item Iovinus ac Sebastianus pari temeritate rem publicam occu-
pandam existimantes pari exitio perierunt³⁾.

Nam duodecimo anno regni Valiae, quando et Hunni post pene quinquaginta an- 166
norum invasam Pannoniam a Romanis et Gothis expulsi sunt⁴⁾, videns Valia Vandalos
in suis finibus, id est Spaniae solum, audaci temeritate ab interioribus partibus Gal-
15 liciae, ubi eos fugaverat dudum Ataulfus, egressos et cumta in praedas vastare, eo
fere tempore, quo Hierius et Ardabures consules processissent⁵⁾, nec mora mox contra
eos movit exercitum. sed Gyzericus rex Vandalorum iam a Bonifatio in Africa
invitatus, qui Valentiniano principi veniens in offensa non aliter se quam malo rei
publicae potuit vindicare. is ergo suis praecibus eos invitans per traiectum angustia- XXXIII
167

H P V L A S (7 eo — 10 Vienna) *O B* (deficit 5 in pacisci folio deperdito) *X (Y Z)*.

1 opproprio *PV* constantio] *A^bOXY*, constantino *HPVLA^aB* aut bello] si bello *A^a* uel]
uex *PV^a* quoquomodo *ABXY* si *om. A* 2 potuisset *om. B* reducere] reuocare *O*, reuo-
caret *B* matrimonium *AOBXY* 3 const. ouans *AXY*, ouans const. *L*, constantinus obans (ouans *B*)
OB armentorum *B* regno *B* apparatus *P* hispanias *AB*, hispaniam *XY* 4 uallias]
HPV, uallias *L*, ualias *A*, ualia *OBYX* rex gothorum *om. A* cum *om. OB* procinctu] pro *O*
claustra *L* perinei *O*, pinerei *B*, pyrenei *X* 5 sor. pr. *om. A* 6 ubi usus] ob iussus *O*
exegerit] *HPV*, exegeret *L*, exigeret *AXY*, exegere *O* negaret *A* 7 constantius *L* 8 mo-
nachum *O* fecerat] fecit *L* cessare *O* diu *om. L* regno praesumpto] *HPVL*, regnum
(imperium *Y*) praesumptum *SOXY*, praesumptum regnum *A* 9 foederatis gothis romanisque (que *om. A*)
ASOXY arelato *O*, arelate *Z*, arelati *A* uero *om. A* eius] suis *XYZ* 10 ac *om. A*
sebastianus *O* 11 pari exitio *om. L* 12 duodecim annis regna *X* quando] quomodo *XYZ*
huni *AO* annos *AXY* 13 inuasam pannoniam] *HPVLO*, inuasa pannonia *AXY* goths *O*
expulsi] expul *L* ualias *A* 14 suos fines *A* id est *om. L* hispaniae *AXY* solum]
HPVLA, soli *O*, solo *XY* audacie *O* galliae *LO*, galathe *A* 15 ubi] quo *A* dud. fug. *A*
athaulfus *XY*, athaulfus *O*, dialulfus *L* egressos] *AXY*, egressus *HPVLO* cuntas *O* prae-
das] *HPVLOXY*, praeda *L* 16 fere] uero *O* processissent] excessissent *O* 17 gyzericus]
HPVLX^bZ, gizericus *AOY*, gezericus *X^a* a *om. O* bonifatio] *HP*, bonifacio *rel.* africa *L*
18 qui] qua *O* ualentiano *O* offensam *A* 19 potuit *om. O* his *O* eos *om. O*
traiectum *O^a*, traiectum *O^b* angustiarum] *A*, angustiarum *HPVLXY*, congustiarum *O*

1) *cf. Orosius 7, 43, 12*: Vallia . . . pacem optimam cum Honorio imperatore . . . pepigit: Placidiam imperatoris sororem . . . fratri reddidit: Romanae securitati periculum suum obtulit, ut adversus ceteras gentes, quae per Hispanias consedisissent, sibi pugnaret et Romanis vinceret.

2) *cf. Marcellinus ad a. 411*: Constantinus apud Gallias inuasit imperium filiumque suum ex monacho Caesarem fecit. ipse apud Arelatum civitatem occiditur, Constans filius apud Viennam capite plectitur. *cf. Orosius 7, 40, 4. 7; 42, 3. 4.*

3) *cf. Marcellinus ad a. 412*: Iovinus et Sebastianus in Gallias tyrannidem molientes occisi sunt. *cf. Orosius 7, 42, 6.*

4) *cf. Marcellinus ad a. 427*: Pannoniae, quae per 12 annos ab Hunnis retinebantur, a Romanis receptae sunt.

5) *a. p. C. 427. cf. Prosper et Cassiodorius chron. ad h. a.*: gens Vandalorum [a Gothis exclusa *ad-didit Cassiod.*] de Hispaniis ad Africam transit.

XXXIII rum, qui dicitur fretus Gaditanus et vix septem milibus Africam ab Spaniis dividet
 168 ostiaque maris Tyrreni in Oceani estu egeritur, transposuit. erat namque Gyzericus
 iam Romanorum clade in urbe notissimus, statura medioeris et equi casu claudicans,
 animo profundus, sermone rarus, luxoriae contemptor, ira turbidus, habendi cupidus,
 ad sollicitandas gentes providentissimus, semina contentionum iacere, odia miscere
 169 paratus. tali Africa rem publicam praecibus Bonifatii, ut diximus, invitatus intravit,
 ubi a divinitate, ut fertur, accepta auctoritate diu regnans, ante obitum suum filiorum
 agmine accito ordinavit, ne inter ipsos de regni ambitione intentio esset, sed ordine
 quisque et gradu suo, alii si superviveret, id est, seniori suo fieret sequens successor
 et rursus ei posterior eius. quod observantes per annorum multorum spatia regnum
 feliciter possiderunt, nec, ut in reliquis gentibus adsolet, intestino bello foedati sunt,
 170 suoque ordine unus post unum regnum excipiens in pace populis imperavit. quorum
 ordo iste ac successio fuit: primum Gyzericus, qui pater et dominus, sequens Hune-
 ricus, tertius Gunthamundus, quartus Thrasamundus, quintus Ilderich. quem malo
 gentis suae Gelimer inmemor atavi praeceptorum de regno eiectionem et interemptum
 171 tyrannide praesumpsit. sed non ei cessit inpune quod fecerat. nam mox Iustiniani
 imperatoris ultio in eum apparuit et cum omne genus suum opibusque, quibus more
 praedonis incubabat, Constantinopolim delatus per virum gloriosissimum Belesarium
 mag. mil. Orientalem, exconsulem ordinarium atque patricium, magnum in circo po-
 pulo spectaculum fuit seraque suae paenitudinis gerens cum se videret de fastigio
 172 regali deiectionem, privatae vitae, cui noluit famulari, redactus occubuit. sic Africa,
 quae in divisione orbis terrarum tertia pars mundi describitur¹⁾, centesimo fere anno
 a Vandalico iugo erepta in libertate revocata est regni Romani, et quae dudum
 ignavis dominis ducibusque infidelibus a rei publicae Romanae corpus gentilis manus

HPVLAOX(YZ).

1 qui] quod O fretum gaditanum AXY hispanis XY diuidet] HPV, diuidit rel.
 2 hostiumque A tyrenni V, turrini O estu] HPVLO, aestum AXY egeritur] egeretur O,
 erigitur LXYZ gezericus O 3 iam] *** iam H clade om. XY orbe AXYZ 4 ra-
 tus O luxoriae] H, luxorie O, luxuriae rel. habendi] habidi O 6 tali africa] HPV, tali afri-
 cae OXZ, talis africae AY, tali africam L bonifacii ut dix. A, ut dix. bonifatii L 7 a] ad O
 ut f. a. auct. om. O filiorum] fil. suorum A 8 agmen accitum O rigni O intentio] conten-
 tio A, om. O 9 alii si] aliis O superuiv.] puer uiv. XY suo] suo filio XYZ 10 eius] ei eius O
 11 possiderunt] HPV, possederunt AXY, posserunt O ut] quod O in om. A intestino] in-
 testimonio O 12 suscipiens regnu O imperarunt O 13 ac successio] accensio L primus
 XY gigericus O 14 guntamundus A, gundamundus O, gunthamandus XYZ trasamundus
 AOY, transamundus L, thrasimundus Z, thramundus X ilderich] HPV, hilderich LO, hilderic A, hil-
 dericus XYZ quem] que A 15 gentes O regno] gno A eiectionem et interempto (-tu O^o)
 O, deiecit et eo interempto A 16 tyrannidem AOY eis cessit O, excessit XY mox om. Q
 17 ultio (*ltio H^o) in eum] HPLXY, ultionem VO, ultio in eo A omni gente sua XY, omni genere
 suo A 18 incumbabat A belisarium A 19 exconsulem] HPV, exconsulem L, ex consule A,
 et consulem OXY patrium A magnam A in circo L, icircio X populi A, om. XYZ
 20 spectaculum] expectatum O seraque suae paenitudinis (plenitudinis O)] seramque penitudinem A
 fastidio L 21 familiari LO 22 orbis LAOXY ferre L anno om. A 23 a om. O
 erepta] ereptate H libertatem AOXY est] est in O romanorum A quam A 24 ig-
 navis] ab ignavis O dominis (dominus L) ducibusque infid.] dominis ducibus fid. O, ducibus domi-
 nisque infid. XYZ a om. XYZ corpus] corpore AXY

1) cf. *Marcellinus ad a. 534*: provincia Africa, quae in divisione orbis terrarum a plerisque in parte
 tertia posita est, volente deo vindicata est. videantur *Orosius 1, 2, 83*, item *Cod. Iust. 1, 27, 1 pr. et*
Cassiodorus var. 11, 13, denique praefatio nostra.

abstulerat, a sollerte domino et fideli ductore nunc revocata hodieque congaudet. XXXIII
 quamvis et post haec aliquantulum intestino proelio Maurorumque infidelitate adtrita
 sese lamentaverit, tamen triumphus Iustiniani imperatoris a deo sibi donatus, quod
 inchoaverat, ad pacem usque perduxit. sed nobis quid opus est, unde res non exegit,
 5 dicere? ad propositum redeamus.

Vallia si quidem, rex Gothorum, adeo cum suis in Vandalos saeviebat, ut vo- 173
 luisset eos etiam et in Africa persequi, nisi eum casus, qui dudum Halarico in Africa
 tendenti contigerat, revocasset¹⁾. nobilitatus namque intra Spanias incruentamque
 victoriam potitus Tolosam revertitur, Romano imperio fugatis hostibus aliquantas pro-
 10 vincias, quod promiserat, derelinquens, sibi que adversa post longum valitudine super-
 veniente rebus humanis excessit, eo videlicet tempore, quo Beremud, Thorismundo 174
 patre progenitus, de quo in catalogo Amalorum familiae superius²⁾ diximus, cum filio
 Vitiricho ab Ostrogothis, qui adhuc in Scythiae terras Hunnorum oppressionibus sub-
 iacebant, ad Vesegotharum regnum migravit. conscius enim virtutis et generis nobi-
 15 litate facilius sibi credens principatum a parentibus deferre, quem heredem regum
 constabat esse multorum. quis namque de Amalo dubitaret, si vacasset elegere? sed
 nec ipse adeo voluit, quis esset, ostendere. et illi iam post mortem Valliae Theode- 175
 ridum ei dederant successorem. ad quem veniens Beremud animi pondere qua valem-
 bat eximio generis sui amplitudine commoda taciturnitate suppressit, sciens regnan-
 20 tibis semper regali stirpe genitos esse suspectos. passus est ergo ignorari, ne faceret
 ordinata confundi. susceptusque cum filio suo a rege Theodorido honorifice nimis,
 adeo ut nec consilio suo expertem nec convivio faceret alienum, non tamen pro ge-
 neris nobilitate, quam ignorabat, sed pro animi fortitudine et robore mentis, quam
 non poterat occultare.

HPVLA S (6 Vallia — 11 excessit) OB (inc. 1 hodieque) X (YZ).

1 a om. O	sollerte] HPV, sol(1)erti rel.	doctore O	tunc reuocato O	hodieque]
hodie O	2 prolio O	maurorumque inf.] maurorum inf. XYZ, maurorum A	adtrita sese]	ad-
tritram sese A,	adtritasse O,	atrim se B ^a , attritam se B ^b	3 lamentata sit A	sibi om. A
donatis L	quod] quae A	4 exegit] HPV, exegit L, exigit AOBXY	6 uallia] HPV, ualia	
AOBXY, uallias S	adeos O	nuandolos O ^a	7 et om. LASOBXY	africam A
sus O	qui om. L	in] HPVLA, ad SBXY, om. O	africa] HPV, afrigam SO, af(ricam	
ABXY	8 contigeret L, contigerant S	reuocassit O	nobilitas OB	hispanias ABXY
incruentaque uictoria B, incrementaque uictoriae A	10 post longum] post logum S, post L ^b , om. L ^c			
uallitudinem S	superueniente om. XYZ	11 beremud] HPV, berimud L, beremuth OB, berimut A,		
beremund X, berimund YZ: cf. c. 14, 81		thoresmundo BX, thoresmund YZ, torimundo A, thoresmun-		
dum O	12 proienitus L	in catalogo] iactalago O	13 uitiricho] HPV, uitterico L, uiterico	
A, uiderico B, uithrico X, uithrico YZ	hostrogothis O	terra B, terris AXY	subiacebant]	
sublaterabant O	14 ad ues. (uuisigothorum XYZ) regn. migr. om. B	enim] enim erat B	no-	
billitatem LA	15 principatu V	a om. O	deferre] HPVLO, deferru ABXY	16 esse const.
L	namque] enim XYZ	amalo] malo B	dubitasset X ^a	17 quis] HPVLAOBXY, quasi XZ
ostenderet A	ualliae] HPV, ualliae AOBXY	theoderidum] HPVLYZ, teoderidum A, theodericum		
OX, theodoritum B cum Paulo h. R. 14, 6	18 dederunt OBXY	at quae O	beremud] HPV,	
berimud L, berimut A, beremund OBX, berimund Y	qua] quo ABXY, quod O	19 eximiam OBY		
generi sui O, sui gen. L	amplitudine] H(?)PVL, -nem rel.	20 regali] de regali B	genitos	
om. OB	suspectus O	21 ordinanda OB	susceptosque O	cum] a L ^a , est cum B
a] cum L ^a	theodorito OB, theoderico A	22 nec] hec O	consilii sui A	conuiuui A
non] nam A	tamen] tantum OB, tam XYZ	23 nobilitate L	mentis] gentis OB	

1) Orosius 7, 43, 11. 12: (Vallia) territus maxime iudicio dei, quia, cum magna superiore abhinc anno Gothorum manus . . . transire in Africam moliretur, in XII milibus passuum Gaditani freti tempestate correpta miserabili exitu perierat, memor etiam illius acceptae sub Alarico cladis, cum in Siciliam Gothi transire conati in conspectu suorum miserabiliter arrepti et demersi sunt, pacem . . . cum Honorio . . . pepigit. Iordanes (cf. supra p. 99, 8) haec pervertit.

2) c. 14, 81.

XXXIV
176

Quid plurimum? defuncto Vallia, ut superius quod diximus repetamus, qui parum fuerat felix Gallis, prosperrimus feliciorque Theodoridus successit in regno, homo summa moderatione compositus, animi corporisque utilitate habendus. contra quem Theodosio et Festo consulibus¹⁾ pace rupta Romani Hunnis auxiliariis secum iunctis in Galliis arma moverunt. turbaverat namque eos Gothorum foederatorum manus, qui cum Gaina comite Constantinopolim efferasset. Aetius ergo patricius tunc praeerat militibus, fortissimorum Moesium stirpe progenitus in Dorostorena civitate a patre Gaudentio, labores bellicos tolerans, rei publicae Romanae singulariter natus, qui superbam Suavorum Francorumque barbariem immensis caedibus servire Romano imperio coegisset. Hunnis quoque auxiliariis Litorio ductante contra Gothos Romanus exercitus movit procinctum, diuque ex utraque parte acies ordinatae cum utriusque fortes et neuter infirmior esset, datis dextris in pristina concordia redierunt, foedusque firmatum ab alterutrum fida pace peracta recessit uterque. qua pace Attila, Hunnorum omnium dominus et paene totius Scythiae gentium solus in mundo regnator, qui erat famosa inter omnes gentes claritate mirabilis. ad quem in legatione se missum a Theodosio iuniore Priscus istoricus tali voce inter alia refert: ingentia si quidem flumina, id est Tisia Tibisiaque et Dricca transientes²⁾ venimus in loco illo, ubi dudum Vidigoia Gothorum fortissimus Sarmatum dolo occubuit; indeque non longe ad vicum, in quo rex Attila morabatur, accessimus, vicum inquam ad instar civitatis amplissimae, in quo lignea moenia ex tabulis nitentibus fabricata repperimus, quarum compago ita solidum mentiebatur, ut vix ab intentu possit iunctura tabularum conpraehendi³⁾. videres triclinia ambitu prolixiore distenta porticusque in omni decore

HPVLA S (13 Attila — 15 mirabilis) O B X (Y Z). Rav. 4, 14 p. 204 ad v. 17 citans Iordanem: Ticia Tibisia Drica.

1 quod B uallia] HPV, uallia L, ualia AOBXY 2 gallis XYZ, gallus LAB theodoridus] HPV^b (-ri*** V^e) LX, theoderidus Y, theodoritus B, thodoricus O, theoridus A 3 habendus] libri, abundans Vulcanius 4 romani hunnis] romanis O, rómani B hunnis om. B auxiliatoribus XY 5 gallis O, gallias B mouerunt] uerterunt YZ (non X) turbauerunt XYZ namque om. L 6 qui] quae ABXY gama XY, cama OB comitem O constantinopoli XY efferasset] HPVLA XYZ, federasset O, se faederasset B aethius A 7 proenitus L dorostorena] XZ, dorostena Y, dorostona HPV, dorostana LA, dorustirena O, dorustirrena B^b, donistirena B^c 8 tolerat B romanae om. A 9 superbiam LB, superuam O suaueorum] HPVLA XYZ, suaueorum O, sueuorum AB immensis] LAB^bY, inmessis O, immensibus HX^a (ut vid.), immensibus PV 10 coegit A litorio L, lictorio A, lictario YZ, litario X, litoris O, indoro B dictante OB 11 que om. B^a acie B ordinata OB 12 infirmiores sed L, inferior esset A^a pristina concordia] HPV, pristinam (pristinam O^a) concordiam LAOBXY f(a)edereque firmato AB, foedere firmato XYZ 13 alterutro AOB recessit] OBY, secessit HPVLA uterque] interque B pace] paca O, pacatur B 14 hominum O paene] H hic totis SO in om. L regnatur O 15 ad quem] AB, atque HPVLOXYZ legatione se missum] legatione remisso O, legationem remissus B 16 istoricus] H, storicus PVL, historicus AOBXY 17 tisia] HPVLA XYZ, tysia BY, tysilia O tibisia] HVLOBX Rav., tibussia P, tibusia A, tybisia Y dricca] dracca Z, deacca Y, drica A, driaa L transientes (transeuntes ABXY) . . . 18 gothorum] transirum médiis om. O locum illum BXY, locum A 18 uidicula B ad uicum] a uico O 19 quo] co O attilla O 20 moen. lign. A nitentibus fabricata] ingentibus fabrefacta XYZ 21 metiebatur O intentu] HPVLO^aX, intento LAO^bBY posset AB copraendi V

1) a. p. C. 439.

2) Priscus fr. 8 (4 p. 83 Muell.): ναυσιπόροις τε προσεβόλοισιν ποταμοῖς, ὧν οἱ μέγιστοι μετὰ τὸν Ἰορδάνην τε Δρήκων λεγόμενος καὶ ὁ Τίγρις καὶ ὁ Τιβήσις ἦν. καὶ τοῦτους μὲν ἐπεραιώθημεν.

3) Priscus l. c. p. 89: ἔνδον δὲ τοῦ περιβόλου πλείστα ἐτύγγανεν οἰκήματα, τὰ μὲν ἐκ σανίδων ἐγγυλώτων καὶ ἡρμωσμένων εἰς εὐπέπειαν, τὰ δὲ ἐκ δοκῶν . . . ἐνταῦθα τῆς Ἀττίλα ἐνδιατωμένης γαμετῆς.

dispositas¹⁾. area vero curtis ingenti ambitu cingebatur, ut amplitudo ipsa regiam XXXIV
aulam ostenderet. haec sedes erant Attilae regis barbariae tota tenenti; haec captis
civitatibus habitacula praeponerat.

Is namque Attila patre genitus Mundzucco, cuius fuere germani Octar et Roas, XXXV
180
5 qui ante Attilam regnum tenuisse narrantur, quamvis non omnino cunctorum quorum
ipse. post quorum obitum cum Bleda germano Hunnorum successit in regno, et, ut
ante expeditionis, quam parabat, par foret, augmentum virium parricidio quaerit,
tendens ad discrimen omnium nece suorum. sed librante iustitia detestabili remedio 181
crescens deformes exitus suae crudelitatis invenit. Bleda enim fratre fraudibus inter-
10 empto²⁾, qui magnae parti regnabat Hunnorum, universum sibi populum adunavit,
aliarumque gentium, quas tunc in ditione tenebat, numerositate collecta, primas mundi
gentes Romanos Vesegothasque subdere praeoptabat. cuius exercitus quingentorum 182
miliu esse numero ferebatur. vir in concussione gentium natus in mundo, terrarum
omnium metus, qui, nescio qua sorte, terrebat cuncta formidabili de se opinione vul-
15 gata. erat namque superbus inessu, huc atque illuc circumferens oculos, ut elati
potentia ipso quoque motu corporis appareret; bellorum quidem amator, sed ipse manu
temperans, consilio validissimus, supplicantium exorabilis, propitius autem in fide
semel susceptis; forma brevis, lato pectore, capite grandiore, minutis oculis, rarus
barba, canis aspersus, semo nasu, teter colore, origenis suae signa restituens. qui 183
20 quamvis huius esset naturae, ut semper magna confideret, addebat ei tamen confiden-
tia gladius Martis inventus, sacer apud Scytharum reges semper habitus, quem Pris-
cus istoricus tali refert occasione detectum. cum pastor, inquiring, quidam gregis

*HPVLA S (inc. 15 erat) O BX (YZ). Landolfus ad Paulum 14, 13 p. 362 Droysen (12 cuius — 19 re-
stituens).*

1 dispositus O area] ***a (area O^b) O^a, hera B curtis] cortis A, cortinis XYZ cinge-
bantur B amplitudosa ipsa O^a regiam] OBXY, regi HPVLA, regis A 2 attyle O regi
A barbariae tota] HPVLO, barbariem totam ABXY tenentis BXY 4 attilia O^a mund-
zucco] HPVLA, mundzucco OB, mundzucco XY: Μουνδίουχος Priscus fr. 12 p. 97 Muell. fueri P roas]
roas YZ (non X): Ροάας Priscus fr. 1 p. 71 Muell. 5 attiliam O regnum] r. hunnorum B
quorum] eorum B 6 quorum om. OB belda V, bleta B, pleta O regnum AOB 7 expe-
ditioni AB virium (uirium X^a) parricidio (-do X) quaerat XY, uirum parricidiumque aer (sic) O 8 li-
brante] AOXZY, liberante HPVLB iustitia] LOBXY, iustitiae A, iustia HPV detestabili om. PA
9 crescens O deformis X extus P bleta OB interempto] empto O, perempto B
10 qui] quasi XY magnae parte P, magna parte A adunavit HPVLA, subiugavit OBXY
11 ditione O 12 aesegethaeque P subdere] s. sibi L peroptabat OB 13 esse nume-
rum O^a, numeris esse B concussione] HPVLA Land., concussione O, concussionem AB, confusionem
XYZ gentium om. OB Landolfus 14 matus X^a nescio . . . opinione om. Landolfus
formidabili] formidavi B^a 15 atque om. L illud A oculos om. Landolfus 16 mutu O
apparet L armatos Landolfus manum Land. 17 ualedissimus PV supplicatibus
ABXY propitius O^a autem] enim XYZ, om. SOB Landolfus 18 susceptis] H^b HPVLA,
susceptis** H^a, receptis ASOB Landolfus, acceptis XYZ grandiori OB raros O, raris B, rasus X,
rarsus Y 19 asperus P semo nasu] HPVLA Landolfus, semo naso S, seminaso XYZ, semenaso O^b,
semenasu O^a, simo naso B, simeo naso A origenis] HPV, originis rel. suae signa restituens om. L^a,
signa om. A 20 quamuis] quam B^a ei] et BXY confidentiam AOBXY 21 mortis O
sacer om. SOB rege S 22 istoricus] H, storicus PVL, historicus AOBX, historicus S, om. Y
talis (tali V^b) V^a, taliter S, tali*** O, tali** P gregis] AOBXY, grecis HPVLA

1) Priscus l. c. p. 91 de conuivio Attilae: πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις τοῦ οἰκήματος πάντες ὑπῆρχον οἱ δίφροι ἐξ ἑκατέρας πλευρας . . . βαθμοὶ τινὲς ἐπὶ τὴν αὐτοῦ (Attilae) ἀνήγον εὐνήν καλυπτομένην ὀθόνας καὶ ποικίλους παραπετάσμαι κόσμου χάριν.

2) cf. Marcellinus ad a. 445: Bleda rex Hunnorum Attilae fratris sui insidiis interimitur.

XXXV unam buculam conspiceret claudicantem nec causam tanti vulneris inveniret, sollicitus vestigia cruoris insequitur tandemque venit ad gladium, quem depascens herbas incauta calcaverat, effossumque protinus ad Attilam defert¹⁾. quo ille munere gratulatus, ut erat magnanimis, arbitratur se mundi totius principem constitutum et per Martis gladium potestatem sibi concessam esse bellorum.

XXXVI 184 Huius ergo mentem ad vastationem orbis paratam comperiens Gyzericus, rex Vandalorum, quem paulo ante memoravimus²⁾, multis muneribus ad Vesegotharum bella precipitat³⁾, metuens, ne Theodoridus Vesegotharum rex filiae suae ulcisceretur iniuriam, quae Hunerico Gyzerici filio iuncta prius quidem tanto coniugio laetaretur, sed postea, ut erat ille et in sua pignora truculentus, ob suspicionem tantummodo 10 veneni ab ea parati, naribus abscisam truncatamque auribus, spolians decore naturali, patri suo ad Gallias remiserat, ut turpe funus miseranda semper offerret et crudelitas, 185 qua etiam moverentur externi, vindictam patris efficacius impetraret. Attila igitur dudum bella concepta Gyzerici redemptione parturiens, legatos in Italia ad Valentinianum principem misit, serens Gothorum Romanorumque discordia, ut, quos proelio 15 non poterat concutere, odiis internis elideret, asserens, se rei publicae eius amicitias in nullo violare, sed contra Theoderidum Vesegotharum regem sibi esse certamen. unde cum excipi libenter optaret, citera epistula usitatis salutationum blandimentis 186 oppleberat, studens fidem adhibere mendacio. pari etiam modo ad regem Vesegotharum Theoderidum dirigit scripta, hortans, ut a Romanorum societate discederet 20

HPVLA S (finit 6 comperiens) O B X (YZ). Paulus h. R. 14, 3 (a 13 Attila).

1 buculam] HPV^aL, buculam V^bABXY, buculam O conspicerit O nec] ne L 2 incaute LSO, bucula incaute B 3 caluerat B^a effossumque (effossum L) pr. ad a. defert om. XYZ
attiliam O quod S mun. ille A 4 magnanimus AXY arbitratur] LAOBY, arbitrator
HPV, arbitrabatur X tot. m. OB et] ut L 5 mortis L sibi om. L^a concessam] cessam SO 6 urbis XYZ paratum S gyzericus] HPBXYZ, gizericus VAO, om. L
7 unandolorum O memorabimus O uuisigothorum X 8 precipitem O theodoridus] PVXYZ, theodoritus B, theoderidus HA^b, theoridus A^a, theodericus LO uuisigothorum XYZ 9 hunerico VB, unerico O, aperico XYZ gyzerici] HPVY, gizerici LAB, gezerici O, gizerichi X con-
gugio O 10 in om. O truculentus O tantomodo O 11 ueneni] ueni O ab ea
parati] eam putatis B abscisam truncatamque auribus om. OB 12 ut] scilicet ut A miseranda] mi-
serere L 13 quo B moueretur L externum dictam O imperaret B, imperarit O attil-
lia O 14 gyzerici] HVB, gizerici L, giserici PA, gezerici O, a gyzerici Y, a gyszerici X redemptione . . .
ualentinianum om. O riens legatos om. in transitu a pag. ad pag. B^a legatis L italiam
PABXY ualentianum P 15 principem om. A serens] referens XYZ romanorum gothorumque A
discordiam LAOBXY 16 int. od. A se om. L amicitias L 17 uiolare . . . regem om. O
theodoridum Z, theodoritum B, theodericum L nes. (uuisigothorum XYZ) reg. om. A 18 cum] eum AOB
citera epistula] HP, cetera epistola VXZ, c(a)etera epistu(vel o)la LAOBY blamentis
O 19 oppleerat P, oppleberat O adhibe O, adhiberi XYZ mendacium L ecia O
uuisigothorum XYZ 20 theodoridum Z, theodoritum OB, theodericum L, om. A scriptum OB
discret B

1) *Priscus fr. 8 p. 91 Muell.*: ἔσεσθαι δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τῆς παρούσης αὐτῆ (Attilae) δυνάμειος αἰσθη-
σιν· σημαίνειν καὶ τοῦτο τὸν θεὸν τὸ τοῦ Ἄρεος ἀναφάναντα ξίφος, ὅπερ ὄν ἱερὸν καὶ παρὰ τῶν Σκοθικῶν
βασιλέων τιμώμενον, οἷα δὲ τῆ ἐφόρῳ τῶν πολέμων ἀνακείμενον, ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀφανισθῆναι χρόνοις, εἴτα
διὰ βοῆς εὐρεθῆναι.

2) *c. 33, 170.*

3) *Priscus fr. 15 p. 98 Muell.*: ἔχειν αὐτῆ (Attilae) ἐδόκει καλῶς . . . ἐς τὴν ἐσπέραν στρατεύεσθαι τῆς
μάχης αὐτῆ μὴ μόνον πρὸς Ἰταλιώτας, ἀλλὰ καὶ πρὸς Γότθους καὶ Φράγγους ἐσομένης, πρὸς μὲν Ἰταλιώτας
ὥστε τὴν Ὀνωρίαν μετὰ τῶν χρημάτων λαβεῖν, πρὸς δὲ Γότθους χάριν Γίκερχῳ κατατιθέμενον.

recoleretque proelia, quae paulo ante contra eum fuerant concitata. sub nimia feritate XXXVI
 homo subtilis ante quam bella gereret arte pugnabat. tunc Valentinianus imperator
 ad Vesegothas eorumque regem Theoderidum in his verbis legationem direxit: 'pru- 187
 'dentiae vestrae est, fortissimi gentium, adversus orbis conspirare tyrannum, qui op-
 5 'tat mundi generale habere servitium, qui causas proelii non requirit, sed, quidquid
 'commiserit, hoc putat esse legitimum. ambitum suum brachio metitur, superbiam
 'licentia satiat; qui ius fasque contemnens, hostem se exhibet et naturae. cunctorum
 'etenim meretur hic odium, qui in commune omnium se adprobat inimicum. recor- 188
 'damini, quaeso, quod certe non potest oblivisci, ab Hunnis non per bella, ubi com-
 10 'munis casus est, fusum, sed, quod graviter anget, insidiis appetitum. ut de nobis
 'taceamus, potestis hanc inulti ferre superbiam? armorum potentes favete propriis
 'doloribus et communes iungite manus. auxiliamini etiam rei publicae, cuius mem-
 'brum tenetis. quam sit autem nobis expetenda vel amplexanda societas, hostis
 'interrogate consilia'. his et similia legati Valentiniani regem permoverunt Theodo- 189
 15 ridum. quibus ille respondit: 'habetis', inquit, 'Romani, desiderium vestrum; fe-
 'cistis Attilam et nobis hostem. sequimur illum quocumque vocaverit, et quamvis
 'infletur de diversis gentium victoriis, norunt tamen Gothi configere cum superbis.
 'nullum bellum dixerim grave, nisi quod causa debilitat, quando nil triste pavet, cui
 'maiestas adriserit'. adclamant responso comites duci, laetus sequitur vulgus. fit 190
 20 omnibus ambitus pugnae, hostes iam Hunni desiderantur. producitur itaque a rege
 Theodorido Vesegotharum innumerabilis multitudo; qui quattuor filios domi dimissos,
 id est Friderichum et Eurichum, Retemerim et Himmerith secum tantum Thorismud
 et Theodericum maiores natu participes laboris adsumit. felix procinctum, auxilium
 tutum, suave collegium habere solacia illorum, quibus delectat ipsa etiam simul sub-
 25 ire discrimina. a parte vero Romanorum tanta patricii Aetii providentia fuit, cui 191

HPVLAOBX(YZ). Paulus l. c. (ad 14 Theodoridum).

1 recolleretque proelia O ante paulo L concitatae P 2 subtiliter L quam om. O
 artem O valentinianus HO, om. A 3 uisigothos XYZ eorumque regem theoderidum (theode-
 ricum L^a, theodericum L^bO, theodoridum XZ, theodoritum B), om. A 4 fortissime VOB urbis
 OB conspiraret HP, conspirare L tyrannum H opta O 5 generalem O causas
 proelii non requirit (requirit O^a) praelia non reliquerit L quidquid] HPVO, quicquid LABXY 6 com-
 miserit] commiserunt O, consenserit L brachio V, bratio O mentitur B 7 licentia satiat] li-
 centiat OB se om. XY et om. BXY (non Duac.) 8 hic om. A se om. L adpro-
 probat P 9 non p. b. u. communis om. OB 10 fusum] fusus B, fusum me malim grauter]
 grauit (sic) A anget] HPVA, angent L, angit XYZ, agit OB insidiis] ins. agit OB ut de]
 unde OB 11 potentis OB, potestatis XY, potestates Z inultis B ferres P potentes]
 postestates (sic) A fauete] faueret O propriis] prope artis OB 13 autem] aut O, enim XYZ
 uel] aut XY hostis] XY, hostes OB, hos HPVA, hoc L 14 interragate B his et] his et his
 LYZ (non X) similia] similibus ABY ual. regem (regis L)] regem valentiniani B permouere
 B theodoridum] HP^b, theoderidum P^aVX^bY, theoderidum X^a, theodericum L, theodoritum B, theodo-
 rito O, theod A 16 atillam P, atilam O quocumque] quoque O 17 diuersis gentium] XY,
 diuersis gentibus et OB, superbarum gentium HPVLA 18 bellum om. B^a direxerim L quod]
 quae A delibitat B paut OXYZ cui mai.] cumagestas O 19 ducis OBXY laetum AOBY
 20 rege theoderido A, theoderido r. VXY, theoderido r. Z, r. theoderito O, theoderito r. B 21 uesigo-
 tharum L, uisigothorum XY multitudo] exercitus A filiis ABXY domis A dimissis
 AOBY 22 fridericum XZ, friderichum V, friderico B, frederico AO, fredericum Y eurichum]
 HPVLA, euricum YZ, eurico A, turico OB retemerim] HPVLO, retemerim B, retemere A, recemerim
 XYZ himmerith] HPVXYZ, ymnerit A, hiderich L^a, himderich L^b, himmerit B, himmert O tan-
 tum] tamen A thorismud] HPVLA, torismud A, thgrismod OB, thorismund XYZ 23 theodericum
 B participes] principes OB laboris] VLAOBXY, labores HP adsumit O procinctus
 AB auxilium tutum] auxiliantum OB 24 suauem] sueue B^a sol.] et sol. B quibus] quos
 AXY simul om. L sabire P^a 25 aperte V uero] uiro O aetii P, aethii AO

14*

- XXXVI tunc innitebatur res publica Hesperiae plagae, ut undique bellatoribus congregatis adversus ferocem et infinitam multitudinem non impar occurreret. hi enim adfuerunt auxiliares: Franci, Sarmatae, Armorici, Litici, Burgundiones, Saxones, Ripari, Olibriones, quondam milites Romani, tunc vero iam in numero auxiliarium exquisiti, 192 aliaeque nonnulli Celticae vel Germanie nationes. convenitur itaque in campos Catalaunicos, qui et Mauriaci nominantur, centum leuvas, ut Galli vocant, in longum tenentes et septuaginta in latum. leuva autem Gallica una mille et quingentorum passuum quantitate metitur. fit ergo area innumerabilium populorum pars illa terrarum. conseruntur acies utraeque fortissimae; nihil subreptionibus agitur, sed aperto 193 Marte certatur. quae potest digna causa tantorum motibus invenire? aut quod odium in se cunctos animavit armari? probatum est humanum genus regibus vivere, quando unius mentis insano impetu strages sit facta populorum et arbitrio superbi regis momento defecit quod tot saeculis natura progenit.
- XXXVII
194 Sed antequam pugnae ipsius ordinem referamus, necessarium videtur edicere, quae in ipsis bellorum motibus acciderunt, quia sicut famosum proelium, ita multiplex atque perplexum. Sangibanus namque rex Alanorum metu futurorum perterritus Attilae se tradere pollicetur et Aurelianam civitatem Galliae, ubi tunc consistebat, in 195 eius iura transducere. quod ubi Theodoridus et Aetius agnoverunt, magnis aggeribus eandem urbem ante adventum Attilae struunt, suspectumque custodiunt Sangibanum et inter suos auxiliares medium statuunt cum propria gente. igitur Attila rex Hunnorum tali percussus eventu diffidens suis copiis metuit inire conflictum. inter que 196 fugam revolvens ipso funere tristior, statuit per aruspices futura inquirere. qui more solito nunc pecorum fibras, nunc quasdam venas in abrasibus intuentes Hunnis infausta denuntiant; hoc tamen quantum praedixere solacii, quod summus

HPVLA OBXY (YZ). Paulus h. R. 14, 4 (2 hi — 7 latum). 14, 5 (a 22 statuit). Freculfus 2, 5, 14 (2 hi — 6 nominantur).

1 innitebat B 2 infinitem O his OBXY adfuerunt] fuerunt Y, fuere L, om. X
3 auxiliatores AXY, auxiliares O fanei B^a armoritiam O, armoriani B litici] HPVLA
cum Paulo, litigiani XYZ, litiani OB, om. Frecc. burguntiones P riparioli briones HPV cum Paulo
et Frecc., riparii olibriones A, ripari oribriones L, ripari alubriones O, ripariolibriones (sic) B, riparii olibri-
ones Duac., libarii olibriones XYZ 4 auxiliariorum O, auxilliorum AB exquesiti O, exquisitiae X^aY,
exquisitae X^bZ 5 alaeque HV nonnulli] HV, nonnullae rel. germanicae B campis ca-
talaunicis A, c. catalaunicis O^a 6 mauriaci] HPVLAXYZ Freculfus, maurici OB nom.] uocantur
A leuvas] HPVLA cum Paulo, leucas O, leugas BY, leguas X ut] aut P^a uocantur O
longo A 7 et] ex O lato A leuca OB, leuga Y, legua X autem] enim XYZ, om. A
gallica una] HPVLA, gallicana Y, gallica AOB 8 aream O pars] pras B 9 conferuntur
OB acien O^a utraque L, utrinque XYZ, om. O aperto Marte (Marte om. A¹) certatur (cer-
tatum Z) AXYZ, aperto Marte testatur HPVLA, apertum artem testatur O, apertum Martem testantur B
10 mortibus XY inuenire] HPVLA, inueniri ABXY, om. O quod] quomodo L odi* (odiu V^b)
V^a 11 amari O humanus g. O^a, gen. hum. B regibus] legibus XY 12 huius L
insano om. XYZ impetu strages sit] i. stragis fit X, impetu trages sit L, impetrata gessit O, impetu
ita geruntur B superbi] super L momento] momento P, monente A, mouendo OB 13 de-
fecit] HPVLA, defecit O, deiecit B tot] uix L seculi O 14 ordine O uidetur
edicere (adocere L)] uidere OB 15 modibus O quia] qui A, quam X 16 sangibanus]
PVAOBXY cum Paulo, sangibamas L, sangibanus H meto O futurorum L 17 attilae]
attila*ei O, attilae ei B ciuitatem] urbem A consistabat O 18 traducere X, trasducere O,
contradere A theoderidus VXY, theodoritus OB, theod A et actius HPV, etius O agnouerant
B, cognouerunt XY, cognouere A 19 ante adu. att. eandem urbem L struunt] stuunt L, estruunt
O, destruunt B 20 auxiliare V, axiliares L, auxiliatores OXYZ propria] sua propria XYZ, sua A
igitur] ig. ut XYZ attilia O rex hunn. om. A 21 percussus A metuens OB inire]
in re O inter que] intusque B 22 fuca O tristi]torem H, grauiorem A^a 23 quosdam O
24 sola*** (solacii V^b) V^a sumus P

hostium ductor de parte adversa occumberet relictamque victoriam sua morte trium- XXXVII
 phum foedaret. cumque Attila necem Aetii, quod eius motibus obviabat, vel cum
 sua perditione duceret expetendam, tali praesagio sollicitus, ut erat consiliorum in
 rebus bellicis exquisitor, circa nonam diei horam proelium sub trepidatione committit,
 5 ut, si secus cederet, nox imminens subveniret.

Convenere partes, ut diximus, in campos Catalaunicos. erat autem positio loci XXXVIII
 declivi tumore in editum collis excreseens. quem uterque cupiens exercitus obtinere,
 quia loci oportunitas non parvum beneficium confert, dextram partem Hunni cum suis,
 sinistram Romani et Vesegothae cum auxiliariis occuparunt, relictoque de cacumine
 10 eius iugo certamen ineunt. dextrum itaque cornum cum Vesegothis Theoderidus te-
 nebat, sinistrum Aetius cum Romanis, conlocantes in medio Sanguibanum, quem su-
 perius rettulimus praefuisse Alanis, providentes cautioni militari, ut eum, de cuius
 animo minus praesumebant, fidelium turba concluderent. facile namque adsumit
 pugnandi necessitatem, cui fugiendi inponitur difficultas. e diverso vero fuit Hunno- 198
 15 rum acies ordinata, ut in medio Attila cum suis fortissimis locaretur, sibi potius rex
 hac ordinatione prospiciens, quatenus inter gentis suae rubor positus ab imminente
 periculo redderetur exceptus. cornua vero eius multiplices populi et diversae nationes,
 quos dicioni suae subdiderat, ambiebant. inter quos Ostrogotharum praeminebat exer- 199
 citus Valamire et Theodemire et Videmere germanis ductantibus, ipso etiam rege, cui
 20 tunc serviebant, nobilioribus, quia Amalorum generis eos potentia inlustrabat; eratque
 et Gepidarum agmini innumerabili rex ille famosissimus Ardaricus, qui ob nimiam
 suam fidelitatem erga Attila eius consilii intererat. nam perpendens Attila sagacitate
 sua, eum et Valamerem, Ostrogotharum regem, super ceteros regulos diligebat. erat 200

HPVLA OBX (YZ). Paulus h. R. 14, 5 (ad 5 subveniret). 14, 2 (18 inter — 21 Ardaricus).
 Freculfus 2, 5, 14 (4 circa — 5 subveniret; item 17 multiplices — 18 subdiderat).

1 relictaque victoria AB, reliquamque victoriam XYZ morte] mente O 2 foedaret] foederatur O, foederaret B attila O^a acti HPV quod eius] qui eius LX, qui suis Y
 mortibus OB 3 expetendam O, expetendum X sollicitus A 4 diei horam] diae ora O
 5 secus] securo O, non secus B cedere OB eminens O 6 conuenere] conuenire V, con-
 uertere O, conuerteret B campos] partes (?) L^a autem] enim XYZ 7 declini] dediu V,
 declino A, om. B editu L, medium O, modum B excreseens O quem] que O 8 quia]
 quod A oportunitas] HPV L, opp. rel. benef.] H, benef. rel. conferet O, conferret B,
 praestat A dexteram OB 9 occupauerunt LXY que om. A cacumine] HPV L A X Y Z,
 cacuminis OB 10 iugo om. L certamen ineunt] XYZ, certamine [certamini A] reliqui cornu
 LOBXY cum ves. theodoridus X, cum ves. theodoritus OB, theodoridus cum ves. L 11 sinistram
 V aetius] aeiis P, eius O sanguibanum] HPV, sangibanum L, sangibanum ABXY, fangibanum O
 12 cautioni] HPV LOXY, cautione AB militari] familiari XY eum] cum H^a 13 turba] con-
 turba O, eum turba B, turbae XYZ concluderunt (-rent O²) ut vid. O¹, concluderet LA 14 dif-
 ficultas] necessitas A^a honorum O 15 fortissimus] (sic) A sibi (si O) . . . 17 exceptus
 in litura a m. 1 B 16 rubor] HPV O, robur LABXY eminanti O 17 cornu V 18 quos
 d.] HPV O, quas d. LABXY subderat L quas A hostrogotharum LO 19 uualam-
 mire O, uualamine B^a, uualamiri B^b, ualameire XZ, uelamere Y theodemi O, theodomeri B, theo-
 derinire X, theodemire Z, theudemire Y uidemere] HPV X, uidemire A, uuidimire LB, uindemere Z,
 uindemire Y, uuindimire (sic) O ipse e. rege P, ipsum e. regem O 20 quia] quia et L pot.
 (pontentia O) inl.] ill. pot. A eratque] peratque O^a, praeraratque O^b 21 et] cum Y, om. X
 tepidarum O agmini] HPV LO, agmine rel. innumerabilium A ille om. A fam.] for-
 tissimus et famosissimus XY 22 ergo O attila] HPV L, attilam AOBXY sagacitate sua]
 LO, sagacitatem suam BXY, sacitate sua PV, sacietate sua H, societate sua A 23 eum om. L
 uualamerem O, uualamerum L, ualamirem A, uualamirem B, ualamerem X ostrogothorum XYZ,
 om. A

- XXXVIII namque Valamir secreti tenax¹⁾, blandus alloquio, dolis gnarus; Ardaricus fide et consilio, ut diximus²⁾, clarus. quibus non inmerito contra parentes Vesegothas debuit credere pugnaturis. reliqua autem, si dici fas est, turba regum diversarumque nationum ductores ac si satellites notibus Attilae attendebant, et ubi oculo annuisset, absque aliqua murmuratione cum timore et tremore unusquisque adstabat, aut certe,
- 201 quod iussus fuerat, exequatur. solus Attila rex omnium regum super omnes et pro omnibus sollicitus erat. fit ergo de loci, quem diximus, oportunitate certamen. Attila suos dirigit, qui cacumen montis invaderent, sed a Thorismundo et Aetio praevenitur, qui eluctati collis excelsa ut conscenderent, superiores effecti sunt, venientesque Hunnos montis beneficio facile turbaverunt.
- XXXIX Tunc Attila cum videret exercitum causa praecedente turbatum, tali eum ex tempore credit alloquio confirmandum. 'post victorias tantarum gentium, post orbem, 'si consistatis, edomitum, ineptum iudicaveram tamquam ignaros rei verbis acuere.
- 203 'quaerat hoc aut novus ductor aut inexpertus exercitus. nec mihi fas est aliquid 'vulgare dicere, nec vobis oportet audire. quid autem aliud vos quam bellare con-
- 204 'suetum? aut quid viro forti suavius, quam vindicta manu querere? magnum munus 'a natura animos ultione satiare. adgrediamur igitur hostem alacres: audacioris sunt semper, qui inferunt bellum. adunatas dispicite dissonas gentes: indicium pavoris 'est societate defendi. en ante impetum nostrum terroribus iam feruntur, excelsa 'quaerunt, tumulos capiunt et sera paenitudine in campos monitiones efflagitant.
- 205 'nota vobis sunt quam sint levia Romanorum arma: primo etiam non dico vulnere, 'sed ipso pulvere gravantur, dum in ordine coeunt et acies testudineque conectunt. 'vos configite perstantibus animis, ut soletis, despicientesque eorum aciem Alanos 'invadite, in Vesegothas incumbite. inde nobis cita victoria quaerere, unde se continet bellum. absceisa autem nervis mox membra relabuntur, nec potest stare corpus,

HPVLAOB (deficit folio exciso 2 in quibus) X (YZ).

1 uualamir B, ualamer XYZ, uualamer O, uualamar L dolis gnarus] HPVL, dolis ignarus AO, doll ignarus BXY ardarich OBX, adarich Y fide et c. ut d. clarus (cl. ut d. B) om. H 2 uesogothas L, uuisigothas X, uuisigothos YZ 3 pugnaturus L, pugnatoris O autem] enim XY 4 nationum] gentium Y, om. X si om. A notibus] HP, notibus VLAOXY post attilae ins. adtile si dici fas est L annuisset O 5 murm. al. A unoquoque L atstabat O 6 exequabatur L solus] sed solus O regum om. A 7 attila suos] attila*uos L 8 dirigit] HPV L, dirigit AOXY muntis invaderint O 9 conscenderant XY, recte puto, conscinderint O 11 eum tali O 12 credit P, credit AO urbem O 13 si consistatis] si consistebatis L, sic constitutis O rei] re L^a, regis L^b, om. XYZ 14 aut] autem O doctor VLO aut] autem O 15 vulgurae ducere L uobis] HPVLOZ Duac., uos AXY oportit PO autem] enim XY uos] uobis A consuetum] consueti O, consuetos XY: consuestis Malatestianus 16 uindicta] HPV O, uindictam LAXY manu] manu P, manuque O magnum om. XYZ (habet Duac.) munus] minus L 17 animos] animum O hostes A 18 qui] qua L 19 defendi O nostrum om. O 20 queruntur O campis AXY monitiones] HPV L, munitiones AOXY efflagitantur O 21 nota vobis (nobis O) sunt] notum est vobis XYZ, sint] sunt XY dicam A 22 ordinem XYZ testudineque] HPV, testodinemque O, testudinesque LXYZ, testudine A conectant L 23 praestantibus A acies O 24 in uuisigothos XYZ, uesegothis A incumbite O nobis] nobis est O, nobis erit XYZ citam uictoriam AXY se (om. L) cont. bell.] bell. se cont. A 25 absceisa A autem] enim XY (non Duac.) delabuntur XZ (non Duac.), dilabuntur AY nec] ne A

1) Cassiodorius (supra p. 76 not. 1): Vnalamer . . . enituit fide.

2) c. 38, 199.

'cui ossa subtraxeris. consurgant animi, furor solitus intumescat. nunc consilia, XXXIX
 'Hunni, nunc arma depromite: aut vulneratus quis adversarii mortem reposeat aut
 'inlaesus hostium clade satietur. victuros nulla tela conveniunt, morituros et in otio 206
 'fata praecipitant. postremo cur fortuna Hunnos tot gentium victores adseret, nisi
 5 'ad certaminis huius gaudia praeparasset? quis denique Meotidarum iter maiores
 'nostros aperuit tot saeculis clausum secretum? quis adhuc inermibus cedere faciebat
 'armatos? faciem Hunnorum non poterat ferre adunata collectio. non fallor eventus:
 'hic campus est, quem nobis tot prospera promiserunt. primus in hoste tela coiciam.
 'si quis potuerit Attila pugnante otio ferre, sepultus est'. his verbis accensi, in
 10 pugna cuncti praecipitantur.

Et quamvis haberent res ipse formidinem, praesentia tamen regis cunctatione me- XL 207
 rentibus auferebat. manu manibus congregiuntur; bellum atrox multiplex immane
 pertinax, cui simile nulla usquam narrat antiquitas, ubi talia gesta referantur, ut
 nihil esset, quod in vita sua conspiciere potuisset egregius, qui huius miraculi priva-
 15 retur aspectu. nam si senioribus credere fas est, rivulus memorati campi humili ripa 208
 praelabens, peremptorum vulneribus sanguine multo proventus est, non auctus imbri-
 bus, ut solebat, sed liquore concitatus insolito torrens factus est cruoris augmento.
 et quos illic coegit in aridam sitim vulnus infictum, fluenta mixta clade traxerunt:
 ita constricti sorte miserabili sorbebant putantes sanguinem quem fuderant sauciati.
 20 hic Theodoridus rex dum adhortans discurrit exercitum, equo depulsus pedibusque 209
 suorum conculcatus vitam maturae senectutis conclusit. alii vero dicunt eum inter-
 fectum telo Andagis de parte Ostrogothorum, qui tunc Attilanis sequebantur regimen.
 hoc fuit, quod Attilae praesagio aruspices prius dixerant, quamvis ille de Aetio
 suspicaret. tunc Vesegothae dividentes se ab Alanis invadunt Hunnorum caetera et 210
 25 pene Attilam trucidarent!), nisi providus prius fugisset et se suosque ilico intra septa

HPVLA OB (inc. 15 nam si) X (YZ). Paulus h. R. 14, 6 sq. (a 11 Et quamvis).

1 cuius O	solitus]	sollicitus XYZ	intumescat O	2 deoscat O	3 victuros]
OXY, uicturis A,	uicturus HPV,	uicturo L	conuenient O	odio L	4 praecipiant O
adseret] HPVLA,	asserit XYZ,	adsereret O,	recte puto	5 huius om. L ^a	preparasit O
maiores nostros	aperuit HPVLA,	aperniciter (id est	aperuit iter] maioribus nostris O,	iter maioribus nostris	
aperuit XY	6 cedere] condere O	7 non f.] nec f. XYZ,	nisi f. A	euento O, om. L	
8 promiserat O	hoste] HPVVOXY,	oste L, hostem A	9 attilam pugnantem L	otio] HPVLA,	
otium OXY	ascensi P	10 pugna] HPV,	pugnam LAOXY	11 cunctatione (-nem XY)	me-
rentibus] HPVLYX,	cunctationem aere-	tibus O, cunctationem	herentibus A: fortasse	cunctationem morantibus	
13 nullum XYZ	umquam L	ubi talia] et ibi tali L	referantur] OXYZ,	referuntur HPVLA	
ut nihil esset] LA,	ut nihil esse HPVVO,	nihil esse XZ,	nihil est Y	14 conspiciere potuisset] con-	
spexisset L ^a	15 aspectibus P ^a	si om. A ^a	ribulus O	campi om. O	16 multo prou.
est (est om. OB)]	prou. est multo A	actus OB	17 licore A	est om. A	18 illi] illi V
infictu L	clade traxerunt] OBXY,	clade detraxerunt HPVVL,	clade detraxerant A	19 constricti O	
sorbebant] HPVVL,	sorbebant AOBXY	putantes] HPVVL,	potantes AOBXY	fuderunt OBXY	
20 theodoridus VXY,	theodoritus B,	theodotus O, teo-	ridus A	adhortans] BY,	adortans OX,
ad hortandum A	discurreret OB	ex.] per ex. A	que om. A	21 suorum] eorum P ^a	
proculcatus XYZ	matura senectute OB	interfecto P ^a	22 andagis L	ostrogothorum	
O	attilanis] HPVVL,	antilanis O,	attilani Z,	attilanum BX ^b Y,	attilianum X ^a ,
attilae A	23 hoc] haec O	dixerunt XY	quamvis] quam O,	cum B	aethio O
24 suspi-	caretur ABXY	uesegothi L	caterua] HPV,	cateruam LA,	cateruas OBXY
25 attilam] totillam L	providus prius] provide ille A	intra] contra L			

1) cf. Cassiodorus ad a. 451: Romani Aetio duce Gothis auxiliariis contra Attilam in campo Catalaunico pugnaverunt, qui virtute Gothorum superatus abscessit: Prosper neque locum nominat neque Gothis victoriae meritum tribuit.

- XI castrorum, quam plaustris vallatum habebat, reclusisset; quamvis fragili munimine, eo tamen quaesierunt subsidium vitae, quibus paulo ante nullus poterat muralis agger
 211 obsistere. Thorismud autem regis Theodoridi filius, qui cum Aetio collem anticipans hostes de superiore loco proturbaverat, credens se ad agmina propria pervenire, nocte caeca ad hostium carpenta ignarus incurrit. quem fortiter demicante quidam capite vulnerato equo deiecit, suorumque providentia liberatus a proeliandi intentione desivit.
 212 Aetius vero similiter noctis confusione divisus cum inter hostes medius vagaretur, trepidus, ne quid incidisset adversi Gothos, inquireret, tandemque ad socia castra perveniens, relicuum noctis scutorum defensione transegit. postera die luce orta cum tumulatos cadaveribus campos aspicerent nec audere Hunnos erumpere, suam arbitantes victoriam scientesque Attilam non nisi magna clade confossum bella confugere, cum tamen nil ageret vel prostratus abiectum, sed strepens armis, tubis canebat incursionemque minabatur, velut leo venabulis praessus speluncae aditus obambulans nec audet insurgere nec desinet fremetibus vicina terrere: sic bellicosissimus rex
 213 victores suos turbabat inclusus. conveniunt itaque Gothi Romanique et quid agerent de superato Attila, deliberant. placet eum obsidione fatigari, quia annonae copiam non habebat, quando ab ipsorum sagittariis intra septa castrorum locatis crebris ictibus arceretur accessus. fertur autem desperatis rebus praedictum regem adhuc et supraeum magnanimum equinis sellis construxisse pyram seseque, si adversarii inrumperent, flammis inicere voluisse, ne aut aliquis eius vulnere laetaretur aut in potestate hostium tantarum gentium dominus perveniret.
- XLI 214 Verum inter has obsidionum moras Vesegothae regem, filii patrem requirunt, admirantes eius absentiam, dum felicitas fuerit subsecuta. cumque diutius exploratum, ut viris fortibus mos est, inter densissima cadavera reperissent, cantibus honoratum

HPVLA OBXY (YZ). Paulus l. c.

[quam p. uallatum] HPV, quam p. uallatam L, quae p. uallata AOBXY quamuis] q. enim A
 fragili munimine (munitione L) eo] fragile munimen eum O, fragile munimentum B 2 subsidio OB
 nullus om. A^e mularis ager O, mulis agger P^a 3 resistere L, obsistere O thorisnud]
 HPVL, thorisnud OBXY, thorisnut A: Thorismund Theodoriti filius Paulus 14 [15], 4; Turismodum Theodoridi regis interfecti filium Freulfus 2, 5, 14 autem] enim XYZ theoderidi VXY, teoderidi A,
 theodoriti B cum Paulo, theodereti O collem anticipans] AOBXY, collemancipans HPV 4 hostes
 de] hoste A superiore] HPVXY, superiori LAOB proturbauerat] OBXY, deturbauerat HPVLA
 credens om. B^e 5 ad om. AXY carpentia O, cappenta B demicante] HPV, dimicantem
 LAOBXY 6 *****eiecit (equo deiecit H²) H¹, eoquo deiecit O que om. O prudentia A
 preliendi O desluit] PVABXYZ, deseuit L, desiuet O, deuisit H 7 aetius O medius]
 PVLAXY, medius medius H, medius OB uacaretur O 8 incidisset O gothos (uuisigothos
 XYZ) inquireret (inquirat LAXYZ)] gothis inquirerens OB que om. A 9 relicuum] HP, relicum O,
 reliquam X, reliquam rel. 10 tumulatos cad.] HPVAXYZ, tot cad. L, cadaveribus plenos OB nec]
 ne B auderent hunos inrumperere A arbitantes] arbitrantur esse B 11 confossum] HPVLAZY,
 confusum OB, confossum Z confugere] HPVLAZY, confusisse B^e, confugisse B^b, iam fugisse O, fugere
 A: malim defugere 12 cum] tu O nil] nichil LXY uel prostr. abi.] uelut prostratus aut
 abiectum se demonstrabat A 13 uelut] sicut enim A speluncae H aditus O^e 14 desinet]
 HPVLA, desinit AOBXY fremetibus] HPV, fremetibus L, fremetibus AOBXY uicina terrae O,
 terrere uicina B 15 victores s. t. inclusus (inclusis P) c. i. gothi om. O 16 deliberarent L
 quia a. c.] scripsi, qui annonae copiam HPVLABXY, que non aequo piam O 17 quando] quoniam XYZ
 ab om. L ipsorum] ipsius B sagittaris L septra B castrorum V 18 autem] enim
 XYZ desperatis O rebus] in rebus OB praedictum regem] praedictum L, praedictus rex XY
 adhuc et] et adhuc XYZ 19 supraeum] HP, suppremo V, sub primo A, suppremo esse L, in sup(p)remo
 OBXY magnanimum] magnam nimis XY inrumperint O^b, inrumperit O^e 20 eius om. H
 potestate] HPVLA, potestatem AOBXYZ 21 tantarum hostium O, tantorum hostium B, tantarum (om.
 hostium) XYZ dominus om. L 22 uesogothae L filii] H, filii rel. mirantes A
 23 eius absentiam O, enim absentiam (-tium X) XZ, eum absentem Y 24 uiri O dentissima B
 cadavera] corpora A honoratum] honoribus A

inimicis spectantibus abstulerunt. videres Gothorum globos dissonis vocibus confra- XLI
 gosos adhuc inter bella furentia funeri reddidisse culturam. fundebantur lacrimae,
 sed quae viris fortibus impendi solent. nam mors erat, sed Hunno teste gloriosa,
 unde hostium putaretur inclinam fore superbiam, quando tanti regis efferri cadaver
 5 cum suis insignibus conspiciebant. at Gothi Theodorito adhuc iusta solventes armis 215
 insonantibus regiam deferunt maiestatem fortissimusque Thorismud bene gloriosos man-
 nes carissimi patris, ut decebat filium, patris exequias prosecutus. quod postquam
 peractum est, orbitatis dolore commotus et virtutis impetu, qua valebat, dum in reli-
 quis Hunnorum mortem patris vindicare contendit, Aetium patricium ac si seniore
 10 prudentiaequae maturum de hac parte consuluit, quid sibi esset in tempore faciendum.
 ille vero metuens, ne Hunnis funditus interemptis a Gothis Romanum praemeretur 216
 imperium, praebet hac suasionem consilium, ut ad sedes proprias remearet regnumque,
 quod pater reliquerat, arriperet, ne germani eius opibus adsumptis paternis Vesego-
 tharum regno pervaderent graviterque dehinc cum suis et, quod peius est, miseriter-
 15 que pugnaret. quod responsum non ambiguae, ut datum est, sed pro sua potius
 utilitate susceptum relictis Hunnis redit ad Gallias. sic humana fragilitas dum sus- 217
 picionibus occurrit, magna plerumque agenda rerum occasione interceptit. in hoc
 etenim famosissimo et fortissimarum gentium bello ab utrisque partibus CLXV milia
 caesa referuntur, exceptis quindecim milibus Gepidarum et Francorum, qui ante con-
 20 gressionem publicam noctu sibi occurrentes mutuis concidere vulneribus, Francis pro
 Romanorum, Gepidas pro Hunnorum parte pugnantibus.

Attila igitur cognita discessione Gothorum, quod de inopinatis collegi solet, ini- 218
 micorum magis aestimans dolum diutius se intra castra continuit. sed ubi hostium
 absentia sunt longa silentia consecuta, erigitur mens ad victoriam, gaudia praesu-
 25 muntur atque potentis regis animus in antiqua fata revertitur. Thorismud ergo, pa-
 tre mortuo in campis statim Catalaunicis, ubi et pugnaverant, regia maiestate sub-

HPVLAOBXY (YZ). Paulus l. c. *Freculfus* 2, 5, 14 (17 in hoc — 20 vulneribus).

1 expectantibus LO	videris O	glorios L	confracosos HPV L	2 reddidisse PVO
cultura A	fundebatur L	3 quae uiris] queraes L	fortibus A	nam] nostram O, nostra
B ^b , inc. B ^a	hunno] huno Y, uno X	4 inde XYZ	putaretur om. XYZ	inclinata f. su-
perbiam O, inclinata f. superbia AB, inclinam superbiam Z			tanti om. OB	efferre OB
5 in-	ad P	gothis X	theodorito] HPLOB, theodorido Z, theoderido VXY, regi theo-	derido A
spiciebant OB	iuxta A	soluentibus X	6 regia L	defert O ^a
derid O				magestatem PO
rismund OBXY	gloriosos] gloriosus A, gloriosus ad B, gloriosus O			7 crissimi O
patris ante ut om. A	docebat O ^a	patris ante exeq. om. B	prosec.] prosecutus est V, est prosec. B	
qu** (quod H ^b) H ^a , om. XYZ	8 qua] quo A	reliquis] HPV, reliqis A, requis L, reliquias OBXY		
9 mortem patris] mortis B ^a	10 prudentiaque AOBXY	maturum O	consuluit O	quid]
quod L, qui O	11 fund. hunis X	interemptis] euersis A	a] e OB	romanorum L
praemeretur] HV, prem. rel.	12 haec O ^a	13 pater] pater eius B	germani] germanus A	
adsumptis] sumptis OBXY	uuisigothorum XYZ, om. A	14 regno] HPV, regnum AOBXY, om. L		
pervaderint O, inuaderet A	ne . . . acerbius ei esset cum suis quam cum hostibus dimicare Paulus 14, 8:			
fortasse scr. et quod peius est cum suis		miseriterque] HPVLOB, miserabiliter XY, misereque A		
15 quo responso B	16 suscepto OB	rediit ad gallias O	17 occurrit] incurrit OB	ple-
rumque om. XY	agenda rer. occasione (occ. rer. O)] HPVLAO, agendo occasione rerum B, agendarum			
rerum occasione XY	intercipit AB ^b , incipit B ^a , intercipitur XY	18 etenim] enim AOB		fa-
missimo L	CLXV] HPVLAOXYZ cum Paulo et Freculfo, clxii B	19 exceptis quindecim] HVLAXYZ		
Freculfus, exc. quindecim P, excepto xc OB	20 puplicam O	nocte LB	21 gepidis AOBXY	
22 disc. cogn. OB	collegi] HPVLO, colligi ABXY	solet] solet et OB	23 aestimans] aesti-	
man*** O	intra] in O	castra] claustra A	24 absentia] HPO, absentiam VLAA, absentium	
XY	consecuta] subsecuta BY	25 torismud A, thorismund LOBXY	26 statim om. LA	
catalaunicus P	pugnauerit A	suffectus XYZ		

IONDANES.

15

- XLI vectus Tolosam ingreditur. hic licet fratrum et fortium turba gauderet, ipse tamen sic sua initia moderatus est, ut nullius repperiret de regni successione certamen.
- XLII 219 Attila vero nacta occasione de secessu Vesegotharum, et, quod saepe optaverat, cernens hostium solutione per partes, mox iam securus ad oppressionem Romanorum movit procinctum, primaque adgressionem Aquileiensem obsidet civitatem, quae est metropolis Venetiarum, in mucrone vel lingua Atriatici posita sinus, cuius ab oriente 5
- 220 murus Natissa amnis fluens a monte Piccis elambit. ibique cum diu multumque obsidens nihil paenitus praevaleret, fortissimis intrinsecus Romanorum militibus resisten-
tibus, exercitu iam murmurante et discedere cupiente, Attila deambulans circa muros, dum, utrum solveret castra an adhuc remoraretur, deliberat, animadvertit candidas 10
aves, id est ciconias, qui in fastigia domorum nidificant, de civitate foetos suos
- 221 trahere atque contra morem per rura forinsecus conportare. et ut erat sagacissimus inquisitor, praesensit et ad suos: 'respicite', inquit, 'aves futurarum rerum providas
'perituram relinquere civitatem casurasque arces periculo imminente deserere. non
'hoc vacuum, non hoc credatur incertum; rebus praesciis consuetudinem mutat ventura 15
'formido'. quid plura? animos suorum rursus ad oppugnandam Aquileiam inflammat.
qui machinis constructis omniaque genera tormentorum adhibita, nec mora et invadunt civitatem¹⁾, spoliant, dividunt vastantque crudeliter, ita ut vix eius vestigia ut appa-
reat reliquerunt. exhinc iam audaciores et necdum Romanorum sanguine satiati per
reliquas Venetum civitates Hunni bacchantur. Mediolanum quoque Liguria metro- 20
polim et quondam regiam urbem pari tenore devastant nec non et Ticinum aequali
sorte deiciunt vicinaque loca saevientes allidunt demoluntque pene totam Italiam.
cumque ad Romam animus fuisset eius adtentus accedere, sui eum, ut Priscus istoricus

HPVLA S (inc. 3 item ad locum. Attila) *OBX* (YZ). *Paulus l. c. Freculfus* 2, 5, 14 (3 Attila — 5 civitatem; a 18 ita).

1 t(h)olosum XYZ 2 repperire O 3 uero om. S nacta VLBX de recessu SOB, discessu XYZ Duac. uuisigothorum XYZ 4 solutione] HPV, solutionem LASOB, dissolutionem XYZ Duac. per] par L 5 adgressionem LS aquileiensem SO, aquilegiensem B, aquileiensem X obsidet] HPV, obsidet ASOBXY, obsidens Frec. ciuitatem] urbem A 6 atriatice] HPVSO, adriaticae LABXY a] de B elambet O, elabitur X multoque SO, multoque tempore B 8 nihil] nil A paenitus om. O preualerit O 9 exercitum L murmurate B^a, numerante A^a, munerante A^b murus O^a 10 castra solu. B remoraretur] HPVAXYZ, remoretur L, moraretur SOB^b, moreretur B^a deliberaret A animaduverteret O 11 id est] idem O ciconias SO^b (ciconias O^a et O²) qui] HPVLSO, quae ABXY fastidia L, fastigio BXY Duac., fastigiis A nidificant] aedificantur SO, edificant B ciuitate] uitate B^a foetos] H, faetos PV, foetus LA, f(a)etus BXY, foedos SO 12 trahere O erat] hoc sicut erat B sacacissimus (**sacacissimus V^a) PV^b, sagacissimus L 13 praesentit L, persensit SB et om. SOB futuro- rum L 14 cassurasque O eminente SO 16 quid plura] quid plus SB, qui plus O ani- mus SB rursus] fursus P, om. V^a, post pugnandum B oppugnandam] hoc pugnandum SO, pug- nandum B aquilegiam B inflammatur SOB 17 o. g. armamentorum a. S, omnibusque gene- ribus t. adhibitis ABXY Duac. nec] ne O et om. ABXY Duac. 18 spoliantur SB, spoliant** O fastantque P uix] uis A ut appareat] HPVLSO, appareat L^bS, ut appareant B, ut appareat A, appare- rent (om. ut) XYZ Duac. 19 relinquerunt S, reliquerint A², reliqua Z exhinc] et hinc SXY Duac., om. O per] in A, om. P 20 ciuitate O bac(c)abantur OB licurie S, licuriae O 21 condam O tenore] tanore P, tinore S, timore O deuastantur S, deuastante O et ticinum] ticinum A, dicinam P^a, dicinum P^b 22 sedentes S demoluntque] HPVLSOZ, demolunturque ABXY Duac. tota O 23 animus] animos O, animusque eius L storicus PVL, historicus AOBXY

1) cf. *Cassiodorus chron. ad a. 452* (*Prosper non habet*): Attila Aquileiam magna vi dimicans introiuit.

refert, removerunt, non urbi, cui inimici erant, consulentes, sed Alarici quondam Vesego- XLII
 tharum regis obicientes exemplo, veriti regis sui fortunam, quia ille post fractam Ro-
 mam non diu supervixerit, sed protinus rebus humanis excessit. igitur dum eius 223
 animus ancipiti negotio inter ire et non ire fluctuaret secumque deliberans tardaret,
 placida ei legatio a Roma advenit. nam Leo papa per se ad eum accedens in agro
 Venetum Ambuleio, ubi Mincius amnis commeantium frequentatione transitur. qui
 mox deposuit exercitatu furore et rediens, quo venerat, iter ultra Danubium promissa
 pace discessit¹⁾, illud pre omnibus denuntians atque interminando decernens, graviora
 se in Italia inlaturum, nisi ad se Honoriam Valentiniani principis germanam, filiam
 10 Placidiae Augustae, cum portione sibi regalium opum debita mitterent²⁾. ferebatur 224
 enim, quia haec Honoria, dum propter aulae decus ad castitatem teneretur nutu fratris
 inclusa, clam eunucho misso Attilam invitasse, ut contra fratris potentiam eius patro-
 ciniis uteretur: prorsus indignum facinus, ut licentiam libidinis malo publico compararet.
 Reversus itaque Attila in sedes suas et quasi otii penitens graviterque ferens a XLIII 225
 15 bello cessare, ad Orientis principem Marcianum legatos dirigit, provinciarum testans
 vastationem, quod sibi promissum a Theodosio quondam imperatore minime persol-
 veretur³⁾, et inhumanior solito suis hostibus appareret. haec tamen agens, ut erat
 versutus et callidus, alibi minatus alibi arma sua commovit, et, quod restabat indigna-
 tiononi, faciem in Vesegothas convertit. sed non eum, quem de Romanis, reportavit 226
 20 eventum. nam per dissimiles anteriores vias recurrens, Alanorum partem trans flumen
 Ligeris considentem statuit suae redigere dicioni, quatenus mutata per ipsos belli

H P V L A S (finit 2 fortunam) *O B X (Y Z)*. *Paulus* l. c. (ad 10 mitterent). *Freculfus* l. c. (ad 8 dis-
 cessit).

1 urbi] ut urbi *XYZ* erant] essent *L* consulentes] consu (*sic*) *A* halarici *V* quondam]
 condam *P*, quod *O* uuisigothorum *XYZ* 2 obicientes (obicientem *L*) exemplo (exemplum *LASOBXY*)
 ueriti regis *om. H* quia] quod *XYZ* ille] illi *HPV*, *om. A* pos *O* 3 non diu] nodiu *V^a*,
 diu non *B*, diu *H* superuixerat *B* excesserit *A* 4 an. ancipi*ti *P*, anc. anim. *B* 5 pla-
 cita *OB* a *om. AOB* aduenit] peruenit *XYZ* accedit *AB* agro uenetum] acrouentum *OB*
 6 ambuleio] *HPVAXYZ*, abuleio *L*, amboleio *OB* mentius *O* 7 deposito *XY* exercitatu fu-
 rore] *HPV*, exercitatus furore (-rem *A*) *LA*, excitatum furorem *OB*, exercitus furore *XY* quo] qua *O*,
 quia *B* iter] *HP^bVXY*, ite* *P^a*, iterum *Z*, item *A*, id est *OB*, *om. L* 8 discernens *OB* 9 in
 italia] *HPVLOXY*, in italiam *B*, italiae *A* ualentiani *O* 10 placidiam *O* debita mitterent]
 debitam mitterent *A*, debita mitteret *B*, debet amitteret *O* 11 haec] hoc *X* dec. aul. *B* ad]
 ac *OB* nutu fr. inclusa] motu fr. inclassa *O* 12 clam] clandestino *O²BXY*, clardestino *O¹*
 eunu*co *O* inuitasse] *HPVL*, inuitasset *AOBXY* 13 libinis *L* puplico *O* conp*aret
 (compararet *H^b*) *H^a* 14 itaque] namque *A* suas] proprias *X Duac.*, propria *Y* odii *L*
 15 dir.] mittens dir. *A* 16 quod] qua *XZ*, quia *Y*, nisi *A* sibi] ibi *L*, ipsi *O* promisso *O*,
 promissa *B* quodam *L* minime] munus *A* solueretur *A* 17 inhumanior] *OBXY Duac.*,
 inhumaniora *HPVLA* apparere *V^b* (appare* *V^a*) *A* hae *O* tamen] tunc *A* 18 minatur
L sua *om. AY* testabat *A* indignationis *AXYZ* 19 faciem *om. A* conuertit]
HPVLA, retorsit *OBXY* 20 dissimilis *O* anterioribus *AB*, anterioris *Z* 21 considentem
LO redigi *XYZ* per ips. mut. *A*

1) *Prosper ad a. 452*: suscepit . . . negotium . . . papa Leo . . . ita summi sacerdotis praesentia rex
 gavisus est, ut et bello abstineri praeciperet et ultra Danuvium promissa pace discederet.

2) *cf. Priscus fr. 16 p. 99 Muell.*: ὁ Ἀττίλας . . . τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἀνδρας ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπεμπεν ὥστε
 τὴν Ὀνωρίαν ἐκδιδοῦναι· εἶναι γὰρ αὐτῷ ἡρμωσμένην πρὸς γάμον, τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς περ-
 φθέντα δακτύλιον, ὃν καὶ ἐπιδειχθῆσάμενον ἐστάλκει· παραχωρεῖν δὲ αὐτῷ τὸν Βαλεντινιανὸν καὶ τοῦ ἡμισέως
 τῆς βασιλείας μέρος.

3) *Priscus fr. 19 p. 99 Muell.*: ὁ Ἀττίλας μετὰ τὸ τὴν Ἰταλίαν ἀνδραποδίσασθαι ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀνα-
 ζεύξας τοῖς κρατοῦσι τῶν ἐφών Ῥωμαίων πόλεμον καὶ ἀνδραποδισμὸν τῆς χώρας κατήγγελλεν, ὡς μὴ ἐκπεμ-
 φθέντος τοῦ παρὰ Θεοδοσίου τεταγμένου φόρου.

- XLIII facie terribilior immineret. igitur ab Dacia et Pannonia provinciis, in quibus tunc Hunni cum diversis subditis nationibus insidebant, egrediens Attila in Alanos movit
 227 procinctum. sed Thorismud rex Vesegotharum, fraudem Attilae non in pari subtilitate presentiens, ad Alanos tota velocitate prius advenit, ibique supervenientis Attilae iam motibus preparatus occurrit, consertoque proelio pene simili eum tenore, ut prius in 5 campos Catalaunicos, ab spe removit victoriae fugatumque a partibus suis sine triumpho remittens in sedes proprias fugire compulit. sic Attila famosus et multarum victo-
 228 riarum dominus dum quaerit famam perditoris abicere et quod prius a Vesegothis per- tulerat abolere, geminata sustenuit ingloriosusque recessit. Thorismud vero repulsis ab Alanis Hunnorum catervis sine aliqua suorum lesione Tolosa migravit suorum- 10 que quieta pace composita tertio anno regni sui egrotans, dum sanguinem tollit de vena, ab Ascale suo clienti inimico nuntiante arma subtracta peremptus est. una tamen manu, quam liberam habebat, scabillum tenens sanguinis sui extitit ultor, aliquantos insi-
 XLIV 229 Post cuius decessum Theoderidus germanus eius Vesegotharum in regno succedens, 15 mox Riciarium Suavorum regem cognatum suum repperit inimicum. hic etenim Riciarius affinitate Theoderidi presumens, universam pene Spaniam sibi creditur occu- pandam, iudicans oportunum tempus subreptionis incomposita initia temptare regnantis.
 230 quibus antea Gallicia et Lysitania sedes fuere, quae in dextro latere Spaniae per ripam Oceani porriguntur, habentes ab oriente Austrogonia, ab occidente in promun- 20 torio sacrum Scipionis Romani ducis monumentum, a septentrione Oceanum, a meridie Lysitaniam et fluvium Tagum, qui harenis suis permiscens auri metalla trahit cum limi vilitate divitias. exinde ergo exiens Riciarius rex Suavorum nititur totas Spanias
 231 occupare. cui Theoderidus cognatus suus, ut erat moderatus, legatos mittens, pacifice dixit, ut non solum recederet a finibus alienis, verum etiam nec temptare presu- 25 meret, odium sibi tali ambitione acquirens. ille vero animo pretumido ait: 'si hic 'murmuras et me venire causeris, Tolosam, ubi tu sedes. veniam; ibi, si vales, re-

HPVLA O (deficit in 17 cre folio exciso) BX (YZ). Paulus 14, 2 (1 ab Dacia et Pannonia).

1 facies L emineret OB ab dacia] OBXY, a dacia HPVA, audacia L pannia O
 in] cum L 2 insidebant O 3 torismud A, thorismund OBXY uisigothorum XY sub-
 dilitate P 4 presentiens OB uelocitate] subtilitate OB aduenit] uenit A superuenientes
 L 5 consortoque O 6 campis catalaunicis AB ab] a L re****uit (remouit V^b) V^a
 fagatumque O 7 fugire] HPVLO, fugere ABXY compluit V, compulitur O et mult. uict.
 dom. om. L 8 et quod] quam XYZ a uesegothis] uesegothis V, a uesegothis L, ab uesegothis B,
 aduerse gothis O 9 geminatam OB^b, germinatam B^a sustenuit] HPO, sustinuit VLABXY in-
 gloriusque OBXY recessit] AOBXY, recessit HPVL torismud A, thorismund BXY, thorismund O
 10 cateruis V, cataeruis O tolosam AB, t(h)olosum XY 11 sanguine O 12 ab ascale suo]
 PLO, ab ascale suo H, ab ascaleruo B, ab ascale suo V, ab ascalo suo A, ab ascalca suo X, ab ascalda suo Y, ab
 aschacla suo Z clienti] HPV, cliente LAOBXY inimico] HPVLA, inimicos OBX, inimicitias YZ
 arma subtracta O, armis subtractis BXY tamen] tantum XYZ 13 quam] quod O scabillum]
 HPOX, scabillum VLABY sanguini O^a extitit] HLAOXY, extetit P^bV, exstetit P^a, extitit B
 insidentes O 15 decessum O theoderidus L, theodoritus OB eius om. XY uisigotho-
 rum XYZ, om. A regnum A 16 riciarum OB, riciarium A¹ suorum O, suorum A
 inimicum] inimicum suum B¹ etenim] item OB 17 theoderidi L, theoderiti OB hispaniam
 ABXY credit P 18 subreptioni incomposito initio A 19 ante B gallicia A lu-
 sitania AXY, lisanitania L quae] qui A hispaniae VLABXY 20 oceani B austrogoniam
 BXY, austronia HPV, austroniam A, autronia L promunetario A 21 sacro XYZ monumen-
 tum] sepulcrum A 22 lusanitania BXY, lisanitania L fl. tag. (tagou L)] tag. fl. A 23 rici-
 rius A^a suorum A totas hispanias AXYZ, totam hispaniam VLB 24 theoderidus VXY,
 theodoritus B, theodericus L, theod A 25 discederet A 26 adquirens] perquirens L hic]
 hinc XYZ 27 t(h)olosum XYZ

'siste'. his auditis aegre tulit Theodorus compacatusque cum ceteris gentibus arma XLIV movit in Suavos, Burgundzonum quoque Gnuğiuchum et Hilpericum reges auxilios habens sibi que devotos. ventum est ad certamen iuxta flumen Vlbium, qui inter 232 Asturicam Hiberiamque pretermeat, consertoque proelio Theoderidus cum Vesegothis, qui ex iusta parte pugnabat, victor efficitur, Suavorum gente pene cuncta usque ad internicionem prosternens. quorum rex Riciarius relicta infesta hoste fugiens in nave conscendit adversaque procella Tyrreni hoste repercussus Vesegotharum est manibus redditus. miserabilis non differt mortem, cum elementa mutaverit. Theoderidus vero 233 victor existens subactis pepercit nec ultra certamine saevire permisit, preponens Suavis, quos subegerat, clientem proprium nomine Agrivulfum. qui in brevi animi praevaricatione Suavorum suasionibus commutans neglexit imperata complere, potius tyrannica elatione superbiens credensque se ea virtute provinciam obtinere, qua dudum cum domino suo ea subigisset. vir si quidem erat Varnorum stirpe genitus, longe a Gothici sanguinis nobilitate seiunctus, ideo nec libertatem studens nec patrono fidem 15 reservans. quo conperto Theodorus mox contra eum, qui eum de regno pervaso 234 deicerent, destinavit. qui venientes sine mora in primo eum certamine superantes congruam factorum eius ab eo exigerunt ultionem. captus namque et suorum solacio destitutus capite plectitur, sensitque tandem iratum, qui propitium dominum crediderat contemnendum. tunc Suavi rectoris sui interitum contuentes locorum sacerdotes ad 20 Theoderidum supplices direxerunt. quos ille pontificali reverentia suscipiens non solum inopitiam Suavorum indulsit, sed ut sibi de suo genere principem constituerent, flexus pietate concessit. quod et factum est, et Rimismundum sibi Suavi regulum

HPVLAO (incipit 4 consertoque) BX (YZ).

1 aegre tulit] B, hec retulit HP, haec retulit VAXYZ, hec retulit L theoderidus VAXY, theodorus B compagatusque H, compacatusque A ceteris] HP, ceteris rel. 2 suevos LA burgundzonum X, burgundionum B¹, burgundionum AB² gnudiuchum] HPVLXYZ, gnudiacum B, gnudiuchum A hilpericum L 3 fluvium B ulbium] HPVL³AXYZ, u³lbium L³, urbium B qui] quod A 4 asturicam L, asturiam A consertoque O^a, conserto A theoderidus Z, theoderitus OB 5 iuxta VAY pugnabant A suavorum] sueuorum A, suorum L gente p. cuncta] HPVL, gentem hic, pene cunctam post internicionem collocat A, gentes p. cunctas OB, gentem pene Y, gentem pene totam XZ ad om. L 6 internicione] HP, internicione V, internicionem LOBY, internicionem X, internicionem A riciarius om. A relicto AXYZ infesta hoste] HPL, hoste infesta V, infesta hostem O, infesto hoste AXYZ, infecta victoria hostem B in om. A naue] HPVL, nauem AOXY, nauim B 7 que om. O tyrreni] Durii Clossius hoste] HPVLAXYZ, hostis O, ostis B repercussus B uuisigothorum XYZ man. est A 8 mirabiles non differens O, miserabilem non differens B cum] dum A elementa muta mutaverit XYZ theoderidus Z, theoderitus B, theodoritos O uero om. A 9 certamina XY, ceruamina O, circi omnia B preponens] ponens XYZ suenis A 10 subiecerat OB propr. nom. om. OB acliulfum OB, athiulfum XY, athiulfum Z animu] HPVL, annu O, animum ABXY preuationem L, praeuaricatores O, praeuaricator ex B 11 sueuorum A suasinibus L neglesit P tyrannica (sic HP) elatione superbiens (superuens PV)] tirannide (tyrannidem B) superueniens OB 12 prouincia] pronuntia O optenere O qua] quia L, quam A 13 ea] eam AOBXY subigisset] HPV, subegisset LAXYZ, subiecisset OB uir] ut OB uarnorum OB, uarnorum XYZ gothice sanguis O 14 libertatem P, libertati AB 15 reseruans] seruans AOB theoderidus VXY, theoderitus OB peruasum L 16 deiecerant L 17 congrua L^a, congrua L^b eo] e O exigerunt] HPV, exierunt L, exegerunt AOBX²Y, exigerent X¹ ultionem] uindictam A salatio O 18 complectitur X que om. AOB 19 sunei A rectori O 20 theoderidu V, theoderidum Z, theoderitum OB direxerit O^a, dixerunt V 21 post inopitiam littera erasa H suavorum] sueuorum A, suorum L ut] et ut AOB, ut et XY constituerint O, constituerunt A 22 flexu V remismundum OB, remissundum YZ, remissum dum X sunei A

- XLIV ordinaverunt. his peractis paceque cuncta munitis, tertio decimo regni sui anno Theoderidus occubuit.
- XLV 235 Cui frater Eurichus praecipua festinatione succedens scœva suspicione pulsatus est. nam dum hæc circa Vesegotharum gente et alia nonnulla geruntur, Valentinianus imperator dolo Maximi occisus est et ipse Maximus tyrannico more regnum⁵ invasit. quod audiens Gyzericus rex Vandalorum ab Africa armata classe in Italiam venit Romaeque ingressus cuncta devastat. Maximus vero fugiens a quodam Vrso, 236 milite Romano, interemptus est¹). post quem iussu Marciani imperatoris Orientalis Maiurianus Occidentale suscepit imperium gubernandum. sed et ipse non diu regnans, dum contra Alanos, qui Gallias infestabant, movisset procinctum, Dertona iuxta fluvium Hyra cognomento occiditur. cuius locum Severus invasit²), qui tertio anno imperii sui Romae obiit. quod cernens Leo imperator, qui in Orientali regno Marciano successerat, Anthemium patricium suum ordinans Romae principem destinavit³). qui veniens ilico Recimerem generum suum contra Alanos direxit, virum egregium et pene tunc in Italia ad exercitum singularem. qui et multitudine Alanorum et regem eorum¹⁵ 237 Beorgum in primo statim certamine superatos internicioni prostravit. Euricus ergo, Vesegotharum rex, crebram mutationem Romanorum principum cernens Gallias suo iure nisus est occupare. quod conperiens Anthemius imperator Brittonum solacia postulavit. quorum rex Riotimus cum duodecim milia veniens in Beturigas civitate Oceano e na-

HPVLAOBX(YZ). Rav. 4, 19 p. 218 ad v. 11: per Pannonias transeunt plurima flumina, inter cetera . . . Ira. Paulus h. R. 15, 1 (10 iuxta fluvium et 15 qui — 16 prostravit). Freculfus 2, 5, 17 (13 qui — 16 prostravit).

1 pacemque O cunctis AEXY monitis LO theodoridus Z, theodericus LA, theodoritus OB 3 eurichus OB, eurichus A, eurichius X^a praecipua] percupida B, cupida O suscendens O sceua] HPVLAO, seu BXY 4 uisigothorum XYZ, gothorum A gente] H, gentem rel. ualentinianus O 5 maximi* L, maximis B^a est om. O tyrannico] HP, ty(vel i)rrannico rel. 6 gyzericus] HPVYZ, gizericus LAOBX uuandororum L^a armata] arma O italia O 7 romamque AOBXY cuncta om. OB orso OB, urso nomine A 8 quem] quam O orientalis] occidentis A 9 maiurianus] HPVL, maiorianus AOB, maurianus XYZ gub. om. A et om. L regnas O 10 dum] iam O alonos O^a monisset L, mouisse O dertona] HPVL, detorna A, idergonia O, idergona B, desetona XYZ 11 hyra] HPVL, hira AXY, ira OB Rav., Hiriam Paulus cognomento om. HPVLA occidit O seuerus] reuersus XZ, om. in hiatu Y 12 obiit] occubuit O 13 suum om. A romae om. L distenauit P, ordinauit OB 14 uenient O recimerem] HPV Frec., ricimerem LAOB, regimerem XYZ generem O albanos L dixit V uerum O gregium P pene] pe L 15 tunc om. A italiam O exercitium LOXY qui et] qui B, om. O multitudine] HPV, multitudinem LAOBXY 16 beorgum] HPVLA XY Frec., beurgum OB superatus O, superans A internicioni] H, internicioni PV, internicioni LOB, internicione X, internione Y, ad internicionem A euricus] theodoridus Frec. hic et deinceps ergo] nero B 17 uisigothorum XY crebra mutatione O, crebram mutationem B 18 compescens A imp.] HPVLA XY Frec., imp. protinus OB sol. britonum OB postulauit om. A 19 rioti***mus P^a, riothimus OB, riutimud A: Rotimus Frec. milibus AOB⁵XY beturicas HPVLA, bituricas A, ueturigas OB, ueturiga XYZ ciuitate] HPVLA XY, ciuitatem AOB

1) cf. Marcellinus ad a. 455: Valentinianus princeps dolo Maximi patricii . . . truncatus est. idem Maximus invasit imperium tertioque tyrannidis suae mense membratim Romae a Romanis discretus est. Gensericus rex Vandalorum . . . ex Africa Romam ingressus est eaque urbe rebus omnibus spoliata est.

2) cf. Marcellinus ad a. 461: Maiorianus Caesar apud Dertonam iuxta fluvium qui Hira dicitur interemptus est: locum eius Severus invasit. cf. Roman. c. 335, ubi ut in sequentibus auctor ex Geticis hausit, sed alia aliunde adsumpsit.

3) cf. Marcellinus ad a. 467: Leo imperator Anthemium patricium Romam misit imperatoremque constituit.

vibus egresso susceptus est. ad quos rex Vesegotharum Eurichus innumerum duc- XLV 238
tans advenit exercitum diuque pugnans Riutimum Brittonum rege, antequam Romani
in eius societate coniungerentur, effugavit. qui amplam partem exercitus amissam
cum quibus potuit fugiens ad Burgundzonum gentem vicinam Romanisque in eo tem-
pore foederatam advenit. Eurichus vero rex Vesegotharum Arevernam Galliae civi- 239
tatem occupavit Anthemio principe iam defuncto: qui cum Ricemere genero suo in-
testino bello saeviens Romam trivisset, ipseque a genero peremptus regnum reliquit
Olybrio¹⁾. quo tempore in Constantinopolim Aspar primus patriciorum et Gothorum
genere clarus cum Ardabure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem
Caesare generoque Leonis principis appellato, spadonum ensibus in palatio vulneratus
interiit²⁾. et needum Olybrio octavo mense in regno ingresso obeunte³⁾ Glycerius apud
Ravennam plus presumptione quam electione Caesar effectus⁴⁾. quem anno vix ex-
pleto Nepus Marcellini quondam patricii sororis filius a regno deiciens in Porto Ro-
mano episcopum ordinavit⁵⁾. tantas varietates mutationesque Eurichus cernens, ut 240
diximus superius, Arevernam occupans civitatem, ubi tunc Romanorum dux praerat
Ecdicius nobilissimus senator et dudum Aviti imperatoris, qui ad paucos dies regnum
invaserat, filius (nam hic ante Olybrium paucos dies tenens imperium ultro secessit
Placentia, ibique episcopus est ordinatus). huius ergo filius Ecdicius, diu certans cum
Vesegothis nec valens antestare, relicta patria maximeque urbem Arevernatate hosti, ad

HPVLA OBX(YZ). *Freculfus* 2, 5, 17 (a 5 Eurichus).

1 egressio P, egressus OBY, egrediens A uuisigothorum XYZ, om. A 2 exercitu O rio-
thimum OB, riotimum XY, riutimud HPVLA, Rottimum *Frec.* brittonum om. A rege] HPV, re-
gem LAOBXY 3 societatem XY effugavit] effugavit P, fugavit XY, superavit B, om. O ampla
parte ABXY amissa AOBXY, admissa Z 4 burgundzonum] HPVLYZ, burgundionum AOB *Frec.*
que om. OB 5 uuisigothorum XYZ, om. A areuernam] HPVLOXZ, aruernam ABY *Frec.*
galliam O ciu.] urbem A occupavit] B, om. rel.: cf. v. 15 6 antemio principem O
ricemere] A, ricimere O, ricimere B, ritemere HPV *Frec.*, ricimero L, regemere Z, regimere Y, regemerem
X genere HB suo om. O 7 romani] romaniam OB triuisset O interemptus A
regnum om. O reliquit] HPVLOB, reliquit rel. 8 olibro O constantinopolim] HPVLAO, -l
BXY primus primus L et g. genere] PVLOBXY *Frec.*, ex g. genera H, ex g. genere A 9 pa-
tricio O^a, patriciolo O^b autem] enim XYZ 10 cessare O^a appellatuspadonum sibus O
11 needum . . . obeunte] nocte OB in regnum XY, regnum A glizerius A 12 quam] quem
X electionem O effectus] eff. est AOB 13 nepus] HPVLOXY, nepos AB marcellini O
quondam] quidem OB porto] HPVLA, parto O, porto ABXY 14 ordinavit] add. et ipse regnum
obtenuit *Frec.* 15 superius om. A areuernam] HPVLOXY²Z, aruernam ABY¹ occupans] rel.
et *Frec.*, occupat OB ciu.] urbem A 16 ecdicius] HPV *Frec.*, aecdicius A, et dicitur LXYZ, et
decius O, decius B dudum collocari debuit ante imperatoris abiti O 17 ante] ante hoc O
paucis diebus A secessit] recessit OBY 18 placentia] HPVLA, placentiam AOBXY ibique]
ubi et A ep. (episcopus om. LO) est] est ep. XY ecdicius] hecdicius V, et dicitur XYZ, et de-
cius O, decius B, om. A 19 antestare] resistere A maximeque OXYZ urbem] PVL, urbe
AOBXY, om. H areuernate] O, aruernate B, aruerna A, praeuernate XYZ, praeuernatem HPV, praeuer-
natem L: Gothi capta civitate Arvernorum Narbonam etiam invadunt *Frec.* hosti] hostem L, om. O

1) cf. *Marcellinus ad a. 472*: VIII id. Nov. Anthemius imp. Romae a Ricimere genero suo occiditur. loco eius Olybrius substitutus.

2) cf. *Marcellinus ad a. 471*: Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem Caesare generoque Leonis principis appellato, Arrianus cum Arriana prole spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit. *Iordanes in Romanis c. 336 pendet ex Geticis.*

3) cf. *Marcellinus ad a. 472 post supra relata not. 1*: septimo mense imperii sui vita defunctus est.

4) cf. *Marcellinus ad a. 473*: Glycerius apud Ravennam plus praesumptione quam electione Caesar factus est.

5) cf. *Marcellinus ad a. 474*: Glycerius . . . a Nepote Marcellini quondam patricii sororis filio imperio expulsus in Porto urbis Romae ex Caesare episcopus ordinatus est. cf. *Roman. c. 338.*

- XLV 241 tutiora se loca collegit. quod audiens Nepus imperator praecepit Ecdicium relictis Gallis ad se venire loco eius Orestem mag. mil. ordinatum. qui Orestes suscepto exercitu et contra hostes egrediens a Roma Ravenna pervenit ibique remoratus Augustulum filium suum imperatorem effecit¹⁾. quo conperto Nepus fugit Dalmatias ibique defecit privatus a regno, ubi iam Glycerius dudum imperator episcopatum Salonitanum⁵ habebat.
- XLVI 242 Augustulo vero a patre Oreste in Ravenna imperatore ordinato non multum post Odoacer Torcilingorum rex habens secum Sciros, Herulos diversarumque gentium auxilios Italiam occupavit et Orestem interfectum Augustulum filium eius de regno pulsum in Lucullano Campaniae castello exilii poena damnavit²⁾. sic quoque Hesperium¹⁰ Romanae gentis imperium, quod septingentesimo nono urbis conditae anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere coepit, cum hoc Augustulo perit anno decessorum prodecessorumque regni quingentesimo vicesimo secundo, Gothorum dehinc regibus Romam Italiamque tenentibus³⁾. interea Odoacer rex gentium omnem Italiam subiugata, ut terrorem suum Romanis iniceret, mox initio regni sui Bracilam comitem apud¹⁵ Ravennam occidit⁴⁾ regnoque suo confortato pene per tredecim annos usque ad Theodorici praesentiam, de quo in subsequentibus dicturi sumus, obtinuit.
- XLVII 244 Interim tamen ad eum ordinem, unde digressi sumus, redeamus, et quomodo Euricus rex Vesegothorum Romani regni vacillationem cernens Arelatum et Massiliam propriae subdidit dicioni. Glycerius etenim Vandalorum rex suis eum muneribus ad²⁰

HPVLA OBX (YZ). Paulus h. R. 15, 8 (8 Odoacer — 9 occupavit; 10 sic — 14 tenentibus). Freulfus l. c. (ad 13 secundo).

1 se loca] se loco O^a, loca se XY, se A colligit XYZ nepos AB praecipit XYZ
 ecdicium A, ledicium P^a, et dicitum XYZ, decio B, detio O 2 gallis LX uenire] uere
 V^a, uenire L loco eius om. OB oreste OB, oroste A mag mil] HPVLA, magistro milite O,
 magistro militum AB, magnum uel XYZ ordinato AOB orestis O, om. A 3 exercito O
 et om. XYZ hostes egr.] LXY, hos egr. HPVLA, hostes ingrediens OB rauenna] HPV, rauennam
 LAOBXY peruenit] uenit XYZ agustulum O 4 efficit OBXY, fecit A quo conperto]
 HPVLABXY, quod conperto O nepos AB fuit O 5 deficit O dudum om. OB epi-
 scopatum] PVLAOBXY Frec., episcopum H salonitanum] salotantum O, salutatum B 7 agustulum
 O, agustulus A^a a patre] patrem O oroste A rauenna] reuestne L imperatore om. A
 multo LAXYZ 8 odoacer AOB torcilingorum OB: Torcilingorum rex Frec. scyros OB
 erulos AX, erolos Y diuersarumque] sarumque O 9 orestem interfectum] HPVLA Frec., oreste
 (oroste A) interfecto AOBXY agustulum O fil. eius de om. A 10 lucullano OB, lucano XYZ
 castella P dampnauit HL hisperium O 11 romae P quod om. XY septingentis-
 simo P, septingensimo O anno u. c. A 13 prodecessorumque (-uae HP)] HPVLABX Frec., praede-
 cessorumque OY quingentesimo O uigessimo O dehinc] redehinc P^a 14 italiam romam-
 que A odoacer P, odoacar O, odoacer AB omni italiam (italia AB²) subiugata AB, omnem ita-
 liam adeo subiugauit XY 15 iniceret] Clossius, indiceret HPVLAOXY, indicaret B initiore regni
 V, in initio r. XY bracilam] HPV²LAXYZ, bracilam V¹, brachilam OB 16 suo om. A con-
 confortatoque O tredecim a.] P, tredecim a. VLA, tredecim a. H, xiii a. O, quatuordecim a. B, annos
 tredecim XYZ theoderici VLAOXY 17 obtinuit] HPVLO, obtinuit ABXY 18 digressimus V
 solus 19 uuisigothorum XY regno om. B^a uallacione O cernes L arelatu X
 20 subdidit PO glycerius] HVBYXZ, gizericus PLAO etenim] enim A uandalorum L

1) cf. Marcellinus ad a. 475: Nepote Orestes protinus effugato Augustulum filium suum in imperium collocavit. in Romanis c. 344 auctor non ex Geticis pendet, sed ex ipsis chronicis.

2) cf. Marcellinus ad a. 476: Odovacer rex Gothorum Romam obtinuit. Orestem Odovacer ilico trucidavit. Augustulum filium Orestis Odovacer in Lucullano Campaniae castello exilii poena damnauit. cf. Romana c. 344.

3) haec redeunt apud Marcellinum ad a. 476 ad verbum: Hesperium — — decessorum regni — — Romam tenentibus. cf. Romana c. 345.

4) cf. Marcellinus ad a. 477: Bracilam comitem Odovacer rex apud Ravennam occidit.

ista committenda inlicit, quatenus ipse Leonis vel Zenonis insidias, quas contra eum XLVII
 direxerant, praecaveret, egitque, ut Orientalem imperium Ostrogothas, Hesperium Vese-
 gothae vastarent, ut in utramque rem publicam hostibus decernentibus ipse in Africa
 quietus regnaret. quod Eurichus grato suscipiens animo, totas Spanias Galliasque sibi
 5 iam iure proprio tenens, simul quoque et Burgunzones subegit Arelatoque degens nono
 decimo anno regni sui vita privatus est. huic successit proprius filius Alarichus, qui 245
 nonus in numero ab illo Alarico magno regnum adeptus est Vesegotharum. nam pari
 tenore, ut de Augustis superius¹⁾ diximus, et in Alaricis provenisse cognoscitur, et
 in eos saepe regna deficient, a quorum nominibus inchoarunt. quod nos interim prae-
 10 termisso sic ut promisimus omnem Gothorum texamus originem.

Et quia, dum utriusque gentes, tam Ostrogothae quam etiam Vesegothae, in uno XLVIII
 essent, ut valui, maiorum sequens dicta revolvi divisosque Vesegothas ab Ostrogothis 246
 ad liquidum sum prosecutus, necesse nobis est iterum ad antiquas eorum Scythicas
 sedes redire et Ostrogotharum genealogia actusque pari tenore exponere. quos constat
 15 morte Hermanarici regis sui, decessione a Vesegothis divisos, Hunnorum subditos ditioni,
 in eadem patria remorasse, Vinithario tamen Amalo principatus sui insignia retinente.
 qui avi Vultulfi virtute imitatus, quamvis Hermanarici felicitate inferior, tamen aegre 247
 ferens Hunnorum imperio subiacere, paululum se subtrahens ab illis suaque dum niti-
 tur ostendere virtute, in Antorum fines movit procinetum, eosque dum adgreditur prima
 20 congressione superatus, deinde fortiter egit regemque eorum Boz nomine cum filiis suis
 et LXX primatibus in exemplum terroris adfixit, ut dediticiis metum cadavera penden-
 tium geminarent. sed dum tali libertate vix anni spatio imperasset, non est passus 248
 Balamber, rex Hunnorum, sed ascito ad se Gesimundo, Hunnimundi magni filio, qui

HPVLAOBXY(Z).

1 inlicit] inuenit XYZ leonis] uel leonis A 2 orientalem] HPVL, orientale AOBXY
 ostrogothae BXY, ostrogoth A et sic passim uesogothas L 3 uastarint O ut] et A
 utrumque rem publicam X, utrumque re publica O, utraque re publica AB discernentibus O, decernan-
 tibus A 4 eurichus] HPVLYXZ, euricus AOB hispanias VLABXY sibi] suo A 5 bur-
 gunzones] HPL, burgundiones VXYZ, burgundiones AOB arelatoque O dec. nono r. s. anno A
 6 alarichus] HPVLA, alaricus AOBXY 7 nonus] nonos O^o, nouus L alaricum O adeptus L,
 perademptus O uisigothorum XYZ 8 augustis] augusti O, augustulo B et in al.] et al. A
 9 eis ABXY inchoarunt] LAYZ, inchoauerunt X, inchorunt HPV, inchoant OB quo AB int.
 nos OB 10 orig.] ordinem L 11 utriusque gentes] H, utr(a)que gentes PVLABXY, utriusque gen-
 tis O ostrogothe L etiam om. A unum XYZ 12 reuoluit L uesogothas L
 ab] ad O 13 aliquidum V suum O persecutus A nobis est] est nobis L
 scythias B^o 14 genealogia] HPVLA, genealogiam AOBXY 15 mortem L ermanarici OBXZ
 hunorum H 16 remorasse] remarasse P, remansisse A uinithario LBXY, uinithario AO 5 re-
 tenente O 17 aui uultulfi] B cum p. 77, 3, auitulfi O, aui uultulfi HPVLA, auitulfi XYZ, ataulfi A
 uirtute] HPVLO, uirtutem ABXY ermanarici OBXZ infelior O aegre (agre L) ferens]
 HPVLA, haec referens XYZ, haec moleste referens OB 18 imperiis XY sese L, om. O sub-
 traherat B ab illis om. XYZ suaque dum] HPVLO, sua quaedam L, suamque dum ABXY
 nititur A 19 ostendere] HVAY, ostendere P, ostentare OBX, ostenditur L uirtute] HPV, uir-
 tutem LAOBXY antorum] HPVLYXZ, atorum A, antorum OB 20 superatur B boz n.] box
 n. OB, booz n. A, nomine boz XY suis om. A 21 exemplo OB adfixit O, affixit A
 dediticiis O, deditiis L, diciticiis B, delitiis XZ, dedecus A, reliquis Y metum] metu O, meror L
 cauera O 22 geminarint O, germinarent B^oY libertatem O anno O spatium Z
 imperasset O 23 belamber L, balaber A ascito] accersito XYZ gisimundo L, gisimundo
 OB hunnimundi] HP, hunnimundi VLAOBXY, unimundi XZ

1) c. 46, 243.

XLVIII iuramenti sui et fidei memor cum ampla parte Gothorum Hunnorum imperio subiacebat, renovatoque cum eo foedere super Vinitharium duxit exercitum; diuque certati primo et secundo certamine Vinitharius vincit. nec valet aliquis commemorare, quanta
 249 strage de Hunnorum Venetharius fecit exercitum. tertio vero proelio subreptionis auxilio ad fluvium nomine Erac, dum utrique ad se venissent, Balamber sagitta missa caput 5 Venetharii saucians interemit neptemque eius Vadameram sibi in coniugio copulans iam omnem in pace Gothorum populum subactum possedit, ita tamen, ut genti Gotho-
 250 rum semperum proprius regulus, quamvis Hunnorum consilio, imperaret. et mox defuncto Venethario rexit eos Hunimundus, filius quondam regis potentissimi Hermanarici, acer in bello totoque corpore pulchritudine pollens¹⁾, qui post haec contra Sua-
 10 vorum gente feliciter dimicavit. eoque defuncto successit Thorismud filius eius flore iuventutis ornatus²⁾, qui secundo principatus sui anno contra Gepidas movit exercitum
 251 magnaue de illis potitus victoria casu equi dicitur interemptus. quo defuncto sic eum luxerunt Ostrogothae, ut quadraginta per annos in eius locum rex alius non succederet, quatenus et illius memoriae semperum haberent in ore et tempus accederet, quo Va-
 15 lamer habitum repararet virilem, qui erat ex consubrina eius genitus Vandalario; quia filius eius, ut superius diximus³⁾, Beremud iam contempta Ostrogotharum gente propter Hunnorum dominio ad partes Hesperias Vesegotharum fuisset gente secutus, de quo et ortus est Vetericus. Veterici quoque filius natus est Eutharicus, qui, iunctus Amalasuenthae filiae Theodorici, item Amalorum stirpem iam divisa coniunxit et genuit 20

HPVLA OBX (YZ).

1 sue O, suae B goth. parte A subiacendo A 2 eo om. O uinitharium LBZ,
 uinitharium AY, unitharium X, enitharium O certantibus B, certando A 3 uinitharius LOBX,
 uinitharius AY uicit L aliquis] quisquam A, om. V^a quanta strage] HPVLO, quantam strage
 gem ABXY 4 unnorum V uenetharius] HPVL, uenitharius Z, uinitharius OBX, uinitharius AY
 exercitus V uero om. A^a surrectionis A 5 nomen A erac] OB, era XY, erae HPVL,
 aere A: ó Έραξ ήτοι ó Φάσις Constantinus Porphyrogenn. de adm. imp. c. 45 uterque OB ue-
 nissent] uenientes A balamber] ABXY, balamer HPVXZ, belamber L, balambyr O 6 uenetharii]
 HPVVL, uinitharii OBX, uinitharii AY int.] eum int. A eius om. A uadameram] HPVLA,
 uualadamarcam OB, ualdamaricam XY compulans B 7 ita] interea OB tamen O ut]
 dum B 8 semperum] HPV, semper unus OBXY, semper LA et om. B 9 uenethario]
 HPVVLZ, uinithario OBX, uinithario AY hunnimundus V, hunnimundimundus O, unimundus XZ
 ermanarici BZ, hemanarici P, ermanarici O 10 bellio L totique corporis O, totiusque cor-
 poris B, totaque corporis XY quia O suauorum gente (HPV, gentem LOBXY)] sueuos A
 11 torismud A, thorismud OBXY, horismud HPVL 12 sui princ. A 13 potius V, pocius O
 interemptus] interisse XY 14 in eius locum (loco OB) rex alius] rex al. in ei. loc. A suc-
 cederunt O 15 memoriam AO^bB semperum] HPV, semper uim L, superum X, semper eum
 YZ, semper AOB accideret B, acciderint O uualamer L, uualamir OB, ualamir X, ualemir A,
 uelamir Y 16 habitum] XY, abiturum A, ambitum OB, obiturum HPVL uirilem om. XYZ con-
 subrina] HPV, consubrina LAOBXY uualandalarico X, uandaliario Y 17 superius] iam A be-
 rimud LO, berimud BXYZ, berismut A hostrogotharum L, ostrogothorum X 18 dominum
 LABXY ad om. B uuisigothorum XY fuisset] fuisse O gente] HPVL, gentem AXY,
 om. OB 19 uet. ortus est L uedericus uederici O, uedericus uederico B, uetericus ueterico XYZ,
 uetericus cui A natus est fil. A eutharicus O, eotharicus X, ectharicus Z, atharicus Y, eutericus
 A iuctus O 20 amalaesuenthae O, amalesuenthae X, amalasuenthae A theodorici-] HP,
 theodorici- VLAOBXY plerumque amalorum] amalo O stirpem iam diuisam ABXY

1) cf. Cassiodorus supra p. 76: enituit Vnimundus forma.

2) cf. Cassiodorus supra p. 76: enituit Thorismut castitate.

3) c. 33, 174.

Athalaricum et Mathesuentam. sed quia Athalaricus in annis puerilibus defunctus est, XLVIII Mathesuenta Constantinopolim allata de secundo viro, id est Germano fratruel Iustianiani imperatoris, genuit postumum filium, quem nominavit Germanum.

Sed nobis, ut ordo, quem coepimus, decurrat, ad Vandalarii sobulem, quae trino 252 flore pululabat, redeundum est. hic enim Vandalarius, fratruelis Hermanarici et supra scripti Thorismudi consubrinus, tribus editis liberis in gente Amala gloriatus est, id est Valamir Thiudimir Vidimir. ex quibus per successione parentum Valamir in regno conscendit adhuc Hunnis eos inter alias gentes generaliter optinentibus. eratque tunc 253 in tribus his germanis contemplatio grata, quando mirabilis Thiudimer pro fratris Valamir militabat imperio, Valamir vero pro altero iubebat ornando¹⁾, Vidimir servire fratribus aestimabat. sic eis mutua affectione se tuentibus nulli paenitus deerat regnum, quod utrique in sua pace tenebant. ita tamen, ut saepe dictum est, imperabant, ut ipsi Attilae Hunnorum regis imperio deservirent: quibus nec contra parentes Vese-gothas licuisset recusare certamen, sed necessitas domini, etiam parricidium si iubet, 15 implendum est. nec aliter ab Hunnorum dominio divelli potuit gens aliqua Scythica, nisi optata cunctis nationibus in commune et Romanis mors Attilae proveniret, quae tam fuit vilis, ut vita mirabilis.

Qui, ut Priscus istoricus refert, exitus sui tempore puellam Ildico nomine decoram XLIX 254 valde sibi in matrimonio post innumerabiles uxores, ut mos erat gentis illius, socians eiusque in nuptiis hilaritate nimia resolutus, vino somnoque gravatus resupinus iaceret, 20 redundans sanguis, qui ei solite de naribus effluebat, dum consuetis meatibus impeditur, itinere ferali faucibus illapsus extinxit. ita glorioso per bella regi temulentia pudendos exitos dedit. sequenti vero luce cum magna pars diei fuisset exempta, ministri regii triste aliquid suspicantes post clamores maximos fores effringunt inveniunt-

HPVLABOX(YZ). Paulus h. R. 14, 13 (a 18 Qui).

1 athalaricum XYZ, atalaricum A mathesuentam] AOB, mathesuentam H, maathesuentam PV, mathesuentam XY, maathesuentam L athalaricus XYZ, athalaricus O, atalaricus A 2 mathesuenta HPVLAB, mathesuentha X, mathasuentha Y, mathesuentam O allata] inlata B, inlatam O uiro om. OB germono L 3 postumium L, postulum O 4 cepimus A, cupimus OB uuandalarii LOX, unadalarii B, uandylariii Y sobulem] HPV, sobulem LAOBXY 5 pululabat] HPV, pollulabat O, pullulabat rel. hic] hin V etenim OBXY, igitur A uuandalarius X, uadalaricus B, uandylarius Y ermanarici LOBZ et om. OB superscripti OB 6 thorismundi LAOBXY 7 uualamir LB uterque fere semper, ualemir A plerumque (raro ualamir) theodimir OB, theudimir XYZ, teodimir A uuidimir LOB, uidemir A semper, uindimir Y successione] HPV, successione] LAOBXY ualamir om. O regnum LAOB, regno (regni YZ) successione XYZ 8 hunni O tunc] nunc B 9 his tribus L theodimir X, theudimir YZ, theodimir AOB 10 iubatur nando O, iubet ornando B: fortasse scr. iuuabat ornando uuidimer L, uuidimir B, uindimir XZ, uindimir Y 11 aestimabatur A eis] eils L, eius XZ se tuentibus] seruiantibus A nulli paenitus om. XYZ 12 quod] quam XYZ pace sua A tenebat O saepe] sae P imperavit OB 13 ipse OB regi L imperio om. L deseruiret OB ne B uesogothas L, uuisigothos X 14 licuisset] licuit XY si paric. OB iubeat XY, iubent Z 15 inplenda B domino O aliqua om. A 16 prouenerit O, peruenerit B 17 ullis fuit OB Y 18 storicus PVL, historicus OBXY refret O exitus sui] XYZ, exitu sui VL, exitii sui HP, dum exitii sui A, extinctionis sui (suae B) OB tempus B hildico VA, heldico XYZ: Ildico Paulus 14 [15], 9 nomina O 19 matr.] matrimonium OB, matrimonio copulauit L innumeras L 20 helaritate PV, ellaritate O iaceret] iacebat OB 21 redundansque B effluebat] PVLAOXY, affluebat HB consuetis] in cons. A 22 illapsus ext.] XY, inlapsus (eum ins. B) ext. OB, elapsus ext. HPVLA per om. O 23 pudendos exitus AXYZ, pudendus exitus O, pudendum exitum B excepta B^e 24 regii] regni O

1) cf. Cassiodorus supra p. 76: enituit Vnalamer fide, Theudimer pietate.

XLIX que Attilae sine ullo vulnere necem sanguinis effusione peractam puellamque demisso
 255 vultu sub velamine lacrimantem. tunc, ut gentis illius mos est, crinium parte truncata
 informes facies cavis turpavere vulneribus, ut proelior eximius non femineis lamen-
 tationibus et lacrimis, sed sanguine lugeretur virile. de quo id accessit mirabile, ut
 Marciano principi Orientis de tam feroci hoste sollicito in somnis divinitas adsistens
 5 arcum Attilae in eadem nocte fractum ostenderet, quasi quod gens ipsa eo telo mul-
 tum praesumat. hoc Priscus istoricus vera se dicit adtestatione probare. nam in tan-
 tum magnis imperiis Attila terribilis habitus est, ut eius mortem in locum muneris
 256 superna regnantibus indicarent. cuius manes quibus a sua gente honoratae sunt, pauca
 de multis dicere non omittamus. in mediis si quidem campis et intra tenturia sirica
 10 cadavere collocato spectaculum admirandum et sollemniter exhibetur. nam de tota
 gente Hunnorum lectissimi equites in eo loco, quo erat positus, in modum circensium
 257 cursibus ambientes, facta eius cantu funereo tali ordine referebant. 'praecipuus Hun-
 norum rex Attila, patre genitus Mundzucio, fortissimarum gentium dominus, qui inau-
 dita ante se potentia solus Scythica et Germanica regna possedit nec non utraque
 15 'Romani urbis imperia captis civitatibus terruit et, ne praedae reliqua subderentur,
 'placatus praecibus annuum vectigal accepit': cumque haec omnia proventus felicitatis
 'egerit, non vulnere hostium, non fraude suorum, sed gente incolome inter gaudia
 'laetus sine sensu doloris occubuit. quis ergo hunc exitum putet, quem nullus aesti-
 258 'mat vindicandum?' postquam talibus lamentis est defletus, stravam super tumulum
 eius quam appellant ipsi ingenti commensatione concelebrant, et contraria invicem sibi
 copulantes luctu funereo mixto gaudio explicabant, noctuque secreto cadaver terra re-
 conditum copercula primum auro, secundum argento, tertium ferri rigore communiunt,
 significantes tali argumento potentissimo regi omnia convenisse: ferrum, quod gentes
 edomuit, aurum et argentum, quod ornatum rei publicae utriusque acceperit. addunt 25

HPVLA O BX(YZ). Paulus l. c. (ad 7 praesumat).

1 ullo om. OB	vulnere] sanguine L ^a	effusionem L	dimisso BX, dimisso O	2 illi
genti O B X Y Z	crimum P	partem O	3 caues O	turpauere] POBX, turpauerunt Y,
turbauere HVLA	fimineis O, femineis B, om. L	4 virile] HPV L, virili A O B X Y	quo id]	
quod id O, quod P ^a	5 feroce OB	6 noctem PV	multo O, multa B X Y	7 praesume-
bat A	storicus P V L, historicus O X Y	8 att. terribilis] terr. att. B, att. cerribis. O	habitus	
(abitus O) est] est habitus V	9 indicaret L	quibus] q. modis B	honorati sunt BX, honorati	
sint A, honoratus est Y	10 obmittamus L, mittamus O	tenturia] HP, tentoria rel.	sirica]	
HPV L, serica A O B X Y	11 sollemniter] sollemne B ^b , solenne X Z, sollempne Y	de om. L		
12 letissimi V, lictissimi O, electissimi B	quo erat positus] ubi p. e. A	circensium curribus O		
13 tali ordine referebant om. L	precipius O	14 mundzucio] HPV L A, mundzucio B, manducio (vel		
mandiuco) O, mundzoco Y, munzoco X, muzocco Z	fortissimorum O	16 romani urbis] HPV, ro-		
mani orbis A X Y Z, romanae urbis L, romane urbes O, urbis romanae B	captis om. B	reliquae A		
18 gerit OB	gente] in gente H	incolome] HPV O B, incolomae L, incolomi A X Y	19 exitum	
putet] dicat exitum OB	aestimmet A ^b	20 str. s. t. eius om. OB	21 quem X	i. com-
missionem O, ingentem commensationem L	concelebrant] caelebrant B	sibi inu. A	22 luc-	
tum funereum LO B X Y	mixta gaudia A	explicabant] O B X Y, caelebrabant HPV L, celebrabant A		
terra] et terra B ^a , est terra B ^b	23 copercula] X Y Z, cuius fercula HPV L A O B	secundum argentum		
tertium L, secundo argento tertio O B X Y	feri O	rgore V ^a	communiunt O, muniunt A	
24 talia argumenta X Y Z	regi] regni O	omnia om. X Y Z	conuenire A	quod] quo
O B X Y	25 quo X Y Z	puplice O	utrisque B ^a	adduntur O

1) cf. Priscus fr. 3 p. 90 Muell.: οὐδενὶ τῶν πρόποτε τῆς Σκυθικῆς ἤ καὶ ἐτέρας ἀρξάντων γῆς τοσαῦτα ἐν ὀλίγῳ καταπεπράχθαι, ὥστε καὶ τῶν ἐν τῇ ἀκεανῶν νήσων ἀρχειν καὶ πρὸς πάσῃ τῇ Σκυθικῇ καὶ Ῥω-μαίους ἔχειν ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

arma hostium caedibus acquisita, faleras vario gemmarum fulgore praetiosas et di- XLIX
 versi generis insignia, quibus colitur aulicum decus. et, ut tantis divitiis humana
 curiositas arcerefer, operi deputatos detestabili mercede trucidarunt, emersitque momen-
 tanea mors sepelientibus cum sepulto.

5 Talibus peractis, ut solent animi iuvenum ambitu potentiae concitari, inter succes- L 259
 sores Attilae de regno orta contentio est, et dum inconsulti imperare cupiunt cuncti,
 omnes simul imperium perdidit. sic frequenter regna gravat copia quam inopia
 successorum. nam filii Attilae, quorum per licentiam libidinis pene populus fuit, gen-
 tes sibi dividi aequa sorte posebant, ut ad instar familiae bellicosi reges cum populis
 10 mitterentur in sortem. quod ut Gepidarum rex conperit Ardarichus, indignatus de tot 260
 gentibus velut vilissimorum mancipiorum condicione tractari, contra filios Attilae
 primus insurgit inlatumque serviendi pudore secuta felicitate detersit, nec solum suam
 gentem, sed et ceteras qui pariter praemebantur sua discessione absolvit, quia facile
 omnes adpetunt, quod pro cunctorum utilitate temptatur. in mutuam igitur armantur
 15 exitium bellumque committitur in Pannonia iuxta flumen, cui nomen est Nedao. illic 261
 concursus factus est gentium variarum, quas Attila in sua tenuerat ditione. dividuntur
 regna cum populis, fiuntque ex uno corpore membra diversa, nec quae unius passioni
 conparententur, sed quae exciso capite in vicem insanirent; quae numquam contra se
 pares invenerant, nisi ipsi mutuis se vulneribus sauciantes se ipsos discerperent for-
 20 tissimae nationes. nam ibi admirandum reor fuisse spectaculum, ubi cernere erat
 contis pugnantem Gothum, ense furentem Gepida, in vulnere suo Rugum tela frangen-
 tem, Suavum pede, Hunnum sagitta praesumere, Alanum gravi, Herulum levi armatura
 aciem strui. post multos ergo gravesque conflictos favit Gepidis inopinata victoria. 262
 nam xxx fere milia tam Hunnorum quam aliarum gentium, quae Hunnis ferebant auxi-
 25 lium, Ardarici gladius conspiratioque peremit. in quo proelio filius Attilae maior natu
 nomine Ellac occiditur, quem tantum parens super ceteros amasse perhibebatur, ut
 eum cunctis diversisque liberis suis in regno preferret; sed non fuit vota patris fortuna
 consentiens. nam post multas hostium cedes sic viriliter eum constat peremptum, ut
 tam gloriosum superstis pater optasset interitum. reliqui vero germani eius eo occiso 263

HPVL (deficit 21 in pugnantem) A O B X (YZ).

1 adquesita O faleras B^a uario] VLOBXY, uarium HP, variarum A 2 aulicum] ali-
 quod OB et ut tantis] ut tot et tantis OB 3 trucidant L emersitque B momentaneo B
 5 solunt (?) O^a 6 de regno orto P, orta de regno L contentio] LAOBXY, contio HPV in-
 consulte A cuncti om. A 7 omne XZ frequentius A copia] plus copia B 8 att.
 filii A libidinis] libinis O, om. L^a 9 aequa] etiam XYZ posebat B^a instar] instar O
 belligerosi O regis OB cum pop. om. L 10 mitarentur O quod ut] quodum O, quod
 dum B conperit] coperit X, ceperit O ardaricus LAOB de tot g. ind. OB 11 conditio-
 nem L 12 insurgit O inlatumque P, inlatoque B seruianti P pudore] HPVOB, pudore
 rem LAXY secuta] sicut a OB detersit] discessit OB solum sua gente O, solam suam gen-
 tem B, suam solum gentem A 13 qui] quae AOBXY discessione O qua] quam OB
 14 quod] qui OB, quae A temptantur AOB 15 bellique A nedao] HPVLAXYZ, netao OB^b,
 neteo B^a 17 populus L fiuntque] fiunt A nec] non A passioni] compassioni A
 18 conparententur O quae] quem O in om. LAXY insanirent O 19 parem L ipse
 PLA se om. XY sauciantem L ipsas BXY discerperent O 20 admirandum om. OB
 21 cunctis OB ense] ens O gepida] HPV O, gepidam ABXY suo rugum] suorum O, suo-
 rum cuncta B 22 sueuum A pedem AOXZY sagittam XYZ halanum XYZ eru-
 lum OB 23 strui] struere A, instrui O, instruere B grauisque O conflictos] HPV, conflictus
 AOBXY fauet X gepidos A 24 unorum A ferebat OB 25 conspiratioque] XYZ,
 conspiratioque HPV A, conspiratorumque OB natu] nat A 26 elac O, hellac A parens] pater
 OB ceteros] HP, ceteros rel. perhibebatur (sic) B^b 27 liberis] filii OB uoto OBXY,
 uotis A 28 eum om. A 29 superstis] O, suprestis HP, supraestis V, superstem A, superstes rel.
 optassit O

- L fugantur iuxta litus Pontici maris, ubi prius Gothos sedisse descripsimus. cesserunt itaque Hunni, quibus cedere putabatur universitas. adeo discidium pernicioza res est, ut divisi corruerent, qui adunatis viribus territabant. haec causa Ardarici regis Gepidarum felix affuit diversis nationibus, qui Hunnorum regimini inviti famulabantur, eorumque diu maestissimos animos ad helaritatem libertatis votivam erexit; venientes-⁵ que multi per legatos suos ad solum Romanum et a principe tunc Marciano gratissime suscepti distributas sedes, quas incolerent, acceperunt.
- 264 Nam Gepidi Hunnorum sibi sedes viribus vindicantes totius Daciae fines velut victores potiti nihil aliud a Romano imperio, nisi pacem et annua sollemnia, ut strenui viri, amica pactione postulaverunt. quod et libens tunc annuit imperator et usque nunc consuetum donum gens ipsa a Romano suscipit principe. Gothi vero cernentes Gepidas Hunnorum sedes sibi defendere Hunnorumque populum suis antiquis sedibus occupare, maluerunt a Romano regno terras petere quam cum discrimine suo invadere alienas, accipientesque Pannoniam, quae in longo porrecta planitiae habet ab oriente Moesiam superiorem, a meridie Dalmatiam, ab occasu Noricum, a septentrione Danubium. ornata¹⁵ patria civitatibus plurimis, quarum prima Syrmis, extrema Vindomina.
- 265 Sauromatae vero quos Sarmatas dicimus et Cemandri et quidam ex Hunnis parte Illyrici ad Castramartenam urbem sedes sibi datas coluerunt. ex quo genere fuit Blivila dux Pentapolitanus eiusque germanus Froila et nostri temporis Bessa patricius. Scyri vero et Sadagarii et certi Alanorum cum duce suo nomine Candac Scythiam²⁰ minorem inferioremque Moesiam acceperunt. cuius Candacis Alanoviamuthis patris mei genitor Paria, id est meus avus, notarius, quousque Candac ipse viveret, fuit, eiusque germanae filio Gunthigis, qui et Baza dicebatur, mag. mil., filio Andages filii Andele de prosapia Amalorum descendente, ego item quamvis agramatus Iordannis ante conversionem meam notarius fui. Rugi vero aliaeque nationes nonnullae Bizzim et Ar-²⁵

HPVAOBX(YZ).

1 ceperunt A^a 2 discium V 3 corruerint OB adunati B, adunata O 4 quae
hunnorum regimini (-ne X) inuitae AXYZ 5 mestissimus animus O helaritatem] HP, elaritatem V,
eleritatem O, hilaritatem ABXYZ uotivae XYZ 6 legatus O^a principem O tunc om. XYZ
7 quasi P acciperunt O 8 gepidi] HPVO, gepidae ABXY fines] finibus A, om. XYZ
9 nil A strinui O 10 pacione A, pactione OB 11 consuetum donum] consuetudo est nam
OB suscipit] HAXY, suscipet P, suscepit VOB gothi . . . 14 accipientes in litura B ge-
padas V 12 sibi sedes A suas antiquas sedes AB 13 quam om. O inuaderent XY
14 que om. B pannonia O longo] HPV, logo O, longa AB, longam XYZ planiciem XYZ
moesia superioram O^a 15 moricum A 16 syrmis] HPVXY, sirmis AOB uindomina] uen-
domina XYZ: scr. Vindouona s. Vindobona 17 sarmatis O diximus OB ex] et O
parte] in parte B, partem AXYZ 18 ad om. O castra(castram A)martenam urbem] castra mar-
tena OB, castrum arcenam (arcennam Y) in urbem XYZ: Κόσρα Μάρτις apud Hieroclem p. 655 quo
genere] quo gente O, qua gente B 19 bliuilla] bliuialas OB, bliuillorum XYZ pentapolitanus O
proilla PA, froillas OB, ferolla XYZ bessa] lessa O, besea XZ, basea Y 20 scyri] HPXY, sciri
VAOB uero] autem XY sadagarii A, satagarii B, sa****rii (sagagorii O²) O¹, sadacarii XY
certi] ceteri BXY candach Y, candaci Z, candax B scithicam A 21 moesia O acci-
perunt O alanouiamuthis] HP^bVO, alanouiamuthis P^aXYZ, alanouamuthis B, alanouamochthis A
mei patris B 22 paria id est meus] patria id est meus XYZ, parialdemeus OB candax OB
23 que om. A filius B gunthigis PVAOB, guntigis XY mag ml HPV, magister militum
AOB, mag ml X, om. YZ, hic in spatio vacuo filio] filius B, om. H andagis OB 24 ande-
dele] HPV, andale O, andalae B, andelem XYZ, andales A molorum O descendem O, descen-
dens B, descendens A agramatus] HPV, agramatus OBXY, agrammatos A iordannis] HP,
iordanis VAXYZ, iornandis OB 25 conuersationem V meam om. A rugi] regi O nonn.
nat. A bizzim] bizzi A, biozim OB: intellegitur Bizye oppidum Thraciae non longe a Constantinopoli
arcadiopolim] archadiopolim A, arcadiopolim X^a, aschadiopolim O, asscandiopolim B: intellegitur Arcadiopolis,
olim Bergula, oppidum Bizye vicinum

cadipolim ut incolerent, petiverunt. Hernac quoque iunior Attilae filius cum suis in L extrema minoris Scythiae sedes delegit. Emnetzur et Vltzindur consanguinei eius in Dacia ripense Vto et Hisco Almoque potiti sunt, multique Hunnorum passim prouentes tunc se in Romania dediderunt, e quibus nunc usque Sacromontisi et Fossatisii dicuntur. erant si quidem et alii Gothi, qui dicuntur minores, populus immensus, cum suo pontifice ipsoque primate Vulfila, qui eis dicitur et litteras instituisse¹⁾. hodieque sunt in Mœsia regionem incolentes Nicopolitanam ad pedes Emimonti gens multa, sed paupera et inbellis nihilque habundans nisi armenta diversi generis pecorum et pascua silvaque lignarum; parum tritici citerarumque specierum terras fecundas. vineas vero nec, si sunt alibi, certi eorum cognoscent ex vicina loca sibi vinum negotiantes; nam lacte aluntur plerique.

Ergo, ut ad gentem, unde agimus, revertamur, id est Ostrogothorum, qui in Pannonia sub rege Valamir eiusque germani Thiudimer et Vidimir morabantur, quamvis divisa loca, consilia tamen unita (nam Valamer inter Scarniungam et Aqua nigra fluuios, Thiudimer iuxta lacum Pelsois, Vidimir inter utrosque manebant), contigit ergo, ut Attilae fili contra Gothos quasi desertores dominationis suae, velut fugacia mancipia requirentes, venirent ignarisque aliis fratribus super Valamer solum inruerent. quos tamen ille quamvis cum paucis excepit diuque fatigatis ita prostravit, ut vix pars aliqua hostium remaneret, quae in fuga versa eas partes Scythiae peteret, quas Danabri amnis fluentia praetermeant, quam lingua sua Hunni Var appellant. eo namque tempore ad fratris Thiudimeri gaudii nuntium direxit, sed eo mox die nuntius veniens

HPVAOBX (YZ). Rav. 4, 19 p. 218 ad v. 15: in Pannonia est lacus maximus qui dicitur Pelsois. Paulus h. R. 15, 11 (12 Ergo — 18 prostravit). 15, 12 seq. (a 20 eo).

1 petierunt O hernac] hermae XY: Ἡρνάχ apud Priscum fr. 36 p. 107 Muell. attilae] a. regis O (non B) 2 extremo B, extremas X, extremis AY minores O emnetzur] H, emnedzur PV, emnezur Y, emmedzur A, emmezur X, zinnezur Z, emnetdzar O, emnedzar B ultzindur] HP^bVAX^bY, ultzidur X^a, ultzindur Z, ultz**dur P^a, uzindur OB consanguinei] ABXY, cumsanguinei O, consannei HPV 3 uto et husco almoque YZ, ufo et isco almusqui O, ufo et iscalmus qui ea B, ut dehisco almoque A: intelleguntur Vtus Oescus Almus tres affluentes Danuvii vel potius eiusdem nominis oppida ad ostia illa tria sita, quamquam Vti castelli praeterea mentio non reperitur 4 tunc se in r. (romaniam ABY) dediderunt (sic HPA Y, dederunt VOB) om. X (habent YZ) e] et O usque om. A sacromontisii O fossatisii] fosatisii B, fofasii O 6 eis] eiusdem A 7 regione AOB ad] ut XZ (non Y) emimonti] P, ei monti H, emi montis VX, hemi montis AYZ, enim montis OB sed] sedet B 8 pauper ABX^b nihilque habundans] quae non habundat B, nulloque abundans A armento B, armentis A diuersis HPV pascuis A 9 siluamque O lignarum] HPVO, lignorum ABXY parum] p. habens B citerarumque] HP, ceterarumque VYZ, ceterorumque X, ceterarum AB, ceterorum O terras fecundas] terra fecunda A, in terras fecundas O, est terra secunda B 10 certi eorum] certe A cognoscent P, cognoscent A vicinis locis (locis om. A^a) ABXY nam om. A 11 l. aluntur pl.] pl. l. utuntur A 12 agimus] agitur OB reuertamus B id est] idem O ostrogothorum X 13 uulamir O germani] HPV, germanis OBXY, germano A theudimer X, theudimir YZ, theodemir AOB et uidemer O, et uuidimir B, et uidimer X, et uuidimir Z, et uuidimir Y, om. HPVA 14 diuisi loco A consilio AXYZ unita] uniti A, habuerunt unita B ualamir A scarniungam HPV aquam nigram OB, aquae nigrae XYZ 15 theudemir X, theudimir Y, teudemir A, theodemir OB lacum] locum A^a, loca XYZ pelsois B, pelsoif X uidemir A manebat AOBXY 16 dominationi P fuacia HPV, fugatia O mancipia] mantia O 17 ignaresque O ualamir AXY, ualamir B inruerint O 18 fatigatos AB 19 fugam ABXY conuersa A peterent OB danabri] H, danubri PVO, danubii AB, danabri XYZ 20 annies P quam] que O, quem AXYZ eo namque] eoque OB 21 ad] cum ad B fratres thiudimeri P, fratres theodimeri O, fratrem theodimerem B, fratres (om. th.) A, theudimeri (om. fr.) X, theudimiris (om. fr.) Y: Thiodimer Paulus gaudii] gaudia OXYZ n. direxit sed] n. direxisset OB, cum nuntium direxisset XY eo] e O, et A

1) cf. Socrates hist. eccl. 4, 33: Οὐλφίλας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος γράμματα ἐπέστρε Γοτθικά.

- LII feliciorum in domo Thiudimer reperit gaudium. ipso si quidem die Theodoricus eius filius, quamvis de Erelieua concubina, bonae tamen spei puerulus natus erat. 270 post tempus ergo non multum rex Valamir eiusque germani Thiudemir et Vidimir, consueta dum tardarent dona a principe Marciano, quae ad instar strenuae acciperent et pacis foedera custodirent, missa legatione ad imperatorem vident Theodericum Triarii filium, et hunc genere Gothico, alia tamen stirpe, non Amala procreatum, omnino florentem cum suis, Romanorumque amicitiam iunctum et annua sollemnia consequentem, et se tantum despici. ilico furore commoti arma arripiunt et Illyricum pene totum 271 recurrentes in praeda devastant. sed statim imperator animo mutato ad pristinam recurrit amicitiam missaque legatione tam praeterita cum instantibus munera tribuit quam etiam de futuro sine aliqua controversia tribuere compromittit, pacisque obsidem ab eis, quem supra rettulimus, Theodericum, infantulum Thiudimeris accipit; qui iam septem annorum incrementa conscendens octavum intraverat annum. quem dum pater cunctatur dare, patruus Valamir extitit supplicator tantum, ut pax firma inter Romanos Gothosque maneret. datus igitur Theodoricus obses a Gothis duciturque ad urbem Constantinopolitanam Leoni principi, et, quia puerulos elegans erat, meruit gratiam imperialem habere.
- LIII 272 Postquam ergo firma pax Gothorum cum Romanis effecta est, videntes Gothi non sibi sufficere ea quae ab imperatore acciperent simulque solitam cupientes ostentare virtutem, coeperunt vicinas gentes circumcirca praedari, primum contra Sadagis, qui 273 interiorum Pannoniam possidebant, arma moventes. quod ubi rex Hunnorum Dintzic filius Attilae cognovisset, collectis secum qui adhuc videbantur quamvis pauci eius tamen sub imperio remansisse Vltinzures, Angisciros, Bittugures, Bardores, venientesque ad Basianam Pannoniae civitatem eamque circumvallans fines eius coepit praedare. quod conperto Gothi ibi, ubi erant, expeditionemque solventes, quam contra Sadagis collegerant, in Hunnos convertunt et sic eos suis a finibus inglorios pepulerunt, ut iam ex illo tempore qui remanserunt Hunni et usque actenus Gothorum arma formident.

HPVAOBX(YZ). Paulus l. c. (ad 15 maneret).

1 feliciorum] felicius ABXY theodemeris OB, theudimeri X, theudimeris Y, teodemir A ipsi
 A theodoricus] H (plerumque) P (plerumque), t(h)eodericus VAOB(plerumque)XY 2 erelieua] heri-
 lieua X, herili sua Y: Arileua Paulus 15 [16], 14, Erelieua Anon. Vales. 58 puerulus] HP, puerulus
 VAOBXY erat] est A 3 ergo om. A uualamer B theodimer O, theodemer B, theudi-
 mer X, theudimir Y, theudemir Z, teudemir A uuidimer OB, uidimer XZ, uindimir Y, uidemir A
 4 dona a (a om. O) pr.] a pr. d. A strenuae] HPVAXY, strinae O, strennae B acceperunt P,
 acciperunt O, gentes acceperunt B 5 et pacis] ut paucis B^a, ut pacis B^b custodierent P li-
 gatione O 6 hunc] gunc O, huno A gothorum X 7 cum] con O 8 ilico] illo A
 furor V corripunt A hirillicum A totam A 9 praedam OB commutato A
 10 recurrunt O 11 sine] in sine P^a contrauersa H, controuarsia O 12 eis] eo A the-
 dericum V^a infantulum O theudimeris Y, theodemeris OB, theodemeris A, theodimeri X, theudi-
 meri Z accipit] AY, acceperit B, accipiunt HPVOXZ 13 conscindens O 14 cunctaretur dare
 A, cunctatur daret O, cunctatus daret B uualamer OB 15 datur XY thedericus V, theode-
 ricus O obses a gothis] obses A, obsessa gothos O que om. AB ad urbem const. (constan-
 tinopolititanam P] constantinopolim A 16 principem O puerulos] HPVO^a, puerulus O^b, puerulus
 ABXY elegans O 19 sibi om. A acceperunt P, acciperunt O, acceperunt XY, acceperunt A
 simulque solitam] HPVAXYZ, solatia simulque OB 20 praedare O primo OB satagis O, sa-
 tagas B, sadages XZ, sagades Y, sadares A 21 possidebant O dintzic X, dintzich YZ, dinzio
 OB: Δέγγι(Χ) apud Priscum fr. 36. 38 p. 107. 108 Muel. 23 ultinzures] HPVX^bYZ, ultinzumes X^a,
 ulzinzures A, ulzingures O, ultingures B angiscires B bittugores OB, burtugures A bar-
 dares A uenientesque] uenientes O, ueniensque AX, ueniens B 24 basianam pann.] HPVXYZ,
 bassianam pannoniae (-niam O^a) OB, pann. basianam A praedari ABX 25 quo ABXY ibi
 om. AOB sadages AXZ, sagades Y, satagas B 26 colligerant O, collegerunt B a suis A
 ingloriosos A 27 illo] ill (sic) O formidarent XY

quiescente vero tandem Hunnorum gente a Gothis Hunimundus Suavorum dux dum ad LIII
 depraedandas Dalmatias transit, armenta Gothorum in campis errantia depraedavit,
 quia Dalmatia Suaviae vicina erat nec a Pannonios fines multum distabat, praesertim
 ubi tunc Gothi residebant. quid plurimum? Hunimundus cum Suavis vastatis Dal- 274
 5 matiis ad sua revertens, Thiudimer germanus Valameris regis Gothorum non tantum
 iacturam armentorum dolens quantum metuens, ne Suavi, si inpune hoc lucrarentur,
 ad maiorem licentiam prosilirent, sic vigilavit in eorum transitu, ut intempesta nocte
 dormientes invaderet ad lacum Pelsodis consertoque inopinato proelio ita eos oppressit,
 ut etiam ipsum regem Hunimundum captum omnem exercitum eius, qui gladio evadis-
 10 sent, Gothorum subderet servituti. et dum multum esset amator misericordiae, facta
 ultione veniam condonavit reconciliatusque cum Suavis eundem, quem ceperat, adop-
 tans sibi filium, remisit cum suis in Suavia. sed ille inmemor paternae gratiae post 275
 aliquod tempus conceptum dolum parturiens Scirorumque gente incitans, qui tunc super
 Danubium consedebant et cum Gothis pacifice morabantur, quatenus scissi ab eorum
 15 foedere secumque iuncti in arma prosilirent gentemque Gothorum invaderent. tunc
 Gothis nihil mali sperantibus, praesertim de utrisque amicis vicinis confisi, bellum
 exurgit ex improviso coactique necessitate ad arma confugiunt solitoque certamine arrepto
 se suaeque iniuria ulciscuntur. in eo si quidem proelio rex eorum Valamir dum equo 276
 insidens ad cohortandos suos ante aciem curreret, proturbatus equus corruit sessorem-
 20 que suum deiecit, qui mox inimicorum lanceis confossus interemptus est¹⁾. Gothi vero
 tam regis sui mortem quam suam iniuriam a rebellionibus exigentes ita sunt proeliiati,
 ut pene de gente Scirorum nisi qui nomen ipsud ferrent, et hi cum dedecore, non
 remansissent: sic omnes extincti sunt.
 Quorum exitio Suavorum reges Hunimundus et Halaricus vereti, in Gothos arma LIV 277
 25 moverunt freti auxilio Sarmatarum, qui cum Beuca et Babai regibus suis auxiliarii ei
 advenissent, ipsasque Scirorum reliquias quasi ad ultionem suam acrius pugnatos

HPVAOBX(YZ). Paulus h. R. 15, 12 (a 18 in eo).

1 gentem O hunimundus] HPV, hunimundus **** O in extrema pagina, hunimundus B, hu-
 nimundus AXV sueuorum A ad predandas AOBXY 2 depraedatur A 3 dalmatia sua-
 viae] XY, dalmacia suaviae Z, dalmatias suaviae HPV, dalmatia suavia A, dalmatias suavia OB uecina
 O a pannonios (appannonios P) fines] HPV, a pannoniis finibus AOBXYZ praese**** (praesertim
 V^b) V^a 4 resedebant VO hun(n)imundo AB sueuis A 5 reuertente AB theodimir
 O, theodomer B, theudimer XZ, theudimir Y, theudemir A huualameris O, ualemir A 6 armo-
 rum A ne] nec O^a suavi (sueui A) si inpune (inpone O) h. l.] AOB, suavis inpune hoc lucra-
 rentur HPV, suavi impune (imp. om. Y) hoc lucr. et XYZ 8 indaderet V 9 etiam] iam O ipso
 rege hun(n)imundo capto AB gladio euadissent] HPV, gladium euadissent (euassissent O) AOBXY
 11 sueuis A eodem O coeperat HV 12 suaviam OBY, suaviam A gradiae P
 13 que om. B gentem AOBXY incitavit B supra OB 14 consedebant] HPV, consi-
 debant AB^bXY, considerabant B^a pacifice] HOB, pacifici PVAXYZ scisci O 15 secumque
 O iuncti in] iunctum A prosilirent] HPV, prosilirent AOBXY 16 de om. O confisis B
 17 exurgit] insurgit OBY, surgit A ex om. XYZ certamen in arreptum O, certamen arreptum
 XYZ 18 suamque iniuriam AOBXY eorum om. XYZ uualamir O, uualamer B 19 adeo
 hort. B^a 20 desiecit O lanceis] AOBXY, lances HPV confessus O^a interemptus O
 21 a om. XZ (non Y) ita . . . 22 de gente om. XYZ sunt] sut V^a 22 ipsum ABXY
 hi] hic OB 23 sic o. extincti sunt] sic o. extin(c)serunt OBY, ita sunt o. extincti A 24 exitio]
 HPVAXYZ, exitium O, exitum B sueuorum A hunimundus V, hunimundus B, hunimundus
 O uereti] HPV, ueriti ABXY 25 auxiliis armatarum B beuca OB auxiliarii ei]
 HPV, auxiliarii eius O, auxiliarii eorum B, auxiliarii XY, auxiliarii A 26 aduenissent] deuenissent
 OB ipsisque sc. reliquiis XZ adulationem X pugnatos] HPV, pugnatus O, pugnatus
 B, pugnatus XYZ

1) Horum et sequentium epitomam dat Iordanes in Romanis c. 347.

- LIV accersientes cum Edica et Hunuulfo eorum primatibus habuerunt simul secum tam Gepidas quam ex gente Rugorum non parva solacia, ceterisque hinc inde collectis ingentem multitudinem adgregantes ad amnem Bolia in Pannoniis castra metati sunt. Gothi tunc Valamero defuncto ad fratrem eius Thiudimer confugerunt. qui quamvis dudum cum fratribus regnans, tamen auctioris potestatis insignia sumens, Vidimer fratre iunior accito et cum ipso curas belli partitus, coactus ad arma prosilivit; consertoque proelio superior pars invenitur Gothorum, adeo ut campus inimicorum corruentium cruore madefactus ut rubrum pelagus appareret armaque et cadavera in modum collium tumulata campum plus per decem milibus oppleverunt. quod Gothi cernentes, ineffabili exultatione laetantur, eo quod et regis sui Valameris sanguinem et suam iniuriam cum maxima inimicorum strage ulciscerentur. de vero innumeranda variaque multitudine hostium qui valuit evadere, perquam effugati vix ad sua inglorii pervenerunt.
- LV 280 Post certum vero tempus instanti hiemali frigore amnemque Danubii solite congelato — nam istiusmodi fluvius ille congelascit, ut in silicis modum pedestrem vehat exercitum plaustraque et traculas vel quidquid vehiculi fuerit, nec cumbarum indigeat lintres — sic ergo eum gelatum Thiudimer Gothorum rex cernens pedestrem ducit exercitum emensoque Danubio Suavis improvisus a tergo apparuit. nam regio illa Suavorum ab oriente Baibaros habet, ab occidente Francos, a meridie Burgundiones, a septentrione Thuringos. quibus Suavis tunc iuncti aderant etiam Alamanni ipsique Alpes erectos omnino regentes, unde nonnulla fluenta Danubium influunt nimio cum sonu vergentia. hic ergo taliterque munito loco rex Thiudimer hiemis tempore Gothorum ductavit exercitum, et tam Suavorum gente quam etiam Alamannorum, utrasque ad invicem foederatas, devicit, vastavit et pene subegit. inde quoque victor ad proprias sedes, id est Pannonias revertens Theodoricum filium suum, quem Constantinopolim obsidem dederat, a Leone imperatore remissum cum magnis muneribus grantanter excepit. qui Theodoricus iam adulescentiae annos contingens expleta pueritia, decem et

H P V A O B X (Y Z). Paulus h. R. 15, 12 (ad 4 confugerunt).

1 arcessientes A hunuulfo] hunulfo A, unulfo OB secum tam] secutam XZ (non Y)
 gepidas quam] gepidarum tam (sic) XYZ 2 ex gente] BXY, exigente O, gente HPV, et gentem A
 rucorum HPV ceterosque h. i. collectos (-tus O^a) O 3 amnem] abnen O bolia] boliam B,
 boliani O pannoniis O 4 ualamiro OX, ualamiro B, ualamire A, uelamire Y theodemer OB,
 theodimer X, theudimir YZ, teudemir A 5 regnans] regnum XZ, regnum tenuisset Y auctioris]
 ABXY, auctoris HPV, actioris (ut vid.) O^a, altioris O^b insignia O sumen P uidimeri O,
 uuidimeri B, uidimer A iuniori B 6 et cum] cum et X, cum A coatus O prosilivit]
 HPOXY, prosiluit VAB 7 goth. inu. A ante corr. litura XVI fere litt. B 9 cumulata B
 plus per decem milibus] per decem millia XYZ, plus decem milibus AB 10 eo] ** V^a et om.
 AOB reges O sui si O uallameris B, ualamiris A 11 maxima] maximo X,
 magna Y ulcisceretur O de uero innumerabili XY, de innumerabili uero A 12 ualuerunt
 AB perquam] perquamque A, om. OB sua] AOBXY, suam HPV ingloriorum HPV
 13 uero certum B hiemeali O amneque ABXY 14 ille congelascit] ita congelescit A, ita
 rigiscit O, ita rigescit B^b, ita gigescit B^a ut in] in in X, ut A ueh. ex. ped. (pedestres O) OB
 15 traculas] triaculas OB, tragulas XY, trahulas A fuerit n. c. (cymb. Y, cimb. X) indigeat lintres
 (lintre B, lintribus A)] futres mediis omissis V 16 theodimir O, theodemer B, theudimir YZ, theudimer
 X, teudemir A rex goth. A ducit om. O 17 sueuis A a (e P) tergo app.] app. a tergo
 XY 18 suenorum A baibaros] HPVXYZ, baibaros (-rus O^a) OB, baioarios A burgundiones]
 HPVXY, burgundiones AOB^b, burgundines B^a 19 thoringos (ut vid.) O, thoringos BY, toringos AX
 sueuis A iuncti] iniuncti XY etiam om. A alamanni] alemanni B, ademandi XYZ
 20 erectas AB, effectos XYZ danubium] HPVXYZ, danubio OB 21 sonu] HPV, sona A^a, sono
 A^bOB, sonitu XYZ que om. B theodimir O, theodemer B, theudimer XZ, theudimir Y, teudemir
 A 22 suenorum A gente] HPV, gentem AOBXY alamannorum] A, alemannorum B, alano-
 rum HPVXYZ utraque V^a 24 thodericum OB const.] in const. O 25 obsidem O
 remissum (demissum XZ, dimissum Y) cum magnis] rel. et O², remis***** O¹ 26 excepit] ex-
 cipiunt O, recepit XYZ

octo annos peragens, ascitis certis ex satellitibus patris et ex populo amatores sibi clien- LV
tesque consocians, paene sex milia viros, cum quibus inconscio patre emenso Danubio
super Babai Sarmatarum rege discurrit, qui tunc de Camundo duce Romanorum victoria
potitus superbiae tumore regnabat, eoque superveniens Theodoricus interemit familiae
5 et censu depraedans ad genitorem suum cum victoria repedavit. Singidunum dehinc
civitatem, quam ipsi Sarmatae occupassent, invadens, non Romanis reddidit, sed suae
subdidit dicioni.

Minuentibus deinde hinc inde vicinarum gentium spoliis coepit et Gothis victus LVI 283
vestitusque deesse et hominibus, quibus dudum bella alimonia prestitissent, pax coepit
10 esse contraria, omnesque cum magno clamore ad regem Thiudimer accedentes Gothi
orant, quacumque parte vellit, tantum ductaret exercitum. qui accito germano missa-
que sorte hortatus est, ut ille in parte Italiae, ubi tunc Glycerius regnabat imperator,
ipse vero sicut fortior ad fortiorem regnum accederet Orientalem: quod et factum est.
et mox Vidimer Italiae terras intravit, extremum fati munus reddens rebus excessit 284
15 humanis, successorem relinquens Vidimer filium suumque synonymum. quem Glycerius
imperator muneribus datis de Italia ad Gallias transtulit, quae a diversis circumcirca
gentibus praemebantur, asserens vicinos ibi Vesegothas eorum parentes regnare. quid
multum? Vidimer acceptis muneribus simulque mandata a Glycerio imperatore Gallias
tendit seseque cum parentibus Vesegothis iungens unum corpus efficiunt, ut dudum
20 fuerant, et sic Gallias Spaniasque tenentes suo iuri defendunt, ut nullus ibi alius
prevaleret.

Thiudimer autem, frater senior, cum suis transit Saum amnem Sarmatis militi- 285
busque interminans bellum, si aliqui ei obstaret. quod illi verentes quiescunt, immo
nec praevalet ad tantam multitudinem. videns Thiudimer undique sibi prospera pro-
venire, Naissum primam urbem invadit Illyrici filioque suo Theodorico sociatis Astat
25 et Invilia comitibus per castro Herculis transmisit Vlpiana. qui venientes tam eam 286
quam Stobis mox in deditione accipiunt nonnullaque loca Illyrici inaccessibilia sibi

HPVAOBXY (YZ). Paulus h. R. 15; 12 sq. (a 10 omnesque).

1 otavo (sic) decimo anno peragens O, octavum decimum annum (annos A) peragens AB ascitis]
arctis Z, acitis X, accerctis Y certis ex om. OB asellitibus O et om. OB 2 conso-
clavit B paene] H hic sex m.] ex m. O, uii A inconscio] in consilio XZ, inconsulto Y,
inscio A 3 babai] ba O sarmatarum O regem ABXY 4 superuae P eoque] HPV,
eumque AOBXY theodericos O familiamque et censum AOBXY 5 ientorem O singi-
donum OB 6 occupassens O, occupauerant A reddidit P 7 subdidit] HPO, subdidit VABXY
9 alimonia] HPVO, alimonia] ABXY prestetissent P, prestitissent O 10 theodimer OB, theodi-
mer X, theudimer Z, theudimir Y, theudimir A 11 orant] erant A^e uellit] HPV, uellet OBXY,
uelit A tantum om. OB 12 hortatus] orta O, hortata B est] que X partem ABX, pa-
tem Y glycerius] glizerius A, clierius O 13 sicut] seut O, ceu B fortiorem] fortius ABXY
orientale BXY, id est orientale A quod] quidem O, quidem quod B 14 mox] mox ut XY uin-
dimer XZ, uindimir Y, uidemir A terr. it. A terras intrauit] in litura O² 15 relinquens] r. regni
OB^b uidemir PV, uidemir A, om. XYZ suum] sui XYZ que om. A, que synonymum om.
OB glizerius A, clicerius O 16 italiae A^e a diuersis] aduersis OXY 17 gentibus om.
XYZ praemebantur] HXY, praemebatur PV, premebatur AOB ibi] sibi AOB uuisigothos XY
18 multum] multa OBXY uindimer XZ, uindimir Y, uidemir A acceptas X^e mandatis ABXY
a om. O 19 unum] unum cum eis B efficitur B ut dudum fuerant om. OB 20 hispa-
niasque ABXY iure OBXY ibi] sibi OB 22 theodimer OB, theudimer XZ, theudimir Y,
teudemir A autem] au O, enim XY saum amnem] HPVAOB, padum XYZ 23 que om. OB
bellum om. XYZ aliquis AXY ei obstaret] optaret O, optarent B 24 theodimer OB, theodi-
mer X, theudimer Z, theudimir Y, teudemir A 25 naissum OBXYZ prima O inuadet O
illyri H, illirici XYZ sociatus B adstat OB, artat XYZ 26 inuilla] inullam B, in uigilla
XYZ comites B castro] HPV, castrum AOBXY hireulis O ulpianam ABXY 27 quam
stobis] scripsi, quamestobis OXY, quammestobis HPV, quam mestollis A, quam et opes B deditione]
HPV, dedicationem O^e, deditionem AO^bBXY nonnullaque] HP, nonnullaque VAOBXY inaccessibilia O

- LVI primum tunc pervia faciunt. nam Eracleam et Larissam civitates Thessaliae primum praedas ereptas, dehinc ipsas iure bellico potiuntur. Thiudimer vero rex animadvertens felicitatem suam quam etiam filii nec his tantum contentus, egrediens Naisitanam urbem paucis ad custodiam derelictis ipse Thessalonicam petiit, in qua Helarianus 5
287 patricius a principe directus cum exercitu morabatur. qui dum videret vallo muniri Thessalonicam nec se eorum conatibus posse resistere, missa legatione ad Thiudimer regem muneribusque oblati ab excidione eum urbis retorquet initoque foedere Romanus ductor cum Gothicis loca eis iam sponte, quae incolerent, tradidit, id est Cerru, 288 Pellas, Europa, Mediana, Petina, Bereu et alia quae Sium vocatur. ubi Gothi cum rege suo armis depositis composita pace quiescunt. nec diu post haec et rex Thiudimer in civitate Cerras fatale egritudine occupatus vocatis Gothicis Theodoricum filium 10 regni sui designat heredem et ipse mox rebus humanis excessit.
- LVII 289 Theodorico vero gentis suae regem audiens ordinato imperator Zeno grate suscepit eique evocaturia destinata ad se in urbe venire precepit, dignoque suscipiens honore inter proceres sui palatii collocavit. et post aliquod tempus ad ampliandum 15 honorem eius in arma sibi eum filium adoptavit de suisque stipendiis triumphum in urbe donavit, factusque consul ordinarius, quod summum bonum primumque in mundo decus edicitur¹⁾; nec tantum hoc, sed etiam et equestrem statuam ad famam tanti 290 viri ante regiam palatii collocavit. inter haec ergo Theodoricus Zenonis imperio foedere sociatus, dum ipse in urbe omnibus bonis frueretur gentemque suam in Illyrico, ut 20

HPVAOBX(YZ). Rav. 4, 9 p. 197 ad v. 9: non longe a . . . Thessalonica sunt civitates id est Ceras Europa Mediana Petina (al. penna) Bireum Quaesium. Paulus l. c. *Freculfus* 2, 5, 18 (a 17 consul).

1 tunc pr. OB peruiam O eracleam] AO, eracliam B, aracleam HV, aradeam P, heracleam XYZ ciuitatem tessaliae O 2 praedas ereptas] *H^bP^bV*, praeda**reptas *H^a*, ***** ereptas *P^a*, preda cepta O, praeda capta B, praedis ereptis *AXYZ* dehinc ipsis XY, om. OB patiuntur *A^a* theodimir OB, theodimer X, theudimer Z, theudimir Y, teudemir A 3 fel.] tam fel. A filii] sibi XYZ his] hac OB tantum] tamen B contemptus A post egrediens litura sex fere litt. H naissitana urbe A 4 pacis O ipsi O petiit] petit A, impetit B, inpedit O quam X helarianus] *HPVX*, elarianus A, hilarianus Z, hylarianus Y, elarius OB 5 dum] cum A 6 thessalonicam P ligacione a th. rege O theodimer X, theodemer B, theudimir Y, teudemir A 7 que om. AOB excidione] obsidione B, excidio A orbis O 8 quae] *AOBXY*, qua *HPV* incolerint O tradedit PO cerru pellas] *HPVXY*, cerra pellas OB, cerra pallas A: Ceras Rav.: intelleguntur *Cyrrhus* et *Pella oppida Macedoniae primae sibi vicina* 9 europa] *HPW* cum Rav., europa O, europam BXY, europa A: intellegitur *Europus eiusdem provinciae* medianam *ABXY*: significatur *Methone eiusdem provinciae* petinam bereum B, retina bercum (-chum YZ) XYZ: intelleguntur *Pydna* et *Beroea oppida item eiusdem provinciae, quae recto quoque ordine disposita sunt* sium] suith A: est opinor Δφοc, ut *Scandza scribitur pro Scandia* uocantur B 10 theodimer OX, theodemer B, theudimer Z, theudimir Y, teudemir A 11 cerrus XYZ fatale] *HPVO*, fatali *ABXY* occupatis *A^a* uocatis] in transitu a pagina ad paginam om. O 12 designant O 13 theodorico] *HP*, theodorico V, theodericum *AOBXY* genti OB ordinato imperator zeno] *HPV*, ordinatum imp. zeno B, ordinatum imp. zenum O, imp. zeno (zeno A) ordinatum *AX*, imp. zeno (om. ordinato) *YZ* gratus O, gratum B, **** (grate X²) X¹ 14 eique euocaturia] *HPV*, eiquetuocaturia O, eique (om. B^a) euocaturia BXY, eumque euocaturia A se] se eum A ube A, urbem *VOBXY* 15 ampliendum O 16 armis XYZ 17 urbem O factusque] factusque est *O²B* quod] quam XY, quem Z primumque] primo XY, que O, om. ('hic erat lacuna') Z decus in mundo dicitur A 18 etiam et (et om. AOB) equestrem (-tre O) libri, et equestrem *Freculfus*, aeream ei equestrem aut legit *Paulus* 15, 13 aut propter vocabulum etiam inepte repetitum legendum esse coniecit: in tantum, ut . . . eum fascibus sublimaret . . . aereamque illi equestrem statuam ante suum palatium collocaret: sed apud *Iordanem* talia non offendunt 19 ante] contra XZ theodericus] H, theodericus P et rel. 20 bon. omn. OB sua O hillirico O

1) Roman. 348 eadem narrantur propius accedentia ad Marcellinum.

diximus, residentem non omnino idoneam aut refertam audiret, elegit potius solito more LVII
gentis suae labore querere victum quam ipse otiose frui regni Romani bona et gentem
suam mediocriter victitare, secumque deliberans ad principem ait: 'quamvis nihil deest
'nobis imperio vestro famulantibus, tamen, si dignum ducit pietas vestra, desiderium
5 'mei cordis libenter exaudiat'. cumque ei, ut solebat, familiariter facultas fuisset 291
loquendi concessa: 'Hesperia', inquit, 'plaga, quae dudum decessorum prodecessorum-
'que vestrorum regimine gubernata est, et urbs illa caput orbis et domina quare nunc
'sub regis Thorcilingorum Rogorumque tyrannide fluctuatur? dirige me cum gente
'mea, si praecepis, ut et hic expensarum pondere careas et ibi, si adiutus a domino
10 'vicero, fama vestrae pietatis inradiet. expedit namque, ut ego, qui sum servus
'vester et filius, si vicero, vobis donantibus regnum illud possideam; haut ille, quem
'non nostis, tyrannico iugo senatum vestrum partemque rei publicae captivitatis servitio
'premat. ego enim si vicero, vestro dono vestroque munere possedebo; si victus
'fuero, vestra pietas nihil amittit, immo, ut diximus, lucratur expensas¹⁾. quo au- 292
15 dito quamvis egrae ferret imperator discessum eius, nolens tamen eum contristare an-
nuif quae posebat, magnisque ditatum muneribus dimisit a se, senatum populumque
ei commendans Romanum²⁾. igitur egressus urbe regia Theodoricus et ad suos rever-
tens omnem gentem Gothorum, qui tamen ei prebuerunt consensum, Hesperiam tendit
rectoque itinere per Sirmis ascendit vicina Pannoniae, indeque Venetiarum fines in-
20 gressus ad Pontem Sontii nuncupatum castra metatus est. cumque ibi ad reficienda 293
corpora hominum iumentorumque aliquanto tempore resedisset, Odoacer armatum contra
eum direxit exercitum. quem ille ad campos Veronenses occurrens magno strage de-
levit³⁾ castraque soluta finibus Italiae cum potiore audacia intrat, transactoque Pado
amne ad Ravennam regiam urbem castra componit tertio fere miliario ab urbe locus,

HPVAOBX (YZ). Paulus l. c. Freulfus l. c. (ad 24 componit).

1 resedentem O	idoniā O	2 otiosus A	bonis AXY	4 uestro] tuo A	tamen]
tantum XZ (non Y)	5 ei om. XYZ	familiari V	6 loquendi om. OB	quae] qui O	
prodecessoremque O, praedecessorumque XYZ	7 gubernata P	urbis O	8 thorcilingorum]		
HPVBXYZ, torc. A, thorcilinguorum O	rogorumque] HPV Frec., rogorque X, rotgorumque YZ, rugo- rumque A, et rugorum OB	fluctuat AOB	9 praecepis] HPV, praecipis AOBXY	et hic]	
HPVAXYZ Frec., hic OB	a d. adi. fuero uicero f. piet. u. A	10 inradietur Frec.	ego] et		
ego A	11 possideam] HPVO, possideam ABXY	haut] OB, haud XY, aut HPVA, quam ut Frec.			
quem non nostis (nostris O)] hostis Frec.	12 tyrannico] HP, tyrannico, rel.	iugo] OBXY, iugo HPV,			
loco A	res puplice O	captiuatis H	seruito V ^a	13 possedebo] HPV, possebo O, possi- debo ABXY	14 amittat B
14 amittat B	ut] ut ut X	diximus] dixi A	lucretur XY	15 constri- stare B, contristari A	18 omnem g.] cum omni gente A
18 omnem g.] cum omni gente A	qui] quae B	tamen] tunc XY			
prebuerunt (praebuere A) consensum] HPVAXY Frec., prebuerat concessum O, praebuerat consensum assumens B	haesperiem V ^a , hisperiam O	19 sirmis XYZ, sirmas B, Sirmos Frec.	uicina] HPVAB Frec., uicinam XYZ, om. O	indeque] idemque A	fines] partes A
indeque] idemque A	fines] partes A	ingressus om. V ^a	20 sonti- tio OB	21 aliquo Frec.	consedisset XY
21 aliquo Frec.	consedisset XY	odouacer OB	armatum om. A	22 quem]	
cuique XYZ	magno str.] HPV, magna str. OBXY Frec., strage magna A	23 castrisque solutis ABXY	finibus] fines AXY	intrauit A, intret O	pade H, podo A ^a
finibus] fines AXY	intrauit A, intret O	pade H, podo A ^a	24 reg. urb. om. A		
componit] ponit A	ab urbe mil. A	locus] HPVAX, loco ABY			

1) apud Orosium 7, 43 rex Vesegotharum Vallia imp. Honorio haec mandat: tu cum omnibus pacem habe omniumque obsides accipe: nos nobis configimus, nobis perimus, tibi vincimus: immortalis vero quaestus erit rei publicae tuae, si utriusque pereamus.

2) cf. Anonymus Valesianus 49: Zeno recompensans beneficiis Theodericum quem fecit patricium et consulem, donans ei multum et mittens eum ad Italiam.

3) cf. annales Ravennates ad a. 490: his consulibus ingressus est rex Theodericus in fossato pontis Sontis et fugit Odoacar rex de fossato et abiit in Beronam.

- LVII qui appellatur Pineta. quod cernens Odoacer intus se in urbe communit; indeque subreptive noctu frequenter eum suis egrediens Gothorum exercitum inquietat¹⁾, et hoc
 294 non semel nec iterum, sed frequenter et pene molitur toto triennio. sed frustra laborat, quia cuncta Italia dominum iam dicebat Theodoricum et illius ad nutum res illa publica obsecundabat. tantum ille solus cum paucis satellitibus et Romanos, qui
 295 aderant, et fame et bello cotidie intra Ravennam laborabat. quod dum nihil proficeret, missa legatione veniam supplicat²⁾. cui et primum concedens Theodoricus postmodum ab hac luce privavit tertioque, ut diximus, anno ingressus sui in Italia Zenonemque imp. consultu privatum abitum suaque gentis vestitum seponens insigne regio amictu, quasi iam Gothorum Romanorumque regnator, adsumit missaque legatione ad Lodoin
 296 Francorum regem filiam eius Audefedam sibi in matrimonio petit. quam ille grate libenterque concessit suosque filios Celdebertum et Heldebertum et Thiudebertum credens hac societate cum gente Gothorum inito foedere sociari. sed non adeo ad pacis concordiam profuit ista coniunctio, quia saepenumero propter Gallorum terras graviter inter se decertati sunt, numquamque Gothus Francis cessit, dum viveret Theodoricus.
 LVIII 297 Antequam ergo de Audefedam subolem haberet, naturales ex concubina, quas genuisset adhuc in Moesia, filias, unam nomine Thiudigoto et aliam Ostrogotho. quas mox in Italiam venit, regibus vicinis in coniugio copulavit, id est unam Alarico Vese-
 298 gotharum et aliam Sigismundo Burgundzonorum. de Alarico ergo natus est Amalaricus. quem avus Theodoricus in annis puerilibus utroque parente orbato dum fovet atque tuetur, comperit Eutharicum Veterici filium Beretmodi et Thorismodi nepotem,

HPVAOBX(YZ). Paulus l. c. Frecculfus 2, 5, 18 (a 8 tertio).

1 odoacer B, adonacer O in urbem communit (-niuit Y) XY 2 cum suis om. A segrediens
 P hoc] haec A 3 laborabat X 4 quia] qui O nutum] uotum OB 5 publica O ille
 om. A¹ solus] plus XYZ satellitibus P romanis ABXY 6 et fame] fame A cotidie
 P rauennam] urbem A quod] OBXY, quo HPVA 7 supplicat] PVOBXY, supplicabat HA
 concedens] AOBXY, condens HPV posmodum O 8 ab om. A sui in] AO, sui HPV, in BXY
 italiam AOBXY zenonemque] HPVXYZ, zenoneque O, zenonisque B, zenone A 9 imp] HPVO,
 imperatoris B, imperatorem XY, imperatore A consultu] HV, consultum PO, consulto ABXY pri-
 uatim B abitum] HP, habitum VAXY, abiti O, habito B suaque (que om. B²) gentis] gentisque
 suae A reponens OB regio amictu] regio amictus O, regi(i) amictus AB 10 lodoin] PVAOBXY
 cum Paulo 15, 20, loco in H, Lodouue Frecc. 11 audefedam] V^bOB et ita Paulus l. c., audefedam HP,
 ***g(?)fedam V^a, adofledam A, adelfedam XZ, aelfedam Y matrimonium A petiit X ille
 om. X 12 suosque] suos B - celdebertum et] HPVB, celdepertum O, childebertum et XY, om. A
 heldebertum] HAB, heldepertum PV^b, heldibertum X, hildebertum Y, hel****tum V^a, om. O thiude-
 bertum] H, thiudepertum P, thiupertum V, hiudipertum O, huidibertum B, theodebertum XY, theudebertum
 Z. teodebertum A 13 hac] BXY, ac HPAO, a V 14 concordia O 15 decertauerunt A
 numquamque] numquam O, et numquam B, nunquam se X cessit francis A 16 audefedam] HPV,
 audefeda OB, adelfeda XYZ, adofleda A ex conc. om. A 17 genuerat A filias] f. habuit B
 thiudigoto] HPV, tiudigoto A, theodicodo O et sic Paulus 15, 20, theudicodo B, thiudigotam X, theudigo-
 tam Y alia O ostrogotham Y, ostrogotam X quas om. A 18 mox] mox ut ABXY
 in om. AXYZ italia O id est om. A halarico V, alario P uesegothorum O, uuisigotho-
 rum XY 19 burgundzonorum] HPV, bungundzonorum X^b, bungundzonum X^a, burgundzonum Y, bur-
 gundionorum OZ, burgundionum AB, Brungundionum Frecc. halarico V, hilarico Pauli libri boni
 amalaricus OB 20 theodericus P (hic) parante O orbato] HPVOXZ, orbatum ABY 21 eu-
 tarium O uuitherici B beretmodi] HPVA, beretmundi OB, beremodi X, berimundi Y thoris-
 modi] HPVX, torismodi A, thoresmundi B, toresmundi O, thorismundi Y

1) cf. Anonymus Valesianus 54: hoc consule (a. 491) exiit Odoachar rex de Ravenna nocte cum Herulis ingressus in Pineta in fossato patricii Theoderici . . . et victus Odoachar fugit Ravenna idibus Iulii.

2) cf. Continuator Prosperi Havniensis ad a. 493: Odoachar pacem ab Theodorico postulans accepit, qua non diu potitus est . . . Theodoricus cum pacem cum Odoachar fecisset, ingressus est Classem IIII k. Mart. ac deinde ingressus est Ravennam, pacis specie Odoachrem interfecit.

Amalorum de stirpe descendente, in Spania degi, iuvenili aetate prudentia et virtute LVIII
corporisque integritate pollentem. ad se eum facit venire eique Amalasuentham filiam
suam in matrimonio iungit. et ut in plenum suam progeniem dilataret, Amala- 299
fridam germanam suam matrem Theodahadi, qui postea rex fuit, Africa regi Vanda-
5 lorum coniuge dirigit Thrasamundo filiamque eius neptem suam Amalabergam Thurin-
gorum regi consociat Herminefredo. Pitzamum quoque suum comitem et inter primos 300
electum ad obtinendam Sirmiensem dirigit civitatem. quam ille expulso rege eius
Trasarico, filio Trapstilae, retenta eius matre obtinuit. inde contra Savinianum Illy-
ricum mag. mil., qui tunc cum Mundone paraverat conflictum, ad civitatem cognomine
10 Margo planum, quae inter Danubium Margumque fluminibus adiacebat, cum duobus
milibus ergo peditum, equitibus quingentis in Mundonis solacia veniens Illyricianum
exercitum demolivit. nam hic Mundo de Attilanis quondam origine descendens Gepi- 301
darum gentem fugiens ultra Danubium in incultis locis sine ullis terrae cultoribus di-
vagatus et plerisque abactoribus scamarisque et latronibus undecumque collectis tur-
15 rem quae Herta dicitur super Danubii ripam positam occupans ibique agresti ritu
praedasque innectens vicinis regem se suis grassatoribus fecerat. hunc ergo pene
desperatum et iam de traditione sua deliberantem Petza subveniens e manibus Savi-
niani eripuit, suoque regi Theodorico cum gratiarum actione fecit subiectum. non 302
minore tropeo de Francis per Ibbam, suum comitem, in Galliis adquisivit plus triginta
20 milia Francorum in proelio caesa. nam et Thudem suum armigerum post mortem
Alarici generi tutorem in Spaniae regno Amalarici nepotis constituit. qui Amalaricus
in ipsa adultiscentia Francorum fraudibus inretitus regnum cum vita amisit. post quem
Thudis tutor eodem regno ipse invadens, Francorum insidiosam calumniam de Spaniis

*H (deficit 6 regi foliis extremis avulsis) P V A O B X (Y Z). Paulus l. c. (ad 6 Herminefredo). 16, 10
(a 18 non minore). Freulfus l. c. (ad 6 Herminefredo).*

1 ex Alamalorum stirpe *Paulus 15, 20* espania *O*, hispania *ABXY* degere *AB* iuvenilia
aetate *V* 2 polentem *H* ad se eum facit (*POXY*, fecit *HVAB*) u. eique] quem ad se venire faciens eius
A amalasuentham] *HPBXY*, amalasuentam *A*, amasuentam *O*, malasuentham *V*: Amalasuinthia *Paulus l. c.*
3 in] ad *B*, om. *O* matrimoniu *A^a*, matrimonia *A^b* amalafredam *OB*, Amalafreda *Paulus l. c.*
4 theodati *OB* africa] *HPVA*, affrica *O*, africae *B*, in africanam *XY* 5 coniuge] *HV*, coniugem
PAOBXY trasamundo *PVAOY*, trassamundo *B*, transamundo *XZ*, Transemundo *Frec.* que om. *O*
nepotem *A*, neptem *O* amalabergam] *libri et Pauli liber optimus et Freulfus*, maleberga *Pauli libri reli-
liqui* turingorum *AO*, thoringorum *XYZ* 6 consociat] consortia *O* hermefredo *B*, ermenfredo
AO et sic Paulus l. c., Ermenfrido *Frec.*, ermeredido *XYZ* pitzamum] *P^bV*, pit*amum *P^a*, pizzamum *A*,
petzamin *B*, pitzamin *O*, pitzam *XYZ* com. suum *A* et om. *OB* 8 transarico *OB*, thra-
sarico *XYZ* trapstila *O et Paulus 15, 15*, trafstilae *PV*, trastil(a)e *AB*, thrastilae *XYZ* op-
tinavit *P* indeque *OBXY* sauinianum] *PVAOXYZ*, sabianum *B* 9 mag mil] *PV*, magistrum
militum *AX*, magistro militiae *O*, magistrum miliciae *B*, om. *Y* cum om. *X* mandone *XZ (non Y)*
a ciuitate *A* 10 margo (marco *A^a*) planum] *PVA*, margo plano *OBXY* margumque] marcianumque
OB fluminibus] *PVO*, flumina *ABXY* 11 ergo om. *AB* equitibusque q. *X*, equites quingen-
tos *O* solatii *A* 12 demolitus est *A* de om. *OB* attilani *AZ*, attilana *XY* di-
scendens *O* 13 gente *P* in om. *XYZ* dibachatur *O*, debachatur *B* 14 plerisque] pluris
XZ, pluribus *Y* turrem] *PVOXYZ*, turrim *AB* 15 herca *XY* que om. *A* acresti *O*
16 praedasque] *PVAX*, praedas *BYZ*, predans *O* annectens *X^a* crassatoribus *PVA* fecerat]
occupas *O*, nuncupat *B* 17 desperatum *O* suae *O* petza] *PVX*, petzam *O*, pezza *B*, pizza *A*,
pitza *Y* e] de *XY* saueniani *O*, sabiniani *B* 18 non minore tropeo (tropeum *O*, tropheo *X*)]
PVOX, non minorem tropheum *BZ*, non minus tropheum *A*, nec minorem triumphum *Y* 19 ibbam]
PVXZ cum Paulo 16, 10, hibbam *OB*, ibam *A*, bibam *Y* gallis adq. *X*, galleis adquesiuit *O* tri-
genta *P* 20 milibus fr. in pr. cesis *AB* et thudem] et thiodem *B*, ethiodem *O*, et theudem *A*:
Thiodem *Paulus l. c.* 21 in om. *XYZ* hispaniae *ABXY* amalarici] alarici *B* instituit *O*
qui . . . 22 amisit om. *B* 22 ipsam *O* adultiscentia] *PO*, adolescentia *rel.* fracorum *O* in-
retitus *O* postquam *B* 23 thiodis *OB*, teudis *A* eodem regno] *PVO*, eorum regnum *A*, eius-
dem regnum *B*, idem regnum *XYZ* ipse] *PVAOXYZ*, ipsum *B* fracorum *O* hispaniis *ABXY*

- LVIII 303 pepulit, et usque dum viveret, Vesegothas contenuit. post quem Thiudigiglosa regnum adeptus, non diu regnans defecit occisus a suis. cui succedens hactenus Agil continet regnum. contra quem Atanagildus insurgens Romani regni concitat vires, ubi et Liberius patricius cum exercitu destinatur. nec fuit in parte occidua gens, quae Theodorico, dum adviveret, aut amicitia aut subiectione non deserviret.
- LIX 304 Sed postquam ad senium pervenisset et se in brevi ab hac luce egressurum cognosceret, convocans Gothos comites gentisque suae primates Athalaricum infantulum adhuc vix decennem, filium filiae suae Amalasuethae, qui Eutharico patre orbatus erat, regem constituit¹⁾, eisque in mandatis ac si testamentali voce denuntians, ut regem colerent, senatum populumque Romanum amarent principemque Orientalem placatum semper propitiumque haberent post deum. quod praeceptum quamdiu Athalaricus rex eiusque mater adviverent, in omnibus custodientes pene per octo annos in pace regnarunt: quamvis Francis de regno puerili desperantibus, immo in contemptu habentibus bellaque parare molientibus quod pater et avus Gallias occupasset, eis concessit. cetera in pace et tranquillitate possessa. dum ergo ad spem iuventutis Athalaricus accederet, tam suam adulescentiam quam matris viduitatem Orientis principi commendavit, sed in brevi infelicissimus in matura morte praeventus, rebus humanis excessit. tum mater, ne pro sexus sui fragilitate a Gothis sperneretur, secum deliberans, Theodahadum consubrinum suum germanitatis gratia accersitum a Tuscia, ubi privatam vitam degens in laribus propriis erat, in regno locavit. qui inmemor consanguinitatis post aliquantum tempus a palatio Ravennate abstractam in insulam lacu Bulsiniensis eam exilio religavit, ubi paucissimos dies in tristitia degens ab eius satellitibus in balneo strangulata est.
- LX 307 Quod dum Iustinianus imperator Orientalis audisset et quasi susceptorum suorum morte ad suam iniuriam redundaret, sic est commotus²⁾. eodem namque tempore de

P V A O B X (Y Z). Paulus h. R. 16, 10 (ad 25 commotus).

1 uuisigothos XYZ contenuit] PVO, continuit ABXY thiudigiglosa] PV, thiudegiglosa A, thiudigiglosa OB, thiudigis tolosa (Z, tholosa Y, tolosae X) XYZ 2 occisus O, ossisus (sic) A
 3 continit O, continuit B athanagildus O, athanagildus XYZ, alanagildus A, alanagildus PV
 4 destinatur O partem occiduam O 5 theoderici XY adiuuaret B^a, adhuc uiuere B^b amicitiam a. subiectionem O 6 hac] ha V recessurum XYZ cognosceret] PO, cognosceret rel.
 7 primatesque gentis suae A athalaricum XY 8 adhuc V detennem O
 9 eutherico O, eutarico A 9 eis] eis A uoce] lege A 10 populusque P orientale O
 11 plagatum V^a, plagatum PV^b post deum om. OB alatharicus O, atharicus BX^a, athalaricus X^bYZ, atalaricus A 12 que om. B^a 13 regnauerunt A puerile O
 14 mollentibus O et auus] auusque A galliarum A
 15 ceteris A pace et] pace O, pacis B possessis A
 16 accederit O adulescentiam] P^bO, aducentiam P^a, adolescentiam VABXY 17 morte (mortem X) pr. immatura XY 18 tum] tunc XY 19 theodahadum A, theodatum OB et sic Paulus 16, 12, theodahadum X, theodatohalum Z consubrinum] PV, consobrinum AOBXY germitatis O grata PV^a arcessitum AO tissia O 20 priuata uita AOB laboribus OB regnum OB 21 post] per Z rauennati A abstractam] abiit et post ea XYZ insula BXYZ 22 bulsiniensis] PVB, bulfniensis A, bulsiniensis O, bulsiniensis XYZ religauit] PVAX, relegauit rel. paucissimos dies] paucissimis diebus A, amalasuetha (amalasuetha X) plures dies XYZ tristitiam O 23 balneis XYZ strangulata] VBXY, strangulata PO, transgulata A 24 et om. B suorum] suum O 25 morte] PVAZ, mortem OXY, mors B redudaret V^a tempore namque V

1) Horum et sequentium epitomam habent Romana c. 367 sq.

2) cf. Continuator Marcellini ad a. 534: Theodahadus rex Gothorum Amalasuetham reginam creatricem suam de regno pulsam in insula lacu Bulsiniensis occidit. cuius mortem imp. Iustinianus ut doluit, sic et ultus est.

Africa Vandalicum cum per fidelissimum suum patricium Belesarium reportasset trium- LX
 phum, nec mora in ipso tempore madentibus adhuc armis cruore Vandalico contra
 Gothos per eundem ducem movit procinetum. qui dux providentissimus haud secus 308
 arbitratus Getarum subicere populum, nisi prius nutricem eorum occupasset Siciliam.
 5 quod et factum est. Trinacriaque ingressus mox Gothi, qui Syracusanum oppidum in-
 sidebant, videntes se nihil praevalere cum suo duce Sinderith ultro se Belesario dedi-
 derunt. cumque ergo Romanus ductor Siciliam pervasisset, Theodahadus comperiens
 Evermud generum suum cum exercitu ad fretum, quod inter Campaniam Siciliamque
 interiacet et de Tyreni maris sinu vastissimum Adriaticus aestus evolvitur, custo-
 10 diendum direxit. ubi cum Evermud accessisset Regium oppidum, castra composuit. 309
 nec mora deterioratam causam cernens suorum ad partes victoris paucis et fidelissimis
 famulis conscis movit, ultroque se Belesarii pedes advolvens Romani regni optat ser-
 vire principibus. quod Gothorum exercitus sentiens suspectum Theodahadum clamitat
 regno pellendum et sibi ductorem suum Vitiges, qui armiger eius fuerat, in rege le-
 15 vandum. quod et factum est; et mox in campos Barbaricos Vitiges in regno levatus 310
 Romam ingreditur praemissisque Ravenna fidelissimis sibi viris Theodahadi necem
 mandat. qui venientes imperata sibi perficiunt¹⁾ et occiso Theodahado regem qui a
 rege missus adveniebat (et adhuc in campos Barbaricos erat Vitiges) populis nuntiat.
 inter haec Romanus exercitus emenso freto Campaniam accedens, subversumque Nea- 311
 20 polim Romae ingreditur; unde ante paucos dies rex Vitiges egressus, Ravenna pro-
 fectus, Mathesuentam filiam Amalasuethae Theodorici quondam regis neptem sibi in

PVAOBX (YZ).

1 africa] terra XYZ uandalicum cum XZ, uandalicum PV, uandalicum O, uandalis cum A, a
 uandalis (uandalis B^a) cum B, uandalorum cum Y patricium post bel. OB, om. A belesar-
 PVAX (hoc loco bertranium) Y plerumque, belisar- OB semper reportavit A 2 nec] et XZ (non Y)
 uandalico (uandalico B^a) contra] uandalorum mox super XYZ 3 eodem P dux] dum X pro-
 videntissimus] P^bVAOXY, prouidentissimus P^a, prudentissimus B haud] haut O, aut V^a 4 ar-
 bitrat] P^bVAO^b, arbitatus O^a, arbitrator B, arb****us P^a, annis tribus XYZ subigere AOB, sub-
 iceret X 5 et om. X trinacriaque] P, trinacriamque VBXY, tinacriamque O, nam et trinacriam A
 ingresso B, ingressus est A insedebant O 6 nil V sinderith] PVX, sinderit A, sinderich
 OBY ultro om. O 7 que om. A theodahadus P, teodahadus A, theodatus OB 8 euer-
 mut A, euermoth O, euermor B, euermundum XYZ exercitum O, om. A^a 9 interiacit] P
 de] ad XYZ tyreni PV, tirreni A, trinni O sinu uastissimum] PV, sinu uastissimo A, sinu
 (sinus O) uastissimus OB, sinum uastissimum ubi XYZ adriaticum aestum O euoluitur] se
 uoluitur O custodiendum] eum cust. XYZ 10 euermut A, euermoth O, euermor B, euermund Y,
 euermundus X: Ebremud Cont. Marcell. ad a. 536, Ἐβριμολύθ Procopius bell. Goth. 1, 8 regium] VAO,
 et regium P, ad regium XYZ, ad rigium B 11 paucis] cum paucis B 12 conscis om. OB
 se om. XYZ pedes (pedibus AX²Y) adu. rom. om. X¹ 13 suspectum A theodahadum Z,
 theodatum OB 14 uitiges] PV, uitigis O, uitigis vel uitigis vel uitigis XYZ, uitigis (vel uitigis) A,
 uitigis B semper fuerat] erat X rege] PV, regem AOBXY 15 campis barbaricis (barb. om. Y)
 ABXY regnum AOB 16 rauenna] PVYZ, rauennam AOBX theodati OBX, theodaadi A^a,
 theodaadi A^b, theodehadi Z 17 occisum B theodahado] theodato OX, theodatum B, theodado A,
 theodehado Z regem] PVB, rege OXY, om. A qui a r. m. adu.] is qui missus ad uitigen aduenit A
 18 et (ut B) adhuc in campos barbaricos (campis barbaricis BXY) erat om. A uitigis] O, uitigis B, uitigim
 V, uitigem PXYZ, regem uitigen A nunciat A, nuntiant PVOB, annuntiant XY 19 subuer-
 sumque neapolim] PV, subuersamque neapolim YZ, subuersoque neapolim O, subuersaque neapoli BX, sub-
 uersa neapoli A 20 romae] PV, romam AOBXY rex uitigis (vel -ges) egr.] PVOXY, egr. uitigis
 AB rauenna] PV, rauennam vel. 21 maathesuentam PV, mathesuentam XY amalasuethae]
 VOY, amalasuethae P, amalasuethae A, amalasuethae B, mathesuentae XZ theodor- B (hic), theoder-
 P (hic) nepotem O

1) cf. Continuator Marcellini ad a. 536: Gothorum exercitus Theodahadum regem habens suspectum
 Vitiges in regnum adsciscit. qui mox in campo Barbarico regnum pervasit, expeditione soluta Romam in-
 greditur . . . ibique residens dirigit Ravennam, Theodahadum occidit.

- LX matrimonio sociarat¹⁾. cumque his novis nuptiis delectatus aulam regiam fovit Ravenna, Roma egressus imperialis exercitus munita utriusque Tusciae loca invadit. quod cernens per nuntios Vitiges, cum Hunila duce Gothorum manu armis conserta
 312 mittit Perusia. ubi dum Magnum comitem cum parvo exercitu residentem obses-
 sione longa evellere cupiunt, superveniente Romano exercitu ipsi evulsi et omnino
 extincti sunt. quod audiens Vitiges ut leo furibundus omnem Gothorum exercitum
 congregat Ravennaque egressus Romanas arces obsidione longa fatigat. sed frustrata
 eius audacia post quattuordecim menses ab obsidione Romanae urbis aufugit et se ad
 313 Ariminensem oppressionem praeparat. unde pari tenore frustratus fugatusque Ravenna
 se recepit; ubi obsessus nec mora ultro se ad partes dedit victoris cum Mathesuentha
 iugale regiasque opes. et sic famosum regnum fortissimamque gentem diuque reg-
 nantem tandem pene duomillensimo et tricesimo anno victor gentium diversarum In-
 stinianus imperator per fidelissimum consulem vicit Belesarium, et perductum Vitiges
 Constantinopolim patricii honore donavit. ubi plus biennio demoratus imperatorisque
 314 in affectu coniunctus rebus excessit humanis. Mathesuentham vero iugalem eius fratri
 suo Germano patricio coniunxit imperator. de quibus post humatum patris Germani
 natus est filius idem Germanus. in quo coniuncta Aniciorum genus cum Amala stirpe
 spem adhuc utriusque generi domino praestante promittit.
 315 Haec hucusque Getarum origo ac Amalorum nobilitas et virorum fortium facta. haec
 laudanda progenies laudabiliori principi cessit et fortiori duci manus dedit, cuius fama
 316 perator et consul Belesarius Vandalici Africani Geticique dicentur. haec qui legis,
 scito me maiorum secutum scriptis ex eorum latissima prata paucos flores legisse,
 unde inquirenti pro captu ingenii mei coronam contexam. nec me quis in favorem
 gentis praedictae, quasi ex ipsa trahenti originem, aliqua addidisse credat, quam quae
 legi et comperi. nec si tamen cuncta, quae de ipsis scribuntur aut referuntur, com-
 plexus sum, nec tantum ad eorum laudem quantum ad laudem eius qui vicit exponens.

P V A O B X (Y Z).

1 matrimonium* O, matrimonium B sociavit XY cumque] cum XYZ his] is P, eis V fonit]
 PVA, fouet OBYX rauennam A 2 rom(a)e OB inuadet O 3 unila O, unilam B duce B
 manum armis consertam AXYZ 4 perusia] PVZ, perusiam ABXY, perausiam O dum] cum A parua
 exercito O obsidione P 5 ipse O 6 exercitu O 7 rauennamque OBYX longe A^a 8 aud.
 eius X quattuordecim P, quattuordecim O mensis O rom. urbis om. A 9 arimensem O ti-
 nore O rauenna] PVAOXYZ, rauennam B 10 uict. ded. B mathesuentha] PXY, matesuentha A,
 mathesuenta B, mathesuentha V, matesuenta O 11 iugale] PV, iugale O, iugali ABXY regisque opi-
 bus AXY diuque regn. om. XYZ 12 tandem] eandem OB duodemillesimo B trecensimo PVO,
 trecentesimo BY, tricentesimo X 13 bel. uic. B 14 imperiique A 15 mathesuentham] PVXY, ma-
 thesuentam AOB fratri] requiritur fratrueli (cf. 77, 13, 123, 2) 16 post humatum] posthumus B
 17 idem] id est O, item B coniunctum XYZ anniciorum X genus] PVXYZ, gens AOB
 amale O 18 adhuc] huc X, hucusque Y generi] PV, generis AOBXY 19 haec om. OB ac]
 hac VB amalorum] malorum O fort. uir. A haec] hac A, ac B 20 principi cessit] princi-
 pessus O 21 nullisque] nullis OB silibetur O, delebitur A 22 g**eticique O dicent XY
 23 secutum scriptis] PVO, secutum scripta BXY, scripta secutum A ex] et ex AB^b eorum] orum O
 latissima prata (frata P, parata O)] PVO, latissimis pratis (pratos B^a) ABXYZ 24 mei ing. B, ingenioli
 mei A contexam BZ 25 traenti O, trahentem AB aliqua] alia aliqua A addidisse O
 26 et] PV aut AOBXY si] PVOB, sic XY, om. A 27 tantum] tamen B laudem eius]
 eius AOB uicit] uiuit YZ (non X) explicit de antiquitate getarum actusque (actibusque XYZ) eorum
 quos deicit iustinianus imperator per fidelem rei (regi O) publicae belesarium (belasarium O) consulem PVOXZ,
 explicit historia iordanis episcopi de antiquitate et actibus getarum Y, explicit de antiquitate getarum actibusque
 eorum quos deicit iustinianus imperator per fidelem rei publicae belisarium consulem B: nulla subscr. in A

1) cf. *Continuator Marcellini ad a. 536*: Ravennamque ingressus Matesuentham neptem Theodorici sibi
 sociam in regno plus vi copulat quam amore, *item Romana c. 373*.